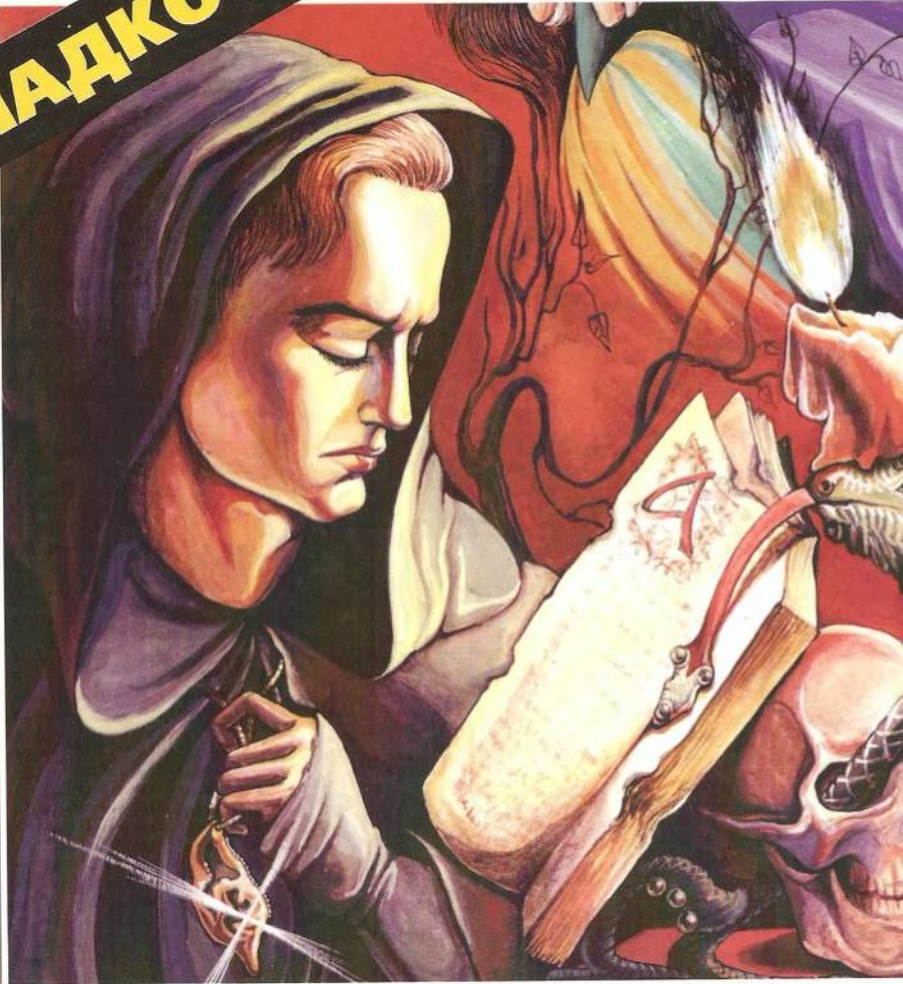

Марина та Сергій
Дяченки

СПАДКОЄМЕЦЬ

ВИДАВНИЦТВО
«ЗЕЛЕНИЙ ПЕС»

світи Марини та Сергія Дяченків

Марина та Сергій ДЯЧЕНКИ

СПАДКОЄМЕЦЬ

Роман

УДК 821.161.2–312.9

ББК 84.4 УКР6–445

Д 99

Марина та Сергій ДЯЧЕНКИ

Д 99 Спадкоємець: Роман – К.:

Зелений Пес, ТОВ «Гамазин», 2006. – 368 с.

ISBN 966-2938-01-X

Всі сім'ї щасливі однаково, зате нещастя у кожного своє. Здавалося б, у родині Егерта Солля усі нещастя залишилися позаду: завдяки шраму, що довгий час спотворював вродливе обличчя, він знайшов себе справжнього, здобув любов красуні-дружини, виховав сина та доньку, відсунув примари минулого в забуття.

Але одного вечора аматорська вистава мандрівного театру руйнує сімейне благополуччя, вибудоване роками. І за якусь мить рідний син виявляється виплодом смертельного ворога. А юнак, який ще хвилину тому вважав себе нащадком аристократичного роду, сином славного полковника Солля, опиняється на вулиці, затаврований прокляттям, яке заслужив його справжній батько, служитель темного ордену Лаша. Тепер у хлопця є шанс дізнатися, що становило сенс життя його батька та що означала його смерть.

Видавництво «Зелений Пес» пропонує шанувальникам творчості Марини та Сергія Дяченків черговий роман українських фантастів «Спадкоємець». Ви маєте можливість насолодитись новими колізіями, а також зануритися у бурхливий вир життя вже відомих читачеві за творами «Брамник» та «Шрам» героїв.

ББК 84.4 УКР6–445

© М. та С. Дяченки, текст, 2005

© О. Мазур,

дизайн обкладинки, 2006

© ТОВ «Джерела М»,

художнє оформлення,

оригінал-макет, виключна

ліцензія на видання, 2006

ISBN 966-2938-01-X

ПРОЛОГ

Хлопчик сидів за скринєю в запаху пилюки. Портъери на вікні підносилися над його головою масивними курними колонами; у промені сонця кружляла розгублена біляста міль.

За вікном бряжчало залізо й тупотіли копита. Там чулися слова «вороги» і «війна»; тут, у домі, були батько й мати, домашні та надійні, як ці сонячні стовпи, що підпирали стелю...

Але старого він боявся. Старий був чужий і незрозумілий; у його присутності навіть рідні здавалися не такими, як досі. Мати й батько не звертали на сина уваги – начебто старий був хмарою, що заслонила від хлопчика сонце. Вони теж бояться старого – навіщо ж віддавати йому ЦЕ?!

Хлопчик плакав і злизував сльози. Та річ... Та чудова річ. Невже її більше не буде? І не буде свят, коли мама виймає її зі скриньки та дозволить йому – в нагороду за що-небудь – одним тільки пальцем ДОТОРКНУТИСЯ? І дивитися, дивитися, і стежити за сонячним зайчиком на стелі...

Вони говорили щось про іржаву цятку, якої, здається, все-таки нема. І ще про війну; хлопчик уявив собі цілий ліс зі списів, вузькі прапори, роздвоєні, як зміїні жала... Дуже багато гарних вершників, і приємно пахне порохом... І його батько всіх переможе.

Але чому старий тільки мовчить і киває?!

Мокрим від сліз пальцем хлопчик малював на скрині злі пички. Його лаяли, коли він малював злих. А тепер він з особливим задоволенням виводив перекошені роти з опущеними кутиками та насуплені брови: ну й віддавайте... Ну й нехай...

А потім золота річ блиснула на чужій долоні, на довгій долоні старого; тоді хлопчик не витримав, з плачем виско-

Марина та Сергій ДЯЧЕНКИ

чив зі своєї схованки, ладний вихопити в старого іграшку, не зважаючи повірити, що цього разу його примхи не буде вдоволено...

– Луаре!!!

На материних щоках виступили червоні плями; щось сувро промовляв батько – але хлопчик і сам уже пожалкував про свій порив, бо старий пильно глянув на нього – довго дивився вивчав тим пронизливим поглядом. Дивно ще, як штанці залишилися сухими.

По дну прозорих, начебто скляних очей пробігла тінь; шкірясті повіки без вій кліпнули. Хлопчик скулився; старий перевів погляд на його матір:

– Ви назвали його на честь Луаяна?

За вікном гуркотіли куті чоботи, і грізний голос вигукував щось рішуче, командирське. Старий зітхнув:

– Коли один камінь зривається з вершини... Завжди залишається надія, що він втрапить у яму. І обвалу не станеться. Ми сподіваємося. Завжди.

Хлопчик схлипував, тер очі кулаками й чіплявся за рукав батькової куртки – а тому не бачив, як здивовано той презирнувся з мамою.

Старий сумно посміхнувся:

– Твоя родина, як і раніше мічена, Соллю. Долею.

Мати перелякано підвела очі; батько мовчав і тримався за щоку, нібито його мучив зубний біль. Старий кивнув:

– Втім... Нічого. Дурниці. Забудьте, що я сказав.

Лише коли за старцем зачинилася двері, до почуття втрати додалося ще й полегшення.

Тепла долоня, в якій цілком тоне його рука. У тебе буде багато інших іграшок. Не сумуй, Денеку.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

...Ми нарешті в місті! Щастя, що ворота зачинилися за нашими спинами – а могли ж і перед носом, недарма Флобастер репетував і лаявся всю дорогу. Ми спізнювалися, тому що ще на світанку зламалася вісь, а вісь зламалася тому, що сонний Муха прогледів вибій на дорозі, а сонний він був тому, що Флобастер, не жаліючи смолоскипів, горлав мало не до ранку... Довелося завернути в кузню, Флобастер захрип, торгуючись із ковалем, потім плюнув, заплатив і ще раз вилаяв Муху.

Звісно, до вечора ні в кого вже не лишилося сили, щоб радіти: мовляв, ось ми встигли, ось ми в місті, й тут уже свято, штовханина, а чи те ще завтра буде... Ніхто з наших і голови не підвів, щоб помилуватися високими дахами з золотими флюгерами – тільки Муха, якому все дарма, раз у раз роззявляв назустріч дивині свого круглого маленького рота.

Головна площа була суцільно заставлена візками та наметами спритних конкурентів – у суворій боротьбі нам дістався куточок, в якому тільки й помістилося, що три наші візки. Ліворуч від нас отаборився мандрівний цирк, де в клітці під відкритим небом час від часу починав понуро ревити зморений ведмідь; праворуч розташувалися лялькарі, з їхніх розчинених скринь страхіливо стирчали дерев'яні ноги величезних маріонеток. Навпроти розмістився табір давніх наших знайомих, комедіантів з узбережжя – нам траплялося зустрічати їх на кількох ярмарках, і тоді вони відібрали в нас неабияку частку заробітку. Мешканці півдня жваво збивали поміст; Флобастер спохмурнів. Я відійшла вбік, щоб тихесенько пирхнути: ха-ха, невже старий розраховував тут бути першим і єдиним? Певна річ, на День Превеликої Радості сюди хто тільки не прибі'ється – навіть із найдальшої далечини... Дякувати, що умова лише одна.

Дуже проста й дуже дивна умова. Перша сценка програми мусить зобразити усікновення голови – кому завгодно і як завгодно. Дивні смаки в панів городян: візьміть хоча б потішну ляльку на шибениці, ту, що прикрашає будинок суду...

Свято почалося ще на світанку.

Навіть ми трішки очманіли – а ми ж мандрівні актори, а не гурт сільських сиріток: траплялися на нашому віку й свята, й карнавали. Багате було місто, багате й задоволене собою – ліврейні лакеї мало не лопалися від гордоців на задках позолочених карет, рознощики ледве трималися на ногах під вантажем розкішного, дорогого, рідкісного краму; городяни, причепурені, в найкращому своєму вбранні, танцювали просто на площі під награвання прибудних скрипалів та бубнярів, і навіть бродячі пси здавалися доглянутими й дивно зарозумілими. Жонглери перекидалися палаючими смолоскипами, на дзвінких від напруги, натягнутих високо, здається, під самим небом линвах танцювали фіглярі – їх було стільки, що якби спустилися вниз, цілком могли б заснувати маленьке село. Хтось у аспідно-чорному трико крутився в плетиві натягнутих мотузок, схожий водночас на павука й на муху (Муха, до речі, не втратив нагоди поцупити щось із лотка й похвалитися Флобастерові – той довго крутив його за вухо, вказуючи на червоно-білих стражників, які тут і там сновигали в юрбі).

А далі настала наша черга.

Першими вступили в бій маріонетки – їм-бо найпростіше показати усікновення голови. Вони зіграли якийсь короткий безглуздий фарс, і голова злетіла з героя, як пробка злітає з пляшки теплого шипучого вина. Худюще, з вигляду голодне дівчисько обійшло юрбу з шапкою – давали мало. Не сподобалося, мабуть.

По тому поруч заревів ведмідь; здоровенний громило в яскравому, барви сирого м'яса трико крутив над головою маленького, начебто гумового хлопчака, а наостанок удав, що відкручує йому голову; в потрібну мить парубійко склався навпіл, і мені навіть стало моторошно – а хто їх знає, тих циркачів...

Але парубійко розкланявся, ніби нічого й не було; ведмідь, схожий на старого собаку, з відразою походив на задніх лапах, і в простягнений капелюх негайно посипалися монети.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Жителі півдня поступилися нам чергою – махнули Флобастеру рукою: починайте, мовляв.

До Дня Превеликої Радості ми готували «Гру про хороброго Оллала та нещасну Розу». Нещасну грала, звичайно, не я, а Гезина; вона мусила виголосити чималий монолог, звернений до її коханого Оллала, й відразу ж слідом за цим оплакати його загибель, тому що на сцені був кат у червоному балахоні, який мав відрубати героєві голову. П'єсу написав Флобастер, але я ніяк не зважувалася запитати його: а за що, власне, страждає шляхетний Оллаль?

Оллала грав Баріан; він тяг у нашій трупі всіх героїв-коханців, але це було не зовсім його амплу, він і не молодий, до того ж... Флобастер похмуро обіцяв йому швидкий перехід на ролі шляхетних батьків – але хто ж, питається, буде з п'єси в п'єсу зітхати за Гезиною? Муха – ось хто справжній герой-коханець, але йому всього п'ятнадцять, і він Гезині до плеча...

Я дивилася крізь завісу на прекрасну Розу, яка мальовничо розметала по дошках сцени поділ сукні та розпущене волосся й скаржилася Оллалю з публікою на жорстокість лютої долі. Красуня Гезина, пишногогруда й тонка, з чистим рожевим личком і блакитними оченятками порцелянової ляльки мала незмінний успіх у публіки – тим часом усі її акторські вміння обмежувалися романтичними зойками та жалісливим пхінканням. Що ж, більше й не треба – особливо, якщо в сцені смерті коханого вдається вичавити дві-три сльозинки.

Саме ці дві сльози й блищали зараз на віях у Гезини; публіка принишкла.

За лаштунками почулися важкі кроки ката – Флобастер у своєму балахоні навмисно тупотів якомога гучніше. Шляхетний Оллаль поклав голову на колоду; кат покрасувався трохи, лякаючи прекрасну Розу величезною зазубреною сокирою, потім довгим рухом замахнувся й опустив своє знаряддя поруч із головою Баріана.

За задумом Флобастера колоду було приховано шторкою – так, що глядач бачив тільки плечі засудженого до страти й замах ката. Потім хто-небудь – і цим ким-небудь була я – подавав у щілину в завісі відрубану голову.

Ах, що це була за голова! Флобастер довго й любовно ліпив її з пап'є-маше. Голова була цілком схожа на Баріана, тільки вся синьо-червона, у патьоках крові й із чорним обрубокм шиї; жах, а не голова. Коли кат Флобастер зривав хустку з того, що лежало на таці, брав голову за волосся-клоччя й показував глядачеві, деякі з дам могли навіть упасти непритомні. Флобастер дуже пишався цією своєю вигадкою.

Отож Флобастер замахнувся сокирою, а я приготувалася подавати йому тацю з головою нещасного Оллалая; і мало ж так статися, що саме цієї миті на очі мені потрапив реквізит, приготований для фарсу про жадібну пастушку.

Велика капустина.

Світле небо, ну навіщо я це зробила?!

Начебто смикнув мене хтось. Відклала вбік жахливу голову з пап'є-маше та прилаштувала капустину на таці й накинула хустку. Прекрасна Роза ридала, затуляючи руками обличчя; відкрите глядачеві тіло Баріана кілька разів сіпнулося й завмерло.

Кат схилився над колодою – і я побачила простягнену руку Флобастера. Змінити будь-що вже було запізно; я подала йому тацю.

Що це була за хвилина! Мене рвали навпіл двоє однаково сильних почуттів – страх перед батогом Флобастера й жадання побачити, що станеться зараз на сцені... Ні, друге почуття було, мабуть, сильніше. Я з трепетом припала до завіси.

Прекрасна Роза ридала. Кат продемонстрував їй тацю, обвів публіку суворим поглядом... і зірвав хустку.

Світле Небо!

Такої тиші ця площа, мабуть, не пам'ятала від того дня, як її заклали. Тиша змінилася громовим реготом, від якого з флюгерів знялися цілі зграї звичних до всього міських голубів.

Обличчя Флобастера не бачив ніхто – воно було приховане червоною маскою ката. На це я, щиро кажучи, й розраховувала.

Прекрасна Роза розтулила свого прекрасного рота настільки, що невеличка ворона отримала б змогу вільно політати в ньому. На її личку застиг такий невідомий, такий щирий,

СПАДКОЄМЕЦЬ

такий скривджений подив, якого посередня акторка Гезина не могла б зіграти ніколи в житті. Юрба вила від реготу; із усіх наметів вистромилися насторожені обличчя конкурентів: що, власне, сталося з вибагливою, до всього звичною міською публікою?

І тоді Флобастер зробив єдино можливе: схопив капустину й патетично підняв над головою.

...Ледве Гезина отримала змогу пробратися за завісу, як відразу вчепилася мені в волосся:

– Це ти зробила? Ти зробила? Ти зробила?!

Флобастер повільно стяг із себе накидку ката; його обличчя нічогісінько не виражало.

– Майстере Фло, це вона зробила! Танталь зірвала мені сцену! Вона зірвала нам п'єсу! Вона...

– Тихше, Гезино, – зронив Флобастер.

З'явився Муха, який аж сяяв, – тарілка для грошей була повна, монетки лежали купкою, і серед них поблискувало срібло.

– Тихше, Гезино, – повторив Флобастер. – Я їй звелів.

Отут настала моя чергу підтримувати щелепу.

– Справді? – без подиву перепитав Баріан. – То ж я й дивлюсь, що мені сподобалося... Несподівано якось... І публіці сподобалося, а тобі, Муха?

Гезина почервоніла до сліз, пирхнула й пішла. Мені стало її шкода – напевне, так жартувати не варто було. Надто вона серйозна, бідолашна... Тепер довго копилитиме губи.

– Ходімо, – сказав мені Флобастер.

Коли за нами опустилося запинало візка, він міцно взяв мене за вухо й щосили крутонув.

Бідолашний Муха, з яким так роблять мало не щодня! У мене в очах стемніло від болю, а коли я знову побачила Флобастера, то виявилось, що дивлюсь на нього крізь завісу сліз.

– Ти гадаєш, тобі все дозволено? – поспитав мій мучитель і знову потягся до мого нещасного вуха. Я вереснула й відскочила.

– Тільки спробуй, – пообіцяв він крізь зуби. – Спробуй ще раз... Усю шкіру спуцу.

– Глядачам же сподобалося! – запхинькала я, ковтаючи сльози. – І збори більші, ніж...

Він зробив крок до мене – я замовкла, втислася спиною в брезентову стінку.

Він узяв мене за інше вухо, – я замружилася, – потримав його, начебто розмірковуючи; потім відпустив:

– Будеш фіглярством займатися – продам у цирк.

Він пішов, а я подумала: легко відбулася. За таке можна й багатом...

Втім, Флобастер ніколи б не пробачив мені цієї витівки, якби не маска, що приховала від усіх його здивовано витріщені очі.

* * *

Власник трактиру «У землерийки» був від природи мовчазний.

Але він був пам'ятливий; знав, якому вину віддає перевагу сьогоднішній його відвідувач, – втім, що тут незвичайного, адже відвідувач – настільки відома та шанована в місті особа...

Трактирник розумів, що цього дня відвідувач хоче залишитися непоміченим; з раннього ранку чекав на нього столик, відгороджений ширмою від святкового трактирного багатолюддя.

Ось уже кілька років поспіль відома в місті людина приходила сюди та сідала за цей самотній столик, щоб неквапом випити свою склянку вишуканого напою.

І хазяїн, який кілька років спостерігав за цим своєрідним ритуалом, чудово знав, що буде далі.

Коли склянка шановного відвідувача порожніла приблизно наполовину, у дверях з'являлася худа довготелеса постать; якийсь незнайомиць схилив голову – інакше не пройшов би – та оглядав трактир цілком байдужим поглядом. Незнайомиць був сухий, як вобла, старий із прозорими очима; він кивав трактирникові та щоразу рушав просто до столика за перегородкою. Трактирник пам'ятав, якому вину віддає перевагу незнайомиць – смаки старого трохи відрізнялися від смаків його співтрапезника.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Трактирник ладен був заприсягтися, що ці двоє ніколи не розмовляють. Шанована в місті людина мовчки допивала свої півсклянки; старий, ледь вмочав губу в своє вино, підводився та йшов собі. Чоловік за самотнім столиком замовляв ще склянку й доброї закуски; якщо перед тим він здавався невеселим і напруженим, то тепер хазяїн ловив у його очах полегшення – і водночас якесь розчарування. Шановний городянин щедро платив, кивав господареві на прощання й залишав трактир.

Власник «Землерийки» чудово знав, яке незабутнє враження справила б на сусідів розповідь про ці дивні події, що повторюються рік у рік – і завжди в День Превеликої Радості. Хазяїн знав це й передбачав захват кумась, які завжди все знають, – але був мовчазний від природи. А можливо, щось, незбагненне для тонкого розуму трактирника, веліло йому мовчати.

*

...Тим часом тривало свято.

Наші суперники-південці представили шановній публіці велику помпезну п'єсу – перед початком було оголошено, що всі побачать «Історію Ордену Лаша». Юрба з-перед нашого помосту поступово перекинулася до сцени навпроти – ми й собі визирнули з цікавості.

«Історія» починалася з відрубання голови великій ганчір'яній ляльці – а голова та, з дозволу сказати, була пристебнута гудзиками, наче комірець. По тому була священна примара Лаш – здоровенний хлопак на хідлях, до брів загорнутий у сірий плащ. Краї плаща за задумом автора були поточені хробаками, а щоб глядач подумав саме про вогку могилу, а не про скриню з міллю, до пелени було пришито кілька ситих дощових хробаків – Світле Небо, живе й радісне, – так, наче примара зібралася на риболовлю!

Публіка, однак, була вражена. Діти заверещали від ляку, священна примара завила, ніби кіт у березні, – он що значить догоджати глядачеві! Якщо священна примара мала справді такий вигляд – звідки ж у неї взялися послідовники?

Не встигла я про це подумати – і на тобі, ось і служителі Ордену Лаша на сцені з'явилися! Цілих четверо, тому що в жителів півдня велика трупя; спереду вони нагадували опудала в каптурах, а ззаду на кожному було намальовано по кістяку – це алегорично пояснювало, що брати Лаша насправді сіють смерть. Публіка заплодувала, – кажуть, серед городян повно ще свідків Мору, того самого, що дев'ятнадцять років тому зжер половину мешканців округи; того самого Мору, що, за чутками, й викликаний був служителями Лаша...

Мене, на щастя, тоді ще й на світі не була; моя худа та бліда матінка полюбляла розповідати, яким могутнім, багатим і знатним був наш рід. Мор розправився з ним за кілька днів: мій дід і бабця, а також дядьки, тітки, кузени та кузини дісталися одній величезній могилі, їхній будинок – вогню, а майно – мародерам. Із усієї родини вціліли тільки моя мати і її молодший брат; рештки величезних колись статків розтанули протягом десяти років, моє дитинство минуло у величезній порожній кімнаті, де було повно породистих собак і рідкісних, безладно розкиданих книг...

По смерті матері дядечко запроторив мене до притулку, а вже Флобастер визволив звідти.

...Флобастер голосно дихав у мене над вухом – розумів, що жителі півдня мають успіх і нам доведеться добряче напружитися, щоб переманити до себе дурну публіку.

«Історія Ордену Лаша» завершилася всім на втіху – рожеволиця пані, яка зображала Справедливість, повалила «братів Лаша» в спритно відкинутій люк, звідки вони ще довго стогнали та скаржилися. Публіка ляпала в долоні, як скажена, – Флобастер із кислим виразом засичав на Муху, коли той спробував і собі заляпати.

Ми не починали ще з півгодини, тому що зовсім поряд зчинився двобій барабанщиків. Обое були до вух обвішані своїми інструментами – та ще й поряд просто на землі стояв барабанчудовисько завбільшки як криничний зруб. Гуркіт був такий, що хоч вуха затикай; юрба притупувала та підсвистувала, бідолахи зі шкіри лізли, їхні барабани ревли та плакали – і все-таки жоден не міг подолати суперника. Нарешті власник чудовиська скочив на нього ногами, затупотів щосили, застрибав, начебто

СПАДКОЄМЕЦЬ

Йому п'яти припікало, зірвав шквал оплесків – і відразу ж із тріском провалився в барабан. На тому змагання скінчилося.

Настав наш час – і на суд глядачів було представлено «Гру про принцесу і єдинорога».

Мені подобалася ця п'еса. Флобастер перекупив її в якогось мандрівного автора; там говорилося про принцесу (Гезина), котра покохала бідного юнака (Баріан), а лихий чаклун узяв та й перетворив її коханого на єдинорога. Як на мене, щоправда, коли вже ти чаклун, то яка тобі користь з перетворення шляхетних осіб на єдинорогів? Чи ж не можна чого бридкішого знайти – цебра там помийного, або драного черевика... Хоча спробуй зіграй потім п'есу, де героя перетворюють на брудне цебро...

Мага грав Фантін – наш вічний лиходій. Він як ніхто вмів страшно супитися, кривити рота й лиховісно розтягувати слова; якщо по правді, то більше він анічогісінько й не вмів. Він був добросердний та дурний, наш Фантін. На таких воду возять.

Баріан і Гезина співали дуетом – Гезина мала тонкий, срібний голосок, від якого божеволіли не тільки купці на ярмарках, але навіть знатні добродії... Щоправда, Гезина поцілунку не дарувала без «ревної любові». За моєї пам'яті таких «любовей» було шість чи сім.

Спектакль ішов собі потихеньку; ближче до фіналу публіка занудилася. Трішки зарадила лихові сцена перетворення – Муха щосили бив у мідний таз, Флобастер трусив шматком жерсті, а Баріан корчився в клубках диму (це я підпалила під помостом сніп мокрої соломи). І все одно до фіналу юрба перед нашою сценою помітно порідшала.

Жителі півдня вискаляли свої білі зуби. Треба було вправляти становище.

Муха швиденько оббіг публіку з тарілкою – менше половини – й відразу оголосив «Фарс про рогатого чоловіка». До наших глядачів додалося ще кілька зацікавлених городян – отут-то я й побачила Пана Блондина.

Це було немислимо. Його голова підносилася над юрбою – таким собі м'ячиком на гребені хвилі. Він був блакитноокий до непристойності – з будь-якої відстані очі його сяяли, ніби

дві крижинки, підсвінені сонцем. Він був не те щоб молодий, але й старим назвати язик не повертався. Я в житті не зустрічала настільки шляхетних осіб; він був як ожила статуя, як бронзовий пам'ятник великому воїнові. Тепер цей пам'ятник поглядав у наш бік, роздумуючи, видимо, йти чи залишитися.

Пане Блондин, не йдіть!!!

Я ледве дочекалася, поки Флобастер, озброєний причандаллям канцеляриста, скінчить свій монолог – він, бачся, суворий чоловік, і дружина його – світоч чесноти.

Він ще договорював останні слова, коли на сцену вилетіла я – з накладними грудьми та відстовбурченим озаддям. Вилетіла, як горошина з трубки шибеника; на всій площі для мене існував зараз єдиний глядач.

Ах, я вірна жіночка, така доброчесна, така добропорядна, може, любий чоловік дозволить мені повишувати гладдю удвох з подружкою?

Подружка впливла з-за лаштунків, погойдуючись на тонких підборах. На світ з'явилися п'яльця завбільшки як обідній стіл; по мірі того, як я ніжно наспівувала: «Ах, подруженько, який складний стібок, який чудовий малюнок», з подруженьки поступово злітали капелюшок, черевички, вуалька, сукня, корсет...

Муха залишився в самих штанях. Спереду їх відстовбурчувала величезна товста морквина; ми по-змовницьки презирнулися та заслонились натягнутим на п'яльця простирадлом і від «чоловіка», й від публіки.

Цю сцену можна грати нескінченно.

Ми з Мухою вперлися одне одному в лоби, стогнали й волали, хрипко дихали та виписували стегнами кривулі; я раз у раз виставляла ногу, оголену по коліно, а Муха ритмічно прочавлював натягнуту тканину своїм худим задом. Ми зображали пристрасть, як могли; чорні очі Мухи горіли дедалі палкіше, на верхній губі його виступали крапельки поту – підозрюю, що тієї миті він мав би успіх і без морквины...

А Флобастер тим часом промовляв монолог, і в голосі його звучало таке щире, таке невдаване самовдоволення, що публіка з ніг падала від надривного реготу.

Флобастер, здіймаючи руки, декламував:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– О часи! О розпуста! О лихо!
Розтлінний вплив усюди...
Хай псом на ланцюзі я буду,
Але розпусти погляд хай ніколи
Ні мужа, ні жони шляхетних не торкнеться...

За ним тихенько розсунулася завіса; невидимий публіці Баріан засів у «чоловіка» за спиною – і, на подив глядача, над тім'ям Флобастера звелися спершу гострі кінчики, далі перше розгалуження – й нарешті величезні гіллясті роги!

Юрба гримнула реготом, мало не надриваючи пупи. Роги росли дедалі вище, поки не закріпилися нарешті особливим чином у Флобастера на потилиці. Баріан вислизнув за завісу. Флобастер підняв палець:

– А чи не піти до милої, чи не глянути
Як у товаристві найдостойнішої подруги
Моя дружина гладдю вишиває;
Так голуб білосніжний пробуває
В обіймах цноти.
Пташина безневинна, пухнастий ніжний кролик...

Цим «кроликом» він зовсім доконав публіку.

– Піди! – закричав хтось із юрби. – Піди подивися, ти, роззяво, на свого кролика!!!

Флобастер скептично стис губи й показав на свої рахунки:

– Труди... Труди не дозволяють мені відволіктися на хвилину...

Обличчя його під гіллястою короною було сповнене такої гідності, такої зворушливої зосередженості, що навіть я, котра бачила все це двісті разів, не втрималася й пирхнула. Ні, Флобастер, звісно, свавільний тиран і скупий до нестями – але він великий актор. Просто великий, і за це йому можна пробачити що завгодно...

Фарс добігав кінця – у дірочку натягнутої на п'яльця тканини я розгледіла нарешті свого Пана Блондина.

О Небо, він не реготав! Він іржав, як племінний жеребець. Обличчя його втратило аристократичну блідість, зробилося

червоним, як помідор. Він реготав, дивлячись на Флобастера і його роги; і як же мені схотілося вискочити наперед і закричати на всю площу: я, я придумала цей трюк! Ви смієтеся з того що придумала, я, я, я!!!

Звичайно, я нікуди не вискочила. Муха виповз із-за п'яльців рачки, в перекошеному корсеті, в ледь защібнутій сукні; «чоловік» стурбовано припустив, що ми вишивали, не покладаючи рук. Юрба плескала в долоні.

Ми розкланювалися тричі підряд. Присідаючи в зовсім недоречному тут реверансі, я в паніці нишпорила очима по юрбі: загубила, загубила!!!

За хвилину він виявився під самим помостом. Мене мов окропом облили; і Флобастер, і Муха давно зникли за лаштунками – я розкланювалася, як заведена лялька, поки мій Пан Блондин не поманив мене пальцем.

У кулак до мене незбагненим чином потрапила тепла золота монетка. Його губи рухалися, він звертався до мене – до мене! – а я не чула слів.

Чудова мить тривала доти, поки безжальна рука Флобастера не потягла мене за пелену...

Я носилася із золотою монеткою півдня; вирішено було, що вона стане моїм талісманом на все життя. Однак уже на завтра здоровий глузд узяв гору над романтичним поривом, і талісман обернувся спочатку на жменьку срібних монеток, а вже згодом на капелюшок із бантом, сукню на шнурівці та святкову трапезу для всього нашого товариства.

* *

Важкий обідній стіл, оточений зграйкою переляканих стільців, забився в кут і звідтіля спостерігав за двобоєм.

Луар нападав, стелився в довгих випадках, всією запальною душею спрямовуючись услід за кінчиком затупленої шпаги. Його супротивник майже не сходив з місця – Луар налітав на нього з різних боків, як вороння на кам'яну вежу.

Стурбована гамором, у двері обережно зазирнула куховарка; Луарів супротивник побачив її, відчув натхнення і, продовжуючи парировати й ухилившись, поцікавився щодо сніданку.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Куховарка поквалливо закивала, пробурмотіла кілька апетитних назв і вислизнула.

– Ноги, ноги, ноги! – кричав Луарів супротивник, звертаючись цього разу вже до нього. – Не рухаєшся, ну!

Луар потроїв темп. Гарячий піт стікав йому за комір.

Супротивник відступив на крок і опустив шпагу:

– Перепочинемо.

– Я не стомився! – образився захеканий Луар.

– Все одно перепочинемо... Я перепочину.

– Тобі не треба.

– Ах, так?!

Шпаги знову схрестилися, цього разу Луар виявився в обороні; розсікаючи повітря, на нього насувалася розмазана в русі криця. Він відбив кілька ударів і просто злякався – як у дитинстві, коли батько йшов на нього, зображаючи ведмедя. Він знав, що це тато, а не ведмідь – і все одно вірив у гру, бачив перед собою лісового звіра та кричав від ляку...

Затуплене вістря зупинилося в Луара перед обличчям; супротивник відразу відступив, готуючи нову атаку, і все повторилося спочатку – кілька панічних блоків з боку Луара, залізне віяло перед його носом, вістря, що ефектно завмерло навпроти його грудей.

Луарів супротивник ковзав по дощаній підлозі, як водомірка по гладіні озера; будь-який його рух був широким і ощадливим водночас. Луар замилювався ним, і вже не боронячись, прийняв несильний укол в бік.

– Уважніше! – дорікнув супротивник. – Я вже накидав тут купу трупів... Ну-бо!

Луар посміхнувся і впустив шпагу на підлогу. Його супротивник на мить завмер, потім обережно опустив свою зброю:

– Знову?

– Усе це марно, – Луар зітхнув.

– Здаєшся?

– Не здаюся... Бачити не бажаю цю шпагу, – напад роздратування виявився несподіваним для нього самого. Луар відразу засоромився, відвернувся й відійшов до столу.

– На кого ти гніваєшся? – запитали в нього за спиною. – На мене?

– На себе, – зізнався Луар і знову зітхнув. – Я... Так... Ну, дарма. Чи варто витратити... Я однаково не буду... як ти, – він над силу посміхнувся.

– Ну от і весняний день, – поруч з розмаху лягнули на стіл шкіряні рукавички, й Луар відчув важкі руки на своїх плечах. – Сонечко-дощик-буревійчик-грозовьонька-сонечко... Ти сьогодні дуже добре працював, малий.

– Це дивлячись із чим порівнювати, – Луар на мить доторкнувся щоголю до гарячої твердої долоні. – Якщо з п'яною молодницею... Та ще й тяжкою...

– Так. П'яна молодиця, ще й тяжка, – його співрозмовник стурбовано гмикнув. – Мда-а... Бери-но свою нещасну зброю та закріпимо зараз одну штуку...

Вони повторили кілька комбінацій підряд, коли двері їдальні розчинилися й на порозі постала темноока поважна жінка. Луарів супротивник відразу опустив шпагу, даючи зрозуміти, що урок скінчено, тому що – і Луар знав це давно – його батько ніколи не фехтує в присутності матері. Ніколи. Наче йому зброя руки палить.

За сніданком Алана довго й пристрасно з'ясовувала, чому якщо вовк – звір, тигр – звір, то кінь, що – не звір? А свиня? А корова?

Прислуговувала нова покоївка, Далла; Луар спостерігав, як вона щоразу червоніє, схиляючись над плечем його батька, червоніє болісно, до сліз. Він спробував глянути на батька круглими очима цього дівчиська – красень, герой, полковник зі сталевим поглядом і м'яким голосом, оживлене диво, втілене сновидіння, нездійсненна мрія і привід для гірких сліз у подушку, тому що нічого, крім прохання подати серветку, тобі, дівчинко, від нього не почути – хоча він добрий і, можливо, не насміхатиметься з тебе, а якщо поталанить, то й лагідно поляпає по щічці...

Посміюючись подумки, Луар сам із собою побився об заклад, що, тільки-но Далла полишить їдальню, відразу благоговійно згризе ось цей недоїдений батьком краєць; ще більше його веселило, що мама, його прониклива мама зовсім нічого не помічає. Надто далека вона від цих маленьких життєвих

СПАДКОЄМЕЦЬ

драм, її це навіть не розважає. До чого тут яскраво-червона покоївка, коли на її, матері, очах полковника Солля атакували за всіма правилами багаті та знатні здобувачки, атакували люто, озброєні щільними мережами інтриг, – але пані Торія Солль і тоді не помічала їх впритул, наче їх і не було...

Приховуючи мимовільну посмішку, Луар дотягся під столом до батькової ноги, й коли той запитливо на нього глянув, показав очима на Даллу. Той глузливо приплющив очі – бачу, мовляв, нічого не вдієш, синку, не ляяти ж дівчисько, он як старається.

Луар зітхнув і опустив очі в тарілку. Далла пройшла повз нього, зачепила спинку стільця, присіла в реверансі, перепрошуючи...

Він, Луар, завжди залишатиметься порожнім місцем для Далли, для багатьох тисяч Далл. Поруч із батьком він має такий само привабливий вигляд, як хирлявий кущик у затінку величезного квітучого дерева. Покоївка чи принцеса – їх анітрохи не обходить він, незграбний, непоказний...

– Чому це ти нічого не їси, Денеку? – тихо запитала мати. У будь-яку какофонію Луарових думок її голос завжди впливався єдино чистою, впевненою нотою.

– Денеку, Денеку, хмаринка набігла? – діловито поцікавилася Алана.

Він отримав своєпрізвисько мало не разом із ім'ям – мати казала, що в цієї дитини вдача, як весняний день: сонце-хмари...

Він посміхнувся й підморгнув розквітлій Алані; сестра молиться на нього так само, як сам він обожає батька. Хто знає, як склалися б їхні стосунки, якби задержувата Алана була трохи старша, – але між ними різниця аж у тринадцять років, для п'ятирічної дівчинки вісімнадцятирічний брат – диво з див, другий батько...

– Луаре, ти думав, про що я просила? – мати замислено торкнулася скроні. Вона звала його «Луаром» тільки в особливо серйозних випадках.

Відверто кажучи, він не думав. Якщо мати хоче, щоб він вступив до Університету – він, звісно, вступить, але й це, мабуть, марно. З дитинства він хотів стати воїном, як батько, – та з батьком йому ніколи не зрівнятися ні доблестю, ані вмінням,

а ось мати... Йому ніколи не зробитися таким ученим, як вона. Голова репне.

– Я не знаю, – зізнався він і ледве стримався, щоб не додати: у видатних батьків діти зазвичай сіренькі, як тьмяні скельця.

Мати засмутилася; Луар мало не шкірою відчув її зажуру – але вона не виказала цього:

– Що ж... Якщо захочеш чогось іншого... – вона глянула на батька, ніби очікуючи підтримки.

– Усе-таки кінь – це не звір, – замислено припустила Ала-на. – Кінь – значить, тварина...

– Ти засмучений, чи мені здається? – запитав батько. Луар знову змусив себе посміхнутися.

Батько встиг зупинити руку закоханої Далли, яка налаштувалася знову наповнити його келих; від дотику свого ку-мира бідолашна дівчина мало не знепритомніла.

– Маю до тебе розмову, Денеку, – батькові слова змусили Луара стрепенутися. – Погуляємо... після сніданку?

– Звісно, – поквапливо відгукнувся він, задоволений і стурбований водночас.

Далла спіткнулася в дверях і впустила на підлогу соусницю.

Вулиці пам'ятали недавнє свято. О цій уже не ранній порі місто ще перебувало в сонному заціпенінні, й тиша порушувалася лише одноманітним човганням мітел.

Батько й син вийшли на площу, незвично малолюдну та порожню: театрики й намети, що розважали глядачів кілька днів поспіль, зникли, вигнані з площі наказом бургомістра. Там, де ще недавно стояли помости, громадилися тепер купи мотлоху; осторонь лежав величезний барабан із розірваним боком.

Перед будинком університету велично завмерли залізна змія та дерев'яна мавпа; чиясь весела рука прикрасила мавпячу голову блазнівським ковпаком. Полковник Солль мовчки зійшов широкими сходами, щоб стягти ковпак із потемнілого дерев'яного лоба.

– Я знаю, про що ти думаєш, – сказав Луар. – Ти думаєш, що я... повинен зробити так, як хоче мама? Стати студентом?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Батько замислено покрутив у пальцях строкату ганчірочку. Посміхнувся:

– Знаєш, учора я дивився виставу мандрівної трупи... Такий кумедний фарс. І що цікаво – він точнісінько повторює пригоду, яку сам я пережив у місті Каваррені багато років тому... Ще до знайомства з мамою.

Луар насторожився. За все своє життя йому лише двічі траплялося побувати в батькових рідних краях – невиразно пам'ятав гарненьке містечко на березі річки, величезний будинок з гербом на воротах, жовтавого дідка в тісній труні – свого діда... Мати не була в Каваррені жодного разу, принаймні Луар цього не пригадував; батько ніколи в її присутності не говорив про своє каварренське життя – а ось Луарові розповідав, смачно і з задоволенням, і про породистих бійцівських вепрів, і про високих тонконогих коней, і про славетний полк гвардій, параді та патрулі, полювання й іноді – дуелі... Тоді Луар заздрив батькові – і зайвий раз усвідомлював, що такого життя йому не прожити ніколи.

Луар зітхнув. Батько стежив за ним, накручуючи шапочку на палець.

Назустріч їм трапилася зграйка студентів; хтось перший помітив полковника Солля, відбулося складне перештовхування ліктями – і вчені юнаки привітали Луарового батька з незвичайною для цих шибайголів шанобливістю. Чорні шапочки в їхніх руках торкнулися китичками бруківки; Солль кивнув у відповідь – студенти засяяли посмішками, вочевидь оцчасливлені. Луара вони, як водиться, не помітили – втім, він і не надто засмутився.

Він любив мовчки йти поруч із батьком. Скільки себе пам'ятав – спочатку тримався за руку, й голова його ледь сягала батькового пояса; в один батьків крок тоді вкладалось кілька Луарових. Навіть тепер йому доводилося крокувати частіше, щоб підлаштуватися до кроку свого чудового супутника, – і все одно він любив йти поруч, мовчати і всмоктувати щиру й глибоку повагу, яку виявляли його батькові такі різні люди...

Батько й син поминули будинок суду, перед яким підносилася кругла чорна тумба, а на ній теліпався іграшковий пові-

пельник на іграшковій поперечині. Луар за давньою звичкою ковзнув по ньому байдужим поглядом. Поруч височіла глухо замкнена вежа – її називали «Вежею Лаша», і траплялося, що на поїдених часом стінах виникали написані вуглиною прокльони. Луар так і не знав до пуття – люди їх пишуть, чи вони самі проступають; за Вежею закріпилася найгірша слава, і знудьговані стражники відганяли цікавих від цих міцно замкнених, та ще й закладених цеглою воріт.

Зараз двоє червоно-білих стражів порядку нерішуче відштовхували ратищами розхристаного, брудного, обчіпляного лахміттям старця; Луар відчув, як напружився батько поруч із ним. Старий був міським божевільним; він то зникав надовго, то знову з'являвся в місті, тинявся вулицями, вигукуючи невиразні благання та збираючи за собою цілий ескорт із жорстокосердих дітлахів; тепер він накинув на голову рештки старого каптура і щось втлумачував стражникам, а ті вискаляли зуби та штовхали його з дедалі більшою злістю – ратищами в живіт...

– Лаш-ашша! – тонко вигукнув старий.

Луар зустрівся поглядом із батьком і здригнувся. Це був чужий, свинцевий погляд, якого юнак ніколи раніше не бачив у його очах...

Або майже ніколи.

Стражники на мить дали старому спокій, щоб поквалливо привітати пана полковника; Луарів батько відповів, не стишуючи кроку. Незабаром старий і стражники лишилися позаду.

Весь наступний за площею квартал Луар ішов, не підводячи голови. Начебто в келиху солодкого вина виявився раптом риб'ячий жир – його вразила не стільки неприємна зустріч, скільки болісна реакція батька; нервовий і недовірливий, він прийняв той свинцевий погляд мало не на свій рахунок. Батько мовчки й винувато поклав руку йому на плече.

Луар знав, чому сам вигляд божевільного старого здатен викликати в батька роздратування й навіть розлютити його. Егерта Солля пов'язувала з нині забороненим Орденом Лаша давня трагедія; Луар здогадувався, що батькові важко щоразу навіть дивитися на забуту Вежу, що, якби його воля, він давно б жив у Каваррені – але мама не може без Університету, без

СПАДКОЄМЕЦЬ

кабінету свого батька, Луарового діда, котрого звали Луаяном, мага, на честь якого, власне, Луар і отримав своє ім'я...

І ще – мама не любить Каваррена.

Луар зітхнув і, виявляючи батькові свою солідарність, тихенько потис його лікоть.

...Йому було років дванадцять, коли, жадаючи забав, захочений прикладом інших дітлахів, він пожбури в старого каменем. Нещасний випадок скерував його руку – камінь поцілів бідоласі в обличчя та розсік брову. Старець скрикнув і ледве встояв на ногах; на хламиду йому закапала кров.

Через той самий нещасний випадок батько й мати Луара стали свідками його вчинку.

Батько – і Луар був щиро в тому впевнений – сам із задоволенням пожбури в би каменем у ненависного старого; однак реакція його виявилася зовсім не такою, як очікувалось. Батько був похмурий і мовчав – а вже мати й зовсім стемніла, як хмара. Луарові дохідливо пояснили, як недобре завдавати болю старим, та ще й божевільним, який огидний його вчинок і яке покарання за це слід понести; реакція батька свідчила про те, що сталося дещо жахливе, та й сам хлопець уже встиг переконатися в непоправності свого вчинку. Мати стисла зуби й послала по різки – і Луар, якому дотепер не випадало такого покарання, чудово знав, що рука в неї не здригнеться.

Тоді він узяв батька за лікоть і пошепки попросив його власноруч виконати вирок. Він не знав, як склалися б потім їхні стосунки з матір'ю, – але від батька він ладен був з радістю стерпіти й це. Тим більше, що в глибині його душі, як і раніше, жила впевненість: батько б і сам...

...Вони покружляли вулицями, постояли на горбатовому містку над каналом; Луар відчував, що батько збирається з думками, а можливо, й із духом, – і мовчав, боявся виявитися дурнем, щось порушити. У ньому чомусь міцніла впевненість, що сьогоднішня прогулянка відкриє йому, Луарові, щось важливе, здатне наблизити його до батька – хоча ближчими бути, здавалося б, уже неможливо...

– Синку, – озвався нарешті полковник Солль. Маленький камінчик вирвався з його руки й потонув у каналі, по воді розбіглися тонкі кола. – Ти сьогодні дуже добре фехтував.

Луар здригнувся. Він очікував яких завгодно слів – але тільки не цих. Він не зміг стримати задоволеної посмішки – але чудово зрозумів, що батько хоче чогось більшого, ніж просто похвалити.

– Ти добре фехтував, – провадив батько, кидаючи інший камінчик, але, бачиш, ти ж можеш взагалі не фехтувати... Якщо раптом не схочеш... Від цього ми не любитимемо тебе менше.

Спантеличений Луар дивився, як розходяться по воді темні кола. Батько посміхнувся:

– Ти можеш не вступати до університету й не прочитати більше жодної книги... Нам буде сумно, але все одно ми тебе не розлюбимо. Розумієш?

– Ні, – зізнався Луар.

Батько зітхнув:

– Теля качається в ромашках і ссе вим'я... А тепер уяви, що те саме робить здоровенний бугай.

Помовчали.

– Я щось не так роблю? – зважився пошепки запитати Луар. Батько застромив руку в плутанину свого білявого, як і в Луара, волосся, змів із чола настирливі пасма:

– Я, певне, висловився не так... Малий, не можна до старості жити дитинством. Кгм... Старість твоя далеко, звичайно, але настав час обирати...

Луар переривчасто зітхнув. Потупив погляд, вивчаючи мокрицю на вологому камені поруччя.

Батькова рука лягла йому на плече:

– Денеку...

– Обери за мене, – раптом палко попросив Луар. – Мені здається... що в тебе краще вийде.

Батькові пальці на його плечі стислися:

– Ну не можна ж так! Ти чоловік, ти вирішуєш свою долю...

Луар зітхнув знову. Ось цього він і боявся; незбагненне майбутнє, невідворотні зміни... Повернутися б у чотирнадцять років. Навіть і в дванадцять – незважаючи навіть на те биття різками... Адже далі все знову було добре... Навіть краще, ніж колись... Здається, той біль прив'язав його до батька замість того, щоб відштовхнути...

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Твій вибір буде вірніший, – сказав він глухо. – Ти досвідченіший... Та й крім того...

Він затнувся. У батька стомлено опустилися кінчики рота:

– Що – «крім того»?

Луар мовчав. Він міг би сказати, що батько його найрозумніший і найкращий, що йому, синові, ніколи й ні в чому не зрівнятися з чудовим батьком, – але він мовчав, побоюючись глузування.

Його співрозмовник теж мовчав і дивився без посмішки. Зітхнув, перевів погляд на воду; потер пальцем вухо, начебто збираючись із думками:

– Синку... Коли я був такий, як ти... Трішки старший. У Каваррені... – Егерт Солль перевів подих. – Я дуже бридко вчинив. І я... був за це страшно покараний. Закляття боягузтва... зробило мене жалюгідною і... огидною істотою. Я ніколи не казав тобі, але мама дуже добре знає.

У Луара мурашки забігали по шкірі. Батько говорить про якусь незнайому людину, а він, Луар, прослухав початок історії...

– Я став боягузом, Луаре, наймерзеннішим із боягузів. Я боявся темряви, висоти, я дивитися не міг не оголену шпагу... Я терпів образи й побої – і не міг відповісти, хоча й був сильніший... Я не заступився за жінку, тому що...

Він знову затнувся, наче йому рота зсудомило. Перевів подих:

– Бачиш, малий... Я довго думав, чи розповідати тобі... Чи все-таки не варто.

Це випробування, зрозумів Луар. Він зі мною грається.

Батько нарешті відірвав погляд від води й зазирнув синові у вічі:

– Ти не віриш мені, Денеку?

І цієї миті Луар зрозумів, що все правда. Батько не жартує і не грається, кожне слово дається йому з болем, він ламає зараз той героїчний образ, давно змальований в уяві Луара, ризикує повагою власного сина...

Луар закліпав.

– Мама знає, – провадив батько. – Вона... бачила мене... таким, що... Краще не згадувати. Але ти... Сьогодні я знову побачив, як ти... ховаєшся в затінок. І тоді я зважився. Розповідати тобі. Зрештою... я скинув закляття, та все одно минули роки, перш ніж я став таким, як зараз... А ти ще малий. Я не бажаю тобі й сотої частки тих... Того, що було зі мною. Будь щасливим, будь таким, як ти є... Не муч себе цим вічним порівнянням. Розумієш, чому?

Луар дивився вниз, і в його голові панувало сум'яття. Мокрі долоні начебто примерзли до холодного кам'яного поруччя; батько стояв перед ним і чекав на його відповідь – як підсудний.

По воді тяглися бляклі осінні листочки; Луар не міг зосередитися. Все це надто несподівано. Ішли, мовчали, було гарно...

І тоді він згадав.

Тоді теж було листя – на воді й на березі... Йому було тринадцять, і пахло сіном. Він відчув біль, але не зрозумів відразу, що сталося, сіпнувся, опустив очі – й побачив у тьмяній траві гадюку.

Послабшали ноги. Світ затягся чорним серпанком; Луар хотів бігти й не міг зрушити з місця – та люди на березі почули його розпачливий зойк.

Жалобна завіса. Страх, від якого ціпенієш усередині; біле й жорстке батькове обличчя: «Не бійся».

Лезо ножа в багатті. Ремінь, що перетяг ногу до повного оніміння. Якись перелякані жінки; батько обірвав їхнє голосяння одним хльостким коротким словом. А матері тоді не було на березі – вона чекала народження Алани...

Мокре сіно. Запах тьмяної трави. І байдуже, який маєш вигляд і як на тебе подивляться, несила вдавати хоробрість – але батько спокійний: «Зараз буде боляче».

Він кричав і пручався. Він боявся розжареного заліза більше смерті – вже краще вмерти від отрути...

Але батько був несхибний; дужі руки скрутили Луара, як курчатко.

Пола батькової куртки, стиснута в зсудомлених пальцях. Приголомшуючий біль; багаття, широка долоня, що затискає

СПАДКОЄМЕЦЬ

рот. Раптове полегшення. Біле очужіле обличчя, й на губах – Луарова кров. Вода. Холодна вода.

«Ось і все».

І спокій сповзає з цього обличчя, наче маска...

А потім Луар-підліток лежав на возі й дивився в небо. І здивовано думав про дивацтва долі та нескінченно довге життя попереду...

Він не знав, як у ті хвилини почувався батько. Напевне, в роті Солля-рятівника була ранка – отрута, висмоктана з тіла сина, дістала тепер і його самого, так що навіть цей могутній організм якимось дивом із нею впорався...

Ледве Солль відіслав сина додому, як сам забився в корчах. Нічого цього Луар у ті хвилини не знав...

Мить гострого щастя – погойдування воза, тихий голос візника, над світом – вечірні небеса, зелені з золотом...

...Блякле листя під мостом. Неквапний осінній парад.

– Я... хотів як краще, Денеку, – стомлено мовив батько. – Я хотів звільнити тебе... Від... ідеалу, чи що... Може, й не варто було...

Луар перевів подих і міцно-міцно стис тверде плече людини, яка стояла перед ним.

Обійняти б. Але не можна. Не хлопчисько.

* * *

Уночі в щільно закритому фургончику тепло й задушливо – від нашого дихання. Ранком гострий, як голка, крижаний протяг таки пробрався в якусь шпарину й схопив мене за ногу; я зіщулилась, примружилась, протираючи очі та мало не розриваючи собі рота смачним позіханням, і вибралася назовні.

Під небом було сіро та холодно. Три наші візки стояли, збиті в купу, в якомусь дворі; Флобастер домовився з хазяїном за тиждень наперед. Під ногами блукали кури; сонна Пащека, прив'язана ланцюгом до колеса, спідлоба розглядала їх одним розплющеним оком. Я озирнулася, прикидаючи, де тут безкарно можна справити потребу.

За День Превеликої Радості ми заробили стільки, скільки не заробляли за цілий ярмарковий тиждень. Грали допізна,

грали при смолоскипах, Муха змок, бігаючи з тарілкою, а веселі монети дзенькали та дзенькали, і Флобастер підганяв: ще! ще!

Баріан захрип; Гезина співала, акомпануючи собі на лютні, Флобастер читав власні сонети, десь стріляли з гармат, крутилися вогненні колеса, пахло димом, порохом і дорогими парфумами. Всі ми похитувалися, немов п'яниці чи матроси. Нарешті завісу було зашнуто й Флобастер посадив на ланцюг нашу вічну супутницю – злісну суку на кличку Пащека. Муха де стояв, там і звалився; інші з натугою добралися до фургончика, попадали покотом, і, засинаючи – обличчям у вологу мішковину – я чула, як рве струни п'яна скрипка, пригравуючи не менш п'яним, захриплим співакам...

Ми працювали, як скажені, поки за кілька днів свято не зійшло нанівець і до нас за лаштунки не з'явився стражник – у червоному мундирі з білими смугами, з пікою в руках та з коротким клинком при поясі. Гезина спробувала з ним кокетувати – з таким самим успіхом можна було спокушати ляльку, страчену перед будівлею суду. Ми очистили площу так швидко, як тільки могли – однак Флобастер не поспішав залишати місто, гадаючи, мабуть, що в кишнях городян ще повно наших грошей.

...Обсмикуючи спідницю, я роздумувала – повертатися до фургончика, чи знайти собі цікавіше заняття. Із сусіднього візка долинали могутнє хропіння Флобастера; Пащека дзвякнула ланцюгом і вляглася зручніше. Здрагаючись від холоду, я прокралася назад, відчинила скриню й витягла першого плаща, який трапився під руку.

Це був плащ із фарсу про Трире-простака; я виявила це вже на вулиці, але повертатись не хотілося, а тому щільніше загорнула плаща та прискорила крок, аби зігрітися.

Власне кажучи, вже за кілька кварталів я пожалкувала про свій захід. Місто було як місто, гарне, звичайно, але що я – міст не бачила? Минуле свято нагадувало про себе купами сміття, в якому діловито порпалися похмурі смугасті коти – чомусь усі смугасті, ну просто як брати! Крамнички й трактири здебільшого були зачинені, та я й не взяла з собою грошей; кілька разів мене гукали – спершу якийсь хлюпик, з вигляду

СПАДКОЄМЕЦЬ

ніби лакей, потім ще хтось, далі – це ж треба! – сажотрус. Цей мене особливо розлютив – пика чорна, тягарець у руках, а й собі береться фліртувати! Я відбрила його так, що бідолаха мало не скотився з даху...

Одним словом, настрій було остаточно зіпсовано, до того ж, я боялася заблукати; і ось варто мені було повернути назад, як я побачила Його.

Мене, мабуть, саме небо захищає. Пан Блондин ішов мені назустріч із якимось хлопчиськом, трохи старшим за мене. Хлопчисько саяв, як начищений чайник; я відступила їм з дороги – але мій кумир навіть не глянув на мене. Він взагалі мене не помітив, начебто я деревце при дорозі... Я проковтнула образу, тому що, по-перше, він міг уже мене забути, а по-друге, обоє були надто захоплені розмовою.

Я скромно пропустила панів і довго та замислено дивилася їм услід – а тим часом ноги мої, про які я геть-чисто забула, потупцяли-потупцяли, та й рушили за ними, тож коли я нарешті отямилася, запізно було будь-що змінити.

Так, вервечкою, ми пройшли кілька кварталів; Пан Блондин і його супутник зупинилися на перехресті, постояли, очевидно, прощаючись; далі мій кумир махнув рукою екіпажеві, що саме підкотився, – та тільки я його й бачила!

Хлопець, втім, залишився; сухорлявий такий цілком симпатичний хлопець, трішки сутулий; він провів екіпаж очима, повернувся й повільно рушив у протилежний бік.

На мене знову напало натхнення – саме напало, як розбійник. На плечах у мене лежав плащ, у якому я грала Скупу Бабу в фарсі про Трире-простака; цей плащ було не тільки пошито з чудової щільної тканини, яка захищала мене від ранкового холоду, але й прикрашено довгими сивими патлами по краю.

Хлопець, недавній супутник Пана Блондина, неквапно йшов далі; давно відпрацьованим, звичним рухом я натягла плаща собі на голову, зігнула ноги в колінах і сховала в темних складках усю свою німічну, згорблену постать. Сиві пасма розвівалися на вітрі; раз у раз доводилося здувати їх, щоб не затуляли очей.

Зі спритністю, несподіваною для бабусі, я наздогнала хлопця та задріботіла трохи збоку; хлопець вочевидь походив

з родовитих і багатих кварталів, це вам не лакей і не сажотрус, породу відразу видно. Він ішов повільно, але слабкі старечі ноги насилу встигали за ним; я засапалася, не витримала й кашлянула.

Він озирнувся; на обличчі його блукав той неухважно-щасливий вираз, із яким він провів Пана Блондина. Щоправда, коли побачив мене, щастя трохи поменшало – що гарного в старезній бабі з розвіяними патлами, яка з'являється раптом, наче з-під землі! Втім, хлопець відразу опанував себе, на його обличчі змалювалася ввічлива увага, яка личила такому випадкові.

– Добрий юначе, – продеренчала я надтріснутим голоском, – підкажи бідній дурній бабі, що за прекрасний пан щойно розмовляв із тобою?

Його губи здригнулися – тут були й гордощі, й сором'язливість, і задоволення, і якась перевага:

– Це мій батько, шановна.

Мені знадобилося кілька секунд, щоб переварити це повідомлення. Обличчя хлопця здавалося непрониклим, однак я ж бачила, що він от-от лопне від гордощів. Втім, він вирішив, що старечу цікавість цілком вдоволено, повернувся та покруккував геть; мені довелося покректати, щоб наздогнати його знову:

– Е-е... Дитинко... Кликати його як?

Він зупинився, вже трохи роздратовано:

– Ви нетутешня?

Я охоче закивала, трясучи сивими патлами та розглядаючи співрозмовника крізь вузьку щілину свого саморобного каптура. Здається, хлопець ні на хвилину не сумнівався, що вже тутешні всі як один зобов'язані впізнавати його татуса з обличчя.

– Це полковник Егерт Солль, – сказав він. Таким самим тоном міг би сказати, що це володар хмар, мешканець засніжених вершин і заклинач сонця.

– Світле Небо! – вигукнула я, присідаючи мало не до землі. Егерт Солль! Подумати тільки! То ж бо я дивлюся – личко знайоме!

Тепер він глянув на мене здивовано.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Маленький Егерт, – прошепотіла я проникливо, – ось яким ти став...

Він насупився, начебто намагаючись щось пригадати. Пробурмотів нерішуче:

– Ви з Каваррена, чи що?

Любий мій хлопчику, подумала я аж із якоюсь ніжністю. Як із тобою легко! З Каваррена...

– Із Каваррена! – задеренчала я натхненно. – Ось де він ріс, батько твій, на моїх очах ріс, без штанців бігав, пішки під стіл ходив...

Він насупився – «без штанців» було, мабуть, надто сміливо.

– Маленький Егерт! – я трусилася від почуттів, які мене переповняли. – Та чи знаєш ти, юначе, що цього самого твого батька я й на колінах гойдала, й голівку його білявеньку гладила, й шмарклі втирала, а він, паливода, усе так і пантрував, аби льодяник з комода поцупити...

Хлопець відсахнувся, витріщив очі; тим часом моє сентиментальне старече серце заходилося в солодких спогадах:

– Очиці-бо жваві... Через паркан до нас шасне, бувало, та давай яблука красти...

Він голосно ковтнув – шия сіпнулася – але на слово так і не спромігся.

– А старий же батько мій, покійний, лозину одного разу як узяв...

– Що ви мелете, – вичавив він нарешті. – Який... небіжчик?

У нього, бідолашного, все перемішалось в голові. Я насідала:

– ...А як підріс наш соколик... Літ десь із дванадцять було йому... Втечу, каже, в актори, лицедіяти буду на сцені... У трупі пана Флобастера... Тут уже його батечко, дідусь твій, лозину як узяв...

– Ви, напевно, божевільна, – обережно припустив він, – або переплутали ім'я.

Він задкував дедалі швидше, відчуваючи, мабуть, страшенну досаду через те, що трапилася йому ця надзвичайно прудка та спритна баба:

– Я?! Як можна, дитинко, я вже вісімдесят років як усе пам'ятаю! Акторка його зманила, і така собі акторка – ні спереду, ні ззаду...

Він почервонів, рвучко повернувся й пішов геть; я надогнала його та побігла поруч; дорогою трапилася калюжа, і я, охоплена запалом, перестрибнула так, що поверхнею води пробігли брижі. Він сповільнив крок і підозріливо скосив на мене око. Щоб залагодити помилку, я закректала з подвоєною силою; сиві патли забилися мені до рота:

– Тьфу... Синку... Тьфу... Не біжи... пожалій... бабу... Актриска та... паршива була, це я тобі ка...

Ніби з неба звалився гуркіт коліс. Просто перед моїм обличчям виявилось каре кінське око у віночку з довгих вій; ще мить – і круглі волохаті копита втоптали б мене в бруківку. Закричав кучер, у потоці його слів я розібрала тільки «стару суку»; гаряче кінське дихання відсунулося – й карета, величезна, позолочена, пузата, немов кабан, промчала повз нас, та встигла облити мене брудом, засліпити миготінням шпичь, вилаяти чорним ротом ліврейного лакея, що громадився на задку...

...Моя лайка полетіла йому в спину; він озирнувся, і я ще встигла побачити, як витяглося та почервоніло лакейське обличчя. Карета давно зникла за рогом, а я стояла посеред вулиці та репетувала, як базарна перекупка, ляялася крізь сльози, що навернулись на очі, сварилася вслід, намагаючись криком вигнати запізнілий жах – ще волосинка, й переїхали б...

Потім я виявила, що стою з непокритою головою, що волосся розсипалося в мене по плечах, а чудовий плащ із фарсу про Трире-простака затиснутий у мене в опущеній руці та купає в калюжі свої сиві патли.

Мій недавній співрозмовник стояв трохи віддалік, і на обличчі його повільно змінювалися всілякі суперечливі почуття. Очевидно, перетворення згорбленої баби на молоду й дуже сварливу особу справило на хлопця неабияке враження.

– Відвідайте виставу, онучку, – сказала я йому сухо. – Трупа пана Флобастера, найкумедніші в світі фарси...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Розвернулася й пішла, волочачи плащ по бруківці та кленучи свій дурнуватий, несподіваний, абсолютно марний авантюризм.

Неабияк поблукала я, поки повернулася до місця нашої стоянки, отримала прочухана від Флобастера та випрала плаща в джіці з крижаною водою. Дружина нашого хазяїна – весела молодиця – крутилася навколо нас без кінця, їй було цікаво подивитися на мандрівних комедіантів.

– Наймиліша пані, – звернулась я до неї, – ви чули коли-небудь про пана на ймення Егерт Солль?

Вона мало не підскочила:

– Полковник Солль? Як же, це, люба, герой... Це, люба, якби не він, то й місто спалили б, уже років дванадцять або більше, як набіг той був... Ти молода, може, не пам'ятаєш, але вже ж чула, напевне, хто їх знає, звідки набігли, як сарана, орда величезна, скажені, голодні й по-нашому не розуміли... Різали й старих, і малих. Облога була, бургомістр розгубився, начальник варти втік... Полковник Солль, довгих літ йому, тоді ще не полковник... От уже хто боєць, так боєць, варту зібрав, людей зібрав, чоловік мій ходив, от... Відбили нелюдів тих, зі стін поскидали, кого в ліс загнали, кого в ріці потопили... Ну, і своїх покладали – менше, ніж у Мор, а все одно зріділо місто... А якби не полковник Солль, то й не знаю, дівонько, що було б, спалили б, пограбували, перебили, та й край...

Я подякувала говіркій жінці. Плащ висів на старій мотузці, заливаючи землю мильними патьоками.

Воістину сором – чудовисько з червоними, як жар... вухами.

*

Кабінет називався кабінетом декана Луаяна, хоча сам декан помер двадцять років тому й ніхто з теперішніх студентів ніколи його не бачив. Декана пам'ятав дехто з професорів; пан ректор, німечний старий, полюбляв переривати лекцію заради розповіді про чудову людину, яка сходила колись на цю славну кафедру. Втім, найживішою пам'яттю про декана Луаяна була

його донька, пані Торія Солль, що царювала в бібліотеці, читала лекції та завершувала наукову працю в старому батьковому кабінеті. Вперше в історії настільки чудового навчального закладу до святая святих науки було допущено жінку; Торія вважалася визначною пам'яткою, оскільки була, до всього іншого, бездоганно гарна та щаслива в шлюбі, а чоловіком її був герой облоги, полковник Солль.

...Егерт шанобливо застукав у важкі, до дріб'язків знайомі двері. Торія сиділа за величезним батьковим столом, який простирявся перед нею, як засіяне фоліантами поле бою. Із двох дерев'яних крісел з високими спинками підхопилися назустріч Соллю двоє досить молодих ще професорів. Після церемонного поклону обоє поквапливо вибачилися, негайно послалися на невідкладні справи та шаснули за двері.

– Ти мені розігнав учену раду, – сказала Торія.

Егерт посміхнувся широко й кровожерно – начебто сама думка про втечу вчених чоловіків зробила йому приємність. Гордо обвів поглядом спорожнілу кімнату й щільно причинив двері за втікачами.

– Щось сталося? – невпевнено припустила Торія.

Егерт рушив через весь кабінет – так скрадається барс, який набачив у заростях плямисту спинку лані. Торія про всяк випадок відступила під захист письмового столу:

– Полковнику, тут храм науки!

Егерт легко перестрибнув через маленький візок на коліщатах. Розгорнута книга на верхній полиці злякано сплеснула сторінками.

– Полковнику, тпрусь!

Солль спритно обігнув громаддя письмового столу й опинився там, де Торія стояла за мить до того – але де її вже не було, бо швидко, як струмочок, у свої майже сорок років, пані професорка сховалася за високим кріслом:

– Варто! Беззаконний напад на мирних селян!

Егерт акуратно уклав друге крісло на бік – щоб супротивникові ніде було сховатися. Торія обурено скрикнула; якийсь час минув у безжальному переслідуванні трепетної жертви – але полковник Солль так послідовно викурював втікачку з шаф та з-за порт'єр, що зрештою зловив її.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Строга зачіска Торії трохи постраждала.

– Це не за правилами... – відбивалася професорка. – Негайно відпусти нещасну жінку.

– Я зроблю її щасливою.

– Просто отут?!

– Де застану.

– Полковнику, що ти ро... Божевільний Соллю, божевільний, відпусти, інакше лекції...

– Лекції? – зачудувався Егерт.

– Зірвуться... – блаженно видихнула Торія в його очі, що сміялися.

– Зірвуться лекції! – прошепотів Егерт у побожному жаху. – Зірвуться!

Тоді вона заплющила очі, щоб не бачити його обличчя, щоб тільки відчувати губами його губи, вилиці й очі. Її ніздрі роздувалися від запаху Егерта – запаху дому, волі та спокою, дочки й сина; і Луар, і Алана успадкували часточку запаху його шкіри, це був найкращий із відомих їй ароматів.

– Давай зірвемо лекції, – прошепотів його голос у її темряві.

– Май совість! – простогнала вона, наступаючи гостроносою тифелькою на його м'який ботфорт. – Це... не можна, кабінет же!

Його руки трохи розтиснулися, і їй довелося зробити над собою зусилля. Ще одне зусилля за майже двадцять років шлюбу; майже двадцять років Торія боролася сама з собою – просто вражало те, наскільки нетривка маска добropорядної професорки – адже від єдиного дотику цього чоловіка, її полковника, її Егерта, її мужа, вся витримка й уся вченість спливали, як вода, оголюючи на дні її натури шалену, ненаситну, жагучу жовту кішку...

Вона затримала подих. Не можна. Кабінет її батька. Ніколи.

Тієї ж секунди до запаху Егерта додався інший – запах свіжовипеченої здоби. Здивована, вона розплющила очі – й виявилася віч-на-віч із рум'яною круглою булкою. Писочок булки поцятковано було ластовинням макових зернят.

– Вгамуй плотську потребу, – серйозно попросив Егерт. – Твоя плоть голодна, бо майже не снідала. Я прийшов, тому що

знав – дружину треба годувати смачно та вчасно, тільки тоді вона...

Торія розламала булку навпіл і половинкою заткнула Егертові рота. Якоїсь миті вона мало не згадала, як багато років тому простягла Соллю, своєму залятому ворогові, таку саму булку – тому що він був голодний і нещасний; вона ладна була вже згадати про це – але не згадала. У її житті траплялися речі, які вона забула назавжди.

Егерт упорався з булкою за лічені секунди. Ретельно витер з губів білі крихти й чорні макові зернятка; посміхнувся:

– Нехай будуть лекції. Сьогодні. Нехай твої студенти бліднуть від заздрощів до твого чоловіка... Я йду, Тор.

Уже у дверях він озирнувся:

– Наш осінній пікнік... ти пам'ятаєш?

Вона кивнула.

– Луар хоче запросити комедіантів. Нехай?

Вона знову кивнула – слова Егерта ковзнули повз її свідомість. Вона дивилася, як він переступає поріг, як біляві кучері на потилиці торкаються коміра куртки, як зачинаються за його спиною важкі двері.

Які там, Світле Небо, лекції!

* * *

Флобастер задумав авантюру – випрохати в міській владі дозволу грати в місті всю зиму. Я чула, як він шепотівся з Баріаном, кому варто дати хабара і якого; у грошових справах Флобастер іноді радився з Баріаном, і тільки з ним.

Я тихо зраділа – кому до смаку тинятися зимовими дорогами в компанії застуджених вовків, зображати фей натщесерце та обмахуватися віялом, у той час, як ніс синіє від холоду; ні, на зиму будь-яка трупа шукає пристановища – і що, коли нашим прихистком виявиться не сінник у глухому селі, а який-небудь чистий дворик у стінах великого міста!

Флобастер, однак, супився та морщив чоло, із чого я зробила висновок, що справа це не проста й хабара доведеться давати чималого. Зранку Флобастер надяг своє найкраще вбрання (з «Гри про чарівника»), Баріан начепив шпагу й обоє вирушили

СПАДКОЄМЕЦЬ

в невідомому напрямку, а нас полишили з розгубленістю та боязкими надіями.

Парламентери повернулися до обіду, і від одного погляду на їхні похмурі обличчя всяка надія в муках сконала. Роздратований Флобастер сварився, а Баріан, навпаки, мовчав; тільки після наших довгих і принижених прохань він вичавив із себе, що жителі півдня нас обійшли – схоже, їх захищає впливова особа й тому бургомістр дозволив їм поставити намет на ринку та давати вистави до самої весни. Флобастера з Баріаном і слухати на схотіли – навіщо містові аж дві мандрівні трупи?

– Навіть грошей не взяли, – додав Баріан гірко. – Що їм наші гроші... Ці ось догодили якомусь – він за них замовив слівце... А ми не догодили, значить...

Я мовчки пішла до себе на візок, сіла на скриню та вкусила себе за палець. Ніхто з нашої трупи не знав, що найвідоміша в місті людина реготала, як скажена, під час «Фарсу про рогатого чоловіка» – й навіть подарувала мені монетку! Я могла б стати героїнею, коли б з'явилася до пана Егерта Солля з проханням про допомогу; гадаю, він не відмовив би. Замість цього я сиджу тут, серед вогких полотняних стін, і гризу власні руки: сама винна! Хто ж змущував мене глузувати з Соллевого сина, справляти малу нужду в колодязь, із якого тепер могла б пити!

Якоїсь миті я хотіла розповісти все Флобастеру – але стрималася. Слова, які довелося б від нього почути, я з таким самим успіхом могла сказати собі сама.

Нічого не можна було вдіяти; тепер тремти від холоду в чистім полі чи нудьгуй у задушливому сільському шинку... Але, принаймні, знатиму, за що мене покарано. Втім, попереду ще тиждень міського життя; я зітхнула, підвелася зі своєї скрині та заходилася перетрушувати костюми.

Незадовго до вечірньої вистави сталася ще одна неприємність. Перед помостами, нашвидкуруч спорудженими просто на вулиці, збиралися вже перші глядачі – й один із них, худий галантерейник, накинув оком на Муху.

Муха прибивав завісу – в руках молоток і повен рот цвяхів. Галантерейник довго стояв поруч, про щось розпитуючи; я готувала за лаштунками реквізит і бачила тільки, як Муха

поступово наливається фарбою. Потім галантерейник простяг довгу, як батіг, руку – і погладив Муху по худому озадді; Муха розвернувся й цюкнув його молотком.

Слава Небу, що останньої миті рука його здригнулася. І все одно галантерейник упав, як підкошений, обливаючись кров'ю. Хтось не розібрався, що до чого, та нестямно заволав: «Убивають!» І відразу звідки не візьмися виникло двійко стражників.

Блідий Муха не пручався, коли двоє червоно-білих чудовиськ схопили його за обидва лікті; вискочив Флобастер – та так і завмер з роззявленим ротом, він-бо не бачив, як усе було. Бачила я.

Тільки тепер я зрозуміла, які охоронці порядку зблизька. Вони пахли залізом, часником і казармою, брови в обох були по-особливому вистрижені, й вони ні про що не збиралися говорити – начебто поглухли.

Не пам'ятаю, що за слова я їм казала. Здається, хапала їх за негнучкі рукави мундирів, здається, навіть посміхалася; хтось із юрби, що вже потроху зібралась, прийняв мою сторону, а хтось почав кричати, що всіх фіглярів давно слід посадити за ґрати. Нарешті, «вбитий» галантерейник завовтузився та застогнав на землі, а Флобастер, що міркував на льоту, тихенько задзвенів золотими монетами; стражники насупили стрижені брови – і неохоче відступили, несучи в руках наш виторг за кілька днів...

Вистава пройшла сяк-так. Муха затинався та забував слова, і всі по черзі сичали йому підказку. Я шкірою відчувала, як тане глядацький інтерес, як розповзається, ніби холодець на сонці, юрба, яка нас слухала, – й зі шкіри лізла, аби заповнити собою всю сцену.

Після вечері, яка пройшла в мовчанні, до Флобастера підкотився круглий, як місяць, парубійко та за монету плати повідомив, що цех галантерейників має намір подати на нас позов, і тоді нас оштрафують, тобто відберуть візка. Втім, додав парубійко, галантерейники не тримають на нас зла – просто шукають вигоду, де тільки можливо.

Чорний, немов хмара, Флобастер вийшов – цього разу в супроводі Фантіна; обоє повернулися пізно вечері, причому

СПАДКОЄМЕЦЬ

дурний Фантін від душі радів з щасливого, на його думку, вирішення справи. Зате Флобастер змінився лицем, тому що від багатого святкового виторгу тепер майже нічого не лишилося.

...Над ранок мені наснився притулок. Це був той самий сон, який повторювався, – сіра стеля над сірими рядами ліжок, довге, як сіра стрічка, обличчя старшої наставниці: «А ходіть-но сюди, люб'язна дівице!» Жадібно здригалася різка у вузлуватих пальцях...

Уночі йшов дощ, і полотняні стіни візка ляскали, як мокрі вітрила. Здригаючись від бризок, які падали на обличчя, я лежала з розплющеними очима та слухала, як виходить із грудей липкий жах, що наліг на них уві сні.

*   *

Кілька днів Луар вирішував для себе, наскільки образливою можна вважати дивну витівку незнайомого дівчиська-комедіантки; він не дійшов бодай якогось твердого висновку, тому взяв та й розповів усе батькові.

Полковник Солль сміявся довго й смачно; виявляється, сам він не дуже давно подарував монетку якійсь симпатичній акторці. До речі, якась трупа розбила намет на ринку – якщо Луарові цікаво, він цілком може вручити своїй «бабі» монетку й відзначити цим її безсумнівний талант.

На вершечку ринкового намета-халабуди майоріли кольорові прапорці, а біля входу стояв закличач. У юрбі Луар почувався незатишно, був ніби скутий; вистава здалася йому вульгарною і нудною водночас, серед акторок була справжня поморщена баба – однак Луарової знайомої не виявилось, і приготована золота монетка залишилася при ньому.

Луар пішов задовго до кінця вистави; при виході він на решті здогадався запитати закличача, чи не трупа це пана Флобастера.

Хлопець образився так, начебто Луар обвинуватив його у святотатстві:

– Ні! Звісно, ні! Це трупа пана Хаара! Це, парубче, найкраща трупа від передгір'їв аж до самого моря!

Він набрав повітря, маючи намір, очевидно, й далі славословити – однак Луар випередив його запитанням:

– А де знайти трупу пана Флобастера?

Закликач зморщився, як людина, що поїдає живу жабу:

– О... Вони, напевне, вже виїхали.

Луар відчув не те щоб прикрість – так, розчарування. Начебто пиріг з вишнями насправді виявився капустиною запіканкою.

Він брів вулицями, намагаючись самому собі пояснити, а навіщо, власне, йому знадобилося дарувати монетку тій брехусі; швидше за все, щоб власну незручність – отакої, купився на лицедійство! – подати як спектакль, розвагу, за яку слід платити гроші...

Божевільний старий у драному плащі служителя Лаша нерухомо стояв у чаші водограю – висохлого водограю, в центрі якого, кажуть, раніше містилася статуя Священної Примари. Якась добра рука поклала поруч зі старим шматок хліба; на очах у Луара похмура жінка похилого віку розтоптала цей хліб ногою. Старий залишався цілковито байдужим.

Дивно, що його досі не забили камінням, подумав Луар. У дитинстві батько відшмагав його за один тільки влучний кидок – а сам, мудра та стримана людина, ціпеніє від ненависті щоразу, коли зіштовхується з німечним, старезним, божевільним жебраком... Таємниця. Таємниця ще глибша за розриту могилу, з якої двадцять років тому з'явився викликаний орденем Лаша Чорний Мор. Даремно розпитувати батька про Лаша – він замикається, як та забита Вежа на площі...

Луар сповільнив крок. Подібні думки навідували його не часто – але по їх відході завжди лишалося невизначне занепокоєння навпіл із якимось хворобливим збудженням; ось і зараз йому ні з якого дива примарився пильний погляд, кинутий йому вслід зовсім незнайомою людиною.

Кілька секунд Луар лаяв себе за дивну вигадливість і присягався, що не озирнеться; але таки не витримав – незнайомиць був літній, байдужий, дивився, звичайно, повз Луара, на вітрину ювелірної крамниці. Мабуть, він збирався показати оцінювачеві якусь прикрасу – з долоні його звисав золотий ланцюжок...

СПАДКОМЕЦЬ

На мить Луар насупився. Йому здалося, що він уже бачив цю людину й саме так, із ланцюжком – тільки не вдавалося пригадати, де й коли...

Цієї миті повз нього пройшли дві городянки – радісні та жваві, вони весело теревенили на всю вулицю, і Луар ясно розчув слово «комедіанти». Він здригнувся й забув про золотий ланцюжок; слідом за парою городянок поспішала компанія хлопчаків, далі якийсь пристойний з вигляду пан із вдавано байдужим виразом на обличчі, який буцімто гуляв тут. Вулиця несподівано стала багатолюдною – і Луар майже не здивувався, коли на перехресті, що відкрилося перед ним, виявилась невелика юрба. Посеред неї здіймався поміст, з обох боків підпертий критими візками. З помосту долинало дзвінке:

– Як чаклун серця не має
І замучити бажає
Мене, ніби пташку кволю –
Нехай знає, що в могилі
Я про тебе, друже милий,
Не забуду в чорній ямі,
Про того, кого кохала...

Декламувала дівчина – тонка, як стеблинка, з розсипаним по плечах білявим волоссям; ніжний голосок цілком байдуже перелічував найпалкіші обіцянки. Луар зрозумів, що вже наступної хвилини його здолає нестерпна нудьга.

Він вирішив іти – але все-таки стояв, розмірковуючи та поглядаючи то в один бік, то в інший; п'еса благополучно добігла кінця, якась дебели пані з публіки втерла сльозу. Актори розкланялися, з помосту зіскочив парубійко років шістнадцяти й пробігся по колу з бляшаною тарілочкою; почулося ріденьке дзвякання мідяків об денце. На обличчі парубійка проступило настільки очевидне розчарування, що Луар не втримався й кинув срібну монетку. Хлопець трохи повеселішав, зійшов назад на поміст і оголосив, що зараз шановна публіка побачить фарс про Трире-простака.

Луар посміхнувся. Давно-давно, коли батько мало не вперше взяв його... На полювання? Чи це було щось на кшталт

військового параду? Луар запам'ятав тільки сонячний день, багато коней, густий кінський дух, синє небо та каштани, що падали на дорогу. Луар був у сідлі за спиною батька, цілий світ лежав унизу, маленький і яскравий, як малюнок на покришці скриньки. Дорогою назад кавалькаді зустрівся якийсь ярмарок – Луар точно пам'ятав, що мандрівний театр грав саме цей фарс, про Трире-простака. Простак іде з базару, де продав корову, а на шляху йому зустрічаються всілякі хитруни та видурюють потроху всі його грошики...

Над головами публіки вереснув дитячий голос – строга нянька відтягала від віконця паливоду, який мало не випав звідтіля. Горщик з квіткою не втримався на підвіконні й зірвався вниз, щоб із дзенькотом розколотися об бруківку; жебрак, який сидів під вікном, ухилився зі спритністю, несподіваною для каліки, й відразу вибухнув голосною лайкою. Надтріснутий крик жебрака на хвилину перекрив голос Трире-простака, високого чоловіка років п'ятдесяти; той розлютився й заревів, як ціла череда, котру ведуть на бійню. Публіка зааплодувала; Луар повернувся й пішов геть.

– То де ж п'ять монет, коли тут всього чотири! – продеренчав йому в спину старечий голос.

Так рибина ковтає присмаченого хробаком гачка. Луар, здригаючись, озирнувся.

Баба з головою втопала у просторому плаці, назовні стирчали самі сиві патли. Танцюючи та присідаючи, оточуючи нещасного простака відразу з усіх боків, стара мерзотниця витягала з нього монету за монетою – Луар відразу уявив, яке в неї може бути обличчя. Нахабно усміхнена пика запеклої крутілки...

– Та де ж чотири, коли три монетки всього! Порахуй гарненько, тюхтію!

Трире-простак щосили намагався зосередитися. Маленькі очиці його напружено кліпали; Луар спіймав себе на якомусь співчутті – Трире був зараз його побратимом по нещастю: його ось так надурила ця сама баба, це він, Луар, тюхтії...

Відчуття спорідненості з персонажем фарсу розсмішило його; він посміхнувся – вперше від початку вистави.

Втім, решта публіки вже давно надривала пупи. Пристойний пан забув про пристойності, та так, що ненароком пустив

СПАДКОЄМЕЦЬ

вітри. Відразу ж слідом за цим він почервонів, як троянда, і злодійкувато озирнувся – на щастя, серед загальних веселоців майже ніхто нічого й не почув.

– Е-е, хлопче, таж у тебе діра в кишені! Дивися, лише одна монетка й залишилася!

На очах Трире-простака виступили справжні сльози. Публіку сколихнув новий вибух реготу; тільки Луар стояв без посмішки, ніби кам'яний острів у бурхливому морі. Йому було шкода Трире.

Один за одним пройшли ще кілька коротеньких фарсів. Луар, як і досі, не сміявся – однак стояв, ніби приклеєний. На помості змінювали один одного хитруни та дурні, лиходії та жертви – і тут, і там виникало горлате, як півень, дівчисько. Разом із сукнею воно щоразу міняло обличчя – з глузливим виразом танцювало на гребені куражу, іншого разу видавалося нестримним, ніби шипуче вино, що юшить із горлечка; партнери миготіли, як карти перетасованої колоди. Часом Луарові здавалося, що перед ним розкладають великий і яскравий пасьянс.

Нарешті сухорлявий парубійко, який ще навіть не встиг відхекатися після голосної сценічної лайки, зіскочив з помосту зі своєю тарілочкою; цього разу дзвякання виявилось куди бадьорішим, у жменьці мідяків поблискувало й срібло. Луар затупцював, знову відчуваючи ніяковість; потім обережно поклав на тарілку золоту монетку, кивнув обімлілому хлопцеві й подався геть.

*

За завісою Муха штовхнув мене ліктем:

– О, там шляхетний зі шпагою стоїть... Хоч би засміявся разок, еге ж?

Я змовчала. Я помітила «шляхетного» раніше; Муха, на відміну від мене, не підозрював, що, можливо, на нас насуваються ще більші неприємності. Заспокоювало одне – його чудового батька поблизу не було, полковник Солль – не голка, його просто так на площі не сховаєш.

– Ішов би собі, раз не подобається, – бурмотів під ніс Муха. Я переодягалася, шаруділа безліччю спідниць, зопалу

встромляючи в себе шпильки та охкаючи крізь зуби, – Муха навіть не дав собі праці відвернутися. Він взагалі мене не бачив – перед ним стояла не напівоголена дівка, а старий товариш, який виконує звичну роботу.

– За «Єдинорога» мало дали, – і далі бурмотів Муха. – А зараз іржуть – то розщедряться... Хоч би трішки... покрити... витрати ті...

Я знала, як мучиться бідолаха через історію з галантереїником і витратами, до яких вона спричинилася. Добре, якщо відвідини Солля-молодшого не обернуться новим лихом.

Я стисла зуби й чесно відпрацьовувала фарс за фарсом; мій старий знайомий не сміявся, але й не йшов, і з кожною хвилиною мені ставало важче на серці.

Нарешті мокрий від поту Флобастер звелів Мусі вирушати по платню. Крізь завісу я розгледіла, як Солль-молодший кинув щось на тарілку; коли Муха повернувся, очі його були завбільшки як блюдечко для грошей:

– Оце так-так! Стояв, хоч би раз засміявся!

І триумфальним жестом Муха підняв над головою новеньку золоту монету.

У мене було рівно дві секунди, щоб зміркувати й зважитися.

– А-а! – заволав Муха. – Ти що робиш?!

Я стисла в кулаці відвойований золотий, відкинула запинало й зіскочила на землю. Вслід мені летіли крик скривдженого Мухи та густе Флобастерове «Стули пельку!»

Юрба розходилася; на мене здивовано косували, хтось засміявся та спробував заговорити. Я не вдостоїла бідолаху відповіді й уже за якісь секунди була на місці, звідки спостерігав за виставою Солль-молодший. Тепер там було порожньо, тільки жебрак біля стіни охоче простяг до мене руку та завів своє «Подай». Я розгублено озирнулася – й побачила спину, яка віддалялася завулком за квартал від мене.

Мої черевики вдарили в камінь бруківки. Для того, щоб швидко бігати, треба точно знати, куди й навіщо біжиш.

Він сахнувся – слава Небу, це справді був він, я не плутала його спину ні з якою іншою. Я присіла в реверансі

СПАДКОЄМЕЦЬ

й спробувала вгамувати скажене дихання; він очевидячки не знав, чого від мене сподіватися – й дивився, мабуть, навіть із побуюванням.

– Пане... – пробурмотіла я, смиренно опускаючи очі. – бідні комедіанти... не заслуговують настільки високої платні. Ви, напевне, помилилися з монеткою, – і я простягла назад його золотий.

Він зачудувався й довго мовчав, переводячи погляд з мене на монетку та з монетки на мене. Потім сказав повільно й обережно, начебто пробуючи на смак кожне слово:

– Ні... Чому ж. Я думав... Що ця винагорода... саме відповідає.

Йому було ніяково; він не знав, що казати далі, варто зі мною прощатися, чи можна просто повернутись і піти. Я присіла ще нижче – у вдячному пориві, і, дивлячись знизу вгору на його обличчя, остаточно впевнилася, що він не тримає на мене зла.

І ще я чомусь вирішила, що дозвіл бургомістра майже в нашій кишені.

*

Їхали весело. Флобастер, незвично говіркий і жвавий, правив переднім візком; я сиділа за його спиною, укрита запиалом від осіннього вітру. Назовні стирчала тільки моя голова, яка гордовито й самовдоволено споглядала все навколо; пиха та замилювання собою не сходили з мого обличчя ось уже кілька днів, і з цим анічогісінько не можна було вдіяти.

Пан Луар Солль замовив за нас слівце перед своїм батьком, паном Егертом Соллем, котрий, виявляється, і без того чудово поцінував наше мистецтво. Пан бургомістр підписав наказ без єдиного слова, з найчарівнішою посмішкою – і ось ми зимуюмо в місті, забезпечені милістю знатної особи та звільнені, до того ж, від половини всіх належних податків. І цього ще замало – вчора ми отримали запрошення грати в замиському маєтку пана Солля на якомусь родинному святі, й сам пан Луар виїхав нам назустріч, аби не збилися з дороги та прибули вчасно.

Муруга конячина, запряжена в наш візок, понуро косувала на високого тонконогого жеребця, що мав за вершника молодого Солля. Луар то виривався вперед, дозволяючи милуватися своєю по-учнівськи прямою посадкою, то притримував жеребця і їхав поруч із візком. Він знову ніби почувався ніяково – боявся опуститися до панібратської балаканини, але й не хотів кривдити нас зарозумілістю.

Флобастер у свою чергу навіть уявлення не мав, про що можна розмовляти з хлопцем, який лише трохи старший за Муху – але якому годилося б іменуватися «благодійником». Вимучена розмова кульгала, як собака на трьох лапах, поки я не зглянулася нарешті та не поставила одного-єдиного запитання:

– Прошу пробачення, пане Луаре... А як сталося, що ім'я вашого батька таке відоме в місті?

Він зашарівся. Випростався в сідлі, його шкільна посадка зробилася посадкою першого учня. Він набрав у груди повітря, і з цієї хвилини нам із Флобастером залишилося тільки ойкати й захоплено зітхати.

Цей хлопець знав напам'ять усю історію облоги, під час якої йому навряд чи було більше шести. Він називав імена всіх командирів і проводирів, не забуваючи повідомити, що такий-то виявився боягузом, а такий-то був хоробрий, як грім, і саме з хоробрості й недоумкуватості погубив довірених йому людей. Він докладно пояснював, у чому ж полягала місія його батька – але, на жаль, ні я, ані Флобастер не розуміли й половини цих військових термінів, назв та зворотів; самих тільки гармат на стіні було п'ять різновидів, і від того, котрий ярус вистрелить перший, залежав, як я зрозуміла, результат цілої битви...

Втім, один момент із розповіді Луара я раптом побачила, начебто на власні очі.

...Це сталося найтяжчого дня облоги, коли сили захисників було підірвано, а вороги, навпаки, дочекалися підкріплення та подерлись на стіни; ополченці-городяни заціпеніли, коли побачили орду, яка котилася на місто, втратили запал і приречено опустили руки. Жодна гармата не вистрілила й жодне цебро з киплячою смолою не перекинулося вниз, міс-

СПАДКОЄМЕЦЬ

то готове був покірно захлинутися в каламутних хвилях, що наочувалися на нього, – коли на вежу збіг Егерт Соль, і замість прапора в руках його була кольорова дитяча сорочка.

Невідомо, про що думав тої миті молодий ще Егерт, за чиєю спиною були залишені в місті дружина й маленький син. Сам він напевно не пам'ятає, чи думав про що-небудь взагалі. Він кричав, кричав нерозбірливо до завмерлих біля гармат людей, і вони чули тільки шалений наказ – новий проводир, ще не визнаний, устиг зірвати голос. Дитяча сорочка билася на вітрі, благально спліскувала рукавами – і кожен, хто дивився в ту мить на Солля, відразу згадав про всіх залишених у місті. Про тих, кого жоден чоловік ніколи й нізащо не повинен віддавати ворогові.

Незрозуміла сила, що випромінювалася в ті хвилини з ощереного, мов звір, розлюченого Егерта, захльснула захисників, немов петля; напасники навалили під стінами гори з власних тіл, але відкотилися – люті й здивовані.

Кажуть, він мовчав усі наступні дні облоги. Він мовчав, ведучи на вилазку маленькі загони – величезна орда, що вгніздилася навколо міста, крутилася та металась, як лев, атакований шершнем, бо загони Егерта виникали нізвідки, налітали мовчки й так само безгучно розчинялися не знати де. Він мовчав, змінюючи розміщення гармат і катапулт; командування обороною перетікало до його рук із рук недбалих начальників, тих, що розгубилися чи просто були слабші – так нитки, що стікаються до ткацького верстата, перетворюються на полотно. Він завдав ворогам кілька відчутних ударів і раптом узявся до міста й за один день дав лад обложеної твердині – хлібні склади було оточено, два десятки дрібних злодіїв силоміць відправлено на стіни, а банда ситих розбійників, що грабували та мародерствували, користуючись загальною панікою, виявилася рядком розвішеною перед міськими ворітьми... За багато років по тому Солль зізнавався синові, що йому легше було зробити десять вилазок, аніж один раз відмовити в помилуванні засудженим до страти.

Облога тривала безліч довгих днів. Нопасники опинилися в становищі лисиці, яка загнала в кут кролика й раптом виявила, що в жертви по десять пазурів на кожній лапі та повен рот

ікол. Як би там не було, але одного ранку городяни глянули зі стін – і не побачили нікого, тільки чорні плями від кострищ, покинуті облогові машини та навалені безладно мерці...

Я перевела подих і тільки зараз виявила, що не розглядаю з бійниці залишене ворогами поле бою, а трясуся у візку на розбитому осінньому шляху. В горлі моему стояла тверда грудка – нічого не вдієш, акторка мусить бути трішки сентиментальною... Луар замовк, щоким в нього горіли, очі блискали – я мимохідь подумала, що з хлопця вийшов би непоганий актор, принаймні оповідач – чудовий...

Флобастер стурбовано клацнув батоном над головою муругої конячки. Я посміхнулася натхненному Луарові:

– Таким батьком... можна пишатися. Гадаю, ваша матінка... найщасливіша з жінок, чи не так?

Він затнувся, вирішуючи, чи можна розповідати нам із Флобастером те, про що йому болісно хотілося повідати; зовсім уже був переїм себе й вирішив не розповідати – але останньої хвилини таки передумав.

Матір його, виявляється, в юні літа спіткала якась серйозна халепа – її заарештували й мало не засудили до смерті за неіснуючу провину, а оливи у вогонь підливав орден Лаша, особливо один його служитель на ймення Фагірра. Свідком у справі виступав Егерт – він-бо й зумів домогтися виправдання майбутньої Луарової матері, а потім у сугищці з Фагіррою убив його. Все це сталося невдовзі після Чорного Мору – люди не відразу, але таки розібралися, що Мор викликано було орденем Лаша, і вчинили стихійну розправу... Фагірра, натхненник негідників, загинув одним із перших.

По мірі того, як Луар говорив, у голові в мене виникав і формувався дикий з першого погляду, але страшенно привабливий план.

Навіть Флобастер сторопів, коли я, затинаючись, виклала свою пропозицію. Луар, здається, мало не випав із сідла; якоїсь миті я злякалась, що він образиться.

– Але... – вичавив він невпевнено. – Ви це... серйозно?

Я відчула приплив куражу: це більш ніж серйозно, це чудово, це стане окрасою свята й згадкою на довгі роки. Це зробить приємність панові Егерту – якщо ж пан Луар сумні-

СПАДКОЄМЕЦЬ

вається, чи пристойно це, то я з повною відповідальністю завіряю, що в грі на сцені немає нічого принизливого навіть для найблагороднішого вельможі, це ж тільки гра, а не заробіток, це жарт, це цікаво, пан Луар повеселиться від душі...

Він сумнівався – і тоді в бій пішов Флобастер. Він, виявляється, пам'ятав багато випадків, коли в героїчних ролях пробували себе князі й барони, герцоги та принци... Пан Луар наділений природною грацією, потрібно лише знайти підходящий сюжет...

І тоді я запропонувала сюжет. Луар закліпав, намагаючись втримати посмішку, що розпливалася на обличчі, ще трохи посумнівався для годиться – й погодився.

Заміський будинок родини Соллів виявився добротним, гарно збудованим, зручно розташованим на березі неширокої річки. Найняті на день слуги коптили м'ясо під відкритим небом – коли Муха вчув цей запах, бідолашний втратив здатність думати про будь-що, крім їжі. Флобастеру довелося стусаном нагадати, що ми поки не заробили й шкоринки, а значить, треба ставити поміст, розвішувати завіси та готуватися до вистави.

Втім, добрий пан Егерт і без Мушиної підказки зміркував, що акторів варто нагодувати. Усміхнена служниця притягла нам два великі кошки – Флобастер дозволив нам поглинути лише половину чудової їжі, тому що «натоптаний живіт – працівнику завада».

Глядачів у нас передбачалося небагато – зі слів Луара я впізнала двох університетських професорів із дружинами, старенького ректора, якусь невиразну компанію городян – очевидно, ветеранів облоги. Гості веселилися, як могли – душею компанії був Солль, і всі пані, як одна, включаючи й служниць, поїдали його піднесеними, захопленими очима.

Я спіймала себе на тому, що не можу дивитися на «пана Блондина», як раніше. Приймаючи від нього монетку, я бачила його красенем, красунчиком, ласим шматочком із чужого столу – тепер переді мною була людина, яка зірвала голос на фортечній вежі, людина, яка підняла замість прапора сорочку свого маленького сина...

Я знову потішилася зі своєї вдалої вигадки. Нехай для Егерта Солла я назавжди залишуся просто кумедним дівчиськом, актрискою, яких багато – все одно я піднесу йому цей подарунок, «Гру про Егерта й Торію»...

Торію, матір Луара, я бачила мигцем – дуже гарна й, по-моєму, дуже зарозуміла жінка. З одного лише погляду, кинутого Соллем на дружину, із упевненістю можна було визначити, що всі пані, котрі їли Егерта очима, приречені на ганебну поразку.

Горлате дівчисько під наглядом няньки виявилось Луаровою сестрою – я зачудувалася від їхньої різниці в літах. Малу звали Аланою, і її страшенно цікавили наші візки, коні, скрині та собака. Вона провела б цілий вечір у нашому товаристві – якби літня нянька не повела її вечеряти, а потім спати.

Двір за кам'яною огорожею виявився ідеальним місцем для помосту. Муха бив молотком, як дятел; ми з Гезиною розбирали костюми, водночас придумуючи вбрання для героїв майбутньої пантоміми. Луар часом зазірав за завісу – на обличчі в нього блукала вдавано байдужа посмішка, за якою ненадійно ховалася цікавість.

Із усіх ролей майбутньої пантоміми він обрав, звичайно, роль свого батька; мені довелося довго пояснювати йому, що так, на жаль, не робиться – шляхетні герої пантоміми приховують обличчя під ще більш шляхетними масками, а залишитися відкритим може тільки лиходій. Нехай він, Луар, обирає – грати під маскою, щоб батьки його навіть не здогадалися, чи ризиковано виступити в ролі злого Фагірри?

Він довго м'явся та мучився – але, як я й припускала, ховатися під маскою не схотів; це ж тільки гра, пояснив він, начебто виправдовуючись. У грі Фагірра не той мерзотник, яким він був у житті – це жарт, має бути кумедно... Всі були задоволені цим його рішенням – крім Фантіна, в якого відібрали хліб.

Потроху гості перекочували з-за столів на подвір'я; ми вклонилися у відповідь на ріденькі оплески й зіграли без перепочинку «Рогатого чоловіка», «Трире-простака» і «Жадібну пастушку».

Мені сотні разів доводилося спостерігати, як байдужа, «дика» публіка перед нашим помостом стає публікою запаль-

СПАДКОЄМЕЦЬ

ною, веселою, «домашньою». Того вечора чудесна метаморфоза виявилася особливо вражаючою.

Навіть старий ректор вплітав у загальний регіт своє деренчливе «хи-хи». Невиразна компанія городян відразу зробилася чарівною та милою; професорські дружини порожевіли, а самі професори здавалися шкідливішими за будь-якого студента. Всі ми працювали охоче – так буває, коли стараєшся не через гроші, а заради самого лишень задоволення. Навіть Гезина здавалася природнішою, ніж зазвичай, а Флобастер взагалі сам себе перевершив.

Егерт Солль сміявся, як божевільний, посміхалася його дружина; Луар прилаштувався в перших рядах, нервово баючи поли своєї куртки, та мучився в чеканні пантоміми.

Нарешті Муха оголосив коротку перерву; публіка залишилася на місцях, вона веселилася, попиваючи вино, а за лаштунками розгорнулася гарячкова підготовка до дійства, що мусило стати родзинкою програми.

Гезина й Муха допомогли Луарові вбратися в широкий сирій плащ із каптуром – добре, що такий відшукався в наших скринях. Ніхто не знав напевне, чи схоже Луарове вбрання на одяг служителів священної примари Лаша, але пантоміма є символом, а не дійсною картинкою з життя. Головне, щоб глядач зрозумів, про що йдеться.

Баріан і Гезина надягли дуже дорогі мідні маски, що змагалися красою з обличчями подружжя Солль, але зовсім не були схожі на них. Муха приготував шмат жерсті – для грому й блискавки, вони ж – неодмінна річ у будь-якій героїчній історії. Флобастер і я в обидва вуха нашіптували Луарові сюжет майбутнього дійства – вже всоте, й дитина запам'ятала б.

Сюжет був простий і ефектний: пані Торія кохає пана Егерта, лиходій-Фагірра розлучає закоханих і намагається погубити прекрасну Торію – але хоробрий Егерт відвойовує наречену та бере з нею шлюб...

– І вбиває Фагірру, – шепотів Луар, як сомнамбула. – Дайте Баріану кинджал...

Він то червонів, то блід – мені доводилося постійно нагадувати йому, що це лише гра, жарт, що не треба так хвилюва-

тися... Але він все одно хвилювався. Перший вихід на сцену є перший вихід на сцену.

Флобастер налаштував лютню, пожував губами й дав знак починати.

– «Гра про Егерта й Торію»! – оголосив Муха, і публіка почала презиратися, загаласувала, повторюючи один одному настільки інтригуючу назву. Пані Торія зашарілася й запитливо глянула на чоловіка – той глузливо закотив очі під лоба.

Я сховалася за завісою таким чином, щоб бачити все, що відбуватиметься на сцені – і в той же час спостерігати за паном Егертом. Флобастер торкнувся струн – і пантоміма почалася.

З перших хвилин стало зрозуміло, що я не даремно підбила Флобастера на таку ризиковану імпровізацію – наш успіх зросте вдсятеро й принесе в майбутньому ще багато вигід і зручностей. Втім, шкурні інтереси залишилися десь на краю моєї уваги, тому що значно цікавіше було побачити, як сприйме пан Егерт призначений йому дарунок.

Баріан і Гезина танцювали повільний танець кохання – річ знайома, без такого танцю не обходиться жодна драматична історія на кшталт тих, що їх ця парочка переграла безліч... Але публіка ж бо цього не знала, для них граціозний балет був юністю Егерта й Торії, не більше й не менше! Оплески почалися вже з другої хвилини дійства.

Я зачаїлася: головне ж іще попереду! Лютня зазвучала лиховісно, й на сцену незграбно вивалився Луар – знаю, пам'ятаю це відчуття, коли ноги підгинаються, долоні пітніють, губи наче ватяні... Але молодий Солль, до його честі, дуже швидко впорався зі страхом першого виходу – і я знову пожалкувала, що цей хлопець ніколи не буде актором. Його, мабуть, будь-яка трупа з руками відірвала б.

Глядачі завмерли; всі вони знали, звичайно, історію Соллів, їм не треба було пояснювати, хто цей лиходій у плащі з каптуром, чому він такий лютий і куди тягне нещасну героїню (тут, щоправда, стався невеличкий прокол – по-перше, Луар соромився схопити Гезину як треба, а по-друге, він не знав, що з нею робити. Трапилася затримка – «Фагірра» просто волік «Торію» за лаштунки, вона впиралася, а «Егертові» залишалося тільки заламувати руки).

СПАДКОЄМЕЦЬ

Глядач, однак, був настільки доброзичливий, що на недовіки не зважав. Луарові батьки сиділи, тримаючись за руки, й начхати їм було, що навколо повно люду. Пані Торію тішив не стільки зміст п'єси, скільки поява сина на помості мандрівного театру; пан Егерт, гадаю, ладен був зірватися з місця та приєднатися до персонажів пантоміми. Обое здавалися веселими й збудженими над міру.

Лютня вибухнула акордом – «Егерт» вихопив кинджал. Луар, як справжній лиходій, спробував заслонитися «Торією» – он уже як звук до ролі! Моторний Баріан спритно всадив зброю Луарові під пахву – той не відразу зрозумів, що вбитий, а коли здогадався, вдав досить талановиті конвульсії. Баріан з Гезиною навіть не встигли станцювати фінальний танець перемоги – глядачі підхопилися з місць, наввипередки висловлюючи свій захват.

Актори розкланялися. Баріан і Гезина скинули маски – але героєм вечора виявився, звичайно, Луар, який перестав нарешті корчити з себе лиходія та полегшено обмахувався краєм каптура. Очевидно, імпровізація виявилася для нього чималим випробуванням; я мимохідь подумала, що він подорослішав, від переживань, чи що...

Коли я відірвала погляд від Луара й знову відшукала Солля-старшого, на Егертовому обличчі ще лежав слід недавньої посмішки. Слід веселоців не встиг вислизнути з кутиків рота – але мені раптом зробилося холодно, аж затремтіла.

Ще сміялися гості, ще розкланювався спітнілий Луар, щось говорила пані Торія; на моїх очах з обличчя Егерта, який чомусь опинився за спинами у всіх, опадали впевненість і щастя – так шматки плоті опадають із мертвої голови, оголюючи череп. Він дивився на сина, дивився не відриваючись, і я досі ні в чиему погляді не бачила такого безнадійного, зацькованого, такого всепожираючого жаху. Здавалося, Солль дивиться в обличчя самому Чорному Морові.

Мені стало зле; сміх почав стихати поступово – начебто одну за одною задували свічки. Гості по черзі повертали голови до господаря свята – і слова застрягали в їхніх горлянках. Торія Солль стояла перед чоловіком, стискаючи його руку, зазірала у вічі:

– Егерте... Тобі зле? Що? Егерте, що?

Його губи сіпнулися – він хотів щось відповісти, але замість слів вийшла гримаса. Луар зірвався з помосту, підбіг, підмітаючи землю полами плаща, схопив батька за іншу руку; Егерт – чи то мені здалося – здригнувся, як від дотику розжареного заліза.

Усі говорили разом – співчутливо й підбадьорливо, зумисне весело й насправді стривожено, півголосом; служниця принесла води, але Егерт відсторонив запропоновану склянку. Хтось вигукнув, що від запаморочення помагає келих доброго вина, хтось пропонував підкріпитися. Серед багатьох обличчя я раз у раз губила біле обличчя пана Егерта – а довкола нього стовпилися всі, й Муха, й Флобастер, і Фантін, і якісь куховарки, й кучери – слуги, схоже, всі його дуже любили. Тільки я стояла осторонь, біля завіси, й рука моя без усякої моєї участі торсала та бгала нещасну тканину. Мені здавалося, що сталося щось дуже погане. Жахливе.

Нарешті Солль звільнився з рук дружини й сина. Юрба трохи розступилася; не оглядаючись і ні на кого не підводячи очей, пан Егерт нетвердою ходою рушив до будинку.

* * *

...Він отямився. Дощ навідліг хльоскав по обличчю, кінь ледве тримався на ногах, навколо розстелялися порожні поля з грудками коричневої землі, рябі калюжі під низьким небом, ватяний, безнадійний, осінній світ, але найстрашніше – він не міг зрозуміти, світанок чи захід сонця ховається за глухим нашаруванням хмар.

Він підвів голову, підставляючи дощеві запалі щоки. На хвилину прийшло забуття – він відчував тільки холод крапель, що стікали по шкірі, крижаний дотик вітру та глухий біль у спині; він розчинився в холоді й болі, смакуючи їх, як гурман смакує нову страву. Холод і біль давали право не думати більше ні про що. Ще хвилину. Ще мить спокою.

Потім він згадав, і нещасний кінь нестямно заіржав, гублячи піну та кров із поранених шпорами боків, заіржав і кинувся вперед, не розбираючи дороги та дивуючись із несамовитої поведінки досі доброго хазяїна.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Егерт кричав. Його ніхто не чув, тільки сіре небо та дощ.
У нього не було зброї, щоб звести рахунки з життям.

* * *

...Луар наступав на мене, зблискуючи очима:

– Це... гра! Це... ти... Я чимось... образив його, я не повинен був...

– Не кажи дурниць, – мати його, пані Торія, здавалася втіленням спокою. – Спектакль тут ні до чого. Батькові сподобався спектакль. У нього просто запаморочилась голова, таке й раніше траплялося, потрібно дати йому час отямитися, а не дратувати голосінням... Опануй себе, Луаре!

Я мовчки захоплювалася нею: не жінка – креміль. Луар підібгав губи, ще раз докірливо глянув на мене скоса й нарешті дозволив матері відвести його в дім.

На тому свято й скінчився. Гості спробували змити неприємний осад залишками вина. Так їх, п'яленьких, і вклали спати, хвалити Бога, кімнат у домі не бракувало. Нас теж хотіли запросити в дім – але Флобастер чемно відмовився.

Тієї ночі я не спала ні секунди, й тому в мене з'явилося раптом безліч вільного часу – ціла вічність – щоб міркувати на всі лади. Міркувати, в чому ж і як я провинилася перед паном Соллем.

Опівночі з дому вийшла людина, – обличчя в темряві не можна було розгледіти, – невідомий вивів осідланого коня, підхопився верхи й поскакав, шойно переляканий сонний слуга встиг відімкнути ворота. Слідом вийшла жінка та відіслала слугу; вітер розгойдував ліхтар у її руках, вона довго стояла на дорозі, і я дивилася, як танцюють на подвір'ї тьмяні відблиски.

Вона простояла до ранку. Ліхтар догорів, вершник не повернувся; над ранок вперщив дощ.

* *

Торія збрехала синові – можливо, вперше в житті. Ніколи в Егерта Солля не паморочилась голова.

Ніколи раніше не траплялося такого, щоб чоловік пішов, не зронивши ні слова. З усіма болями й нещастями він ішов до неї – до неї, а не від неї.

Полум'я ліхтаря металося в скляних стінках. Торії здавалось, що ніч прийшла назавжди, скінчився сон про те, що вона жінка, вона щаслива й щасливі її чоловік і діти...

Торії здавалося, що вона мертве дерево на узбіччі.

У будинку спала Алана. Спала стара нянька, спали гості, друзі, такі милі вчора й такі непотрібні тепер. Егерт пішов, після цього в неї не лишилося друзів; навіть на ранок після смерті батька вона не була так раптово, так болісно самотня.

Вона не могла бути під дахом. Вона взагалі не бажала бути.

* * *

...Ми виїхали на світанку, і за всю дорогу ніхто не сказав ні слова.

Важко здригалися мокрі полотняні стіни. Флобастер поганяв муругу конячку, вона приречено місила болото, а дощ молотив її по спині, і можна було вже подумати про якийсь сховок – але Флобастер поганяв рішуче та зі злістю, й мені часом хотілося помінятися з конем місцями.

Щоб волочити ноги по розмитій глині. Щоб тягти візок і відчувати батіг. Щоб залагодити ту дивну й жахливу провину перед Луаром і його батьком.

Його вразили спогади? Йому над силу бачити Фагірру, навіть на сцені? Він сміявся, стискав руку дружини, він посміхався, коли актори вийшли на уклін...

Мужня людина. Людина, що зійшла на вежу й повела за собою захисників... Людина, що віддала наказ повісити десяток – так, бандитів, але повісити ж! І раптом така особа...

Свиснув батіг Флобастера. Я здригнулася, наче насправді вдарили мене.

Бий. Далі з'ясуємо, за що...

* * *

Порив вітру знову привів його до тями.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Порожнє сіре небо й порожні поля; у світі не лишилося людей – тільки син, його хлопчик, його гордість, його надія, плід найчистішої на світі любові. Обличчя Луара в обрамленні просторого сірого каптура – й інше обличчя, що проступило крізь нього, у такому самому каптурі, інше і – о Небо – ТЕ САМЕ! Стомлений приязний погляд, вузькі губи, сіро-блакитні, як у самого Егерта, очі...

Двадцять років тому він убив цю людину. Він всадив їй у груди не кинджал, як потім стверджував поголос. Ні, він проткнув Фагірру гострим руків'ям залізних кліщів – кліщів ката...

Кінь захитався. Егерт сповз із сідла, ліг на землю, впустив обличчя в крижану калюжу. Дощ танцював на його спині.

...Кліщі ката. Торія в камері катувань. Шрами... не зішли дотепер, про це знає лише Егерт – та зо дві найвірніші покоївки. Він убив ту людину – і свято вірив, що разом із нею загнав у могилу все найстрашніше, що було в їхньому з Торією житті...

І він же бачив раніше. Бачив – і не бажав розуміти, звідки ті напади глухого занепокоєння, які він гнітив під п'ятою свого безумовно заслуженого щастя...

Майже двадцять років. У точно призначений день. Дев'ятнадцять років і ще трішки...

Скривавлене руків'я стирчало зі спини. Агонія... Наступного дня злочини ордену Лаша розкрилися, городяни почали самосуд... А Фагірру, він чув, так і закопали – із кліщами ката...

Закопали. Його закопали – а він дотягся з могили. Він помстився так, як мстяться лише витончені кати – він...

Перед очима Солля переступали брудні копита змученого коня. Егерт заплющив очі – і даремно, тому що веселе обличчя Луара в обрамленні каптура було вже тут. Тільки з очей сина дивився Фагірра: «Отак ось, Егерте. Я знав, що рано чи пізно ти схочеш опинитися там, де зараз я. Тобі належало дати себе вбити, Соллю. Тобі не варто було противитися неминучому й боротися за життя жінки, яка вже тоді – вже тоді! – несла в собі мое насіння. Ось тобі даруночок із могили – синочок, якого ти любив, як плід... найчистішої на світі любові, хе-хе.

Я попереджав тебе, Соллю, – краще бути моїм другом, ніж ворогом... А тепер пізно. Плач, Соллю... Плач...»

Він плакав.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

...Чоловік був старий, але будинок здавався старішим.

Дім стояв на пагорбку, самотній, але не занедбаний; багато років його порогу не переступали ні хазяїн, ані слуга, і околиці жителі побоювалися зарослої стежки, що підповзала під важкі вхідні двері. Будинок був самотній – але жодна порохина не сміла торкнутися розсохлих мостин, широкої стільниці обіднього столу чи клавіш відкритого клавесина; з темних портретів презирливо дивилися один на одного манірні, холодні обличчя.

На круглому столику стояв свічник без свічок; перед столиком в глибоке крісло з ногами вгруз старий чоловік. Він був навіть самотніший, ніж це міг уявити собі давній пихатий дім.

На круглій стільниці, поцяткованій напівстертими символами, лежала золота річ на довгому ланцюжку – медальйон, тонка пластинка з вибагливим отвором.

На краю золотої пластинки бурою плямою жила іржа.

Старий чоловік мовчав.

Дім не смів порушувати його роздумів. Дім хотів скоритися йому й служити вірно та віддано.

Чоловік не бажав, щоб йому служили.

Перед ним на столі лежала іржава золота пластинка.

Знову.

* *

...Покоївка Далла здавалася розгубленню і засмученою: так, пан Солль удома... Він повернувся вчора ввечері... Ні, він не виходив зі спальні. Він не поснідав, пані... А... чи добре пройшло... свято?

Торія мовчки кивнула. Егерт удома, виходить, все можна виправити. Егерт не розбився, не впав з коня, не став жертвою

СПАДКОЄМЕЦЬ

нічних бурлак і не втратив розум, як подумалося їй однієї з чорних хвилин чекання. Егерт удома, й зараз вона побачить його.

Сонна та похмура Алана зійшла сходами до дитячої кімнати слідом за нянькою. Луар стояв біля дверей, дивився в підлогу й намагався відірвати гудзика від власної шкіряної рукавички.

– Не насуплюйся, Денеку, – вона навіть посміхнулася, настільки велике було її полегшення. – Нема чого тупцювати, ти маєш час дати собі раду, перш ніж... перш ніж батько покличе тебе.

Голос її звучав упевнено й рівно. На Луара її слова завжди справляли магічну дію – навіть зараз він трохи розслабився, підняв кутики губів і нарешті перестав мучити рукавичку:

– Так...

Торія провела його очима. Їй самій насилу вдалося стримати себе, щоб не кинутися до Егерта негайно; чоловікові не слід бачити, який відбиток залишили дві безсонні ночі, горе й страх – а головне, як важко вже другу добу втримувати на обличчі маску спокою та впевненості.

Вона вмилася й переодяглась; будь-які звичні, хай і найдрібніші дії здавалося їй болісним виконанням неприємної повинності. Мимоволі всіляко відтягала зустріч із чоловіком – але кожна хвилина зволікання коштувала їй нової сивої волосинки.

Кілька разів їй здавалося, що Егерт нечутно відчинив двері та стоїть тепер на порозі; якийсь час вона вдавала, що не бачить його, потім рвучко озиралася – але двері були зачинені, й важкі портъери над ними не гойдались. Солль не міг не знати, що дружина й діти повернулися; Торія вигадувала й не могла уявити собі причини, з якої Егерт ні словом, ані звуком не відреагував на їхній приїзд. Дім мовчав – чи то налякано, чи в жалобі; навіть куховарка, здавалося, боялась зайвий раз grimнути посудом.

Можливо, змучений нічними блуканнями, Егерт заснув? Торії не хотілося його будити – вона просто посиділа б поруч, зайвий раз переконалася б, що небо ще не звалилося на зем-

лю, що Солль нікуди не зник – ось він, живий, а виходить, усе можна виправити...

Вона стояла перед дзеркалом, дивлячись у свої ясні, спокійні – а насправді розпачливі й хворі очі. Згадала зимовий день, сніг на могилі Першого Віщуну, свою холодну руку в руці Егерта-юнака... Згадала гарячу задушливу ніч при світлі каміна, в якому тлів жар, потім першу посмішку Луара, потім чомусь широку калюжу на лісовій дорозі – у ній Алана втопила пряжку від черевика. Калюжа здавалася синьо-зеленою від неба та стебел, по її поверхні плавав павук-невдаха, що зачепився за гілочку...

Торія звела підборіддя, випросталася, повела плечима – і рушила до чоловікової кімнати.

Вона постукала тихо, щоб не збудити Егерта, якщо він спить. Але він не спав; по тривалій паузі з-за дверей долинуло його приглушене «так».

Торія штовхнула двері й увійшли.

Егерт не обернувся до неї. Він стояв біля низького триногого столика, на якому безладною купою було накидано книги, уривки паперів, пояс із гаманцем, кинджальні піхви, носові хустки, шпагу, рукавички, бронзову статуетку, письмовий прилад, уламок шпори, зім'яту сорочку – звичайні предмети впереміш із дивними, все це Торія встигла розгледіти мимоволі, мимохідь, у марних пошуках Егертових очей.

Солль стояв спиною, згорблений, з опущеною головою. Йому не потрібно було озиратися, щоб упізнати Торію – але коли вже впізнав, то мав би озирнутися.

Вона стояла біля дверей. Слів не було; Егерт мовчав, і руки його бездумно перебирали перламутрові гудзики кинуті на стіл сорочки. Вона дивилася в його спину, текли безформні, важкі, неповороткі хвилини, і на Торію повільно сходило чорне усвідомлення катастрофи.

Тоді вона набрала в груди повітря. Байдуже, що сказати – аби тільки почути свій голос. Аби тільки розірвати тишу. Чому вона мовчить, зараз вона озветься, мара згине, в цього очужилого чоловіка знову вселиться душа Егерта Солля...

Торія мовчала. Мовчання оселилося у всьому домі – густа й грузьке, як смола.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Солль ворухнувся. Напружені плечі опустилися ще нижче; повільно, через силу, він повернувся – не прямо до Торії, а якось скуто, боком.

Вона побачила половину його обличчя і вжахнулася. Знайомий їй Егерт був на десять років молодший.

Він зім'яв сорочку. Потримав у руках; обережно поклав на стіл, накрив нею руків'я шпаги:

– Ти...

Голос був хрипкий і чужий. Очі дивилися повз Торію і болісно мружилися, дрібно смикалася щока.

Раптовий напад жалоців допоміг їй вийти із заціпеніння. Вона зробила крок уперед:

– Егерте... Що б там... Я...

Її простягнена рука зависла в повітрі. Солль відсахнувся, як від прокаженої; бронзова статуетка скотилася зі столу й гримнула об підлогу.

Тепер Солль дивився прямо на Торію. Вона забула опустити простягнену руку й позадкувала, ніби її збиралися вдарити.

– Ти... – сказав він повільно й роздільно. – Він... дотягся.

ВІН.

Вона мовчала. Її очі здавалися непроникло чорними – самі зіниці.

Солль криво посміхнувся:

– Він... зачав... твого сина, Тор. Там, у підвалі...

Губи Торії ворухнулися. З них не злетіло ні звуку, але Егерт розчув і знову так само посміхнувся:

– Він... подивися на... Твій син.

Йому забракло мужності, щоб вимовити прокляте ім'я Фагірри але ще страшніше виявилось вимовити вголос ім'я Луара.

Торії здалося, що наглухо замкнені підвали її свідомості, куди вона боялася навідатися, щоб не збожеволіти, що ці поховані завулки пам'яті переповнилися раптом і ось-ось зірвуть греблю. Вона силоміць змусила себе не розуміти, про що говорить Егерт, і повільно задкувала, заточувалась у складках килима, задкувала, поки не прихилилася спиною до дверей.

Солль перевів подих:

– Я... не хотів. Я... пробач.

Його обличчя судомно пересмикнулося.

З натугою стримуючи натиск пам'яті, що рвалася назовні, як і раніше примушуючи себе не розуміти й не вірити, Торія повернулася, відчинила важкі двері та вийшла геть. Їй здавалося, що вона знепритомніла, впала на килим і лежить зараз біля чоловікових ніг – насправді ж вона спускалася сходами, сліпо намагаючись рукою поруччя та беспорядно озираючись, намагаючись піймати серед загуслої чорноти маленьку круглу цяточку світла.

Покоївка сахнулася від неї, ніби від примари. Внизу, під сходами стояв Луар – одягнений умитий Луар, який розраховував, що батько його ось-ось покличе... Торія зупинилася, вчепилася у поруччя, гладенькі дерев'яні щаблі ладні були вислизнути в неї з-під ніг.

...Щаблі. Склизькі кам'яні щаблі, витерті до дір ногами катів і жертв... Льох під будівлею суду, огидна тінь на вологій стіні, нудотний запах паленого м'яса...

Луар налякався. Вона не бачила його переляку; взяла обімлілого, покірного юнака за плечі, зняла зі стіни свічник і уважно глянула в біле винувате обличчя.

...Вона купала його в дубових ночвах, рожеве ручення хапало дерев'яного човника й тягло до рота – на радість єдиному зубові... На воді дробилося сонце – порваними відблисками, колами... А над водою раз у раз здіймалися стопи – гладенькі та пласкі; вони ще не зробили й кроку, ці ніжні стопи з дрібними кульками пальчиків... А в ночвах була темна тріщина, крізь яку от-от мала витекти вода...

– Мамо, – пошепки покликав Луар.

Вона отямилася. Простягла руку й взяла його за підборіддя:

– Ні... Ні.

Кивнула зацікавленому синові, повернулася й пішла, ведучи рукою по стіні. Покоївка присіла, забилася в кут.

* * *

Напевне, вперше в житті мені було нудно виходити на поміст.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Гезина підозріливо косувала; Муха поглядав здивовано: чого це я провалюю сцену за сценою, перетворюючи веселі фарси на сірі вульгарні сценки? Флобастер супився, скрипів зубами – але мовчав.

Самого Флобастера давно вже не засмучувала невдала імпровізація в гостях у Соллів; він перестав хвилюватися тої самої миті, коли з'ясувалося, що дозвіл бургомистра залишається в силі й ніхто нас із міста не вижене. Всі інші переживання видавалися Флобастерові примхами – «з жиру», й тільки пам'ять про мій недавній подвиг утримувала його від спокуси «повернути мене на землю».

Довершив справу дощ – він розігнав публіку так швидко, як не зміг би зробити цього навіть найнудніший спектакль. У полотняному запиналі візка виявилася діра; дощ капав Мусі за комір, коли той намагався залатати продерте накриття.

– Сьогодні ти грала, як ніколи, – повідомила Гезина. – Всім дуже сподобалося.

Муха криво посміхнувся; я сиділа на своїй скрині, з натугою жувала чорний окраєць і думала про тепле літо, повний капелюх монет і сміх Егерта Солля.

* * *

Удруге в Луаровому житті батько поїхав, не прощаючись. Мати замкнулася в своїй кімнаті, й за три дні він бачив її двічі.

Вперше до нього в кімнату постукала перелякана покоївка Далла:

– Пане Луаре... Ваша матінка...

Він відчув, як ціпеніє обличчя:

– Що?!

Далла схлипнула й перевела подих:

– Кличе... Бажає... Бажає покликати... вас...

Він кинувся до матиної кімнати, щосили сподіваючись на диво, на з'ясування, на те, що дивні та страшні події останніх днів ще можна повернути назад.

Мати спиралася рукою на письмовий стіл; волосся її було зачесане гладенько, надто гладенько, неприродно охайно, а біле обличчя здавалася мертвотно-спокійним:

– Луаре... Підійди.

Він раптово ослаб, однак наблизився та став перед нею. Уважно, напружено, примружено, ніби вона була короткозорою, мати розглядала його обличчя – і Луарові зненацька стало моторошно.

– Ні, – кволо проказала мати. – Ні, хлопчику... Ні... Йди.

Не сміючи ні про що запитувати, він повернувся до себе, замкнувся, застромив голову під подушку та розридався – без сліз.

Приходили гінці з університету – покоївка розгублено повідомила їм, що пані Торія хвора й не може їх прийняти. Пан ректор надіслав слугу, щоб спеціально довідатися – чи не потрібні пані Торії послуги найкращого лікаря? Аптекаря? Знахаря, врешті-решт?

Луар проспав цілий день, цілу ніч і половину наступного дня. Йому хотілося втекти від яви – і він втікав. У забуття.

Надвечір у двері його кімнати застукали; він хрипко повідомив Даллі, що не голодний і знову не вечерятиме. У відповідь почувся кволе:

– Денеку...

Він підхопився, розкидаючи подушки; заметався, накинув халат, відчинив матері.

Обличчя її, страшно змарніле, але ще й досі гарне, було тепер не просто спокійне – байдуже, як у дерев'яної ляльки. Луар з жахом подумав, що, якби зараз Торія опустила руку у вогонь, на цьому обличчі не ворухнулася б ані єдина жилка.

– Мамо...

Крижаною рукою вона взяла його за підборіддя й розвернула до світла. Очі її свердлили наскрізь; Луарові здалося, що його хочуть не просто вивчити – розітнути. Він знову налякався – невідомо чого, але шлунок його підстрибнув до горла:

– Мамо!

Очі її трохи ожили, ледь потеплішали:

– Ні... Ні, ні... Ні.

Вона вийшла, волочачи ноги, немов стара. Луар остовпів, ухопився за щоки й тихенько заскиглив.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Минув ще день; батько не повернувся, й Луар майже перестав на нього чекати. Блаженне забуття скінчилося – тепер він бачив сни. Уві сні він кидав камінь у зігнуту постать, укриту порваним плащем – і влучав у обличчя батькової, той дивився докорливо, і кров здавалася неприродно червоною, ніби кавуновий сік... Уві сні він фехтував з батьком, але шпага в руках супротивника перетворювалася чомусь на різку, ту трикляту різку з далекого дитинства...

Потім він вийшов, тому що сидіти в замкненій кімнаті стало нестерпно. Спустився в порожню їдальню, поторкав руків'я власної шпаги на стіні, постояв під портретами батька й матері...

...Художник був вгодований і самовпевнений; Луарові дозволялося сидіти в нього за спиною під час сеансів, і одного разу він вибрав момент і застромив руку в фарбу – прохолодну, з гострим запахом, м'яку, ніби каша, напевне, смачну... Він надовго запам'ятав своє розчарування – довелося довго відпльовуватися, фарба виявилась жахливо бридкою та прилипла до язика. Живописець зводив очі до неба, покоївки посміювалися, нянька суворо вчитала Луарові й навіть хотіла наляпати по дупці...

Він здригнувся, відчув погляд. Мати стояла на сходах, на самім верхечку, дивилася напружено та пильно – начебто поставила важливе запитання й чекала на відповідь. Дві свічки у важкому канделябрі кидали жовтий відблиск на запалу цоку.

Луар мовчав. Чомусь хотілося заховатись.

Материні губи ворухнулися майже безгучно:

– Підійди.

Він рушив сходами нагору – напевне, з таким відчуттям сходять на ешафот.

Торія стояла, пряма, як шпага, і дивилася на сина, що наближався до неї. Переляканий, винуватий, жалібний погляд; Торія підняла перед собою свічник, піднесла два жовті язички до самого Луарового обличчя:

– Н-ні...

Але слово вмерло, так і не народжене. Болісне дізнання, що руйнувало її душу всі ці дні, прийшло нарешті до ясного, єдино можливого висновку.

Вона похитнулася, мало не обпалила сина вогниками свічок. Луар відсахнувся:

– Мамо?

Завіса, котра так багато років захищала її очі від убивчого відкриття, тепер сповзала – клаптями, як розірвана тканина. На неї жалібно дивився молодий Фагірра – кат Фагірра, який не замучив її відразу. Він відтяг катування, він продовжив катування на багато років, він зробив катуванням усе її життя.

Перед очима Торії злилися два схожі обличчя – батька й сина. Вона вищирилася, ніби відьма, вдарила канделябром, поціляючи в ненависну катову пику.

Луар відсахнувся, скрикнув від болю. Свічки, задиміли, покотилися сходами; Луар притискав долоню до розбитого обличчя, з-під закривавлених пальців із жахом дивилися очі побитого цуценяти:

– Мамо! Мамо!!!

– Проклинаю, – прохрипіла Торія, і з заборонених глибин пам'яті спливла посмішка Фагірри, посмішка, підсвічена вогнем. – Проклинаю... До кінця... З очей... Навіки... Виродок... Проклинаю!!!

У дитячій кімнаті тонко, ридма заплакала Алана.

* * *

Муха посперечався з хазяїном харчевні, що зніме з полиці, відкоркує та вип'є пляшку вина без допомоги рук. Знайшлися і скептики, й глядачі; у Мушин капелюх полетіли мідяки – у разі невдачі «банк» діставався трактирникові.

Я сиділа в куті, жувала нестерпно костисту рибу та бай- дуже дивилася, як укладають спір. Цей трюк значно старший за самого Муху, дивно, що його тут не знають; Муха вивчився цього недавно – зате оволодів досконало, я не боялася, що він програє.

Риб'яча голова, яка сиротою стирчала на обгризеному кістяку, сліпо витріщалася на мене з тарілки, що поступово порожніла; Муха заклав руки назад, і хазяїн зв'язав їх. Відвідувачі перекидалися прогнозами – не надто збуджено, але й не зовсім байдуже:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Вип'є.

– Випити і я можу, а як відкоркує?

– Вип'є-вип'є, на дурняк як завгодно вип'єш...

– Агов, малий, у мене такий ось хлопак, як ти, то якби я його в тракторі застав – весь пасок об сідниці подер би...

Посміхаючись незалежно та гордовито, Муха підступив до шафки з пляшками. Зубами смикнув ручку – відчинив; миттєво вибрав найпузатішу, найповажнішу з вигляду пляшку – тракторник застережливо закричав:

– Тільки не цю! Це для тебе вже занадто, фіглярє!

Глядачі почали нарікати – тракторник скрипнув зубами, але змушений був замовкнути.

Крик хазяїна остаточно переконав Муху в правильності вибору. Він вдоволено гмикнув, подався вперед і губами схопив коротке товсте горлечко. Глядачі схвально загули.

З деяким запізненням я згадала раптом, що Фантін давно пішов спати, Флобастер взагалі не з'являвся в харчевні, у Баріана болить зуб, а Гезина вечеряє в місті в нового знайомого – а це значить, що тягти додому п'яного Муху доведеться мені самій.

Вживати заходів було вже пізно – Муха витяг пляшку на порожній стіл посеред харчевні, а глядачі підбадьорювали його солоними жартами. Я понуро дивилася, як маленький мерзотник воює з пробкою: зігнутий у три погібелі, він затис пляшку між коліньми та спритно орудував штопором, якого взяв у зуби; на місці Флобастера я б використала це Мушине вміння у веселенькій репризі між фарсами. Втім, тоді й вина не вистачить, і кому потрібен Муха, п'яний, як колода?

Пробка нарешті вилетіла, глядачі заплодували, а Муха виплюнув штопор. Тепер залишалось найцікавіше; горлечко до половини зникло в Мушиній горлянці, він задер голову, з видимим зусиллям перекидаючи пляшку – глядачі завмерли. Далі його худе горло заходилося ритмічно, з червним звуком заковтувати шляхетний напій; у такт цьому непристойному «огм, огм» у каламутній пляшці забулькали пухирці, а по гострому підборіддю умільця заструменіли цівочки – щоправда, досить тоненькі.

У харчевні запанувала тиша, яку порушували тільки Мушині голосні ковтки; я похмуро прикидала відстань від трактиру до постійного дворика, який прихистив наші візки цієї ночі. Ваги в Мусі... не так багато, але мені вистачить, я тендітна дівчиця, а не каменярь, не звикла тягати на спині п'яних хлопчаків...

Хазяїн тихенько охнув; Муха крекнув і обережно, перебільшено обережно поставив пляшку на стіл. Зуби він розтис не без натуги; глядачі подалися вперед, хтось особливо запальний підхопив пляшку та перекинув догори дном. На підлогу впала одна-єдина крапля.

Уся харчевня загаласувала, завовтузилася, заляпала в долоні, зареготала; Муха акуратно вигріб із капелюха зароблені грошики, сховав, підморгнув юрбі й рушив до мене.

За два кроки до столика ноги його роз'їхалися, обличчя розпливлося в безглуздій посмішці – і він звалився на мене цілковито безвладним міхом.

Ось воно, подумала я крізь зуби (а крізь зуби теж, виявляється, можна думати). З відразою відсунула тарілку з риб'ячим кістяком і підхопила Муху під пахви.

Усі бачили, як і куди Муха ховав грошики; із сусіднього столика вже пострілював злодійкуватими очима спритний зморщений дідок. Жменька мідяків – пожива не бозна-яка, але наші з Мухою життя коштували значно дешевше, тому я зібралася з духом, схопила Муху за комір і поволокла до дверей.

Знову йшов дощ, бридкий, липкий, невтомний уже протягом кількох днів: Муха то безтурботно, по-дитячому сопів, то починав бурмотіти, вихилати ногами та кволо пручатися. Я мовчала, берегла силу; на щастя, вулиця нам дісталася цього разу не найгірша, подекуди погойдувалися засвічені ліхтарі.

Ми насилу здолали половину шляху. Муха сміявся, просив відірвати йому голову, тицяв невпевненим пальцем у ліхтарні стовпи:

– Чого... лізе на живіт. На живіт мені лізе, ме-рзотник...

Я складала слова, які скажу йому завтра, й ці думки мене трохи підтримували. Очі мої не відривалися від розбитої бруківки, я намагалася не втрапити в особливо глибоку ка-

СПАДКОЄМЕЦЬ

люжу – а тому сталося так, що п'яний Муха перший побачив людину, яка лежала на землі:

– О... Тут уже всі сплять...

Я стисла зуби й волокна його далі; цей другий п'яниця лежав горілиць, з розкинутими руками, начебто зібрався злітати. Задерте догори обличчя здавалося вкритим шаром борошна. Я мигцем глянула на нього й раптово спохмурилася – бідолаха нагадав мені Луара Солля. У всякому разі, такий само молодий – трішки старший за Муху.

Що за невдалий вечір, подумала я. Завтра відберу в Мухи половину виграних грошиків – я їх заробила, пес його роздери. Іншим разом за все золото світу не тягатиму на собі малих негідників...

Людина біля паркана спробувала поворухнутися й застогнала. Вперше напився, подумала я з відразою. Убийте, не зрозумію цього задоволення – платити за вино, щоб за свої ж грошики потім мучитися... От Мусі поки що добре. Весело Мусі – побачимо, що він завтра скаже, щеня...

Ми поминули п'яницю. До нашого прихистку було вже недалеко, аж раптом я зупинилася та мало не випустила Муху, який ображено гикнув. Дощ не вщухав, навколо тьмяного ліхтаря майоріли, ніби комашня, густі краплі, що летіли згори.

– Стривай, – я прихилила Муху до стіни. Він миттю сповз на бруківку – у болото, проте щаслива п'яна посмішка на його писку так і залишилася.

Я дала йому спокій і підбігла до юнака, що лежав біля паркана.

Він не намагався підвестися, зате поруч сидів навпочіпки шарпак років десяти й зосереджено нишпорив у пошуках гаманця. «Варта!» – гаркнула я страшним голосом, злодюжка розчинився в мокрій темряві, а я запізнило подумала про безліч дорослих його побратимів, які ходять неподалік.

Хлопець лежав з незручно повернутою головою. У тьмяному світлі ліхтаря я довго дивлялася в його обличчя; навіть на чималій відстані мій ніс морщило від густого винного перегару.

Швидше малий кишеньковий злодій, що втік, виявиться вельможним князем, аніж спадкоємець родини Соллів опи-

ниться в калюжі посеред міста. Швидше Флобастер купить мені ферму, ніж я витрачу на цього п'яницю ще секунду дорогоцінного часу. Швидше Гезина напише філософський трактат...

Я заскреготіла зубами, міцно схопила його під пахви – Світле Небо, що за день сьогодні! – і підтягла ближче до світла. Ноги його безвольно проїхалися по мулистій калюжі – мені привиділося, що я знайшла й тягну величезну сонну рибину.

Хлопець не пручався. Тільки коли жовта пляма світла впала йому на обличчя, воно зморщилося, начебто від нестерпно яскравого сонця.

Я стояла над ним з опущеними руками. Ребра мої здіймалися й опадали, як весла каторжанської галери.

Ну, а тепер що робити?! Бігти до pana Егерта? «Мерщій, мерщій, пане Соллю, бо сама я ніяк не потягну вашого синочка, що як звалився під тином, так і лежить...» А може, просто до бургомистра? До начальника варти, нехай пошлють сюди патруль, хай патруль донесе pana Луара до рідної домівки...

Мене пересмикнуло. На світі існують не тільки дрібні кишенькові злодюжки та великі грабіжники. На світі існують величезні стражники, які ні про що не бажають розмовляти, й навряд чи їх підкупиш жалюгідними мідяками – Мушиним вирашем...

Світле Небо, таж іще Муха!!! Лежить під своєю стіною та осійно посміхається... А хай вам всячина! Хай вам грець обом.

Луар поворухнувся й підвів опухлі повіки. Небо, в цього хлопця були ясні сірі очі – тепер вони дивилися сліпо, каламутно, стражденно. Від цього погляду я трохи охолола – як не дивно, тільки зараз мені спало на думку замислитися: а що ж таке сталося в родині Соллів, що після раптового дивного від'їзду батька син виявився в настільки немислимому, жалюгідному стані?!

– І що мені робити? – запитала я стомлено. Луар не відповів, очі його закотилися.

Баріан не спав – мучився від зубного болю. У теплій хустці, намотаній навколо обличчя, він зовсім не схожий був на героя-коханця – швидше на змучену сільську молодицю.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– У-ум... – простогнав бідолаха, хапаючи за комір мого супутника, якого точніше було б назвати ношею. – Нал-лизався, негідник, от би...

Очі його полізли з орбіт, тому що п'яниця в мене на руках виявився в півтора рази вищим і важчим за звичного Муху.

Я не мала сили бодай щось йому розтлумачувати. Змогла до нитки, викачана в болоті, з язиком, намозоленим безпереврвними прокльонами. Муха лежав за десять кроків позаду – не в змозі тягти обох одночасно, я волокла їх методом естафети, по черзі.

Розбуджений нашою метушнею, з'явився Флобастер. Веселого Муху було завантажено до візка – відсипатися; і Баріан, і Флобастер стурбовано хитали головами, розглядаючи землисте обличчя юного Солля. Після ділового обміну досвідом – а обое мали чималий досвід невдалої пиятики – Флобастер потяг майже мертвого Луара на задне подвір'я, «щоб усе зайве геть». Баріан, постогнуючи та тримаючись за щоку, повідомив мені, що до ранку однаково нічого не вдієш – приведемо хлопця до тями, а там нехай сам вирішує, що матінці казатиме...

Я промовчала. Щодо матінки й особливо батечка непутящого Луара в мене сиділа в голові здоровенна скалка.

Після бузувірської Флобастерової операції Луар трохи ожив, хоча на ногах не тримався все одно; його вклали на Баріанове ліжко, бо той однаково не спав і збирався завтра йти до циркульника – рвати зуба...

Я провела ніч без сну й на самоті – Гезина, що ділила зі мною візок, так і не повернулася після вечері з новим другом.

*

Важчим за все здавалося те, що вона не могла пригадати. Захищаючись від божевілля, розум її зробив усе можливе, щоб знищити пам'ять про ті дні – інакше вона не могла б жити, не могла б дати життя проклятому синові...

Сидячи перед запаленою свічкою, вона з ранку до вечора змотувала нескінченні вовняні нитки в клубки, що дивом збереглися на дні старої скрині. Вона змотувала їх із клубка

на клубок, як божевільна павучиха; вона дивилася в полум'я свічки й намагалася пригадати.

Найкраще запам'ятався жар. Дивне відчуття очужілості: це не вона, страшно відбувається не з нею, вона лише спостерігач... Вона, здається, так і не змогла повірити до кінця у весь цей жах – навіть коли палили тіло розпеченими щипцями, коли...

Провал у пам'яті. Рятівний провал.

Запитували її про що-небудь? Швидше за все, ні. Ні про що не запитували, просто чекали зізнання... Зізнання в якійсь немислимій провині, і вона щоразу зізнавалася – але кати не вгамовувались, начебто бажали чогось іще. Провал у пам'яті...

Клубок випав із онімілих пальців і м'яко, безгучно побіг по килиму.

* * *

Муха проспав до полудня, і через те не було кому витріщатися на Луара та запитувати, клацаючи язиком, а що таке трапилося й звідки тут маленький Солль?

Флобастер тримався блискуче – збоку можна було подумати, що наша трупа раз у раз дає притулок п'яним нащадкам шляхетних родів. Баріан помчав до циркульника, Фантіну було нецікаво, а Гезині я зрозуміло пояснила, що, коли вона посміє поставити бодай одне запитання, я власноруч повидираю всі її біляві патли до волосинки. Вона набурмосилася – але, зрештою, після романтичного побачення їй було не до сварок.

Луар сидів у візку Флобастера – блідий до синяви, схудлий, схожий на хвору дворнягу; Флобастер мало не силоміць влив у нього півсклянки вина. Від будь-якої їжі юний Солль, звісно, відмовився; Флобастер з розумінням кивав і обгортав його пледом – але Флобастер не дурень. Він, як і я, чудово розумів, що хлопець мучиться не самим тільки похміллям.

Нарешті довелося таки запитати: а що, добродії Соллі не хвилюватимуться? Не кинуться розшукувати не знати куди зниклого сина?

Реакція Луара на це безневинне, мимохідь кинуте запитання підтвердила найгірші побоювання. Хлопця перекосило,

СПАДКОЄМЕЦЬ

як від болю; він відвернувся до стіни й пробурмотів щось зовсім невиразне.

Ми з Флобастером презирнулися. Він відразу спохопився – адже за кілька годин спектакль – і поквапився давати розпорядження. Ми з Луаром залишилися самі.

Луар сидів до мене боком, з ніяково підібганими ногами, скорчений, і дивився в одну точку. Йому було нестерпно важко й соромно, можливо, мені варто було дати йому спокій і піти – але я чомусь не йшла.

Неправдою буде сказати, що не жила в мене всередині звичайна підла цікавість. Так, мені було цікаво, як випадковому глядачеві, котрому нема чого робити, – але стримувало й мучило мене зовсім інше.

Я була винна перед ним. Знову винна; це почуття, що встигло притлумитися за кілька минутих днів, тепер повернулося й посилюється, аби шматувати моє серце своєю невизначеністю: винна – але в чому?!

Луар мовчав. На обличчі його темніли помітні при денному світлі синці, а нігті брудних рук були обгризені до м'яса. Я напружила пам'ять – не було в нього такої звички. Ніколи, навіть через неухважність вихований юнак не гризтиме нігтів...

Не можу сказати, щоб у житті я когось так уже жаліла – але цієї миті щось у мені боляче стислося. Надто вже раптово катастрофу пережив цей благополучний хлопчик, щасливий татусів синок... Мені схотілося напоїти його гарячим. Умити. Вкутати. Сказати, нарешті, якусь підбадьорливу дурницю...

Напевне, щось таке відбилося в мене на обличчі – тому що він скоса глянув на мене й схлипнув. Хто-хто, а я чудово знаю – скривджений зберігає гордощі, поки навколо байдужі. Варто просотатися хоча б краплині співчуття, розуміння, жалощів – і стримати сльози стає майже неможливо...

Луар судомно зітхнув, знову глянув на мене – і я зрозуміла, що його зараз прорве. На хвилину мені навіть стало лясно – все-таки є речі, яких краще не знати...

Але він уже не міг зупинитися. Слова текли з нього навпіл зі слізьми.

Вислуховувати чужі сповіді мені доводилася й раніше; обличчя в мене таке, чи що – але мало не всі дівчиська в притул-

ку рано чи пізно мусили поплакати в мене на грудях. Однак їхні сумні долі були немудрі, всі схожі одна на одну – історія ж, розказана Луаром, змусила волосся ворухитися на моїй голові.

Я ладна була не повірити. Можна було якось напружитися та уявити собі пана Єгерта Солля з перекошеним обличчям, який без єдиного слова виїжджає в ніч, – і я була свідком чогось такого... Але пані Торія, що б'є власного сина?! Пані Торія, котра проклинає обожнюваного Луара як «вилупка» й «виродка» та виганяє його з дому, б'ючи свічником по обличчю?

Він замовк. З жахом я усвідомила раптом, що після всього сказаного цей хлопець перестав бути мені випадковим знайомим. Ніколи не слід підбирати бездомних цуценят, щоб погодувати, приголубити, а потім вигнати із чистим сумлінням: жив на вулиці й далі житиме на вулиці, хіба щось змінилось?

О Небо, в нього що, справді більше нікого нема? Ні бабусі, ні дідуся, ні тітки, зрештою? Що це за недобрі жарти долі – вчора я була для нього те саме, що служниця, а сьогодні він плаче переді мною, мучиться, соромиться, але плаче?

Я сіла з ним поруч. Обійняла його міцно – як колись у притулку, втішаючи чергову дурепу; він дрібно тремтів, він був брудний і жалюгідний – але я відчула, як його плечі трішки розслаблюються під моїми руками.

Не пам'ятаю, що я йому казала. Розрада мусить бути безглуздою – тоді вона особливо ефективна.

Він затих і схлипував дедалі рідше. Я шепотіла щось на кшталт того, що «все буде гаразд», гладила його вологе волосся, дихала у вухо, а сама все думала: от халепа. Маєш новий клопіт; тепер він або помириться з родичами та зненавидить мене за ці свої сльози – або не помириться, і тоді зовсім зле, хоч бери його в трупу героєм-коханцем...

А своїх сліз він все одно мені не пробачить.

О Небо, я молодша за нього десь на рік – але старша років на сто...

Я обережно відсторонила його; він мовчки влігся на Флобастанову скриню. Я підмостила йому під голову якусь ганчір'я, пробурмотіла останні слова розради, переконалася, що він впав у напівсонне забуття й вилізла назовні. Флобастер

СПАДКОЄМЕЦЬ

сидів неподалік на вузькому поліні – стеріг, значить. Оберігав нашу інтимну розмову від випадкових, заблуканих вух.

Коротко й без подробиць я ввела його в курс справи. Він довго погойднувся з п'яти на носок, з носка на п'яту, свистів, витягаючи губи трубочкою, та чухав потилицю.

– Виходить, вона його й спадщини позбавила? – поцікавився він нарешті.

Я знизала плечима. Схоже, спадщина турбувала малого недосвідченого Солля в найостаннішу чергу.

– От би дізнатися в нотаріуса, – бурмотів тим часом Флобастер. – Переписувача підкупити, чи що... Викликала пані Солль нотаріуса, чи ні?

Я тихо розлютилася. От же в якому напрямку працюють голови у деяких людей; я, виходить, метелик на кшталт Луара, про спадщину й не подумала, мені нещасної родини шкода...

– А полковник-бо куди подівся? – заклопотано поцікавився Флобастер.

Я знизала плечима. Єдиним місцем, яке згадувалося при мені в Соллів, було місто Каваррен.

– Ну гаразд, – підбив підсумок Флобастер. – Нехай поживе днів зо два, нічого, потерпимо... А потім нехай у варту наймається, чи що... А зараз давай-но, ось-ось публіка збереться, а Муха, щеня, з перпою...

Я стомлено дивилася в його спину, що віддалялась.

*

Перед світанком Торії схотілося вмерти.

Таке бажання навідувало її не один раз – але щоразу непевно якимось, істерично; тепер думка про смерть постала чітко, строго й без прикрас – велична, навіть поважна думка. Вона сіла на зім'ятій за ніч постелі й широко, заспокоєно посміхнулася.

У потаємному куточку столу була шухлядка з зіллям; пузата пляшечка з темного скла спочивала на ваті серед бездомних розсипаних пігулок – Торія давно забула, від яких саме хвороб прописував їх добросердий університетський лікар. Рідина зберігалася для вгамування зубного болю; надзвичайно

дорога й рідкісна, вона справді виявилася чудодійною – зовсім недавно Торія рятувала від жахливих страждань ласунку-покоївку... Аптекарь, що склав зілля, знався на травах; вручаючи Торії пляшечку, він десять разів повторював своє застереження: не більше п'яти крапель! Якщо вам здається, що ви помилилися в рахунку – порадуйте наново, хай краще пропаде дециця ліків, аніж він, аптекарь, виявиться винним у отруєнні...

Торія кволо посміхнулася. Найбільше на світі аптекарь бояться «отруєнь»; будемо ж сподіватися, що ім'я нашого добряги не спливе у зв'язку з передчасною кончиною пані Торії Солль...

Вона впустила пляшечку; за темним склом важко гойдулася хвиля густої грузької рідини. О Небо, більш як половина...

Темна вода на дні ставка. Глинисте дно; здіймаючи у воді струмені сірої глини, тупотять маленькі босі ноги. Тепле болото прочавлюється між рожевими пальцями; тільки ноги, вище колін – сонячні відблиски на поверхні ставка та іноді – мокрий поділ дитячого платтячка...

На дні повно вузлуватого коріння. Так легко наступити на гостре, поранити, скаламутити й без того каламутну воду твоєю, дівчинко, кров'ю...

Вона здригнулася. Простягла руку, щоб зупинити – і тоді тільки отямилася. Марення. Немає ніякого ставка; те було влітку, коли сміявся Егерт...

Немає ставка. Є Алана, про яку вона навіть не згадала всі ці дні. Її дівчинка. Її дочка.

Вона вдяглася – за звичкою безгучно, хоч і не було кого будити. Взяла свічку та вийшла в досвітній півморок сонного будинку.

Нянька сопла в першій кімнаті від входу; нечутно ступаючи, Торія обігнула ковдру, що здіймалася, відсунула важку порт'єру й занурилася в теплий запах дитячої кімнати.

Ліжечко стояло під вікном, яке вже сіріло; Торія затулила свічку долонею, подивилася на темнокошу голівку, що втонула в подушці, – і поруч ще одну, порцелянову, лялькову, з витріщеними безсонними очима.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Там, у її кімнаті, залишилося половина флакона... Будь проклята її слабкість.

Торія зітхнула з протяглим схлипуванням. Алана здригнулася; вона ще не прокинулася, але підвелася на лікті, розтулила рота, готуючись заплакати. Розплющила здивовані очі:

– Мамо?!

Торія закусила губу, присіла на ліжечко. Схопила дочку в обійми, стисла, щосили вдихаючи її запах, запах волосся й сорочки, долонь, шкіри, ліктів і пахв, відчуваючи губами щіточки вій і смужки брів. Лялька гримнула об підлогу; Алана придушено скрикнула, на мить відсторонилася, Торія побачила перелякані, повні сліз очі:

– Ненько... А тато... А... Луар повернувся, так?

Нянька стояла в дверях. Поділ її сорочки колихався над самою підлогою.

*

Гезина посварилася з Флобастером – той небезпідставно вважав, що її нова дружба, яка переросла в палке кохання, заважає роботі. Справді, Гезина взяла звичку повертатися перед самим спектаклем і по виставі відразу зникати. Таке не влаштовувало Флобастера, який нервувався, навіть лютився, втрачаючи якусь часточку влади; таке не влаштовувало й мене, бо кому ж до вподоби виконувати чужу роботу та морочитися з костюмами для двох?

Скандал вийшов голосний – Гезина, видно, неабияк посміливішала в обіймах свого городянина й тому не побоялася пригрозитися, що, мовляв, взагалі залишить трупу, вийде заміж і начхати їй на всіх нас. Флобастер, від такого нахабства на якусь мить втратив мову, однак наступної миті став м'якший за цукрову вату й солодким голоском запропонував Гезині забиратися негайно. Чудова білявка цінувала себе високо й вірила в таку само високу оцінку всіх навколо, тому легкість, із якою Флобастер погодився її відпустити, викликала в неї шок. Грізні обіцянки змінилися схлипуванням, далі ревним плачем, а ще далі – істерикою; безжальний Флобастер не допустив ні дещиці полегкості – Гезині

було найжорстокіше вказано її місце. Для користі справи, звісно.

Притихла героїня старанно відіграла виставу, допомогла мені зібрати костюми – і вже ввечері, ховаючи очі, з'явилася до Флобастера з найнижчим проханням: тільки на ніч... Востаннє...

Флобастер зачекав, скільки треба – о, майстер паузи, мучитель глядацьких душ! – і таки дозволив.

До ранку наш із Гезиною візок перейшов виключно в моє користування – тому сталося так, що пізньої ночі ми виявились наодинці з Луаром Соллем. Полотняний вхід було старанно зашнуровано від крижаного вітру зими, що підступала; на скриньці з-під гриму обпливала свічка.

Протягом усієї першої половини нашої розмови, довгої та марної, похмурий Луар намагався вивідати, наскільки він устиг принизитися напередодні. Чарівно посміхаючись, я намагалася відвернути його від цього самовбивчого розслідування – куди там! Із тупим заповзяттям ката для самого себе він повертався до болісного запитання, аж поки зрештою з нервовим смішком поцікавився: що, може, він і сльозу пустив?!

Від такого його припущення я спершу сторопіла, а по тому й обурилася: сльози? Пан Луар, видно, досі ще не отямився, інакше звідки б узятися такому дивному запитанню? Не було ніяких сліз, та й не могло бути...

Він насторожено намагався зрозуміти, брешу я чи ні; на решті повірив, стомлено зітхнув і розслабився.

Сіро-блакитні очі його здавалися темними в тьмяному світлі єдиного язичка полум'я. Зовсім хворі очі – сухі. Змарніле обличчя не те щоб змужніло – підтяглося, чи що, зосередилось, напружилось, ніби йому було конче потрібно відповісти важливому співрозмовникові – та ось тільки запитання забулося... Руки з обгризеними нігтями лежали на колінах; на тильному боці правої долоні червоніло припухле півколо – слід істерично стиснутих зубів. Він ще не встиг спіймати мій погляд, як відразу інтуїтивно забрав руку.

Він вислухав мене уважно. Помовчав, дивлячись у полум'я свічки. Облизнув сухі губи:

– Так... Я... думав. Але... чи смію я?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Я обурилася вже по-справжньому. Що значить – смію?! Це рідний батько, ви ж із ним і словом не перемовилися, нічого не з'ясували, і якщо пані Солль, можливо, не зовсім здорова – тим більше важливо зустрітись з паном Егертом і...

Посеред моєї палкої тиради він опустив голову. Стомлено похитав шапку поплутаного волосся. Пані Торія... Він чомусь упевнений, що вона здорова. Тут не можна говорити про... душевний розлад... Звичайно, у це легше повірити, але...

Він знову похитав важкою головою. Зовні рвонув вітер, і полум'я свічки заколивалася.

– Я навіть не знаю, де він, – безпорадно промовив Луар.

Мені схотілося закотити очі, але я стрималася. Звичайно, пан Егерт у Каваррені, в родовому гнізді – де ж іще?!

Він прояснів. Кутики губів ледь помітно піднялися – в те перішньому його стані це мало б означати вдячну посмішку:

– Виходить, ви вважаєте...

Дивовижний хлопчик. Виплакався на моїх грудях (тс-с! Сліз, взагалі, ніяких не було!) і все-таки й далі величає мене на «ви».

Я енергійно закивала. Луар мусить вирушити в Каваррен і поговорити з батьком відверто. Й чим скоріше, тим легше буде обом.

Луар вагався. Йому, виявляється, вся справа уявилася так, що своїм раптовим диким від'їздом батько відрізав саму думку про можливу зустріч – у всякому разі, доти, поки сам він, Егерт, не благоволить повернутися та пояснити що до чого. Намагаючись зрушити з місця Луарові поняття про дозволене й недозволене, я спітніла, як ломова коняка.

Справу довершила намальована мною картина – ось пан Егерт сидить у родовому замку (або що там у нього в Каваррені), упустив голову на руки, тяжко страждає, бажає побачити сина, але не зважується першим зробити крок назустріч, боїться образи й нерозуміння, мучиться самотністю та несміливо сподівається – от-от зариплять двері й на порозі стане...

Луарові щокимось вкрилися рум'янцем – уперше за всі ці дні. Він ожив на очах, слідом за мною повірив кожному моему слову, подумки пережив зустріч із батьком і повернення в родину – і, спостерігаючи за його метаморфозою, я з якимось

смуток подумала, що, можливо, зараз спокутувала бодай частку своєї незрозумілої провини... А можливо, й збільшила її – хтозна чим обернеться для хлопчика ця раптова надія...

Хлопчик же не мав ні часу, ні сили на такі складні міркування. Враз заспокоївся, посвітлішав, і від цього нового, впевненого Луара струмувала така вдячність, що я з деяким подивом побачила його руку на своєму коліні:

– Танталь... Ви... Ти... Просто... Життя. Ти повертаєш життя... Ти... просто прекрасна. Ти прекрасна. Ви прекрасні.

І, дивлячись у його сяючі очі, я зрозуміла, що він не покривив душею ані на волосинку. Цієї секунди перед ним сиділо божество – стомлене божество зі слідами недбало стертого гриму на запалих щоках.

– Танталь... – він посміхнувся, вперше за багато днів посправжньому посміхнувся. – Можна... я...

Він подався вперед; десь на половині цього руху рішучість полишила його, але відступати було пізно, і тоді, дивуючись сам собі, він метушливо тицьнув губами мені в скроню.

Відразу й пожалкував про це. Напевне, дитячий поцілунок здався йому крайнім ступенем розпусти – він почервонів так, що в світлі самотнього вогника обличчя його зробилося брунатним.

Я прихилилася спиною до перегородки. Шкіра моя пам'ятала дотик дряпучих, запечених вуст; просто переді мною сидів хлопець, безневинний, як перша травичка, і болісно соромився свого вдячного пориву. Здавалося б, життя його повне куди тяжчих запитань і проблем – але ось він вовтузиться, ніби їжак на їжачисі, через таку дрібницю, що так близько сидить дівчина...

Мені стало сумно й смішно водночас. Майже не думаючи, що роблю, я спіймала його руку та притисла до своїх грудей – міцно, ніби в чомусь присягалася.

Він заціпенів; напевне, йому було б легше, якби я застромила його руку просто в палаючу грубку. Долоня була холодна, як риб'ячий плавець; мені зробилося шкода бідолашного хлопчика.

– Та нічого в цьому нема, – сказала я стомлено, випускаючи його руку. – Так... Звичайна річ. Усі люди обідають, їдять

СПАДКОЄМЕЦЬ

картоплю і шпинат, але нікому ж не спадає на думку червоніти й тремтіти: сьогодні я вперше поїм... Скуштую буряка... Цікаво, який він на смак...

Він, здається не зрозумів. Я не витримала й посміхнулася:

– Ну... Все дуже просто, Луаре. Значно простіше, ніж здається незайманцям. Хочеш спробувати?

Він дивився на мене величезними очима. Ще бракувало тільки, щоб він вважав мене публічною дівкою.

– Гаразд, – пробурмотіла я, відводячи погляд. – Не слухай мене... Забудь, що я сказала. Тобі треба виспатися... Завтра в дорогу...

– Так, – відгукнувся він ледь чуто.

– Гезина повернеться тільки вранці... Тож спи спокійно.

– Так...

– Ну ось... Уночі буде зовсім холодно, Флобастер, скнара, все обіцяє переїхати на заїжджий двір, щоб у теплі... А я дам тобі гарну ковдру. І ось іще, теплий плащ...

Схиляючись над скринією, я ховала за діловитим тоном раптово незручність, а Луар стояв у мене за спиною та розмірено, глухо повторював своє «так». Нарешті замовк.

Обережно, боячись налякати невідомо що, я випросталася й озирнулася.

Він не зводив з мене очей. Напружених, запитливих, навіть переляканих – але аж ніяк не хтивих. Що-що, а хіть я чую за версту.

– Танталь...

Тільки тепер я розгледіла, що його трусить. Він дрібно нервово тремтів. Добряче я його роздражнила.

– Танталь...

Я зітхнула. Підбадьорливо посміхнулася; взяла його за мертву холодну руку та дмухнула на свічку.

*

На мить відчиняючись і пропускаючи всередину білу хмару пари, важкі двері покvapно зачинялися; у придорожньому трактирі ставало не те щоб багатолюдно – але поживалення

дедалі наростало, бо з кожною хмарою пари з'являвся новий відвідувач.

Завсідники радісно вітали старих знайомих, випадкові подорожани сторожко озиралися навсібіч – однак перш за все кожен, хто входив, поспішав до каміна, щоб жадібно простягти змерзлі руки до вогню.

Луар сидів, насолоджуючись теплом; неподалік хрумтіла дровами кам'яна грубка, булькали казани та наспівував під ніс задоволений життям кухар. Луар їв – неквапно й граціозно, ніби у власній їдальні; з іншого кінця довгого столу за ним спостерігала похмура баба з роздвоєним підборіддям.

Він мчав уже п'ять днів поспіль, зупиняючись тільки на ніч; можливо, мчав би й уночі, однак нещасна кобила, чистокровна прикраса стайні Соллів, не могла зрівнятися витривалістю з одержимим надією Луаром. Кінь мав потребу в їжі та відпочинку, кінь не зносив морозу – а на шляху молодого Солля наздогнав мороз, несподіваний для цієї пори. Дороги спорожніли, вовки збилися в зграї, а лісові розбійники потяглися до житла; тільки божевільні подорожують в таку лиху годину – та Луар не почувався божевільним.

Уперше за багато днів він знав, чого хоче. Якщо виїхати завтра до світанку та добряче напружитися, то до вечора, можливо...

Він опустив запалені повіки. Перед очима відразу виникла дорога – замерзла, з жмутами іржавої трави на узбіччі, зі зграями вороння, що кружляли в повітрі, ніби пластівці кіптяви; щоразу, засинаючи на твердому готельному матраці, він знову трясся в сідлі та розглядав похилені дороговкази...

Іноді він згадував те, що залишилося за спиною – звичайно, не матір. Матір згадувати було над силу, на це бракувало мужності; він згадував візок на вітрі, будиночок на колесах і з полотняними стінами, оплилу свічку, блискучі чорні очі, уривки дивного сну... Та розмова була, вона подарувала ревну надію, а сама майже стерлася в пам'яті. Розмова була – але ось чи не наснилось усе, що сталося далі?

...Навпроти пиячила компанія з трьох міцних патлатих бороданів. Баба з роздвоєним підборіддям знехотя цідила щось

СПАДКОЄМЕЦЬ

із кухля; Луар повів плечима, бо тільки зараз відчув якусь гидливість і незручність у цьому задимленому, галасливому, незвичного місці.

Завтра, сказав він собі. Більше жодної ночівлі... Завтра він побачить батька. Завтра ввечері... Уже завтра.

Нечутно підійшов трактирник – довідатися, чи не потрібна юнакові кімната на ніч. Луар виклав названу трактирником суму – і тут тільки помітив, що гаманець спорожнів, подзвякували на дні лише дві мідні монетки. Нічого, сказав собі Луар. Завтра...

Трактирник вклонився; Луар сховав гаманець і стомлено опустил голову на руки. Спати... Цікаво, а якщо все, що наснилося тієї ночі, було правдою, то чому він такий байдужий? Така дрібниця по всьому, що з ним сталося... Перша ніч, проведена з жінкою... Але ж так не повинно бути. Може, він, Луар, не такий, як решта чоловіків?

Іншим разом така думка викликала б у нього жах – тепер же він просто дивився, як треться об ноги відвідувачів облізла руда кішка, і стомлено думав, що ось зараз зійде на другий поверх і спатиме, спатиме...

– Хлопче!

Він здригнувся. Просто перед ним сиділа баба з роздвоєним підборіддям.

– Хлопче... Що ж ти... Він же з тебе вдвічі здер!

Луар дивився, не розуміючи.

– Удвічі більше здер, ніж звичайно... Тайша, трактирник... Обдурив тебе, як маленького, а ти й не писнув...

Луар похитав головою і спробував посміхнутися. Слова старої здавалися йому далекими, як місяць, і зверненими до когось іншого.

– Ет... – баба зморщилася, ніби за чимось жалкуючи. оглянула Луара уважним, співчутливим поглядом. Озирнулася. Прошипіла крізь зуби:

– Ти... Бородатих бачиш? Вони тебе... примітили. Солодка здобич ти, хлопче: одешинка гарна і заплатив, не торгуючись... Багатий, знаця. Ти ось завтра поїдеш, а вони тебе в лісочку якраз і зустрінуть... Коня, гаманець, ганчірки – все собі заберуть... Старший у них, Совою прозивають, той вовків

підгодовувати полюбляє... Голенького до дерева прив'яжуть – прийми, мовляв, даруночок, Матінко-Вовчице... Тобі, хлопче, не можна самому їхати, обозу великого дочекайся... Тільки який обоз у холоднечу таку...

Луар слухав якось очужило; всередині клубочилися складні почуття, головним із яких було глухе роздратування. Завтра він мусить бути в Каваррені; завтра в нього зустріч із батьком, що вона плете, які розбійники, який обоз...

Він підвів голову. Ті, навпроти, скося поблискували нахабними, глузливими, холодними поглядами.

Тоді поверх роздратування його залляла лютя. Ці ситі, озвіріли від безкарності провінційні розбійники сміють ставати на його шляху до батька – саме зараз, коли до Каваррена залишився день шляху! І він повинен вичікувати й ховатися – він, нащадок Егерта Солля, героя облоги?!

Гримнув стільцем, підвівся. Щось застережливе прорипіла баба; Луар рушив через обідню залу, на ходу витягаючи з-за пояса спорожнілий гаманець.

Бородані здивовано примовкли; Луар підійшов упритул, зупинився перед тим, який видавався особливо дужим та нахабним з вигляду, втупився, не кліпаючи, в круглі, коричневі в цяточку очі:

– Ти – Сова?

Бородань втратив мову. За сусідніми столиками теж замовкли.

– Я запитую, – холодно процідив Луар, – ти – Сова?!

– Е... Ти того... – один з товаришів окатого хотів, очевидно, відповісти, але не знайшов потрібних слів.

– Ну? – озвався нарешті Сова.

Луар ляпнув по столі перед ним тоненьким гаманцем із двома мідними монетками:

– На. Жери. Тільки... – він подався вперед, уперся в стіл кісточками пальців, – тільки одного разу мій батько...

Перед очима в нього казна-звідки виник спогад дитинства – облога, мати веде його геть від чогось хвилюючого й страшного, куди так і біжить голодний лютий люд, і чути барабанний дріб, і над низьким дахом тремтять натягнуті, як струни, чорні мотузки... Вішають, вішають...

СПАДКОЄМЕЦЬ

У очах Луара стемніло, а коли п'ятьма нарешті розійшлася, Сова сидів перед ним насуплений і похмурий, незвично білими здавалися обличчя його супутників.

– Я сказав, – зронив Луар. Відвернувся, в цілковитій тиші піднявся в свою кімнату, впав на ліжку й проспав до півнів.

Ніхто його не переслідував.

* *

Я ледве відчепилася від цієї дурепа – служниці Далли. Луар навідріз відмовився показуватися вдома – незважаючи на всі Даллині завіряння, що «коли не хочете, пані й не побачить». Проте йому потрібні були кінь, гроші, дорожній одяг; мені довелося почати переговори з Даллюю, а їй конче хотілося знати, що ж сталося в родині Соллів. О Небо, якби я могла відповісти!

Луар не зволив хоч якось більш-менш тепло попрощатися. Мені хотілося закусити губу та вліпити йому по писку – і це після всього, що було вночі!

Я не знала, радіти мені, чи проклинати випадок, який закинув такого шляхетного незайманця, домашнього хлопчика Луара Солля в мою постіль на твердій скрині. До цієї ночі життя моє було якщо не розмірене, то якоюсь мірою впорядковане, а любовний досвід якщо й не багатий, то, принаймні, красномовний; я щиро вважала, що персонажі фарсів, які наставляють одне одному роги, поводяться так виключно з волі автора, тільки щоб розсмішити публіку, а неземна любов до могили – така сама вигадка, як усі ці Рози, Оллалі та єдинороги. Гезина щоразу заковувала очі, розповідаючи про свої любовні пригоди – але ж на те вона Гезина, тобто дурепа, якої ще пошукати!

Луар виїхав відразу, щойно був готовий; він цілком чемно подякував мені за дах і за співчуття – та й годі! Здається, він погано пам'ятав усе, що відбувалося вночі; він був одержимий моєю ж ідеєю – побачити батька, а все інше в цьому світі ділилося на таке, що сприяло або перешкоджало цьому заходу. Я провела його кварталів зо два – і що далі тривали ці проводи, то більше з помічника перетворювалася на перешкоду.

Мені хотілося погладити його по щоці. У мене навіть долоня змочла – так хотілося погладити його, але, дивлячись на враз очужіле, зосереджене обличчя, я чудово розуміла всю дурість цього бажання.

Там, у візку, він був зовсім інший. О Небо, як я злякалася, коли вперше потрапила в це нестерпне становище! Ми раптом помінялися ролями – боязкою ученицею зробилася великодосвідчена я, а незайманець, спершу розгублений, якоїсь миті набув упевненості, сили – і, підкоряючись голосу крові, закинув мене в такий світ, про який я уявлення не мала, не вірила, що таке буває... Начебто ішла собі та йшла людина перевіреним, давно знайомим містком – і раптом дошки розскачилися в неї під ногами й вона звалилася в теплу воду, котра, як відомо, нічого спільного не має з сухим деревом містка...

Чому? Чому саме він?! Мені траплялося кокетувати з найдосвідченішими звабниками, найтоншими знавцями жіночої душі й тіла – і на догоду їм я старанно зображала те саме, що тепер найскандальнішим чином трапилося зі мною вперше...

Луар нічого не зрозумів. Він вирішив, що так і треба; десь там у глибинах свідомості в нього віддрукувалися мої ж дурнуваті слова про «все просто», «картоплю і шпинат». Від думки, що таке потаємне для мене дійство Луарові, можливо, здалося «шпинатом», мені хотілося гризти лікті.

Страждаючи, лютуючи, я ішла поруч із його стременом; нарешті він насупився і сказав, що тепер поїде швидко. До Каваррена неблизький шлях...

Отут я вперше подумала про холоди, які підступають, про вовків, про нічних грабіжників... І що, коли я бачу його востаннє?

– Прощавай, – сказав він. – Дякую... Гадаю, все буде, як ти сказала.

– Повертайся швидше, – сказала я, дивлячись на мідну зірочку, прикрасу вуздечки.

– Так, – сказав він і пришпорив коня. Міг би й не пришпорювати, – до Каваррена неблизький шлях... А запасного коня нема...

Я так і застигла стовпом посеред вулиці.

За неповний тиждень виснажливої гонки благородна тварина під Луаром вже ледве дихала; вона стала схожа на жалюгідну шкапу; постійно підганяючи та пришпорюючи, Луар вголос умовляв кобилу потерпіти – незабаром, незабаром уже відпочинок і скільки завгодно смачної їжі, сьогодні ввечері, ну ж бо...

Сонце схилилося до обрію раніше, ніж він очікував; нестерпно червоний захід обіцяв на завтра холод і вітер. У повній самоті Луар заглибився в ліс – і на перехресті двох вузьких доріг зустрівся з веселою кавалькадою.

Вершників було четверо; всі трішки напідпитку, і не марно вирушили в такий далекий світ, бо до того їх змусила подія – народження в місті Каваррені дитини, яка доводилася племінником усім чотирьом. Вони мандрували цілий день, як і Луар, розраховували потрапити в Каваррен ще до смерку; Луар застав новоспечених дядечків у той самий момент, коли один із них, сухорлявий і горлатий веселун, переконав інших довіритися йому та вирушити «коротким шляхом».

Луарові зрадили та покликали з собою; сонце сіло за обрій, відразу стало нестерпно холодно – однак розпашіле від вина товариство не сумувало, кваплячись слідом за сухорлявим проводирем. Луар їхав збоку: йому дуже сподобалася думка про коротший шлях. Що коротше, то краще.

Незабаром ліс перетворився на ріденький гайок, проводир радісно підняв руки – й четверо дядечків, а з ними й Луар, виїхали на берег широкої річки; лід матово поблискував під бузковим сутінковим небом. Мосту не було.

Дядечки скупчилися над кручею; проводир плутано пояснював, що так вони зрізують половину шляху – до мосту, мовляв, ще не одна година їзди... Вершники спішилися, за вуздечку звели коней до води – і тут серед дядечків зчинилася сварка.

Лід здавався міцним біля берега та оманливо-цукровим на середині річки; хтось найсміливіший пройшов крижаним краєчком туди-сюди – й авторитетно заявив худорлявому веселунові, що той дурень і скотина, бо такий лід не витримає

не те що вершника – пішохода. Який, гнила жабо, «короткий шлях» – зараз доведеться берегом пертися до мосту, а он уже смеркає, і замість святкової вечері потрапимо вовкам на обід...

Дядечки пересварились, а далі ще й побилися. Про Луара забули; не сходячи з сідла, він понуро дивився на темну смужку того, протилежного берега; йому здавалося, що впізнає місце. Там, далі, має бути пагорбок: якщо на нього зійти, видно вежі Каваррена...

Його знову охопило роздратування – як тоді в трактирі. Якись дурні лайливі людиці, смужка замерзлої води...

Там батько. Рукою дістати можна.

– Агов, хлопче!!

Кобилі не хотілося йти на лід – але породистим коням властива слухняність. Дзвякнули підкови, ковзнули; кінь дико заіржав, настільки ж дико закричав хтось із дядечків – а протилежний берег рвонувся й стрибками помчав назустріч Луарові.

Щось надсадно тріскотіло; Луар не бачив тріщин, які зміїлися на кризі, він пришпорював і гнав, кінь мчав уперед, бо відразу зрозумів, що в швидкості – порятунок. Далі тріск і гуркіт раптово обірвалися, посипався іній з якихось потривожених гілок, і Луар не озирнувся на річку, розбиту, як дзеркало.

Каваррен стало видно за півгодини.

* * *

У двері тихенько пошкреблися:

– Пані...

Вона з натугою відірвала щоку від стільниці. Останнім часом її раз у раз морив сон – часом у найневідповіднішій для цього позі; щойно їй снилася брудна собачка з уривком мотузки на шиї, треба було схопити за мотузку – але вузлик вислизав...

У щілину прочинених дверей боязко зазирнула покоївка Далла:

– Пані... Він... Поїхав...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Егерт поїхав, подумала Торія. Поїхав давно, багато років тому. Як шкода.

– Він... Пан Луар...

Торію пересмикнуло. Залишки сну відлетіли геть; вона рвучко скинула переповненою боєм головою, спробувала пригадати: чи наказувала вона не вимовляти цього імені? Чи тільки збиралася наказати?

– Він... Узяв коня зі стайні, грошей із шухляди... Взяв дорожній плащ... І він, пані, поїхав до Каваррена...

Каваррен. Провесна. Юний Егерт – юний, безтурботний, жорстокий, як вода... Він справді був такий? Її Егерт?

– Він, пані, хоче зустрітися... З батьком хоче зустрітися...

Торію залила нова хвиля болю. Зустрітися з батьком...

Обличчя Фагірри. Пекучий жар. Дотики холодних долонь... Було? Не було? Їй здавалося, що вона згадує – але то марення...

– Його батько... – промовила вона хрипко.

Вона хотіла сказати, що Луарового батька багато років тому поховали з кліщами в грудях, поховали за цвинтарною огорожею... Потім вона зрозуміла, що не варто завдавати пересохлій горлянці такої каторжної праці – вимовляти все це вголос...

– Гаразд, – сказала вона безбарвно.

Далла метушливо присіла, двері зачинилися.

*

Біля міських воріт його зупинили. Він назвав себе; за якийсь час ворота відчинилися, і два стражники шанобливо привітали Луара, адже Каваррен – рідне місто прославленої родини, хай же юний нащадок увійде...

Юний нащадок не пам'ятав, де серед хитросплетіння вуличок шукати дідівський дім; місто було занурене в пільму, яку тільки ледь пробивало тьмяне світло вузьких вікон, та рідко розставлених ліхтарів, а ще – смолоскипів у руках патруля...

Патруль провів Луара до самих воріт. Високий дім Соллів сяяв вогнями, як іменинний пиріг.

Луар довго стояв на вулиці, а поруч переступала з ноги на ногу змучена кобила. Нечасті перехожі здивовано погляда-

ли на непорушних людину й коня, що похропував у темряві; він намагався викликати в пам'яті картинку, придуману Танталь, яка спонукала до подорожі, – ось батько його сидить біля столу, впустив голову на руки; батько чекає, коли на порозі стане...

З дому глухо долинав багатоголосий гамір. Усі ці освітлені вікна, чужі голоси в Соллевім домі не в'язалися з вистражданою картинкою, тепер вона здавалася нісенітницею, в яку й повірити неможливо; Луар уперше з жахом подумав, що батька його нема в Каваррені, що в домі веселяться чужі незнайомі люди, а де батько – невідомо, й невідомо, чи живий він...

Йому схотілося заплакати – але очі залишалися сухими, хоча тут, у темряві, не було кого боятися чи соромитися. Насилу зрушили з місця заляклі ноги, він штовхнув ворота й увійшов.

Над парадовим входом темним полотнищем полоскався родовий прапор. Із прибудови вискочив хтось – здається, конюх; Луарові не довелося нічого пояснювати – багатостраждального коня повели, і при цьому завірили, що «пан Солль зачекався, усі вже зібралися». Лакей розчинив двері; Луар похитнувся, ступаючи в м'яке тепло, повне знайомих з дитинства запахів і вогких, розіп'ятих на вішаках плащів...

Слуга допоміг йому роздягтися, й на привітному обличчі в нього потроху проступили страх і замішання; Луар побачив себе у великому, до підлоги, дзеркалі – обвітрене лице, чорні запечені губи, гарячковий блиск збуджених очей; він побачив себе й зрозумів, чому зникновів слуга.

У півморозу плавали язички свічок. Луар зійшов сходами, які пам'ятали перші кроки його батька та похорон його діда. У обличчя вдарив хмільний, незлагоджений гамір, Луарові схотілося назад – але він рухався слідом за слугою, і на мить йому здалося, що він фігурка в дзигарях на вежі, що поспішає своїм жолобком услід за іншою фігуркою, тому не може ні відступити, ні зупинитися...

Він опинився у великій обідній залі; зі стін дивилися похмурі обличчя предків, у двох камінах скажено палах-

СПАДКОЄМЕЦЬ

котів вогонь, а просто від входу тягся неймовірно довгий стіл, оточений витрішкуватими очима, ефесами, масними губами, блискучими еполетами, червоними напруженими шиями, руками, які завзято жестикулювали, мундирами – кількома десятками незнайомих галасливих людей. Збіговисько пило та реготало, вихвалялося та сперечалося – далеко, в темному серпанку, десь ніби на краю свідомості, на чільному місці за столом сидів нерухомий, ніби виточений з кості чоловік. Сидів і дивився в скатертину.

По столі тяглася довга доріжка запалених свічок; вогники тріпотіли від безгучного сміху й безгучних слів. О Небо, розгублено подумав Луар. Навіщо все? Навіщо я прийшов... Де я? Навіщо?

Далі в голові немов лопнула перетинка і відразу туди полилися пронизливі голоси:

– ...Та кому іншому розкажуй – за старих часів! Он у мене вепри, так це ж грім небесний...Твоїх поросятко дюжину зіб'є...

– ...І пам'ятати тут нема чого... Побачимо, як бої почнуться...

– ...І тут він викочує діжку пороху...

– ...Слава полку, честь полку, гордість полку...

Цієї миті батько здригнувся й підвів голову.

Гойднулися язички свічок.

Вони дивилися один одному в очі – через стіл, над головами гостей; усі Луарові надії на мить ожили, щоб відразу й згинуть остаточно. Він ще ловив погляд чужої літньої людини, що сиділа на тому кінці столу – та біле, ніби кістяне батькове обличчя раптом виявилася поруч, заколихалися вогники в бронзових блюдечках свічника, і Луар відсахнувся, ніби очікуючи нового удару.

Батько дивився на нього тим поглядом, яким так лякала мати, – напружено вивчав, пронизував наскрізь, так, що хотілося затулити обличчя руками.

Він відступив, мало не збив слугу з тацею; зала нахилилася, наче зібралася прилягти на бік, і цієї самої миті Луара жорстко схопили за плече:

– Що з тобою?

Зашелестіла відсунута порт'єра. Знову вдарило в обличчя тепле застоєне повітря, ніби зі старої домашньої скрині; перед очима в Луара виникли вузькі мармурові щаблі з мідним пруттям поруччя, далі посмуговані тріщинами мостини, по тому глибокий, грузький, немов болото, ворсистий килим.

За спиною безгучно причинилися двері. Шум бенкету безнадійно віддалився – так віддаляється гуркіт прибою від потопельника, який спочив на темному й тихому дні.

Луар підвів голову; зі стін люто витріщалися породисті вепри, виткані та вишиті на стародавніх гобеленах. З портрета в масивній рамі дивилися двоє незнайомих облич – жінки та хлопчика.

Батько стояв у нього за спиною. Луар бачив нерухому тінь на ворсистому килимі; далі тінь укоротилася й розпливлася – батько переставив світильник.

Жалібно дзвякала шибка під ударами холодного вітру. Луар згадав свій шалений поспіх – і здивувався. Крижаний вітер у обличчя... Заїжджі двори... Ось він і приїхав. Ось.

Напевне, слід було озирнутися – але він стояв із опущеною головою, а перед очима невпинно мчала нав'язлива стрічка дороги, пучки сухої трави, голі стовбури, голі поля, нескінченні, ніби намальовані на боках розкрученого барабана...

– Як... мама? – запитали в нього з-за спини.

Луарові схотілося кричати. Замість цього він підійшов до м'якого крісла, скорчився, опустився на його краєчок.

– Вона... здорова?!

Луар сидів, плямуючи дорогий килим мокрими дорожніми чобітьми. Тепер він відчув, як гуде спина, як горить обвітрене до м'яса обличчя, як саднять чорні губи. Перед очима в нього безупинно стрибала дорога.

– Синку...

У голосі батька почулося щось таке, що змусило Луара вийти з болісного заціпеніння. Він знову підвів голову.

Батько стояв посеред кімнати, і ліва рука його мимоволі терла праву; Луарові чомусь здалося, що батькові хочеться стерти з долоні слід від дотику до його, синового плеча.

– Синку... – повторив батько глухо. Луарові примарилася похмура усмішка.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Вона здорова, – сказав Луар. – Вона...

Він раптом побачив себе збоку, зовсім відстороненим холодним поглядом – чоловічок, скорчений на краєчку м'якого крісла; так само холодно, очужило він слухав слова, які насилу зривалися з його ж таки запечених губів.

Батько мовчав. Очі його на блідому кістяному обличчі дедалі більшали, поки Луар не побачив у чорній зіниці власне відображення.

Тоді він замовк.

Батько випростався. Погойдуючись, як п'яний, пройшовся по кімнаті, зупинився перед столом, схилив голову до плеча й зосереджено застромив палець у вогник свічки.

– Торія, – промовив він пошепки. – Торія...

Полум'я облизувало його палець із двох боків, щоб потім зійтися в єдиний вогник і кинутися до стелі.

– Торія, – полум'я нерухомою червоною крапкою стояло в Егертових очах.

– Тату, – прошепотів Луар.

– Пробач її, – батько накрив свічку долонею, вогник тріснув і згас. – Ти пробачив?

Луар здивовано мовчав. Він не замислювався над тим, чи гідний він когось пробачати.

– Вона... Я винен... Йї... – батько тер долоні, розмазуючи кіптяву, – ще болячіше... Хоча важко уявити... але... Ніж мені.

– А мені? – здивувався Луар.

У великій обідній залі голосно завели незлагоджену пісню.

– Вибач, – видихнув батько. Луар дивився тепер у його широку спину, з-за плеча визирав кучерявий хлопчик із портрета. – Вибач. Але... Йї... Нестерпно бачити тебе. Ти... що не день... дедалі більше стаєш схожий на батька.

Застільна пісня перервалася молодецьким реготом. Під вікном хрипко протрубив ріжок, здалека озвався інший – патруль об'їжджав вулиці спокійного міста.

Кучерявий хлопчик з портрета посміхався лукаво й безтурботно.

– На кого? – тихо запитав Луар.

Егерт застогнав крізь зуби й озирнувся. Луар зустрівся з ним поглядом – і мимоволі сахнувся.

– На свого батька... На Фагірру, служителя ордену Лаша, який... катував твою матір.

Внизу важко лягнули двері. Гості так і не дочекалися господаря та роз'їжджалися, не жалкуючи про це; заіржав чийсь кінь, хтось вилаяв лакея, і знову сміх, п'яна похвальба...

Луар дивився, як розпростуються ворсинки килима на місці, де мить тому стояв Егерт Солль.

Він зрозумів відразу й відразу повірив. За плечима в нього вже були божевільні очі матері, холодна п'яна ніч і скажена гонка за надією, яка вислизала.

Ворсинки розрівнялися, як розрівнюється трава. Як зелена лука, де безліч бабок, де блукають унизу червоні з чорним жучки, де так приємно лежати на спині з розкинутими руками, дивитись у хмари...

...І він лежав на спині з розкинутими руками, а поруч, за стіною трави бавились його батьки. Зелене волоття стелилося, пригиналось до землі, щоб потім повільно розрівнятися.

Чорне волосся матері спліталось зі стеблами, з довгим гострим листям, із жовтими, як гудзики, квітками; батько сміявся, ловив її зап'ястя, перекидав її в зелену суміш трав, і падаючи сам, сплітав зі стеблами вже своє, біляве, як у Луара, волосся...

Луар бездумно посміхався й дивився, як біля самого обличчя злітають по нескінченній невидимій спіралі два червоно-чорні, немов оксамитові метелики.

Батько й мати кружляли в щільній, майже відчутній хмарі; маленькому Луарові здавалося, що ця хмара пахне, що в неї дурманний запах пилку... Він лежав і дивився в блакитне небо, прикрашене схиленою стеблинкою та жовто-зеленою гусінню на її вершечку. Йому уявлялося, що гусинь – пряжка на небесній сукні...

А потім крізь стіну трав простяглися дві руки – одна тонка, біла, з прозорими ниточками жилок, інша тверда, дужа, засмагла; одна рука лягла Луарові на чоло, інша діловито почухла його за вухом.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Батько й мати, виявляється, тримали в зубах по травинці. Не кажучи ні слова, Луар зірвав пухнасту мітелочку й теж застромив до рота...

Хмара накрила і його теж. Начебто ковдрою...

Вони лежали в траві, і за подушку Луарові слугувало материне плече, а за ложе – батькова спина.

Нескінченна пісня коників і чиесь заблукане поросся на краю галявини...

І небо.

...Луар підвів очі. Замість хмар була висока склепінчаста стеля. На стелі знову лежали тіні – його та батька...

Батька. Світ невиліковний, світ схибився остаточно – і ствердився в цьому протиприродному стані.

Щоб не схибнутися вслід за ним, Луар знову поглянув на себе збоку. І подумав, що добре було б умерти. Впасти обличчям у килим...

Але той самий відсторонений холодний розум підказав йому, що він не вмере. Від цього не вмирають.

– Як ти дізнався? – почув він власний мертвий голос. Голос збоку.

Його співрозмовник мовчав. До речі, подумав відсторонений Луар. Як мені його тепер кликати? Просто Егерт? Пан Егерт?

– Я схожий на нього? Так? Я схожий?

– Я винен, – глухо проказав той, хто був Луаровим батьком. – Але... Я бачити тебе не можу, хлопчику мій. Пробач, Денеку... Я не можу.

*

З настанням холодів ми перебралися на заїжджий двір – у кімнатки під самим дахом, де рипів просто під маленьким віконцем флюгер сусіднього будинку, стогнали розсохлі мостини й соковито перелаювалися покоївка з куховаркою. Місцевий конюх першого ж вечора поліз Гезині під спідницю; Флобастер відпровадив його на заднє подвір'я, і присутній при з'ясуванні стосунків Муха з задоволенням повідомив, що «тепер надовго».

Конюх справді надовго зник з наших очей, але конюх – це лише конюх.

Мені було тяжче. На мене накинув оком власник готелю.

Невисокий, сухоребрый, з гострими, як у коника, коліньми, лисуватий і хитроокий господар проігнорував принади пишногоруді Гезини; я дедалі частіше ловила на собі лукавий, гострий погляд його маленьких чорних очей. Флобастер спохмурнів, але поки мовчав; я знала, що ми винні хазяїнові, він поступився на півціни в сплаті за кімнати, отже, вважає, що має право чекати від нас подяки.

Я намагалася потрапляти йому на очі якомога рідше; ледь побачу тонку постать у кінці коридору, як згорблюся та починаю накульгувати. Дарма; розвідка в особі Мухи приносила найневтішніші відомості: він про мене запитував. Його цікавило, коли я йду та коли повертаюся, і двічі поспіль – нечувана річ! – він зволив подивитися спектаклі, які ми давали посеред великого брукованого подвір'я.

Сповнена чорних думок, я цілими днями невтомно блукала холодними вулицями.

Скільки днів знадобиться Луарові, щоб дістатися до Каваррена? За моїми розрахунками, розмова з паном Егертом уже відбулася... Якщо, звичайно, юнакові вдалося дістатися туди неушкодженим і якщо пан Егерт справді там...

Про інші можливості та ймовірності я намагалася не думати. Я блукала вулицями, довго крутилася біля міських воріт і жалкувала про єдине: ми не домовилися про зустріч. Як Луар мене знайде?! Якщо, звичайно, припустити, що йому схочеться мене шукати...

Власник заїжджого двору невдовзі зрозумів, що я зумисне його уникаю; якось ранком Флобастер покликав мене для бесіди й був при цьому темніший за хмару. Напередодні хазяїн із ним довго по-дружньому розмовляв; Флобастер скрипів зубами та відводив очі, коли сухо повідомив мені, що, перш ніж кривдити приемну й гідну людину, треба, принаймні, познайомитися з нею ближче.

У кімнаті на мене чекав подарунок – паперова троянда й тарілка пиріжків; Гезина з безневинним виглядом повідомила, що зо два пиріжки вона вже з'їла – я ж не ображуся?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Я покрутила в пальцях паперову троянду. З гущавини шорстких, ніби накрохмалених пелюстоків гидко тхнуло ароматичною олією; Гезина закотила очі.

...Хазяїн сидів у глибокому кріслі посеред обідньої зали; повз нього не могла прослизнути й миша – якби, звичайно, на думку їй спало вийти парадовими дверима. На щастя, крізь мереживне поруччя кручених сходів я вчасно розгледіла маленьку тінь – а тому зійшла назад і, не слухаючи протестів враженої Гезини, вилізла крізь вікно на сусідній дах.

Чорний кіт, який вдихав аромати з кухонного димаря, подивився на мене, як на божевільну. Я незграбно спустилася на землю, дивом не поламала при цьому руки-ноги, щільніше загорнулася в плащ і рушила світ за очі.

Над містом звивалися вибагливі дими; я змерзла і зайшла до якоїсь крамниці та довго прицінювалась до витончених коминкових щипців. Нарешті крамар поступився та погодився на мою ціну; я розчаровано зітхнула, знизала плечима та вийшла геть.

Проглянуло кволеньке сонечко; по замерзлій бруківці лунко цокали копита. З кінських ніздрів валувала пара. Я ішла та думала про Флобастера.

Він врятував мене з катівні, що її іменували притулком для збіднілих дівчиць шляхетного стану – врятував цілком безкорисливо, він же тоді не знав, що, коли я вийду на поміст, то принесу чималий дохід йому і трупі! Він ніколи ні до чого мене не примушував, завжди дозволяв залишатися собою, навіть на ту єдину божевільну ніч я погодилася сама, з цікавості... Його єдиного не одурили мої надсадні стогони – він поцінував мою акторську майстерність, та й годі. Він знав філософію «картоплі» та «шпинату»; він бачив мене наскрізь, він знав про мене все – до того самого моменту, як у житті моему з'явився Луар Солль.

Навряд чи Флобастер стане мною торгувати. Нас багато чого пов'язує... І все-таки йому не варто було давати надію власникові готелю. Я ж розумію, він йому дав надію... Навіщо?!

Я сповільнила крок, і в очах моїх захололи сльози. Замість того, щоб заступитися... Через гроші? Через цю трикляту знижку?

Мені здалося, що мене зрадили. На бруківці застигли перетворені на лід помії; я не підводила голови й тому спершу побачила лише високі дорожні чоботи.

Потім ніби щось штовхнуло мене в потилицю, я підвела червоні очі – просто переді мною неквапно йшов Луар Солль, і обвітрене обличчя його було незворушне, як у людини, котра здійснює щоденну обридлу прогулянку.

– Луаре!!!

Він озирнувся – без подиву, начебто його раз у раз гукають на вулиці. Брови над запаленими очима ледь ворухнулися:

– А... Танталь...

Я ладна була заприсягтися, що він насилу згадав мое ім'я.

Втім, тої миті мені було не до гордоців; я ледве стрималася, щоб не схопити його за рукав:

– Здрастуй...

Він кивнув у відповідь. Здавалося, він постійно складає та ділить подумки багатозначні числа.

Ми пішли поруч; він очевидячки не збирався підлаштувувати свій широкий крок до мого, й мені доводилося майже бігти.

– Луаре...

Він трохи повернув голову, і в кутиках його рота мені привиділася подоба усмішки. Дивно, але горло моє стиснулося від єдиної думки, що добре було б торкнутися його та піти з ним і жити в одному домі, й вічно спати в одному ліжку... Чому – не можна?

Він відвернувся. Ні, це була не посмішка – просто губи стягло запеченою шкіркою.

– Луаре... Ти...

Треба було запитати, чи був він у Каваррені й чи говорив із батьком, але слова не йшли з язика. Не можна так навпростець запитувати... Він же розуміє, чого я чекаю, якої відповіді...

Він не розумів. Він жив у своєму світі, відділеному від мене прозорою стіною – від мене й від тієї ночі у візку, в полотняному будиночку, на осінньому вітрі...

На мить я похолола від марновірного жаху – а чи ж Луар це? Чи не примара загиблого на великій дорозі хлопчика, така вже доросла, байдужа примара?

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Вибач, – озвався він так само очужіло. – Я не про те.

Я так здивувалася, що на мить навіть відстала:

– Не до... не про що?

– Потім, Танталь.

Він пішов швидше; це було все одно, що наказ іти геть. Сама не розуміючи, що роблю, я бігла поруч, ніби на прив'язі; нарешті зупинилася й гукнула йому в спину:

– «Смоляний бичок»! Постоялий двір «Смоляний бичок»!

Він не озирнувся.

Якийсь час я висіла між небом і землею, вибираючи, чи вдаритися в плач, чи віддатися на знак помсти хазяїнові заїзду, чи ще щось вчинити; Луарова постать манячила попереду, він ішов усе далі й далі – я стисла зуби й вирішила відкласти істерику на потім.

Він вочевидь не блукав без діла – він ішов до якоїсь добре відомої йому мети; його ноги були майже вдвічі довші за мої – зате я володіла впертістю, яка Луарові й не снилася.

Я пішла слідом. Куди й подівся холод; спина моя змокла, щоки мої пашіли, з рота рівномірно виривалася пара – хто мене не знав, певне, вирішив би, що перед ним перетворений на дівчину вогнедишний дракон. Я не відривала погляду від Луарової спини й водночас мусила дивитися під ноги, щоб не послизнутися на замерзлих нечистотах; волочачи за собою захеканий, спітнілий хвіст, Луар дійшов до міських воріт, звернув з широкої дороги та рушив уздовж стіни.

Ніколи раніше я не бувала тут. Під стіною звивалася стежинка, вузька, але впевнена й добре втоптана; незабаром попереду з'явилася якась подоба залізної огорожі, і я зрозуміла, що потрапила на цвинтар.

Луар зупинився, оглядаючись; я згадала про те, що треба схватися, прослизнула за виступ міської стіни. Втім, Луар все одно мене не помітив би – йому було «не до того».

З похилого будиночка виповз сторож; ще віддаля Луар подзвякав йому гаманцем із монетами, і очиці дідка враз помолодшали.

– Я шукаю могилу, – сказав Луар.

Я насторожилася.

Дідок уклонився до землі:

– Аякже... На те й приставлені... Кого шукаєте, юначе?

– Батька, – кинув Луар.

Я втислася в стіну цокою. Егерт... О Небо, Егерт... Що ж це, о Небо, що з ним сталося... За що...

– О, – протягнув дідок з повагою. – Ви нетутешній, знаця... Кликали вашого панотця як?

Я охопила плечі руками. Бідолашний Луар... Тепер усе зрозуміло. Ці порожні запалі очі...

Гойдалося на вітрі поплутане вербове гілля – цілі ковтуни голих жовтих гілочок. З-під тонкого шару снігу пробивалася бура, ніби зваляна вовна, трава.

– Е-е... – знову протяг дідок. – Кликали як... Вашого панотця...

– Фагірра. Фар Фагірра.

Мені здалося, що мої вуха підло брешуть. Дідкові, очевидно, здалося те саме:

– Е... – промимрив він злякано. – Як?!

– Фагірра, – безсторонньо повторив Луар. – Служитель ордену Лаша. Ви знаєте.

Дідок сахнувся назад; я звіддала бачила, як тремтять його руки:

– Він... той?

Луар витяг із гаманця нову монету. Дідок відступив ще далі:

– Знаця... Той самий... Фагірра?

Ім'я далось йому з натугою – як грізний, заборонений до проголошення проклин.

– Так, – сказав Луар уже роздратовано. – Де він похований?

– За огорожею, – відгукнувся дідок глухо. І додав щось – я не розчула.

Луар дзвякнув гаманцем:

– Покажи.

Кілька секунд дідок вагався; потім зіщулився, взяв простягнену монетку й боком, ніби павук, побрів геть від огорожі.

Луар пішов за ним.

Бурмочучи та озираючись, сторож брів попереду. Заціпеніння, що володіло Луаром кілька останніх днів, потроху змінилось невизражним занепокоєнням – а може, очікуванням; він не розбирався в своїх почуттях і не давав їм назв, а просто йшов слідом за сторожем, слухаючи, як із кожним кроком ухає болем важка голова.

Сторож боявся – а може, робив вигляд, що боїться; не доходячи до горбка, що ледь виступав над землею, він трохи присів на своїх коротких старечих ногах:

– Там... За огорожею його... закопали, і каменем привалили... Як годиться... Тільки ж, коли облога була, тут порозгрібали... Камінь відкотили... До катапульти, чи що...

Луар кивнув. Над місцем упокоєння його батька колихалася бура, ледь присипана снігом трава.

Сторож пішов. Луар рушив поміж зігнутих голих стовбурів до самотньої, занедбаної могили.

Голі дерева – вічна похоронна процесія – здригалися під поривами вітру та сплескували безпорадними гілками. Маленький горбочок зустрів Луара сухим шелестінням мертвої трави. У траві лежав скорчений дубовий листок – ніби пригорця; в пригорці пересипався під вітром дрібний колючий сніг.

Луар у знеможі опустив плечі. Ось... Варто було б покласти на могилу подарунок – хліб чи хоч квітку... Тільки ж я нічого не приніс. Я не знаю, чого тобі треба. Чого тобі треба від мене... Я прийшов, бачиш?!

Нічого не відбулося. Ніхто не встав із могили; у сухій пригорці дубового листка так само шелестів сніг, і так само хиталося голе віття над схиленою Луаровою головою.

Він подумав, що треба стати на коліна – так мусить поводитися син, який уперше в житті прийшов на занедбану батькову могилу...

І тоді йому стало зле.

Начебто холодний вітер цвинтаря ввірвався раптом усередину його, Луарових, грудей – шалено застукотіло серце й оніміло обличчя. Він злякався, схопився за горло; він по-

хитнувся й ледве встояв на ногах – а перед очима звідкілясь взялися кольорові прапори, величезна строката площа далеко внизу, край сірої тканини, що ковзає по стертих щаблях, димний гнотик згаслої свічки, потім божевільні очі матері, яка проклинає, потім зеленаве татуювання на зап'ясті вузької чоловічої руки, потім бійцівський ведр із чимось схожим на глузливу посмішку на рилі, здохла змія на дні пересохлого струмка, залізне пруття, схоже на зсуканих у мотузку здохлих змій, сине небо, кольорові прапори...

Він хапав ротом повітря. Коліна його підігнулися.

У пригорщі дубового листка лежала золота пластинка з вибагливо прорізаним отвором; яскраво поблискував сплутаним клубком ланцюжок. Медальйон, знайомий з дитинства.

Ніби підкоряючись наказу, Луар простяг тремтячу руку.

Рука його зустріла сніг. Порожній сніг; складний візерунок мерехтливої снігової крупи.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Першою моєю доброю думкою було усвідомлення, що Егерт Солль живий.

Інші думки виявилися поплутаними, як ковтуни, розгубленими та хворими – Фагірра, Солль... Луар, Фагірра... Уривки чіхось розповідей, сірий каптур, біле обличчя Егерта, гордовита жінка немислимої краси...

Луар провів біля занедбанної могили понад годину; втім, я загубила лік часу. Я тремтіла в своїй криївці під міською стіною, не зважаючись ні підкрастися ближче, ні піти геть. Хтозна, про що думав Луар; я ж думала про розгадку моєї перед ним провини.

Невідома провина стала тепер очевидною. Коли я вдягла Луара в плащ із каптуром – традиційний одяг служителів Лаша, мимоволі спровокувала те, що його впізнали. Егерт Солль побачив у синові ненависного Фагірру, й марно я повторювала собі, що рано чи пізно це сталося б і без мене. Така таємниця – ніби жар за пазухою – але провина тепер на мені, як себе не вмовляй, як не крути, страшне збулося, а я, виходить, стояла за спиною в лихій долі та подавала їй інструменти...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Луар повернувся в місто, але так і не помітив мене – хоч я не дуже й ховалася, просто йшла за ним, ніби прив'язана...

Потім наче хтось ударив мене мішком по голові: Флобастер! Спектакль!

Стомлені ноги мої ступнули ще два кроки й заточилися. Що мені до того, подумала я з кислотою посмішкою, що мені до Солля та Фагірри, мертвих батьків і чужих синів? На мене чекає моє повсякденне життя – мостини в широких щілинах, тарілка з монетками, господар заїжджого двору, який одночасно є господарем становища...

Спина Луара розчинилася в ріденькій юрбі.

...За квартал до постоялого двору я зачула недобре.

Два наші візки скособочилися посеред вулиці, перепиняючи проїзд – якийсь торговець із візком сварився, намагаючись протиснутися повз них. Вищиряла зуби невдоволена Пащека; третій візок незграбно вибирався з воріт, і муруга конячка поглядала на мене з докором.

Полотняне укриття відкинувся, й Гезина, розпатлана, розлючена, з криком тицьнула в мене обвинувачуючим пальцем:

– Ось вона! Здоровенькі були!

Муха, який громадився на передку, глянув похмуро – і змовчав.

– Дякуємо красно! – надсаджувалася Гезина, і дзвінкий її голос заповнював вулицю, перекриваючи навіть скарги торговця, який застряг зі своїм візком – Спасибі, Танталь! Через тебе на вулицю викинули, низенький тобі уклін!

До мене потроху доходив зміст усього, що відбувалося. Муха дивився вбік; повний зловтіхи конюх із брязкотом зачинив ворота:

– А ми горді, бачся...

Флобастер, який ішов останнім, плюнув собі під ноги. Підняв на мене крижані, дивно звужені очі:

– У візок. Швидко.

Я мовчки скорилася.

Спектакль зірвався; надвечір відчутно похолоднішало – Гезина тремтіла, загорнута в усі свої костюми відразу, і вбивала мене поглядом, сповненим ненависті. Флобастер

послідовно обійшов п'ять заїздів – усі хазяї, ніби змовилися та заламували несусвітню ціну, посилаючись на холоднечу й наплив постояльців. Невдовзі ми зрозуміли, що на сьогодні притулку не знайти.

На мене ніхто не дивився. Навіть Муха мовчав і відводив погляд. Навіть добряга Фантін супився, і його обличчя запеклого лиходія набувало дедалі більш злісного виразу. Вітер цілковито озвірів, і ніяке накриття не рятувало від морозу.

На площі перед міськими ворітьми горіли багаття. Флобастер перемовився з ледачими сонними стражниками, і нам дозволено було тут перечекати до світанку. Три візки поставили поруч, щоб не так продувало; вкрадений із казенного багаття жар жеврів на бляшаній таці, замість грубки.

Усі зібралися в одному візку, наглухо зашпарували запинало. До таці з жаром жадібно тяглися п'ять пар рук – тільки я сиділа в кутку, ховала долоні під пахви, похмура, виключно самотня.

Холодно. Всім холодно, і всі знають, чому. Тільки рештки сумління не дозволяють Флобастерові назвати речі своїми іменами та в присутності всіх повідомити мені, хто я така; Баріан, можливо, й заступився б – якби міг зігрітися. Муха, може, поспівчував би – але холодно, до кісток діймає, а могли б ніжитися в теплі... Ну як із цим впокоритися?!

Усі разом забули, кому зобов'язані дозволом залишитися на зиму в місті. Холодно, і та, що в цьому винна, сидить тут-таки, й ніхто вже не пам'ятає, чим вона, власне, провинилася – винна, та й годі...

Я мовчки сиділа в кутку, прикидаючи, хто не витримає першим. І, звісно, не помилилася.

Жар на таці потроху вкривався сизим; Гезина, в якій зуб на зуб не попадав, почала бурмотіти – спершу безгучно, а далі все голосніше та голосніше:

– Незайманка... Ти ба... Дівка на виданні... Неначе їй уперше... Скарб який... О... Недоторкана красуня в мереживах... Блакитна кров... Під тином тепер... Тепер під тином пишайся, скільки влізе...

Усі мовчали, ніби не чули того. Голос Гезини, срібний досі, тепер трохи захрип і щодалі сміливішав і міцнів:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Усі собаки, значить... Вона одна герцогиня... А всі собаки, падло... А вона шляхетна... Ось так... Не така, значить... Незаймана... І хто б викаблучувався, питається... А тут кожна сука буде королеву вдавати... Кожна су...

Мій синій від холоду кулак вривався Гезині в підборіддя.

Жар, який уже димів, розсипався по підлозі; щастя, що його встигли затоптати. Моя ліва рука спритно вчепилася в розкішне біляве волосся, а права з насолодою смугувала порцелянове лялькове личко, але тільки якусь мить, бо вже наступної мене відірвали від жертви та відтягли геть.

Гезина ридала, її ніжні романтичні вуста захлиналися словами, від яких запарівся б і найцинічніший швець. Баріан мовчки притискав мене до скрині; я виривалася – теж мовчки, потай радіючи, що сутичка розігнала кров і дозволила хоч трішки зігрітись.

Рикнув Флобастер; Гезина замовкла, схлипуючи. Муха сидів у кутку, скособочений, ніби хворий горобець. Фантін меланхолійно топтав жар, який і досі димів.

– Ну чого ж ви всі мовчите?! – простогнала крізь сльози Гезина.

Стало тихо – тільки похмурий Фантін скрушно сопів та зрідка схлипувала потерпіла героїня.

– Ранок уже, – хрипко сповістив Муха. – Молочарі кричать... От-от розвидниться...

Баріан, який досі тримав мене, боляче стискав моє зап'ястя.

– Та відпусти врешті-решт, – кинула я злостиво. Він скорився.

Гезина тихенько скиглила; на мене ніхто не дивився, і я з раптовим розпачем подумала, що спокійне життя скінчилося назавжди, я вже не зможу жити серед цих людей так вільно та безтурботно, як раніше. Щось зламалося, край...

Крізь шпари в укритті пробилось каламутне сіре світло. Заскреготіли, відчиняючись, міські ворота. Згорьовано заржала муруга конячка.

– Коні змерзли, – тихо промовив Муха. – Треба... їхати...

– Агов, – погукали ззовні, й по борту візка владно застукав метал.

Усі здригнулися та презирнулися. Я в знеможі заплющила очі – я божевільна... Мені ввижається...

Перед візком стояв Луар Солль; шпага войовничо відстовбурчувала край його плаща:

– Агов... Танталь у вас?

Вони розступилися – похмурий Баріан, розлючений Флобастер, настобурчений Муха; Гезина щось пробурмотіла вслід. Луар простяг мені руку, я сперлась на неї та зіскочила на землю, та при цьому ледь не звихнула заляклу ногу.

– Ходімо, – сказав він, без подиву розглядаючи моє посиніле від холоду обличчя.

Напевне, слід було запитати, куди, але я не запитала. Мені здавалося, що я нарешті заснула й бачу сон...

А уві сні мені було байдуже, куди саме з ним іти.

* * *

Ось уже багато днів він жив, очужіло спостерігаючи збоку за своїми власними вчинками й думками. Цю відстороненість не змогло переломити навіть дивне занепокоєння, що народилося на могилі батька; зараз він холодно спостерігав за юнаком, який ішов вулицями міста поруч зі збентеженою чорнокосою дівчиною.

Оце камені, казав він собі, не відриваючи погляду від обмерзлої бруківки. Місто, камені й лід. Зараз повернути праворуч, готель «Мідні врата»...

Дівчина щось говорила; це Танталь, подумав Луар. Вона навіщось йому потрібна – в готелі він пригадає, навіщо. У дівчини були блискучі очі й кілечка з волосся на скронях – однак Луар ніяк не міг зрозуміти, гарна його супутниця, чи ні.

Вітер погойдував закріплені над дверима декоративні мідні стулки. «Врата» вважалися пристойним готелем; якийсь час Луар з цікавістю вивчав схилену голову ліврейного лакея. Ні, не треба покоївки... Нікого не треба. Сніданок? Потім.

Лакей знову поклонився – напوماджена дерев'яна лялька. Луарові стало смішно; точніше, це відстороненому спостерігачеві стало смішно, юний же пан Луар з непорушним, як лід, обличчям пройшов у винаймані ним покої.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Кручені сходи. Дихання Танталь за спиною.

Спостерігач дивився, як ворущаться її губи. Вона вовтузилася з каміном, посміхалася та чхала; вона знову щось говорила – Луар стяг із себе плащ, куртку, перев'яз зі шпагою, підійшов і сів перед каміном, просто на дощану підлогу.

Роздвоєність тривала – але спостерігач втратив безсторонність; він тупцював у Луаровій душі, не знаходячи собі місця; до світла сірого дня домішалося тепле світло полум'я. Танталь сміялася та простягала до вогню маленькі білі руки; Луар очужило подумав, що її пальці, схоже, ніколи не знали важкої праці. І дорогоцінних перснів не знали теж...

Вона перестала посміхатися. Дівчина сіла на підлогу, підбгала босі ноги. Її промоклі черевики стояли під коминковими ґратами, над ними клубочилася пара.

Він пригадав давній далекий ранок, довге озеро в оксамитових зелених берегах, і над спокійною водою – пара, запашна літня пара, незабаром зійде сонце...

Вона дивилася на нього без посмішки.

Луар потягся рукою, торкнувся куточка її губів – запечених, як у нього самого. Відтяг кутик донизу – обличчя тепер здавалася скривдженим, трагічним і кумедним водночас.

У каміні з тріском лопнула дерев'яна тріска.

Він раптом перестав бачити Танталь – тому, виявляється, що вона подалася вперед і пригорнулася до нього, сховала обличчя.

Давно-давно був візок, вітер у полотняних стінках і ледь відчутний запах диму – свічку задмухали, Луар запам'ятав її гострий дух, який лоскотав ніздрі. Тоді, у візку, дівчина була сміливіша; тепер відваги її ледь вистачало на боязкий, прохальний дотик.

Вона пахла димом.

Спостерігач, здивований, встиг помітити, як перед очима Луара розпливлася теплою плямою жовта паща каміна; потім спостерігача не стало, тому що безсторонність його втонула в потоці несподіваних, як пожежа, відчуттів.

Йому здавалося, що він бачить, як чорний ґнотик згаслої свічки тягне за собою сиву нитку диму, що далекий хор тягне в сто голосів одну довгу високу ноту, що все його тіло – шну-

рок, який стягає вузьку сукню Танталь, що його болісно тягне невідома сила й зараз навпіл розірве...

Застрибали по підлозі відірвані гудзики.

* * *

Осторонь від шляху, за поворотом річки, стояв колись млин. Матері за традицією не веліли дітлахам ходити сюди – чому, ніхто не пам’ятав, та й не допитувався. Напівзогнили палі самі по собі небезпечні, тут так легко покалічитися або втонути...

Під променями шаленого сонця лід біля берегів трохи підтанув. Перехожий вибрав сухіший камінь і сів, стомлено простяг ноги.

Він пам’ятав часи, коли тут весело крутилося мірошницьке колесо, метушилися вибілені борошном наймити, суворо порядкував господар. Подорожанин криво посміхнувся, коли на мить усвідомив, який же він немислимо старий.

На долоні в нього лежала золота пластинка з бурою іржавою плямою.

Він не просто старий. За людськими мірками він неможливо старий, і, власне, все це вже не повинне його хвилювати. Іржа на золотому медальйоні як знак прийдешньої катастрофи – все це вже було, він стомився, не бажає повторювати все спочатку.

На сірому льоду сиділа зграя вугільно-чорних ворон. Колись він не помітив би її; зараз – здивувався, бо відчув якесь спонукання щодо цих птахів. Бажання діяти.

Він зосередився; спонукання було – підняти камінь і пожбурити в саму їх гущавину, щоб ворони злетіли вгору, хрипко лаючись, кружляючи та ляскаючи крильми, скидаючи послід...

Амулет Віщуна в нього на долоні. Не кидати ж у ворон неймовірно коштовну річ, котра дає могутність?

Щоправда, могутність Амулета призначена зовсім не йому, блукачеві з великої дороги. Амулет шукає свого Віщуна – ох, як затяглися пошуки, ось уже сім десятиліть... Амулетові часу не бракує. Амулет може чекати століттями, він

СПАДКОЄМЕЦЬ

все одно переживе всіх своїх власників... І його, тимчасового зберігача, теж переживе.

Все-таки розігнати ворон, чи не варто?

Над світом нависла та сама небезпека. Ця тварина, що з'явилася ззовні, знову стоїть на порозі та чекає, щоб її впустили... Сама ввійти не може, бачся. Схибилася на цих Брамниках...

Він зітхнув. Із чиеїсь легкої руки відвідувачку прозвали Третьою Силою; звідтоді, як він, той, що сидить тепер на сухому камені біля річки, став її власником і жертвою – з тих самих пір мав до неї майже родинні почуття. Напевне, так затуркана невістка ненавидить свавільну свекруху...

Чи знає хтось, крім нього? Чи знає, що станеться, коли її впустити?

Налякані його поглядом ворони полетіли геть – від гріха подалі.

* * *

Луар спав. Я ні на мить не стулила повік.

Неможливо було сказати «кохаю». У пам'яті відразу поставали всі ці Рози та Оллалі, принцеси та єдинороги – повторювані безліч разів; слово давно втратило для мене сенс, і я не знала тепер, як мені думати про Луара.

Я лежала потилицею на його розслабленій худій руці. Я боялася не те що поворухнутися – зітхнути; моє тіло затерпло мало не до неприємності, а Луар ніяк не прокидався; я скосила око і хвилину за хвилиною розглядала його спокійне вмиротворене обличчя.

О Небо, скільки років я втратила вдаліні від нього. Скількох самозакоханих ловеласів я називала «чоловіками». Як страшно я стала схожа на Гезину...

Він спав. Подекуди в обличчі його проступали риси матері – найдосконалішої красуні; та Луар не був гарний. Протягом останніх тяжких тижнів хлоп'яча чарівність зітерлася з нього, як позолота; доросле обличчя, що виявилось під нею, ніяк не відповідало загальноприйнятим поняттям про красу.

Нібито на зло Егертові, подумала я стомлено. Те саме біляве волосся та сіро-блакитні очі – але обличчя в Луара інше, дивно, що це розкрилося тільки зараз... А може, це останні дні так змінили його?

У нього, виявляється, тверді губи. У нього, який – сама ніжність, який цілує так лагідно й водночас жагуче... Тьху, чи не з п'єси це? Не хочу, не буду, так страшно, що це – сьогоднішнє – може зруйнуватися від фальшивого слова...

Довгі загнуті вії – від матері. А вилиці – чужі. Вилиці – від батька, й підборіддя, і лінія чола...

Я спіймала себе на спробі уявити, який вигляд мав цей жахливий Фагірра, про якого стільки говорено; ото вже був би свекор, так свекор...

Я посміхнулася; ніби у відповідь на мою посмішку, в двері делікатно зашкреблися:

– Чи не бажає молодий пан пообідати?

Котра година? – подумала я в сум'ятті.

Луар поворухнувся. Я з насолодою змінила позу, дозволяючи його руці вислизнути з-під моєї потилиці.

– Чи не бажає молодий пан...

– Бажає, – сказав Луар хрипкувато, але без тіні сну в зненацька владному голосі. – Обід на двох.

Не оглядаючись, він вислизнув з-під запинала й відразу засмикнув його назад; я дивилася, як важко гойдаються оксамитові китиці над моєю головою, і слухала, як він хлюпає водою в порцеляновій мисці. Багаті вони, ці пани-постояльці готелю «Мідні врата»...

– Коли мені було п'ять років, – сказав Луар, коли скінчив нарешті своє хлюпання, – я впав у діжку з дощовою водою... Спекотний день, вода свіжа, але не холодна...

Він замовк.

– Ну? – запитала я, бо пауза затяглася.

Він тихенько дзвякнув пряжкою на поясі. Пробурмотів неухважно:

– Потім захлинувся й почав тонути.

Знову виникла пауза; кризь дірочку в запиналі я дивилася, як Луар натягає чоботи.

– І що? – запитала я знову.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Нічого, – відгукнувся він трішки роздратовано. – Не втонув же... Як бачиш.

Мені здалося, що замість «як бачиш» він хотів сказати – «на жаль».

Як і я, він украв у долі ці кілька годин. Як і мені, йому важко й боляче було повертатися до дійсності. На мить мені здалося, що він – це я і є.

– Луаре, – сказала я, звертаючись до оксамитових китиць, – Луаре... Я все знаю.

Він не здивувався. Він помовчав кілька хвилин; потім відгукнувся навіть із якимось полегшенням:

– Значить... Тим краще. Ні про що не будеш запитувати, так?

Я прикусила язика. Не буду запитувати. Сама дізнаюся.

Очі в покоївки Далли стали круглі, як блюдця. Кривим тоном я перелічила їй вимоги пана Луара; Далла невпевнено припустила, що, мабуть, їй варто поговорити з пані...

Я гримнула на неї, як гримала, бувало, по ходу дії на Трире-простака. Пан Луар – повнолітній; ніхто не позбавляв його спадщини, не кажучи вже про те, що необхідні речі належать йому й тільки йому...

Ховаючи очі, Далла винесла мені скриньку. Я ні на мить не сумнівалася, що не встигну я відійти, як пані Торія дізнається про все з належними подробицями.

На зворотному шляху я зайшла до зброярської крамниці – найкращої та найбагатшої крамниці під чванливою вивіскою «Незборимий дракон». Відвідувачі – два пишно вбрані аристократи – витріщилися на мене так, начебто перед їхні пихаті очі з'явилася поголена їжачиха. Хазяїн за прилавком насупився та замірився вже мене виштовхати.

– Від пана Луара Солля, – сказала я недбало та виклала на поліровані дошки прилавка маленький кинджал у багато прикрашених піхвах.

Аристократи витягли шиї; кинджал був дуже гарний, він намертво прикував би навіть погляд дилетанта – хазяїн же оглянув інкрустований клинок, перерубав на льоту власну вирвану волосину, тихенько та задоволено кречнув.

– Ціна пана Солля? – вкрадливо поцікавився один із відвідувачів.

Я назвала ціну. Хазяїн напружився:

– Шахруеш, крутійко! Хочеш заробити на хазяїні, так?

Я знизала плечима:

– Вам чудово відома справжня ціна цієї речі... Її зроблено на замовлення зброярами міста Каваррена, славного своїми військовими традиціями... Якщо ви не бажаєте придбати іграшку – що ж...

Я простягла руку, ніби хотіла забрати кинджал; другий відвідувач шепнув щось на вухо першому. Хазяїн піймав його погляд і схопив мене за зап'ястя:

– Гаразд... Гаразд, – рука його потяглася до кинджала, але я моторно накрила його рукавом:

– Гроші, високоповажний пане.

Сварячись і проклинаючи мою жадібність, хазяїн зник у надрах крамниці; на плече мені лягла долоня, обтягнута рукавичкою. О, як добре я вже знала такі дотики – ніби випадкові, але чіпкі, зумисне чуттеві, вони демонстрували переконаність у безкарності: гарненька комедіантка, чому б не помацати...

Перший відвідувач нахилився до самого мого вуха. Від нього ткнуло, як із парфумерної крамниці, де на підлозі лежать із десятків недоглянутих мокрих псів.

– Я б накинув пару монет, крутійко, – запропонував він грайливим шепотком. – Іграшка того варта... – і на підтвердження двозначності своїх слів боляче вщипнув мене за ребро.

– Я продаю кинджал за ціну, призначену паном Луаром, – сказала я голосно й холодно. Відвідувач відсмикнув руку – а хазяїн, що виник у дверях з чималою торбинкою, недобре вищирився:

– Негоже, панове... Торг скінчився, дотримуймося ж шляхетності...

Із твоєю пикою тільки про шляхетність і говорити, подумала я, ретельно, без поспіху перераховуючи гроші. У житті не бачила стільки золотих монет.

Перший відвідувач розлютився – на хазяїна, на мене й на долю; я пішла з гордо піднятою головою, чуючи за спиною негарну базарну лайку.

Я віддала Луарові скриньку й гроші – докинула від себе, що шкода такого гарного кинджала, може, не варто було продавати... Луар дивився неуважно й ніби не чув.

– Є ще одна справа... – пробурмотів він, коли ми добре поचे-
черяли та грілися біля каміна. – Я повинен... Перш, ніж поїду.

Я захлинулася:

– Поїдеш?! Куди?

Він нахилив голову до плеча й довго супився:

– Мені треба... Роздобути одну річ, яка... належить мені.
Мою річ. Вона мені... потрібна. Ось.

При слові «потрібна» його голос недобре затремтів. Так затинається п'яниця, випрохуючи в трактирника в борг свою найостаннішу склянку; всі мої заперечення вмерли, хоча поки й не встигли народитися.

Звичайно, на язиці в мене гронами висіли питання – але я мужньо стримувалася, пам'ятаючи, що Луарова довіра – як чужа кішка. Вона, може, й наблизиться – але тільки якщо сидіти тихо, з байдужим обличчям.

Я з байдужим обличчям дивилася у вогонь. У полум'ї повільно корчилися всі мої радісні надії на те, що ми житимемо з Луаром мирно, довго та щасливо.

– Я незабаром поїду, – сказав Луар, і тепер у його голосі забриніло щось, схоже на виправдання. – Я... мені треба.

Я мовчала.

– У мене є... до тебе прохання, – почав він обережно. – Це важко зробити... Це... тонка річ.

Я ображено гмикнула – мовляв, легких шляхів не шукаємо й на тонкощх знаємося.

– Моя сестра... – він зітхнув. – Вона ж залишилася моєю сестрою, чи не так? Я хочу її бачити... Перш ніж... Їхати.

– Нянька? – запитала я діловито. – Скільки їй потрібно заплатити?

Він скинувся:

– Ти... Не здумай. Вона образиться... Вона... віддана родині, це не за гроші... Треба їй... пояснити...

Я кивнула. Якийсь час ми мовчали, дивлячись у вогонь.

– Луаре, – озвалась я пошепки. – Я поїду з тобою, гаразд?

Його плечі опустилися, ніби придавлені раптовою вагою:

– Ти не розумієш... Я сам. Я мушу сам... знайти.

– То що це за штука?! – скрикнула я, бо разом начхала на всі пристойності. – Що за штукенція така, що її, бачте, потрібно шукати? Навіщо – хіба вона зможе повернути все, як було?!

– Нічого не буває, як було, – сказав він, і мені привиділося, що не Луар сидить поруч, а навчена життям літня людина. – Нічого не буває... Але мені треба. Потрібно. Хочеться... Як хочеться їсти. Пити. Спати... Цілувати тебе...

...Я щасливо увіткнулась носом у його голе худе плече і заснула.

Дівчиськові не сказали, куди й навіщо ми йдемо. Примхлива, з постійно накопиленими губами, з незмінно гидливим виразом на круглому личку, Алана час від часу намагалася висмикнути долоню з няньчиної руки. Пхінькаючи та бурмочучи, вона постійно сахалася вбік – щоб підчепити носком чобітка уламок бурульки, що зірвалася з даху. Вона не бажала слухати м'яких няньчиних умовлянь; готель «Мідні врата» зацікавив її на мить – але тільки на мить.

– Куди це ти мене притягла? – вона скривилася з відразою. – Що тут, вистава буде, так?

У її маленькій голові мій вигляд міцно пов'язався зі словом «вистава».

Посопуючи та спотикаючись, вона зійшла слідом за мною високими сходами. Я стукнула в двері, як ми домовилися, – тричі.

Минуло кілька секунд.

Алана стояла до мене боком; я бачила щоку під теплою хусткою, насуплену брову та випнуті губи.

Двері розчинилися.

Першої миті вона, здається, не впізнала брата.

Наступної миті це вже було щось незрозуміле – воно сміялося і плакало, молотило ногами повітря, намертво вчеплене в Луарову шию. Нянька за мою спиною протягло схлипнула.

Він крутився з нею по кімнаті. Літали ноги й поли шубки, збилася на вухо хустка, Алана закинула голівку й заливчас-

СПАДКОЄМЕЦЬ

то реготала – враз порожевіли її щічки, на яких не зосталося й сліду того похмурого роздратування, яке так відвертало мене від неї вранці.

Я подумала, що за такої значної різниці у віці Луар мав би стати для неї чимось на кшталт третього з батьків; напевне, так воно й було. Можна уявити собі, ким виявився для дівчиська старший брат – дорослий брат! – який одночасно й рівня, й символ незчисленних переваг над тобою, і друг, і наставник, і заступник...

Вони вже сиділи в кутку; Алана зручно влаштувалася в нього на колінах, вчепилася в його комір, поїдала брата закоханими очима і серйозно шепотіла щось про скарб, викопаний сусідськими хлопчиськами з-під бузкового куща, – а він так само серйозно втішав її, запевняючи, що скарб можна зробити новий і сховати його так, що ніхто ніколи не відшукає...

Потім вони пішли гуляти – вдвох; Луар відсторонив няньку й сам допоміг Алані поправити хустку й шубку. Огрядна жінка довго зітхала їм услід; по тому з виразом скорботи на обличчі звернулася до мене:

– Дитинко... Ви, може, знаєте... Та що ж це зробилося з ними, жили ж бо душа в душу... Невже в пана Егерта... Знаєте, як буває... Друга молодість начебто, ну, в народі інакше кажуть... Га?

Я мовчки похитала головою. Позбавте Егерта ваших підодр; втім, Егертові, певне, начхати.

*

Гульбище затяглося до світанку; останнім часом завжди було так. Кожна нова п'ятитка виявлялася відчайдушнішою за попередню – а на цій, останній, позначився вже навіть якийсь надрив.

Егерт посміхнувся. Кілька днів тому капітан гуардів цікавився, ніби між іншим, – коли пан Солль збирається відбутися?

По всьому Каваррен стогнали дружини: відомо, що п'ятитка зі старим другом – річ шляхетна й природна, але тридцятий день, раз за разом?! О Небо, не у всіх же таке залізне здоров'я, як у пана Егерта...

Він не п'янів. Він виявив це з роздратуванням і тугою – ніякого полегшення, ніякого розслаблення, тверезий розум і тупий головний біль над ранок...

Дні йшли за днями. Слуги збивалися з ніг, прибираючи в розгромленій обідній залі. П'яні Соллеві співрозмовники випадали з сидел, і стурбовані домашні занадилися посилати по них карети.

Егерт знав, що містом повзуть найнеймовірніші чутки. Серед пліток траплялися прості й вульгарні, як-то: визнаний герой заливає вином численні зради красуні-дружини. Інші байки, навпаки, були складні до неправдоподібності – Солль, буцімто, уклав угоду з лихим чаклуном і отримає казкову могутність, якщо у визначений термін пустить на вітер усе надбаня своїх каварренських предків...

Егерт потер скроню. До «на вітер» ще далеко – втім, якщо постаратися...

Слава Небу, він не єдине джерело пліток у спокійному мирному Каваррені. Останнім часом багато говорили про розбійників, про якісь криваві набіги, про неспокій на великих шляхах... Ветерани хапалися за шпагу по десять разів за коротеньку розмову – вояки ж бо, в них не кров – кипляча смола...

Егерт посміхнувся криво, жовчно. Каваррену не доводилося переживати Облоги; Каваррен не знає, як воно: день при дні ділити між голодними рештки крихт, чергувати на стінах, вішати мародерів і щоночі чекати штурму...

Втім, орда приходила раз – чому б їй не прийти знову?

Його кволо дряпнуло занепокоєння. Торія сама... Торія...

Він згорбився над столом і стиснув зуби, щоб перечекати черговий напад – бажання просто зараз, цієї секунди вирушити в дорогу, повернутися до ні в чому не винної, рідної, змученої, змішаної з болотом, найдорожчої людини...

Під вікном пронизливо, надривно заголосила молочарка.

* * *

Алана зберігала таємницю аж півдня.

Увечері таки прибігла до материної кімнати, віткнулася обличчям їй у пелену й почала жалібно просити, щоб покли-

СПАДКОЄМЕЦЬ

кала додому Луара – вона, Алана, кликала, але він так і не пішов... Маму напевне послухає, треба покликати, йому ж самому погано...

Торія покликала до себе няньку й тоном, якому позаздри-ли б навіть крижані тороси, звеліла їй забиратися.

Бідолашна літня жінка розплакалася:

– О Небо... Пані моя... Стільки років... Таж вона... Як рід-на... Не знаю, в чому винен цей нещасний хлопчик... Але дів-чинка ж бо ні в чому не винна, пані моя... Я знаю... Не щеня ж він – людина... За що ж, пані...

Торія мовчала. Вперше за багато днів вона побачила себе – і свої вчинки – чужими, хоч і вірними та відданими очима. Жорстока мати...

Вона криво посміхнулася і скасувала свій наказ. Повер-нулася й пішла до себе – пряма, як щогла. Їй ввижалося, що вона торгівка з площі, що в неї на голові лежить ноша, якої не можна впустити чи розхлюпати; не можна навіть повернути голову – а ноша давить, от-от упаде, залишить на килимі без-формну мокру пляму...

Вночі їй здалося, що вона згадала.

На крик прибігла Далла – перелякана, в зім'ятій сорочці. Торія стояла посеред кімнати, в судомно стиснутому кулаці здригалася запалена свічка, й розплавлений віск капав на побілілі від зусилля пальці.

...Його руки були без костей. М'які й прохолодні, немов тісто, білі пещені долоні. Цими руками він тяг її вибагливим лабіринтом катувань; вона не знала, що торкнеться її тіла на-ступної миті – підбадьорливо-лагідна долоня, чи розпечений до червоного сталевий прут, який димить.

У його очах була насолода. Руки...

...Ні, він не торкався її. Всі допити від початку до кінця він просиджував у високому кріслі зі зручними підлокіттами, й лише одного разу відіслав ката...

Торія захлиналася водою з піднесеного Даллою кухля. Він не відсилав ката... Він...

Пам'ять вийшла з ладу. Несамовита пам'ять не бажала впускати розум за ці прокляті двері; Фагірра мертвий, крича-ла пам'ять – і була права.

Гуркіт інструментів у залізних ночвах. Долоні без кісток на її стегнах...

Несамовито закричала Далла. Кухоль покотився по підлозі, розхлюпуючи воду; на очах покоївки пані Торія Солль сплотніла, як мрець, і впала без тями.

* * *

Мандрівний театр – не голка, в місті не може загубитися. На площі перед ринком грають жителі півдня й тільки жителі півдня – хто ж, у такому разі, поставив поміст посеред торговельного кварталу?

А про те, що на просторому дворі готелю «Солом'яний щит» грають лицедії, торочили всі на три квартали зокола; за півквартала я почула скарги прекрасної Рози, яка сумує за передчасно загиблим Оллалем.

Навколо візків стояла юрба; глядачі переступали з ноги на ногу, спльовували лущиння, хтось байдуже йшов далі, хтось підходив із цікавості – а Флобастер у червоній накидці ката вже показував юрбі відрубану голову Баріана...

Я сповільнила крок. Щось у грудях дивно й болісно стислося, і тільки тепер я з подивом зрозуміла, до чого дорогий мені, цей вигаданий світ на дерев'яному помості, цей незграбний і кумедний маленький світ, у якому я жила, як горіх у шкаралупі, до самої зустрічі з Луаром...

І я вжахнулася, бо усвідомила, як далеко була всі ці кілька днів. Так довго! Майже тиждень без спектаклів – будь-яка риба, витягнута з води, вже здохла б. А я ось стою, проштовхую грудку назад у горлянку й ловлю в прорізах червоної маски очі Флобастера...

Ніхто не сказав мені й слова – наче так і треба.

Мовчки вилізла я на свій візок, переодяглася, начепила накладне погруддя та щосили нарум'янила щоки. Флобастер, який стежив за мною очима на потилиці, дав Мусі знак – той оголосив «Фарс про рогатого чоловіка».

У мене відлягло від серця. Майже зовсім легко – начебто все, як і раніше, нема на світі ніякого Луара, сина Фагірри, й ніколи не було крижаної ночі під крижаними поглядами...

СПАДКОЄМЕЦЬ

За пристановище трупі слугував тепер «Солом'яний щит». Флобастер перелічив зароблені гроші та вдоволено кркнув.

Й довога вагалася – треба було підійти до нього та повідомити, що я знову йду, що мене не буде до ранку, і те саме завтра, й післязавтра... Іти легко під гарячу руку, після сварки; зараз же, коли все начебто залагодилося, коли всі доброзичливі та великодушні, такий крок треба десять разів прорахувати. Може, сьогодні й зовсім не варто йти...

Розумна думка, ось тільки я не могла подарувати долі ні ночі. Ні години. Ні секунди. Він поїде – адже він твердо вирішив їхати! – і тоді я матиму скільки завгодно часу, щоб плакати й згадувати...

Мої вагання скінчилися легко й просто. Флобастер підійшов до мене перший і запросив на вечерю в сусідньому трактирі.

Я похолола всередині – надто не в'язалася ця вечеря з усією історією наших стосунків. Я воліла б, щоб він крутонув мене за вухо та пригрозив батогом; однак не могла нічого вдіяти й покірно кивнула.

Вечоріло; мокра вдень бруківка затяглася небезпечною крижаною шкоринкою, і я не посміла відсторонитися від запропонованої руки. Лікоть Флобастера в щільному рукаві здавався вдвічі сильнішим за Луарів; ми щасливо уникли падіння, дісталися до найближчої пристойної харчевні та мовчки сіли за вільний столик.

Нижня губа Флобастера була відстовбурчена, ніби крохмальна складка на білизні – це означало, що він рішучий і внутрішньо зібраний. Я спробувала пригадати, коли востане ми сиділи з ним ось так, віч-на-віч, – і не пригадала.

Служниця принесла гаряче м'ясо в горщичках і баклажку кислого вина; Флобастер кивнув мені та з котячим воркотінням узявся до трапези. Мені на мить захотілося повірити, що ось ми попоїмо, витremo губи й так само мовчки повернемося назад; звичайно, це була дурнувата думка. Флобастер ніколи не відступає перед задуманим – а сьогодні він задумав щось більше, ніж просто зжертви свою порцію в моїй шанобливій присутності.

І, звичайно, я не помилилася.

Він почекав, поки я обгризу реберце, яке дісталось мені, (справи справами, а їсти мені хотілося жажливо). Помовчав ще, сьорбнув вина. Зморщився. Я терпляче мовчала.

Нарешті, він зсунув брови й ще далі випнув нижню губу:

– Ти... Адже ти не дурепа, Танталь.

Я мовчки погодилася.

Початок не сподобався йому самому. Він знову поморщився, як від кислого:

– Тому... Я здивувався. Що тобі в цьому родовитому щеняті?

Я захлинулася вином.

Своєю величезною п'ятірнею він спіймав мою беззахисну руку й міцно притис до столу:

– Ти ж не дурепа... Була досі. Ти ж тоді, пам'ятаєш, клялася мені через своє малолітство, що й заміж не вийдеш, і дурниці ніякої не буде... Ну я, припустимо, вже тоді розумів, що клятви забудуться, як час прийде... Гаразд, Танталь. Можеш не вірити, але я б тебе з чистим серцем відпустив... Якби бачив, що... розумієш. Що це по-людськи... – він відсапався. Нахилився ближче, пропалюючи мене маленькими пильними очима:

– Ось тільки те, що зараз... Дурниці все це, Танталь. Дуроці. Похмілля... Не плутайся з ним. Не знаю, чому – але тільки нічого, крім горя... цей хлопець... ти потрібна мені в трупі!!! – він раптом розлютився, може, тому, що не знаходив потрібних слів. Відпустив мою руку; суворо глянув спідлоба: – Ти потрібна...

Залпом осушив свою склянку. З гуркотом поставив її на стіл. Відвернувся.

Я мовчки дивилася, як сповзають по стінках спорожнілої склянки самотні кислі краплинки.

Із Флобастером складно. У нього собачий нюх. Ось тільки пояснити нічого мені, напевно, не вдасться; почує він то почує, а от зрозуміє по-своєму.

– А я залишуся в трупі, – сказала я без жодного виразу. – Не збираюся... Нікуди...

Він знову подався вперед:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Слухай-но... Будеш-не будеш... Ми без тебе не пропадемо. Ти – пропадеш.

Я не витримала й пирхнула. Не те щоб презирливо – але він відразу налився кров'ю:

– Шмаркачка... Ти... Та пам'ятаєш...

Він збирався мені докоряти. Хотів нагадати, з якої діри мене витяг і що згодом для мене зробив. Я всім йому зобов'язана, і це правда, тут не посперечаєшся, тут нема чого заперечити. Він хотів присоромити мене, тицьнути носом, розмазати по столі – але затнувся. Замовк; налив собі ще вина й знову залпом випив.

Уже краще б він соромив та докоряв. Ця його шляхетність позбавила мене можливості пручатися.

– Я його кохаю, – пропищала я ледь чутно.

Він звів очі до неба, точніше, до стелі. Для нього «коханя» було тільки сюжетом трагедії... Та й фарсу теж. І я його розуміла, тому що все свідоме життя спокійнісінько прожила з таким самим переконанням.

– Ти ж не дурепа, – повторив він цього разу майже ніжно.

– Я його кохаю, – повторила я вперто.

У глибині його очей спалахнули білі злісні вогники.

Та ж він ревнує, подумала я з подивом. Він заявляє на мене права – той, хто завжди був для мене єдиним чоловіком, наділеним якоюсь владою. Він не зловживав нею – але він нею володів, він і мною володів – хазяїн... Він же батько. Він же й коханець. Є-таки підстави для ревнощів.

Він зрозумів хід моїх думок. Безгучно вилаявся; відвернувся до стіни:

– Ти... Даремно так. Я хотів як краще.

– І що мені робити? – запитала я стомлено.

– Нічого не робити, – він зітхнув. – Не ходи до нього.

Годі.

– Не можу, – сказала я винувато. І відразу підскочила – він гримнув кулаком по столі:

– Дурепа! Таки дурепа, як і всі...

Я втягла голову в плечі:

– Він... Скоро поїде. Я...

– Як знаєш, – кинув він сухо. Підвівся, розплатився зі служницею і вийшов.

Я провела його поглядом. Широкі двері зачинилися за широкою спиною, і дивитися вже не було на кого – але я дивилася й далі, поки позаду не кашлянули делікатно:

– Люба Танталь...

Я озирнулася. Поряд стояв довгий, ніби зимова ніч, чорнявий, із сизим підборіддям Хаар – так його кликали, старшого в трупі конкурентів-південців.

Від несподіванки я позбулася мови. Хаар дивився не відриваючись, немов змія; служниця швиденько прибрала зі столу порожній посуд. Ватажок жителів півдня присів, граціозно закинув ногу на ногу.

Він був не старий – мабуть, навіть молодий; з-під коміра куртки пробивалися мережива сорочки, а на пальці поблискував здвоєний золотий перстень – у них, на півдні, це символ багатства.

– Посварилися? – лагідно запитав Хаар. Чуттєві кутики його великого рота, натягнутого, ніби мотузка, ледь помітно піднялися. – І чого б то?

Він навіть не вважав за потрібне збрехати що-небудь, пояснити свою нескромність; мені схотілося відразу бовкнути йому просто у вічі: а тобі що до того? Стежиш?

– Скільки він тобі платить, люба? – довготелесий Хаар очевидячки віддавав перевагу коротким розмовам. – Маленька вбога трупа – не найкраще місце для розквітлого таланту, чи не так? Це все одно, що ніжну квітку засушити в склянці з піском... А навкруг же повно родючого ґрунту.

Які пишні, красномовні звороти, подумала я і твердо вирішила зірвати на Хаарі всю злість, яка в мені накопичилася.

Він ніби прочитав мої думки та примирливо кивнув:

– Втім... Не вважай за образу. Мене не обходять ваші рахунки... Знай тільки, що я накину зо п'ять монет сріблом і оком не змигну. Варто лише тобі захотіти. Ну, не схочеш – справа твоя...

І він разом відкинув стриманість, несподівано білозубо посміхнувся:

– Де мене шукати, ти, певно, пам'ятаєш?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він галантно вклонився їй пішов; я тупо дивилася у двері, які знову зачинилися, спантеличена, розлючена, розгублена – і, проте, улещена. Поважна людина Хаар. Поважна і знаменита. І попри це він спустився до мене з неба. Приємно.

*

Каварренський цвинтар славився давньою традицією – майже всі пам'ятники зображали стомлених птахів, які сіли на надгробки.

Егерт постояв біля могил батька й матері. Надгробок старого Солля був увінчаний могутнім, трохи згорбленим під тягарем років орлом, а над могилою його дружини опустив голову змучений лелека. Егерт довго струшував сніг із кам'яних плит, із крил, з холодних мармурових спин.

Цвинтар мовчав під тонким простирадлом снігу; Егерт повертався колами, по багато разів проходив повз похилених кам'яних голубів, скулених ластівок і ту маленьку невідому пташину, що сиділа, схилена до гранітних літер – «Знову полечу»...

Раніше могила без пам'ятника була на краю цвинтаря, остронь. Тепер її зусібіч оточували сусіди – але статуї тут так і не поставили, порожня гладенька плита оточена була сухою травою, що жовтими патлами стирчала з-під снігу.

Егерт зупинився. Напис на камені неможливо було прочитати, якщо не зчистити снігової шкаралупи – однак Егерт чудово пам'ятав, що тут написано. Неважко запам'ятати ім'я безвинно вбитої тобою людини.

«Дінар Дарран» – написано на камені. Його звали Дінар, він був нареченим юної Торії. Егерт Солль убив його на дуелі – а потім жорстоко спокутував цей гріх; Дінар, можливо, пробачив своєму вбивці та дозволив йому бути щасливим із Торією.

Загибель Дінара – довічна Егертова провина; а ось загибель Фагірри була єдино можливою і правильною. Про це вбивство він не жалкував ані миті – але Фагірра не пробачив, певна річ. Дотягся.

Над плитою здійнявся сухий сірий вихор...

* * *

...Маленький білястий смерч. Сухо зашелестіла бура трава. Луар прихилився спиною до стовбура. Сторож ні за які гроші не бажав доглядати могилу – він сам очистив від торішнього листа ледь помітний необгороджений горбочок.

Йому було страшно сюди приходити. А не приходити не міг; тим більше сьогодні – перед від'їздом...

Він не хотів вирушати в ці мандри. Він боявся цього. Він знав, що в кінці шляху на нього вже чекають – і не бажав цієї зустрічі. Йому, зрештою, зовсім не потрібен старий медальйон з дитячих спогадів...

Необхідний. Як повітря. Як світло.

Так п'яниця поспішає до корчми крізь заметіль, ризикуючи залишитися в заметі. Так закоханий, гнаний пристрастю, дереться в спальню по карнизі й не боїться скрутити собі шию. Луар чіплявся за кожен новий день, відкладаючи подорож на післязавтра, – але сила, що гнала його за медальйоном, була востократ сильніша за страх.

* * *

Ми лежали в задушливій темряві, розімлілі та щасливі, як два ситі, розпечені на сонці удави. Деся у кутку делікатно шкреблася миша; крізь шпару в запиналі пробивалися тьмяні відблиски прогорілого каміна. Червона іскорка відбивалась у розплющеному Луаровому оці – другого не було видно. Цієї миті Луарове обличчя на подушці уявлялося мені мальовничою місцевістю, країною з долинами та гірськими піками, з пагорбами й безсонним круглим озером. А червоне світло каміна заміняло в цій країні заходове сонце... Напевне, такі думки бувають у стомленій голові тільки за мить до сну.

Він ледь ворухнувся – я побачила, що те єдине око, яке я бачу, дивиться на мене:

– Спатимеш?

– Ні, – відгукнулась я пошепки. Мені не хотілося, щоб на зміну блаженній червоній темряві прийшов звичайний сірий ранок.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він обережно пригорнув мене:

– Слухай-но... Давно-давно на білому світлі жив чаклун... Маг. Він був сильний і вмів заглядати в майбутнє... За це його кликали Віщуном.

Я ледь посміхнулася. «Одна жінка вміла прати білизну... За це її прозвали пралею».

– Не смійся, – сказав він ображено. Я примирливо притулилася до нього щокою; він зітхнув і продовжив – трішки співуче, як зазвичай розповідають казки:

– Ну от... Ця людина володіла дорогоцінною річчю – Амулетом Віщуна... Це такий медальйон із отвором, і Віщун... Бачив недоступне. Він був могутнім і жив довго... Але зрештою все-таки вмер. А медальйон, тобто Амулет, передав своєму спадкоємцеві... Який теж був магом і теж став віщуном. І звідтоді його – не спадкоємця, а того, старого – почали звати Першим Віщуном... І так було довго. Віщун умирав – Амулет сам знаходив собі нового хазяїна...

– Нюхом? – поцікавилась я.

Луар не засміявся:

– Напевне... Напевне, в Амулета є такий нюх. Він... дуже складна річ, цей Амулет. Своему хазяїнові він приносить могутність... А самозванця може й убити. Дуже сильна річ. Небезпечна... У книгах описано, як за допомогою медальйона віщунки ходили крізь... Але, може, саме це й вигадка... Отже, минали століття. Один умер – Амулет перейшов до іншого...

Він замовк, і миша, яка принишкла на час його розповіді, знову радісно взялася до роботи.

– А далі? – запитала я.

Він зітхнув:

– Далі... Останній віщун умер... Він був гарною людиною, гідним магом, звали його Орвін... Він умер, точніше, загинув, і Амулет залишився без господаря... І вже багато десятиліть його шукає.

– Кого? – нерозумно запитала я.

– Віщуна, – відгукнувся він приречено.

Ми знову замовкли – надовго, на радість миші.

– А звідки ти все це знаєш? – запитала я не без іронії.

Він підвівся на лікті – і обоє його очей, ледь помітних у темряві, втупилися в моє обличчя:

– Цей медальйон... Довго зберігався в мого діда, декана Луаяна. Він був магом...

– Твій дід – маг?! – тепер я теж сіла на ліжку. Мистецтво вигадувати небилиці до деякої міри навіть почесне – але надто вже незвичне для серйозного хлопчика Луара; тому я дивилася на нього пильніше, ніж дозволяла темрява:

– Твій дід? Маг?

У його голосі почувся подив – він, виходить, думав, що я давно знаю:

– Звісно... Декан Луаян, він був відомий у місті, а в університеті на нього взагалі молилися... Це він зупинив Мор, викликаний братами Лаша... Тільки цього майже ніхто не пам'ятає, – тепер у його голосі почулася гіркота. – Він написав книгу «Про магів», такий здоровенний трактат, життєписи... Я так і не прочитав до кінця. Але я читав про віщунів і Амулет...

– Стривай-стривай, – я обхопила коліна руками, – ти читав книгу, написану чаклуном? Життєписи магів?

Луар постав переді мною зовсім у новому світлі. Я в житті не зустрічала когось, хто зустрічав таку людину, що сама бачила справжнього мага!

– Так, – він знову зітхнув. – Але справа не в тім... Тут дещо цікавіше. Дід зберігав Амулет Віщуна багато років, а після його смерті...

Він затнувся. Помовчав. Сказав сухо, вдавано спокійно:

– По смерті мого діда Амулет перейшов... до моєї матері.

Я підстрибнула, загрузла в перині:

– Ти не жартуєш? Виходить, він зараз у неї?

Він, здається, похитав головою:

– Ні.

Я розчаровано вляглася назад. Підтягла ковдру до підборіддя:

– А де?

– Хотів би я знати, – відгукнувся він з незрозумілим виразом.

– То що, його вкрали?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він обхопив мене під ковдрою – наче хотів перевести мої думки на інше; слід визнати, це йому почасти вдалося.

– Його не вкрали, – прошепотів він мені в гаряче вухо. – Його віддали... на збереження. Іншій людині. І не запитуй, кому. Сам не знаю до пуття...

Отут його рука виявила безсоромність; і в моєму розмороженому тілі виявилася раптом захована пружина, і за кілька хвилин нажахана миша ретирувалася, а з готельної перини полетіли навсібіч пух і пір'я.

Камін цілковито згас.

У чорнильній темряві я слухала його дихання – дихання спокійної, щасливої, дуже стомленої людини. На якусь мить у мені раптом прокинулися гордощі – адже я врятувала його... Тоді... Й зараз теж.

– Луаре, – прошепотіла я.

– Так, – відгукнувся він, солодко засинаючи.

– Даси мені почитати книгу... життєпис магів?

– Звичайно... – він позіхнув у темряві, – бе...ри...

Цілу ніч мені снилися чарівники в довгих, до підлоги, чорних мантиях.

Наступного дня я купила йому яблуко.

Просто так – зайшла на ринок, довго вибирала, ходила вздовж рядів; потім торгувалася, поки не захрипла: йшла, поверталася, стала знаменитістю серед перекупок – через самий лише кураж. А вже по тому, як окинула гордовитим поглядом повернені в мій бік невдоволені обличчя, голови в чіпцях, купила яблуко. І на повен голос заявила: «Це нареченому».

Слуги в «Мідних вратах» давно знали мене й кивали при зустрічі; цього разу в передпокої сидів сам хазяїн. Я привіталася, качаючи яблуко в долонях, і, як звичайно, ступнула до сходів; мене здивовано погукали:

– Агов, панянку!

Я озирнулася. Господар ніяково посміхався:

– Поїхав...

Я не зрозуміла. Яблуко пахло – терпко, запаморочливо, як пахне наприкінці зими гарне осіннє яблуко, що довго дримало в соломі.

– Пан Луар виїхав. Ви що ж... Не знаєте?

Кручені сходи під моїми ногами здригнулася та прокрутились, як величезне свердло. Я ще сподівалася, що хазяїн, мерзенна пика, знущасться, що це такі в нього жарти зі мною, занімілою дівчиною.

– Як? – запитала я ледь чутно. Він перестав посміхатися:

– То він... Не сказав, ось у чому річ. Я думав, вам відомо...

А як ні, то що ж...

У очах його світилося розуміння. Огидне вульгарне розуміння.

Я проковтнула приниження, збрала всі свої сили й запитала так спокійно, як тільки могла:

– Нічого не передав? Ані записок, ні речей? Може, в кімнатах?

Він похитав головою:

– Забрали вже... Новий мешканець оселився, не простояємо, заклад-бо... відомий, авжеж... Лише години зо дві минуло – і ось тобі, не порожня кімната...

Я стисла зуби:

– Годинки зо дві?

Хазяїн тонко посміхнувся:

– Справді, не так і мало... Але якщо наздогнати...

Я не пам'ятала, як опинилася на вулиці. «Коли наздогнати»... Набридла шляхетному панові чергова дівчинка-іграшка, ось він і позбувся просто й дешево...

Сволота. Яка сволота цей хазяїн, які бридкі в нього думки...

Я раптом зупинилася посеред вулиці. Він поїхав, як і збирався. І я навіть приблизно знаю, куди й навіщо...

Муха чистив коней. Я тицьнула йому яблуко:

– На.

Він здивовано взяв. Швиденько відкусив, поки не відібрали; розплився в посмішці:

– Солодке...

– За все солодке доводиться розплачуватися, – оголосила я злостиво. Він витріщився, намагаючись зрозуміти, чи не схибилась я остаточно.

...Муруга конячка зроду не ходила під сідлом. Я накинула вуздечку; Муха злякано закричав, давлячись яблуком:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Агов! Ти чого!

Я скочила на голу, слизьку, кощаву кінську спину:

– З дороги! Ну!

– Дурепа! – заволав він, і в очах його промайнув невдаваний жах. – Флобастер уб'є!

Конячка була здивована й розгнівана; я вдарила її п'ятами, щоб раз і назавжди пояснити, хто тут хазяїн. Кобилка злякано заіржала, Муха сахнувся вбік – я вилетіла з дверей стайні з розмаєюною навколо кобилячих боків широкою спідницею.

На вулиці оглядалися – ти диви, дівчисько! Верхи, наче хлопець! Без сідла! Ви тільки погляньте! Я лупила кобилку в боки; вершниця з мене була, прямо скажемо, ніяка, але злість і розпач зробили свою справу – я вчепилась у бідолашну тварину, мов той кліщ, який розтискає щелепи тільки по смерті. А до смерті мені було ще далеко – конячка відчула це й вирішила, що в її інтересах підкоритися.

Статечні вершники сахалися, щойно помічали мене на початку кварталу. Якась карета мало не перекинулася. Я вилетіла за міські ворота, ледь не збила з ніг стражника, що ловив собі гав, – вітер відніс назад призначену мені лайку. Прогримів під копитами міст – я мчала широким шляхом, і хтось манячів попереду, але це був не Луар – просто якийсь здивований городянин, який вибрався в передмістя навідати рідних...

Як далеко він устиг заїхати? Скільки перехресть на шляху, скільки разів він міг звернути?!

Муруга конячка – не прудконогий рисак. Біг її дедалі вповільнювався, а на нові безжалні поштовхи вона озивалася тільки сумним докірливим іржанням: за що?! Вона служила трупі довше, ніж служила я, – і така подяка?!

Я озирнулася. Навкруг лежали сіро-сніжні поля в чорних розталих плямах, дорога була порожня, і тільки біля самого узлісся...

Привиділось, чи ні, але я вперіщила кобилку так, що вона ледь не скинула мене зі своєї багатостраждальної спини.

Біля узлісся виднілася постать вершника; ми знову помчали; з-під копит летіли грудки болота й мокрого снігу, і я теліпалася на спині, з кожним кроком конячини відчуваючи

дедалі сильніший біль, а обрій не наближався, і людина попереду була так само далеко...

Потім я зрозуміла, що не помилилася. Вершник не був видінням; коли, вихиляючись під моїм побитим озадям, кобилка добулася до роздоріжжя, він саме вирішував, куди звернути.

– Луаре!!!

Мій голос здався незнайомим мені самій – хрипкий, як у хворої ворони, надсадний, злий. Луар озирнувся, рука його, що потяглася була до шпаги, безсило опустилася:

– Ти?!

Я зіскочила – скоріше гримнулася – з нещасного коня. Підвелася, підвиваючи від болю; підскочила до Луара, схопила його жеребця за вуздечку:

– Ти... Я тобі дівка? Я тобі цяцька куплена, забавка, так? Послинив і виплюнув?

Мені хотілося його вдарити – але він був у сідлі, недосяжно високо, я могла тільки сичати, бризкаючи слиною, у його очі, які страшно розширилися:

– Ти... Щеня. Я тебе... Забирайся! Забирайся геть...

Я проганяла його стиснутими кулаками – о Небо, ніби це він цілу годину переслідував мене на шкапі без сідла розбитим шляхом:

– Забирайся геть! Худобина! На очі мені більше... Геть!

Я випустила його вуздечку, розвернулася, пішла не знати куди, і з кожним кроком стримувати сльози ставало важче; біль у ногах і спині доповнював мої почуття неповторними барвами. Нещасна кобилка дивилася на мене з жахом – у її очах я була чудовиськом, божевільною мучителькою всього живого.

Він спіймав мене на узбіччі. Схопив за плечі, розвернув до себе:

– Ну я ж... Але я ж не можу не їхати! Я ж не вільний над собою... Я ж...

Його благальний погляд мене доконав. Я розревлася так, як не плакала з часів притулку.

Добрих півгодини ми стояли на узбіччі – він обіймав мене, я то виривалася, то кидалася йому на шию; сторонній спостері-

СПАДКОЄМЕЦЬ

гач здорово повеселився б – але ніяких спостерігачів не було, тільки спокійний Луарів жеребець та моя кобилка, котра не втекла тільки тому, що ледве трималася на ногах.

Луара трусило. Він гриз губи й повторював, що кохає мене й повернеться; на думці в нього було щось зовсім інше, але я надто змучилася, щоб розгадувати його таємниці. Він повторював, що не вільний над собою, що йому зле, що його тягне, що він мусить; слово «амулет» так і не прозвучало. Нам обом було не до того.

Слово виникло в моїй пошматованій пам'яті, коли перед самим закриттям воріт ми – напівжива конячина і її вкрита синцями вершниця – повернулися в місто.

Без думок і пояснень. Одне тільки дивне слово – «амулет».

* *

Флобастер узявся за батіг.

Я безтрепетно пішла з ним на заднє подвір'я; переляканий Муха гладив по мокрій шії постраждалу конячину, з низького віконця кухні витріщалася цікава служниця, на помийному барилі бенкетував облізлий кіт. Баріан за щось вичитував Гезині – далеко, на краю моєї свідомості. Металася панічна думка – ні! Флобастер ніколи мене не бив! Але й паніка була якась несправжня, ледача, теж далека й невиразна. Луар поїхав; амулет.

Флобастер так зиркнув на цікаву служницю, що віконце відразу й зачинилося. Потім так само люто глянув на мене – я безстрашно витримала його погляд.

Він здер з мене плаща. Мовчки, зі страшним сопінням, рвонув догори пелену мокрої сукні.

Очі його розширилися. Обличчя залишалось лютим, але очі стали схожі на блюдця, коли він глянув на мої голі ноги.

Я ніяково зігнулася й теж на них глянула.

На задньому подвір'ї було темно – самотній ліхтар та за-свічені вікна в сутінках, які дедалі згущалися; в цьому півмороку я побачила на власному тілі чорні, моторошні з вигляду синці. Атож, поскакай з незвички без сідла.

Флобастер мовчав. Я мовчала теж – чекала на покарання.

Він відпустив мене. Сопучи, підняв мого плаща; накинув мені на плечі й пішов, волочачи кінчик батога по розкислому болоту.

* * *

Гінці з'явилися на світанку – точніше, гонець, тому що тільки цей хлопець у заляпаному грязюкою червоно-білому мундирі був повноважним представником капітана варти. Інші двоє служили йому проводирями та охоронцями.

Посланців зустрів слуга із сонними червоними очима. Хлопця, що виявився лейтенантом варти, провели просто до пана Солля – або полковника Солля, як його шанобливо іменував червоно-білий юнак.

Розгромлена вітальня справила на лейтенанта сильне враження. Слуга, який супроводив його, хитався від втоми; хтосьна, що очікував побачити юнак у кабінеті Солля. Однак назустріч йому підвелася з-за столу цілком твереза, суха, напружена й недобра людина. Посланець зніжковів.

Егерт узяв із його рук листа, запечатаного особистою печаткою капітана варти Яста. Потримав, очікуючи від себе ознак хвилювання; не дочекався, розламав печатку, розкрив.

«Полковникові Соллю радостей і перемог. Нехай дні його...» – Егерт пробіг очима звичайні ввічливі рядки. «Повідомляю панові полковникові, що після раптового його від'їзду гарнізон виявився позбавленим керівництва, і мені нічого не залишалось робити, як тільки прийняти командування на себе...»

Солль байдуже кивнув. Добре. Він все одно готував Яста собі в спадкоємці... Все влаштувалось якнайкраще.

«...Однак вісті, одна зліша за іншу, не дають спати спокійно. Дрібні розбійницькі зграї, що промишляли на околицях, об'єдналися тепер у один міцний загін на чолі з якимось Совою... Лиходії наслідуються нападати вже не просто на самотніх подорожан, але й на цілі каравани; жителі околиць сіл і хуторів бояться, надсилають послів із чолобитними – однак я не зважуюся почати велику каральну вилазку за вашої відсут-

СПАДКОЄМЕЦЬ

ності... Справи що не день гірші – благаю, полковнику, прибути в розташування гарнізону та прийняти командування з тим, щоб...»

Молодий посланець нетерпляче переступив з ноги на ногу, дзвякнув шпорою. Егерт підвів очі – юнак дивився в міру шанобливо, в міру очікувально, в міру докірливо.

– Передайте капітанові Ясту, – Егерт зітхнув, добираючи слова, – передайте капітанові, що я прибуду відразу ж... Як тільки мої важливі справи дозволять мені зробити це. Нехай капітан діє на свій страх і ризик – я вірю в його талант полководця, – Солль знову зітхнув, стримуючи мимовільне позіхання.

Вражений посланець дивився на нього розширеними очима.

* * *

Колись у дитинстві він тяжко хворів. Йому тоді було років сім, і звідтоді на все життя запам'ятався стан напівмарення, коли здавалося, що під головою не подушка, а мішок з розпеченим камінням.

Потім наставало полегшення – і в мокрій від поту темряві йому ввижалися далекі замки серед моря, зірки на щоглах кораблів, багаторукі риби та птахи з очима, як жарини...

Ця подорож нагадувала Луарові те давнє марення. І ще чомусь уявлялося червоне яблуко, що впало в річку й повільно пливе за течією – напівпритоплене, яскраве, з зухвалим хвостиком над поверхнею води. Часом Луарові здавалося, що його шлях – та сама повільна прозора ріка, і вона несе його, немов яблуко.

Він не противився плинові річки. Спершу подорож із заплющеними очима виявилася навіть приємною – він ні про що не думав і ліниво дивився, як оголюються під сонцем засніжені поля, як повзуть по них тіні хмар, як метушаться на латочках відталої землі охлялі птахи. На душі в нього було спокійно та порожньо – тепер він нічого не вирішував і нічого не хотів. Долю було визначено – давно й остаточно, але ось невідомо ким; Луар встановив для себе, що колись потім він запитає

і про це. Не зараз. Зараз він позбавлений своєї волі – і його залежність настільки глибока, що десь змикається з абсолютною волею.

Але дні йшли за днями – і з кожною новою ночівлею, з кожним новим перехрестям його спокій танув.

Напевне, мета ставала дедалі ближча – але з кожною годиною в Луарової душі посилювалася невідома сверблячка. Це було схоже одночасно на голод і на спрагу, він почувався дитиною, якій показали іграшку – а потім сховали, й тепер він мусить падати на землю, битися в істериці, вимагати, вимагати...

Він поганяв і поганяв коня; жеребець хрипів, вкриваючись милом, та Луарові все одно здавалося, що він їде недостатньо швидко.

Одного разу, під час ночівлі на сіннику в чиемусь дворі, він відчув під пальцями грані золотої пластинки. Начебто ковток води посеред безкраїх розжарених пісків. Ланцюжок холодить шию – нарешті!

Він розплющив очі. Долоні пам'ятали вагу медальйона – але вони були порожні. Тоді його скрутив спазм.

Він качався по сіні. Він волав щось невиразне, збіглися люди зі світлом, крізь гуркіт у вухах він чув плутане: падуча... падуча... кінчається... І він дійсно бився з піною на губах – йому здавалося, що він порожній мішок, у якому застрягло шило. Йому хотілося вивернутися навиворіт.

Над ранок він опам'ятався – але спокій втратив остаточно; його змінив нестримний потяг до медальйона.

Він бачив його в обрисах хмар. Золото ввижалося на дні струмка, будь-який зустрічний здавався узурпатором, незаконним власником святині. Видивляючись золотий ланцюжок, Луар взяв за звичку при зустрічі з кожним перш за все розглядати його шию. Люди сахалися, бурмочучи закляття-обереги – не інакше вовкулака, заміряється встромити ікла...

Довкола нього дедалі щільніше згущався страх. Якби Луар, як дівчина-кокетуха, носив із собою маленьке залізне люстерко, якби мав звичку зрідка в нього дивитися – тоді зрозумів би, звідки ці зацьковані погляди зустрічних і супутників, чому його бояться пустити на нічліг – і все-таки пускають... Жага

СПАДКОЄМЕЦЬ

до медальйона, яка з'їдала його зсередини, дедалі виразніше проступала в його холодних, непорушних очах.

Він плакав ночами. Амулет кликав його, як заблукана дитина кличе матір; це перетворилося на катування, на невідступну маячню. Луар нічого навколо не бачив, просто рвався вперед, знаючи, що божевільна мандрівка добігає кінця.

І ще – він зрозумів, що поруч із медальйоном перебуває хтось, із ким неминуче доведеться зустрітися.

* * *

Весна настала відразу – тяглася-тяглася гнила відлига, а далі раптом устало вранішнє сонце, і всі зрозуміли, що зими більше нема. Скисла.

Кошлаті мітли розмазували по бруківці гній і глину, і на них, на мітлах, набухали бруньки. Городянки поспішали додати до свого звичного вбрання якусь соковиту весняну деталь, і тому в галантерейників підвищився попит на бантики-пряжки-хусточки. Подекуди в садочках розпустилися кволенькі жовті квіточки, й місцеві закохані висмикували їх із коренем, щоб з превеликим шармом піднести потім своїй любій модисточці або білошвейці.

Збори зросли і в нас, причому попит пішов на трагедії та лірику. Фарси гралися рідше, ніж зазвичай, і це було чудово, тому що я кульгала ще досить довго; публіка плескала, а тим часом наближалось завершення наших зимових гастролей.

Саме собою малося на увазі, що першого ж по-справжньому теплого дня трупа полишить гостинне місто, і тоді життя закрутиться, як і досі, – дорога, вистави, ярмарки, села, багаті та пихаті аристократи в замках, наївні та скупі селяни в хуторах, щедрі базари з безліччю шляхетних злодіїв, вибої на шляху, дощі та сонце... Збираючись вечорами в харчевні, Баріан і Флобастер вирішували, куди б податися, Фантін, розжирілий за зиму, кивав і погоджувався, Гезина мріяла, що добре було б, мовляв, дістатися до узбережжя та побачити море – і тільки я понуро мовчала. Цікаво, чи Луар засмутиться, коли повернеться і не застане мене в місті? І скільки часу займуть ці дивні пошуки «амулета»?

Хтозна коли я потраплю сюди знову. Дороги – вони непередбачувані. Пливе собі скіпка в бурхливому струмку та буде плани на майбутнє...

Тим часом струмки талої води виливалися з підворіть і впадали в каламутні вуличні потоки, а вода в кам'яному міському каналі піднялася під самий горбатий місток. Горобці репетували від щастя, Флобастер дедалі частіше запитливо поглядав на сонце, а Муха вголос рахував дні – так не терпілося вирушити в дорогу.

Щоразу, коли я зустрічала на вулиці студента, нишком розглядала його від черевиків до чорної шапочки з китицями. Слово «амулет» у моїй пам'яті міцно поєдналося зі словом «книга». Книга Луарового діда... Мага, якого звали Луаяном. Тільки тепер до мене дійшло, що хлопця ж і назвали на честь діда, діда любили та поважали, він написав книгу – життєпис магів... А Луар, телепень, не знайшов часу, аби до кінця прочитати її – зате читав про «амулет». І, між іншим, дозволив почитати й мені...

А раз Луар дозволив, міркувала я, то не скористатися його дозволом було б невдячно й нерозумно. Залишалася дрібничка: книга, напевне, зберігалася в Університеті, де ж іще? Не в спальні ж, справді, тримала її пані Торія, сувора спадкоємиця чарівника Луаяна. Оце було б кепсько – у спальню пані Торії мені ніяк не можна було пролізти. А в Університет...

Двійко студентів занадилася на наші вистави. Обоє робили Гезині подарунки – льодяники на паличках, срібні монетки й ті ж таки жовті квіточки з садочків. Я їх мало цікавила – в костюмі баби з «Трире-простака» нікого особливо не спокусиш.

Перший з тієї двійці був міцний селянський хлопець, який утік, очевидно, зі свого хутора назустріч пригодам міського життя та випадково втрапив у обійми професорів. Другий здавався сином пекаря – круглий, біло-рожевий, як пряник, посипаний, до того ж, ластовинням, начебто родзинками. Маючи уявлення про смаки Гезини, я пророкувала перемогу першому та нищівну поразку другому.

Так воно й сталося. Одного з чудових весняних днів Гезина та здоровань вирушили на прогулянку за місто, а веснянкуватий парубійко zostався в самоті, щоб переживати своє горе.

СПАДКОЄМЕЦЬ

І тоді я вирішила прикрасити йому ці хвилини.

Він страшенно зрадів. Він посміхався та червонів, пропонуючи мені руку; він відразу щиросердно забув про Гезину й, відверто кажучи, йому було байдуже – та акторка, чи ця. Колір волосся не мав значення – аби тільки походжати з нею попід ручки, гордовито поглядати на перехожих та потім вихвалитися перед друзями: бачили, мовляв, цих комедіанток!

Звали його Якон, батько його виявився не пекарем, як я спершу подумала – ні! Батько його був лікарем, мав практику тут, у місті, і виховував сина в суворості. Бідолаха жорстоко страждав – вдома його й досі сікли різками, в Університеті глузували, жінки гидували мати з ним справу, тому доводилося щогодини самостверджуватися.

Як я зрозуміла, частиною цього самоствердження була й дружба з найдужчим студентом Університету (уже й не знаю, чим лікарський син «купив» цього простакуватого бичка), й гонитва за прихильністю комедіанток. Тепер бідолаха не вірив у власний успіх – я впала йому просто в руки, як перестиглий плід, і єдиною перешкодою до нашого зближення виявилася моя примха, природна для акторки: я хотіла побачити Університет зсередини. Якщо не весь, то вже бібліотеку – обов'язково.

Якон стомився пояснювати мені, що так не водиться, появи сторонніх в Університеті не пробачають – я стояла на своєму. Складно? Ну гаразд З легшими справами я впораюся й без допомоги закоханих студентів.

Нарешті Якон здався. Не відступатися ж від дивом знайденого щастя, не пасти ж, справді, задніх! Мені було призначено зустріч; темного вечора, коли тільки найстаранніші студенти сидять при свічках за книгою, а легковажні їхні товариші бенкетують у міських винарнях, коли у величезних навчальних приміщеннях порожньо та темно, коли навколо блукає тільки сторож, а в бібліотеці нишпорить лише кіт-мишолов, – о цій самій порі тремтячий спітнілий Якон провів мене повз залізну змію та дерев'яну мавпу, які охороняли вхід.

Голосно дихаючи, він чалапав попереду; вогник свічки, стрибаючи, вихоплював із темряви коридори з нішами, при-

осадкуваті колони, чиїсь обличчя на кам'яних барельєфах. Пахло пилом; я затремтіла. Запах нагадав мені напівзруйнований будинок моєї бабці, дім, де я росла.

Якон озирнувся:

– Ось... Тут... Тільки п'ять хвилин, зрозуміло? Подивишся – і підемо...

Він теж тремтів – від ляку а, може, від передчуття. Думав, бідолаха, що, коли я вгамую свою цікавість, то постараюся і йому догодити, вдовольнити його хлоп'ячу хіть.

Величезні двері повільно відчинилися. У темряві ледве мріли три високі вікна – за ними ніч була ніби розріджена, в одному висіла навіть дрібна зірочка. Якон сопів у мене над вухом.

Тут накопичувався книжковий пил. Роками, десятиліттями; я схопилася за ріг стелажа, тому що голова моя раптом замакітрилася. Дитинство, мама...

Там теж лежала пилюка – й ніхто її не прибирав. Час від часу частину дорогоцінної бібліотеки пускали на розтоплювання груби; я довгі години сиділа на підлозі, розглядаючи золоті обрізи, шкіряні палітурки, тиснені корінці; особливо мене забавляли замочки – деякі книги заціпалися на ланцюжки, начебто приховану в них мудрість можна було за просто викрасти й кудись понести... Залишити порожні жовті сторінки...

Читати я вивчилася по стародавній абетці – на кожній сторінці там були малюнки, їх можна було теж розглядати годинами. Абетка загинула взимку в печі – і я не плакала, тому що стало на якийсь час тепло... А ще дошкуляли миші. Одного разу я спіймала на вулиці худу блохату кішку – але двоє мисливських псів, чийого родоводу не могли зіпсувати навіть брудні ковтуни під черевом, вигнали мою протеже, дякувати, що не з'їли.

Собаки були вічно голодні. Я теж була вічно голодна; єдиним, чого в моєму дитинстві не бракувало, були гори стародавніх книжок...

Я отямилася. Якон, звичайно, погарячкував, коли відлив мені на перегляд лише п'ять хвилин. Однак у будь-якому разі часу було обмаль – не сидіти ж тут до ранку?

СПАДКОЄМЕЦЬ

На маленькому столику знайшовся свічник. Я викликала в Якона жаж, коли засвітила в ньому дві грубі кручені свічки та заходилась знайомитися з усім, що стояло на полицях.

– Ти що, з глузду з'їхала? – видихнув він. – Стільки світла... Помітять...

– Я в темряві не бачу, – зізналась я.

– Що тобі тут бачити? Це вчені книжки... ти, напевне, й читати не...

Я змовчала. Книг було забагато, а часу замало – я зрозуміла, що без сторонньої допомоги не впораюся. Стороння допомога могла бути єдина – в особі переляканого Якона.

Я озирнулася, додала своєму обличчю захопленого, трішки розгубленого виразу:

– Так... Бачу, що вчені... Ти що ж, – голос мій затремтів від замилювання, – всі їх прочитав?

Студіозус зніжковів. Навряд чи він виділявся з-поміж товаришів глибокими та значними знаннями, здобутими старанною працею. Я натисла:

– Ти знаєш... Я завжди мріяла... Зустріти... познайомитися... Учені... вони ж не такі, як усі. Вони... Ось ти, напевне, знаєш, де яка книжка стоїть?

На його обличчі позначилися сумніви. Я заскреготіла зубами: і де взявся такий дурень на мою голову!

Тепер залишалось найскладніше – повідомити йому назву книги й таким чином втаємничити його в свою справу. Хтозна, скільки ще людей услід за мордатим Яконом дізнаються, що така-то й така комедіантка шукає таку-то й таку книжку...

Втім, начхати йому було на мої таємниці. Він рішуче схопив мене за руку:

– Ходімо... Та ходімо ж бо... Годі... Подивилася...

Я вирвалась. Примхливо накопилила губу:

– Не чіпляйся. Не заробив ще.

Він тихенько застогнав. Я задоволено кивнула:

– Отож-бо й воно... А тепер знайди мені, Яконе, книжку декана Луаяна «Про магів».

Здається, я його вразила.

З витріщеними очами він безмовно заглибився в курну книжкову темряву; звідтіля довго чулися його охкання, зіт-

ханья та здавлені прокльони – однак, коли він з’явився, книги в його в руках не було:

– Я не знаю... Тут була копія... А оригінал у пані Торії в кабінеті, я не знаю... А копія тут була...

Я зробила крок до нього – він, бідолаха, відсахнувся:

– Слухай, Яконе... Якщо ти мені не знайдеш негайно цієї книги – я зараз сама закричу: «Рятуйте!» А сторожеві скажу, що ти затяг мене сюди, щоб...

– Ні!!! – він так сплотнів, що навіть ластовиння зникло. – Ти... Ти просто...

– Шукай, – кинула я холодно.

Він шукав довго; кіт-мишолов з’явився з темряви, щоб потертися носом об мою спідницю.

Якон з’явився мало не в сльозах:

– Немає... Пані Торія... Вона бере іноді... у кабінет... декана...

– Пішли в кабінет, – сказала я спокійно. Він мало не впав:

– Та ти... Не можна!!! Туди тільки пані Торія... Тільки при ній... Там замкнено, не можна!

Я заскреготіла зубами. Схоже, всі мої старання марні – залишається цьомкнути в щічку лікарського сина, щоб не так сильно, нещасний, засмучувався...

Я підняла свічник над головою – щоб освітити краще й кинути останній погляд на цю книжкову пишноту...

Вона стояла в мене над головою. Поблискував золотом тиснений корінець. Тільки руку простягни.

Я простягла.

Луаян. «Про магів... Життєписи великих, які...»

– Вона? – запитала я в Якона.

Той проковтнув слину. Зацьковано кивнув.

Книга була важка та незвичайно нова – якихось зо два десятка років... Палітурка ще пахла шкірою.

Світло двох кручених свічок упало на гладенькі сторінки, які ще не встигли пожовкнути. Зміст книги; у мене захопило дух.

Які імена. Їхній звук уже був сповнений магії – Бальтазар Ест... Ларт Легіар... Орлан-пустельник... Руал Ільмарранен на прізвисько Марран, іменованій надалі Брамником...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Я чомусь здригнулася. Може, тому, що Руал – це ніби Луар навіворіт. Буває ж таке...

Якон постогнував у мене за спиною. Точніше, вже не постогнував, а скімлив – тонко та безнадійно.

Я перегорнула сторінку назад, до початку книги. Мене трусило дедалі сильніше – ось він, Перший Віщун... Якась немислима давнина... А поруч...

Я тихенько охнула. Поруч – «Старець Лаш, великий і божевільний»...

Долоні мої спітніли. Обережно, щоб, збережи Небо, не пошкодити ні сторінки, я заходилася шукати розділ про великого та божевільного старого. Таких збігів не буває – яке відношення божевільний старий може мати до Священної Примари Лаша, якому поклонявся цілий орден служителів, котрі двадцять років тому наслали на все живе Мор, орден, з якого походив Луарів батько, Фагірра...

Яка це була книга! В кожную сторінку хотілося вчепитися та читати, не відриваючись, – але не можна, немає часу, де розділ про Лаша...

Якон закричав, як заєць. У бібліотеці стало світліше; я не звернула б уваги, але Якон намагався, звиваючись, заступити книгу своєю спиною – заховати від когось, хто став у дверях:

– А... Ні... Це.. Вона... сама...

Пес, подумала я злостиво. Начхати мені на сторожа й плювати мені на Якона – я винесу цю книгу, вкраду, вона мені потрібна... Якщо буде треба, я за неї битимуся.

– Ні... Я... Не я... – голосив лікарський син.

Я стисла зуби, вдала на обличчі крижаний вираз і озирнулася.

Тримаючи свічник з такими самими, як у мене, двома крученими свічками, на порозі стояла пані Торія Солль, і гарне обличчя її було маскою люті.

Всю мою рішучість і злість немов накрили мокрим мішком. Напевне, коли пані Торія лупила канделябром по обличчю свого сина, вона мала схожий вираз очей. Таким поглядом убивають.

– Люб'язна комедіантка цікава? – запитала Луарова мати. Вона говорила тихо – і в шелестінні її голосу мені почувся звук,

який видає зміїна луска, ковзаючи по каменю. – Люб'язна комедіантка вирішила, що театр її безмежний?

Звичайно, вона мене впізнала. Звичайно, з моїм виглядом у її пам'яті пов'язався моторошний спогад про Луара, каптур Лаша і прозріння Егерта Солля.

– Вона... – прохрипів Якон – і був безжально зметений з дороги. Торія ступнула до мене, і очі її горіли, як два крижані вогні:

– Чого тобі тут треба, мерзотнице?!

Образа, немов ляпас, повернула мені втрачені сили. Я випросталася:

– З якого це дива пані вважає, що має право...

Зіниці її розширилися. Вона побачила на столі за мою спиною розгорнуте Луаянове творіння.

– Ах ти...

Мене відкинули геть, немов кошеня. Торія захлопнула книгу, язички свічок затанцювали й мало не згасли; з важким томом напереваги, неначе бажаючи мене вдарити, Торія Солль сліпо рушила вперед, загонячи мене в кут між полицями:

– Як. Ти. Посміла.

– Він дозволив мені! – крикнула я з перекошеним люттю обличчям. – Луар дозволив мені, він має право, це і його книга!

Від імені сина вона захиталася, як від ляпаса. Зупинилася; знову рушила на мене:

– Я. Відучу тебе. Забиратися в щілини. Повзуча тварина.

У житті мене ображали по-всякому – я навчилася пропускати образи повз вуха. Але тепер мені стало кривдно до сліз.

– Я – тварина? – скрикнула я крізь ці непрохані, принизливі для мене сльози. – Я свого сина не зрікалася!

Вона схопилась рукою за груди. І відразу ж – другою рукою за стелаж, щоб не впасти. Її погляд безсило ковзнув по мені, як пазурі по склу. Я злякалася.

– Ти... – видихнула вона.

Я схлипнула:

– А що... Він... У чому він винен? Він що, не любив вас, як матір? Він що, не вірив вам? Він що, відповідає за...

Я затнулася. Не можна було цього говорити. Ні.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Мацаючи руками, як сліпа, вона повернулася до мене спиною. Притримуючись за полиці, відійшла до столу – згорблена, схожа на бабу, яка волочить ноги. Взяла свічник і побрела до виходу; забутий Якон плакав у якомусь кутку. Я подумала про нього байдуже, як про чужу річ.

* *

У його кімнаті було незвично, неприродно чисто. Далла прибирає щодня... Та й кому ж м'яти постіль, бруднити підлогу та розкидати де попало речі й книги.

Торія постояла на порозі, не зважаючи увійти. У дитинстві вона так само боялася увійти до кімнати, де лежала її мертва мати...

Тихо й чисто. Як при небіжчику.

Кімната її мертвого сина.

Вона зачинила двері, так і не переступивши порогу. Луар...

Ім'я обпало, немов батіг.

Уночі вона прокинулася тому, що посеред кімнати хтось стояв, мовчазний та холодний, як відображення в товщі льоду.

– Іди, – благала вона, натягаючи на голову ковдру, – іди... Що... За що...

Тоді, в підземеллі, вона теж плакала й запитувала, за що. Він пояснював, не жалюючи часу, що за неймовірний злочин має бути покарання... Наслати Мор – жахливий злочин, чи не так? Вона благала – але ж не я... Я не винна... І він пояснював, кивав із розумінням: карають не обов'язково винних. Жертва мусить бути невинною, інакше яка вона жертва?

Так, ще він хотів знати, де медальйон... Дуже хотів знати; Торія сказала б, щоб перервати муки – але від шоку й болю забула...

Посеред кімнати вже нікого не було. Тільки запах горілого м'яса. Огидний запах.

...Руки, прив'язані ременями до дерев'яної лави. Коли він насолодився її стогонами, то послабив ремені, які стягали

циколотки... Зняв зовсім... Вона хотіла вдарити його ногами – але сили не було, вона лише жалюгідно сіпнулася, й тоді руки в рукавичках розвели їй коліна...

У рукавичках? Хіба він був у рукавичках? Вона ж пригадувала огидно-теплий, безкостий дотик голих долонь...

Стояла глуха ніч. Торія встала, запалила світильник, одяглася й сіла біля вікна.

Так і просиділа до світанку.

Хлопчисько з'явився в кабінеті, супроводжуваний дідком-служником.

– Студент Якон? – поцікавилася вона холодно.

Хлопчисько схлипнув. Біляста головешка, розсипи ластовиння на пухкому дитячому личку.

– Більше не студент, – вона покрутила в нього перед носом наказом пана ректора.

Очі його стали великі-великі, жалюгідні й мокрі:

– Пані... Я клянуся... Не треба, пані... За що... Я не хотів...

Вона кивнула служникові; той вивів хлопця за плече. З коридору долинуло нестримне, відчайдушне ридання.

Торія нічого не відчувала. Хіба що крихітне полегшення – тепер про все це можна забути...

Геть з-перед очей.

* * *

Річка лежала у вигинах – блакитне з зеленим. Блакитне небо у воді, весняна трава на мокрих слизьких купинах.

Луар стримав коня. Дорога йшла прямо – але в її кінці не було медальйона; зате напологому березку осторонь від тракту повільно походжав чоловік – маленька постать то нахилялася, підмітаючи землю полами плаща, то дивно змахувала рукою, присідаючи, начебто в танці. Одна тільки людина на широкому березі – і більше нікого.

У Луара перехопило подих. Божевільний шлях його добіг кінця; тепер він точно знав: ще до заходу сонця Амулет буде в нього в руках. Навіть якщо заради цього доведеться вбити.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Під ногами чвякала вода. Вода проступала крізь шар трави – рудої, напівзгнилої, впереміш із яскраво-зеленою, новонародженою. Луар дивився під ноги – на людину поки що не дивився; всі його сили витрачалися на те, щоб кроки не збилися в поквапливу дрібну рись. Він повинен ступати, як хазяїн.

Запах річки посилився. Чоботи по кісточки провалювалися в розкислий ґрунт; потім Луар ступив на мокрий пісок і тоді тільки підвів голову.

Людина не дивилася на нього. Людина пускала по воді камінчики.

Чоловік ретельно вибирав серед гальки на березі найпласкіший і найкругліший камінь, довго примірявся, затискаючи снаряд між середнім і вказівним пальцями. Потім красиво замахувався, кидав – і камінчик легів по поверхні води, легів нескінченно довго, стрибаючи, як жаба, по бездоганній прямій – а незнайомиць уголос рахував його стрибки. Справа ця здавалася в його виконанні урочистою та важливою, ніби коронація. Або як похорон.

Луар стояв і мовчав. Імовірно, так почуватється мандрівний лицар, який відшукав у кам'яному лабіринті скарб – і лютого дракона, що стереже його. Байдужого, як усі сторожі.

– Двадцять п'ять, двадцять шість, двадцять сім... – металник камінчиків поморщився – «двадцять сім» здавалося йому невдачею. Він нахилився, розглядаючи, – плоский, ніби монета, камінчик лежав у межах довгої тіні, що падала від Луара.

Незнайомиць забарився, і здавалося, що ось зараз він нарешті підведе голову. Луар напружився, готуючись зустрітися з ним поглядом, – але незнайомиць відвернувся, так і не підібрав камінчика. Тепер він стояв спиною до юнака, дивився на річку, – високий, худий, прямий ніби ціпок. Луар і досі не розгледів його обличчя.

– Я прийшов по свою річ, – глухо промовив Луар. – У вас є те, що належить мені.

Незнайомиць повільно озирнувся.

Він не змінився звідтоді, коли п'ятирічний Луар ковтав сльози за скринєю, тому що його улюблену річ, таємну іграш-

ку віддавали в чужі руки – у довгі сухі руки цього старого. І батько, й мати, що були тоді ледь старші за теперішнього Луара, тремтіли під його, незнайомця, поглядом – і тепер Луар почасти зрозумів, чому. Він був нетутешній, цей старий. Хтозна, яка безодня його вивергнула.

– Ти виріс, – повільно озвався старий. – І ти такий схожий на батька.

Кінчики його губ в'їдливо піднялися. Старий мав на увазі зовсім не Егерта Солля; Луар, затрусився, як від ляпаса, згадав про те, що, коли чотирнадцять років тому його змусили привітатися з цим страшним старим – вже тоді вузькі губи в'їдливо вигнулися, а прозорі очі без вій втупилися в Луара, начебто насаджуючи його на рожна. Старий уже тоді все знав. Бачив наскрізь.

– Віддайте мені моє, – сказав Луар так само глухо. – Більше мені нічого не треба.

– Чого вже більше, – посміхнувся старий.

Луар мовчав, міркуючи, чи не відмова це й що в такому випадку робити. Думки його оберталися повільно – але він твердо знав, що йтиме до кінця. Якщо знадобиться, втопить старого в річці слідом за його камінчиками.

– Іноді здається, що мені вже все одно, – старий підвів обличчя до безупинно мінливого неба. – Я вже все бачив... Тепер прийшов ти. І просиш річ, яка... вмирає. Разом із нами. Разом зі світом. А я ще не вирішив, турбує це мене, чи ні...

Луар дивився на старого, намагаючись розгледіти на прорізаному довгими зморшками обличчі сліди божевілля. Старий спіймав цей погляд і гмикнув:

– Так... хлопчику. Дитя катівського підвалу... Ти – Віщун? Спадкоємець Орвіна?

Він зареготав, жовчно скривив вузького рота. Потім обірвав себе, діловито вибрав камінчик і пустив його по водняній гладіні.

– Віддайте! – несподівано для себе скрикнув Луар. Старий мовчав. Камінчик стрибав і стрибав – десь біля протилежного берега. – Я – Віщун, – сказав Луар. Язик, який вимовив небувале сполучення слів, отерп, онімів.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Ти справді прийшов по нього? – старий дивився на протилежний берег.

Рука його ковзнула за пазуху. Луар ступив уперед, як п'яний, котрого штовхнули в спину. На твердій долоні старого лежала золота пластинка зі складним вибагливим отвором.

– Він іржавіє, – сказав старий пошепки. – Бачиш, він іржавіє.

Луар не чув. Увесь світ стиснувся до скарбу на старечій долоні.

– Ти... – старий ледь помітно всміхнувся, – ніколи не читав... Заповіту Першого Віщуна. Тобі не зрозуміти...

Луар простяг тремтячу руку.

– А навіщо він тобі потрібен? – легко запитав старий. – Чи справді так потрібен, як ти думаєш, га?

Невловимий рух рукою.

– Ні-і!

Луар захлинувся криком.

Блиснув на сонці золотий ланцюжок; Амулет Віщуна, вистражданий Луаром, почав стрибати по гладкій зеленавій поверхні.

...Вода обпалила – так, ніби він кинувся в багаття. Глинисте дно виповзло з-під ніг, і на мить він побачив водяну гладінь зсередини – світла розгойдана плівка з кульками пухирів. І попереду – маленька золота комета, пластинка, що опускається на дно, тягнучи за собою тонкий хвіст ланцюжка.

Його руки вчепилися в каламутну крижану воду. Він бачив тільки свої руки мертвотного кольору, зелену воду та білий пісок на дні; на мить злякався, що згубив – але медальйон кликав його, тонка пластинка лише до половини втонула в намулі та стояла ребром.

І тоді його простягнуті пальці торкнулися Амунета Віщуна.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Ясного й сонячного, по-весняному теплого дня Флобастер оголосив, що завтра – завтра! – ми залишаємо місто, вирушаємо в дорогу.

Фантін зрадів, мов дитина. Баріан усе знав заздалегідь, Муха вдоволено потяг носом, а Гезина загадково посміхнулася. Тільки я стояла з дерев'яним обличчям, ніби сільська наречена, якій уже на весіллі показали нарешті нареченого.

Увечері всі разом вирушили в трактор – пити й розважатися, тішитися весною та мріяти про майбутні мандрівки. Я сиділа в кутку, цідила кисле вино й дивилася в стіл.

Трактор був ще повен, коли Флобастер залізною рукою відіслав усіх спати – світанок не чекатиме, ворота відчиняють на зорі, дорога не дослухатиметься до скарг сонних ледарів, дорога любить лише тих, хто виступає в путь затемна...

Я йшла за всіма. Флобастер теж трохи відстав – і тоді я гукнула:

– Майстре Фло!

Напевне, він чекав від мене витівки – озирнувся нервово, навіть трохи метушливо:

– Га?

– Я не поїду, – сказала я.

Цілий вечір я болісно складала цю коротку фразу. Цілий вечір боялася уявити, яким стане обличчя Флобастера; однак у завулку було темно – тому я так його й не побачила.

Довго тяглася пауза; голоси, сміх Гезини, хрипкуватий басок Мухи віддалялися вулицею.

– Він покине тебе, – спокійно сказав Флобастер. – Він покине тебе й забуде. Ти наймешся служницею в яку-небудь крамницю, все життя митимеш заплывану підлогу та вислуховуватимеш лайку. А коли ситий хазяїн почне затискати тебе десь у коморі, ти згадуватимеш свого шляхетного лицаря, ковтаючи сльози...

Мені стало холодно. Він говорив безсторонньо й водночас переконано – як пророк.

– І можливо, тоді ти згадаєш мене. І скажеш своїй мокрій солом'яній подушці, що старий, виходить, був правий... І кинешся навздогін – але тільки марно, Танталь. Тому що таке не пробачається. Ніколи.

Він перевів подих. Я стояла ні жива ні мертва.

– Знаєш, – він посміхнувся, – двадцять років тому я сам міг стати крамарем і мати цілий виводком дітлахів... Але

СПАДКОЄМЕЦЬ

талант не ганчірка, щоб міняти його на чийсь випадковій пес-тощі. Знайшлася добра людина, котра пояснила мені це... І я йому дякуватиму до могили. Розумієш?

Я мовчала. Від втяг повітря крізь стиснуті зуби:

– А тепер скажи, що ти пожартувала, й закінчимо цю розмову.

Десь у темряві над нашими головами порипував флюгер. Пронизливо закричав гулящий кіт, відповів іншій, гримнула віконниця, на горланя хлюпнули помії навпіл із прокльонами – і знову тиша, яку порушував тепер звук струмочків, які стікали з даху.

Мені хотілося провалитися крізь землю. Тому що відповідь мою було визначено. Тому що ще слід перевірити, чи зможу я жити без сцени й без трупи, – але ось без Луара мені не прожити. А Флобастер цього не зрозуміє. Я в його очах... Не хочеться й думати, ким я постаю в його очах. Краще мені було ще в притулку вмерти від скарлатини.

Котячий концерт відновився на сусідньому даху. Флобастер голосно дихав у темряві.

– Я не поїду, – сказала я ледь чутно.

Флюгер на даху видав несамовиту руладу.

– Як знаєш, – відгукнувся Флобастер глухо. – Прощай.

Повернувся і зник у темряві.

*

Луар стояв посеред площі, й весняний вітер погойдував його, як деревце.

Він почувався людиною, котра нарешті одужала після довгої хвороби; дорога пригадувалася невиразно – був чад, нестяма, потім крижана вода – і відразу чомусь площа з наглухо забитою Вежею Лаша, зі страченою лялькою перед будинком суду й цим самим будинком, у підвалах якого він був зачатий...

Він з подивом зрозумів, що радий поверненню. Більше того, вся подорож у гонитві за медальйоном здавалося тепер казкою, розказаною на ніч.

Ця думка змусила його здригнутися. Він застромив руку за пазуху – слава Небу, медальйон на місці, і добре було б просто зараз покласти його на долоню та вкотре жадібно розглянути до дрібниць... Але не можна. Луар чомусь панічно боявся підставити Амулет під випадкові сторонні погляди.

Він з жалем відпустив золоту пластинку, що висіла тепер у нього на грудях. Щільніше загорнув плаща; втім, площа жила своїм повсякденним життям, нітрохи не цікавлячись Луаровими таємницями. Площа торгувала та прогулювалася; чотири ліврейні лакеї натужно сопли, тягнучи без жодного смаку оздоблений паланкін, і пухка рука з затягнутого мереживом віконця вітально помахали квіткарці, яка зашарілася. Біля підніжжя Вежі блукав божевільний старий у розмаяному вітром лахмітті; двоє цікавих, видно, сільських, роздивлялася його, як дивину. Поряд торговець із лотком закликав покупців, спритно підкидаючи в повітря круглі булочки з маком; хитрий вуличний хлопчисько підхопив умільця під лікоть, спіймав булочку, яка лягнула на бруківку, і, ретируючись, врізався на бігу в голубину зграю, що спокійно снідала. Голуби злетіли в небо, ляскаючи крильми та обсипаючи площу послідом; городяни морщилися, зчищаючи з одягу свіжі пташині мітки. Луар похмуро всміхнувся.

До радості повернення домішувалася якась дивна досада – за плечима довгий шлях, і ось він повернувся та опинився на самім його початку. Знову в тому самому місці – як стрілка годинника. Як пацюк, що біжить по ободу дерев'яного колеса...

Тепер він стояв перед Університетом; хтось із студентів упізнав його і привітався – марно, бо Луар його не помітив. Погляд його не відривався від вікон бібліотеки, двох великих вітражних вікон, одне з яких було трохи прочинене.

Не тямлячи, що робить, він знову застромив руку за пазуху. Йому здалося, що медальйон пульсує в долоні, хоча, швидше за все, це пульсувала в жилах власна Луарова кров.

Неможливо без кінця грати з собою в хованки. Неможливо не думати про жінку... Про ту, котра так часто розчиняла зсередини ці вітражні бібліотечні вікна та сміялася, махала рукою хлопчикові, що сидів на плечах у батька... Так, взагалі,

СПАДКОЄМЕЦЬ

на плечах зовсім чужої людини, по тому скривдженої долею – ображеної в найкращих своїх почуттях...

Луар криво посміхнувся – нічого не вдієш. Важко втримати за пазухою гарячий жар...

Рука, що стискала медальйон, сіпнулася, як від опіку. Гарячий жар за пазухою – спаде ж таке на думку. Палаючий жар на золотому ланцюжку.

...У готелі він замкнувся на ключ, завісив вікно, витяг Амулет і поклав його на стіл – посеред потертої оксамитової скатертини. Пластинка лежала сумирно, тьмяно поблискуючи золотими гранями; Луар повільно, зі смаком вивчав тонкощі вибагливого отвору, намагаючись не помічати при цьому бурхливих плям іржі, що розповзлися по тьмяній золотій поверхні.

Річ умирає. Так сказав старий, котрий умів пускати по воді стрибучі камінчики. Саме так – «річ, яка вмирає. Разом із нами. Разом зі світом»...

Забгато божевільних старих, подумав Луар. Той, що блукає навколо Вежі у драному одязі служителя Лапа, теж любить пророкувати кінець світу. Чого тільки не почувеш від божевільного старця... Але іржаве золото? Луар звик вважати, що золото не іржавіє.

Він накрив медальйон долонею. Уявив його у всіх подробицях чистим, без єдиної цятки... Відняв руку. Іржа не зникла – здається, її стало більше.

Тоді біля ріки, в чаду й нестямі, було сказано щось, що самого Луара потім дивувало. Щось схоже на «Я – Віщун»... Якщо це правда, якщо він справді так сказав – що ж, тоді він найбезумніший за всіх божевільних старих у цьому божевільному світі.

Золотий ланцюжок лежав на витертому зеленому оксамиті, як тьмянний струмочок у траві. З кожною хвилиною Луара опановувало більше занепокоєння: Амулет надто довго був без нього, а йому необхідно було постійно відчувати медальйон на своїх грудях.

Невиразний страх зник, щойно Амулет повернувся на своє місце. Луар криво посміхнувся; невідомо, хто тут чий хазяїн. Нічого не знаючи про властивості золотої пластинки, він пі-

дозривав тільки, що медальйон набагато сильніший за свого нового пана; втім, Луар скромно сподівався коли-небудь стати з ним нарівні.

У когось запитати. Накопичилося так багато запитань – але кожівільний зберігач, який шпурляється святинями, не завважив за потрібне бодай щось пояснити. Тепер Луар виявився з медальйоном сам-на-сам, і єдина людина, котра може йому допомогти – декан Луаян... Його дід, який присвятив довге життя грубій мудрій книзі.

* *

Батьків кабінет приносив Торії забуття.

Днями вона просиджувала за величезним столом, дивлячись перед собою, ні про що не думаючи. Кожен, хто проходив у такі години повз двері її кабінету, мимоволі знижував голос і ставав навшпиньки – чи то був зелений студент, чи й сам пан ректор. Тихше, пані Торія працює.

Вона справді працювала – часто залишалася на ніч, гнула спину над книгами, старанно робила виписки, готуючись до лекцій, яким так і не судилося відбутись. Вона точно знала, що їй буде страшно зійти на кафедру та глянути всім їм у вічі...

Вона не уточнювала, хто такі «всі вони». Всі вони знають, що вона зреклася сина; може, їм відомо, чому вона це зробила. Тому дівчиську-комедіантці, що бозна-як опинилося на її шляху, напевне, відомо все... Втім її, Торію, раніше не дуже турбувала чужа думка. Їй вистачає власного судді, який з певного часу вгніздився в душі.

Кабінет недоступний для суєти й осуду. У кабінет не проникають сторонні думки; Торія запевнила себе, що тут можна думати тільки про великі історичні події, про бої та царства, про магів і полководців... І ще про батька, декана Луаяна.

Вона робила довгі обходи, вишукуючи в кабінеті все те, до чого батько колись доторкався. Вона зібрала в бібліотеці всі його рукописи та годинами дивилася на сторінки, не бачила слів, милувалася тільки почерком. Цілі розділи з книги «Про магів» самі собою засіли в її пам'яті з точністю до коми.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Вона побудувала навколо себе нетривкий, зате цілком непрониклий світ; не спокій, але якась ілюзія спокою – і все це завалилося, коли одного з днів у кабінет зазирнув збуджений служник.

– Пані моя! – вигукнув він радісно. – Ой добре як, і пан Луар до нас завітав, у бібліотеці він, самі можете...

І відсахнувся, коли побачив, як змінилося її обличчя.

Дерев'яним голосом вона подякувала. Замкнула за служником двері; розгорнула першу книгу, що трапилася, сіла за роботу – але з такою натугою вибудуваний захист обсипався, рука з пером дрібно здригалась, очі дивилися сліпо, а у вухах лунали позмінно вкрадливий сміх Фагірри та дзвінкий вигук того дівчиська: «Я свого сина не зрікалася!»

Вона підвелася так, що мало не перекинула крісло. Вчепилася долонями в краєчок батькового столу, неначе просила допомоги та захисту; не дочекалася ні того, ані іншого, відімкнула двері, вийшла.

Хтось сахнувся з дороги й потім злякано привітався – уже з-за спини. Вона крокувала коридорами, обличчя її було незворушне, а в душі зіштовхнулися і зчепились клубком сум'яття, сором, боягузливе бажання втекти, легкодухий страх перед докорами – і якесь почуття, якого вона довго не могла розпізнати, а коли розпізнала, то не повірила.

Вона хотіла його бачити. Вона повинна була його бачити, тому що довгими безсонними ночами їй не раз спадала думка про його смерть. У маренні вона майже бажала цієї смерті – і тепер раділа, що її чорні помисли не нашкодили йому, що він принаймні живий...

Вона підійшла до дверей бібліотеки. Відступила, повернулася; кам'яні обличчя з барельєфів дивилися в простір такими само, як у неї, відсутніми очима. Вклонився зустрічний студент; забарився, наче бажаючи про щось запитати – і відразу ж поквапливо пішов геть. Порожньо. Нікого немає.

Двері відчинялися без рипіння.

Їй здалося, що бібліотека порожня; під вікном вилизував шерсть сухорлявий кіт-мишолов. Він скопив на Торію жовтаве око та повернувся до свого заняття.

Вона відчула миттєве полегшення – і тоді за найближчим високим стелажем хтось поворухнувся й зітхнув.

Вона придушила бажання втекти. Постояла, повільно, як по тонкій кризі, зробила один крок, другий.

Він сидів біля підніжжя драбини – на підлозі. Книги громадилися перед ним купкою; Торія бачила тільки простягнуту ногу з потертою підошвою чобота, опущені плечі та біляве волосся, що звисало на обличчя.

Торія майже нечутно скрикнула. Егерт. Він сидів, як сидів звичайно Егерт – та сама поза, ті самі біляві пасма...

Подих її збився. Той, що сидів на підлозі, відчув присутність іншої людини, підвів голову.

З-під білявого волосся в обличчя Торії глянув відстороненими прозорими очима молодий Фагірра.

Посипалися з полиці книги. З криком – як і раніше, нічим – вона прорвалася крізь стелажі, які заступили дорогу; затуляючи рота рукою, вийшла з Університету, майже бігцем поквапилася додому. Із прокушеної долоні капала кров.

Того ж дня пані Торія Солль в поспіху збрала Алану та няньку, яка нічого не розуміла, і відбула в замський дім.

* * *

Над помостом жителів півдня пузирилося виляняле накриття. Глядачі стояли підковою, час від часу вибухав надричний сміх; я затесалася в саму гущу натовпу та приречено дивилася одну п'єсу за іншою.

Хаар передавав куті меду. Щомиті бажаючи догодити найневибагливішому глядачеві, він ішов часом на цілковиту вульгарність; у одному з фарсів на сцену виносили справжнє лайно на лопаті – а після діалогу, що складався суцільно з міцних слівець, перекидали цю пахучу купу на лису голову придуркуватого коміка.

Юрба реготала від пуза. Тут і там сновигали кишенькові злодюжки, так що вузлик із пожитками доводилося міцно притискати до грудей. Вуха мої горіли від сорому – чи то за себе, чи за Хаара, чи за лисого коміка; це ненадовго, казала я собі. Незабаром повернеться Луар...

Грошей у мене майже зовсім не лишилося. Відверто кажучи, краще б мені було найнятися в трактир служницею. Ніхто не згадає, що після від'їзду Флобастера я виявилася ні з чим; ніхто не згадає, що в трупу Хаара мене занесло не від гарного життя... Скажуть – перекинулася. Сам Хаар вирішить – перекинулася-таки... Та що там Хаар, і до чого тут пересуди. Сама я в це повірю, ось у чому лихо. «Перекинулася»...

Подвійне зрадництво. Уже краще служницею в трактир...

Але думка про трактир викликала в мені якийсь містичний страх. Відразу пригадувалися слова Флобастера – «все життя митимеш запльовану підлогу та вислуховуватимеш лайку»...

Мене пересмикнуло, як від холоду. Юрба навколо значно порідшала – фарс змінився якоюсь драмою, до знемоги нудною; Хаар не вмів ставити драми, ось чому він їх так не любить...

Потім я зрозуміла, що мене помітили. За завісою – у тому самому місці, де зазвичай буває дірочка – відчувався якийсь рух; мені здалося, що бачу навіть, як у дірці кліпає око. Дивилися крізь фанерне дерево посеред сцени, та й самі персонажі в перервах між репліками кидали на мене косі ревниві погляди. Той самий замузаний лайном комік, баба з несподівано дзвінким дитячим голоском, герой-коханець із круглим, як барабан, обличчям і масним поглядом, героїня, гарна панянка з примхливо накопиленими губками...

Мої майбутні супутники. З ними жити під одним дахом, з ними ділити хліб і вино, гроші, лайку...

У жителів півдня дуже велика трупа. З десятеро, не менше. Навряд чи вони зрадіють приблудній чужинці, конкурентці...

Вистава скінчилася. Задзвеніла, наповнюючись, тарілка; я мимоволі витягла шию, підраховуючи чужий дохід. Не тарілка, а ціла миска для вмивання, і доценту наповнена – ми звичайно стільки не збирали. Хаар знає, як догодити публіці. Публіка дурна.

Глядачі потяглися геть – і мені схотілося піти. Я вже зробила кілька кроків, коли чіпка, як пазуриста лапа, рука Хаара схопила мене за плече:

– А, люб'язний талант... Розквітлий талант знайшов нарешті, де пустити корінці... Так, люба? Чи ти просто гуляєш?

Довгий рот його посміхався, а очі залишалися серйозними – чіпкими й млосними водночас. Підборіддя, ретельно виголене бритвою, вкрите було чорними крапками, які нічим не зведеш. Від Хаара тхнуло пудрою і дорогим одеколоном; припущення про те, що я «гуляю», було суцхим лицемірством – йому давно вже донесли, що трупа Флобастера полишила місто.

– Як тобі спектакль? – у голосі його почулися зверхні нотки. Наче він радів за мене – аякже, нарешті сподобилася побачити справжнє мистецтво...

Я не знайшла в собі сили, щоб похвалити видовище – а ляяти побоялася.

– Пан Хаар не збирається в дорогу? – відповіла запитанням на запитання. Він гмикнув:

– Тебе це турбує? Не хвилюйся, трупа Хаара не відчуває в дорозі ні злигоднів, ані нестатків... Втім, я маю намір пробути тут ще кілька тижнів.

Він звично говорив «я», а не «ми». Він постійно насолоджувався власною тут присутністю; я з ніжністю згадала Флобастера – а тиран же був... Скнара... Свавільний який...

Хаар співчутливо ляпнув долонею по моєму вузлику з пожитками. Міцно взяв мене за лікоть.

– Ходімо, дитинко, – промовив таким тоном, яким звичайно говорять продавцеві: загорніть мені ЦЕ.

І я пішла.

Нова трупа зустріла мене саме так, як я того заслуговувала.

Відразу згадався притулок: криві посмішки через плече, пересуди півголосом, постійне бажання штовхнути або вщипнути – хоча б словом чи промовистим поглядом. Усі ці люди належали Хаару, як маріонетки, але, на відміну від маріонеток, ще й гризлися між собою за право належати йому більше.

Першої ночі, лежачи без сну на відведеному мені тоненькому матраці, я ще намагалася уявити, якими дорогами тягнуться зараз наші візки, що робить Флобастер, як говорять

СПАДКОЄМЕЦЬ

про моє зречення Баріан і Муха... Думати про це було тяжко, і я заплющила очі та почала згадувати Луара.

Він повернеться, і тоді я скажу йому правду. Я скажу, що більше нас нічого не розділяє – і мені начхати, навіть, якщо його прокляла мати та позбавив спадщини батько. Заради нього я пішла на нечуване зрадництво – чи не значить це, що я жити без нього не можу?!

І ще. Я попрошу його роздобути для мене цю книгу – «Про магів». Я не встигла прочитати ні про Першого Віщуна, ні про божевільного Лаша – а тепер мене чомусь здавалося, що це дуже важливо, що обов'язково потрібно прочитати й запам'ятати...

Настав сірий ранок, і хазяйновитий Хаар узявся давати раду своєму новому придбанню, тобто мені; задля цього він вирішив поновити якийсь старий фарс, що вже вийшов із вжитку.

Мій новий власник був свято переконаний, що нема нічого смішнішого, ніж задирання кому-небудь спідниць на сцені, копняків та обсипання борошном – все одно кого, аби лишень густіше обсипали. Я ніяк не могла усвідомити змісту своєї ролі; Хаар дратувався, називав мене тупою коровою, клацав пальцями та вимагав повторити все спочатку. Труп вискаляла зуби.

Після третього чи й четвертого повторення я перестала лютувати й нервуватися – мені стало байдуже. Хай-но тільки повернеться Луар...

Хаар ніби відчув зміну мого настрою і оголосив кінець репетиції, підбадьорливо поплескав мене по хрестці та заявив, що, хоча здібності маю слабенькі, але акторку з мене він таки зробить.

Я змовчала.

Баба, яка відала в трупі господарством, витягла звідкілясь купу брудного ганчір'я та звеліла його випрати; поки я тягала воду, перевертала в ночвах задубіле полотно та виловлювала з дна мило, що весь час вислизало, героїня з примхливими губками і її круглолиця товаришка сиділи поруч на лаві, лузали горіхи та раз у раз пирскали, перешіптуючись і поглядаючи на мене.

Я стерпіла.

Увечері була вистава – мене послали збирати гроші в тарілку. Я жадібно вдивлялася в обличчя людей, які оточували поміст, – раптом, думала я, Луар повернувся та шукає мене... Але й публіка була, як у Хаарових фарсах, щоката, вислоноса, дурнувата й вульгарна... Втім, я, швидше за все, перебільшила. Швидше за все, у той момент мені здавалася дурною і вульгарною будь-яка людина, котра не була Луаром...

Час зупинився. Мені здавалося, що слідом за кожною ніччю приходять той самий довгий сірий день.

Після двох чи трьох репетицій Хаар вирішив, що годі мене дарма годувати – настав час виходити на публіку й заробляти гроші. У нього була кошмарна звичка спостерігати за спектаклем крізь завісу – і просто по ходу вистави пошепки висловлювати зауваження, серед яких найкрасномовнішим була та ж таки «тупа безмозка корова». Після вистави Хаар зазвичай збирав трупу, щоб принизити одних і похвалити інших; відразу по тому зчинялася гризня, бо ображені вчплялися в горлянки похваленим, обвинувачували їх у інтригах. До певного часу я спостерігала за цим звіринцем ніби збоку; до часу, тому що одного чудового дня Хаар вирішив похвалити й мене.

Варто було хазяїнові вийти, як я дізналася про себе багато цікавих речей. Я, виявляється, нездара й сука, щосили намагалася «підлізти під Хаара», а тому опинилася в найкращій на світі трупі – однак я до всього ще й дурепа, бо ніяк не второпаю, що потрапити в трупу – не значить в ній утриматися... Ноги в мене криві, але це вже справи не стосується.

Тільки абсурдність усього, що відбувалося, допомогла мені вислухати всю цю тираду з несподіваною холоднокрівністю. Я поцікавилася, чи все сказано, і отримала у відповідь презирливе мовчання. Тоді я розтулила рота й вивергнула на адресу своїх нових товаришок витончену різницьку лайку – хтозна звідки вона взялася в моєму словниковому запасі і як мій язик примудрився виговорити її до кінця.

Примхлива героїня, її кругловида повірниця й заодно баба, яка трапилася неподалік, перемінилися в обличчях; я презирливо оглянула спорожніле поле бою і вийшла – горда та не переможена.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Уночі в моєму матрацику виявилася товста крива шпилька.

Я завела дружбу з покоївкою «Мідних врат» – вона щодня доповідала мені про всіх новоприбулих; Луар, міркувала я, повернеться до знайомого готелю, це все одно що додому, ми пережили там стільки щасливих ночей... Дні йшли за днями, я купувала покоївці медяники й до дірок зачитала книгу, куди постояльці вписували свої імена. Луара серед них не було.

Одного разу я бачила звіддаля Торію Солль – виснажена й постаріла, вона якимось дивом зберегла свою красу; тепер це була краса небіжчиці, покладеної в труну. Вона йшла до свого університету, й спина її здавалася неприродно прямою, наче-то в кам'яному корсеті. Мене вона, на щастя, не помітила – а я ж стояла зовсім поруч. Я простоювала перед Університетом весь вільний час. Я чекала на Луара.

І я дочекалася його.

Він вийшов з Університету слідом за зграйкою студентів; ноги мої приросли до бруківки. Я стільки разів уявляла собі нашу зустріч, що майже перестала вірити в неї.

Він ішов просто на мене, недбало помахуючи книгою в опущеній руці. Він знову подорослішав, змужнів, чи що; обличчя було чисте й безсторонне, з твердими складками в кутиках рота – різкими, літніми складками, яких раніше не було... Ішов упевнено, начебто повторюючи давно знайомий шлях. Він не був схожий на людину, котра щойно повернулася з мандрів, – швидше на вільного слухача, який прослухав чергову університетську лекцію. Очі його звернені були всередину – він не бачив ні вулиці, ні перехожих; не побачив і мене, коли я перепинила йому дорогу:

– Здрастуй!!!

Якийсь час він намагався згадати, хто перед ним. Кивнув без особливої радості:

– Так... Здоров.

Тоді я не втрималася та обійняла його. Обійняла, тицьнулася носом у вухо, вдихнула ледь чутний запах, який відразу розбудив у моїй пам'яті темну кімнату з прогорілим каміном і таємничою місцевістю на закинутому Луаровому обличчі...

Він обережно вивільнився. Зітхнув:

– Вибач. Але я дуже зайнятий.

– Я теж, – сказала я серйозно. – У мене весілля на носі.

Я виходжу за тебе заміж.

Він не поцінував мого жарту:

– Пробач... Потім.

Він пішов далі – а я побігла поруч, як собачка:

– Луаре... Ти знаєш, я ж пішла з трупи... Щоб дочекатися тебе. Коли ти приїхав?

Він думав про своє. Пробурмотів неухважно:

– Не має значення.

Я вповільнила крок; потім кинулась наздоганяти:

– Не має значення?!

Він глянув на мене вже з досадою:

– Є речі... важливіші. Не відволікай мене, будь ласка.

Квартал пройшли в мовчанні – він ішов, я дріботіла, пристосовуючись до його широких кроків, і ще не хотіла вірити. Знову. Все це вже було одного разу... Він повернувся з Каваррена суворий і відчужений – але тоді ми ще не були чоловіком і дружиною. Тоді нас поєднувала тільки божевільна ніч у візку на вітрі – а тепер заради нього я відмовилася від усього, що в мене було.

– Луаре... Я тобі більше не потрібна?

Він поморщився:

– Не зараз.

«Він покине тебе й забуде».

Тонка весняна травичка пробивалася між кругляків бруківки. Я залишилася сама.

* * *

Він сидів біля крайки прибою, і жадібні соковиті бризки іноді долітали до самих його чобіт. Він сидів з опущеними плечима, незрушно вдивлявся в тонку лінію, де темно-синє переходило в білясто-блакитне.

За його спиною стояла гора, яка була колись вулканом; тепер уже цього ніхто не пам'ятав, це була холодна сумирна гора, порізана часом і сточена вітром; однак він, якби напру-

СПАДКОЄМЕЦЬ

жився, то ще зумів би згадати, як воно – бути розжареною лавою та стікати оцим пологим схилом, що поріс ялівцем.

Перед ним лежало море – дуже велика гірка чаша. Нічого, він пив і дещо гіркіше – за все його життя солодкими були якісь краплі. Якісь форели у світлій річці, якісь мурашині бої на гарячому білому піску, чийсь руки на очах, чийсь губи... А далі пам'ять відмовляла, хоча він знав, що її можна примусити. Примусово можна згадати все, що завгодно – тільки навіщо?

Ось одного разу він був розжареним червоним потоком, і живе дерево тріскотіло від його дотику, перетворюючись на попіл... Потім він знову став людиною і пив вино в портовому шинку... Вина можна випити й зараз. А лавою вже не бути ніколи – але от лихо, не хочеться ні того, ні іншого. Тільки сидіти біля моря, дивитися на білі гребені, що котяться до обр'ю, і думати ні про що.

Все життя його нагороджували нізачо й нізачо карали... Від нього чекали не того, що виходило потім. Після давніх потрясінь його життя текли, переливаючись одне в інше, без несподіванок, точнісінько так, як доглянута дорога... Життів було, здається, кілька, він збився з ліку ще з першого разу.

А тепер, можливо, настає кінець. Його дорога зімкнулася в кільце – недарма ці спалахи, осяння, спогади майже столітньої давнини, недарма в тому загнобленому хлопчикові йому привиділося власне відображення...

Тепер той, інший, хлопчик зі схожим ім'ям стоїть на споконвічному колі – й сам того не відає... до часу. Незабаром йому все відкриється – і тоді, можливо, він обере свій шлях, коло змінить форму, світ зміниться – або загине...

Ох, як набридли ці патетичні фрази. Загибель світу... Тоді він не зможе ось так сидіти й дивитися на море – але він і без того не зможе, не все ж йому милуватися світом, не безсмертний же він, справді...

Він відчув неприємний холодок під серцем. А хто знає? А раптом?

Море хлюпнуло особливо сильно – і він побачив на каменях біля своєї ніг розпластану студенисту медузу, слизьку грудку з фіолетовими квадратами на спині – начебто віконцями...

Що за дика думка про безсмертя. Так, він зажився – але що з того? Він же, як-не-як, не цілком звичайна людина... Мічений, можна сказати... Таврований...

Нова хвиля не дотяглася до медузи – обсипала віялом бризок.

Коло, подумав він з дивним почуттям. Коло замикається... Тільки я вже не той. Просто страшно подумати, до чого я став не той...

Медузу гойдало хвилею – шматочок каламутного льоду на залитій сонцем гальці.

Дивна річ... Сам він теж ніколи не очікував від себе того, що виходило потім. Якось саме виходило, слово честі...

Він ступив уперед. Нахилився, взяв холодне, студенисте голими руками. Дочекався хвилі, що підступила; опустив медузу у воду, розтис пальці:

– Іди додому.

* * *

Чергове посольство застало Егерта за келихом криваво-червоного вина.

Солль чудово пам'ятав людину, яка простягла йому запечатаний пакет. Ветеран варти, наставник молодих, колишній служака з маленьким рубцем над правою бровою; і за кращих часів він був стриманий – а тепер суворе обличчя його здавалося похмурим.

«Полковникові Соллю радостей і перемог». Кілька звичайних парадних рядків Егерт пропустив, не замислюючись. Потім погляд його спіткнувся, і ретельно виведені літери розпливлися.

«За цим повідомляю сумну звістку... Капітана Яста, на плечі якого по раптовому вашому від'їзді покладено було обов'язки командувача гарнізону, вже нема серед живих...»

Егерт заплющив очі. Капітанові Ясту був трохи більше двадцяти – талановитий молодий хлопець... Надія. Майбутнє.

«...із п'ятьох купців вирвався тільки один, котрий, спливаючи кров'ю, і з'явився до бургомистра та зі слізьми молив його про справедливість... Та й кому, як не міському гарнізоніві,

СПАДКОЄМЕЦЬ

відповідати за безпеку доріг і селищ? Капітан Яст спалахнув гнівом, зібрав загін і вирушив, щоб покарати знахабнілих розбійників... Сталося, одначе, так, що розбійники покарали капітана Яста, а з ним – доблесть і честь міського гарнізону... Ці лиходії, досі розрізнені, об'єдналися нині в одну шалену зграю... Загін капітана Яста втрапив у засідку й вирізаний до останнього вояка... Оплакуючи загиблих, міська влада звертається до вас, пане Солль, – поверніться, полковнику, і станьте на чолі відданих вам воїнів... Інакше бешкети лиходіїв загрожуватимуть не тільки славі гарнізону, але й безпеці околицьних місць...»

Егерт підвів голову. Весь лист був суцільним докором.

Гонець чекав. Егерт довго розглядав його стомлене похмуре обличчя, насуплені брови та важкі складки в кутиках рота. Гонець знав зміст листа. Гонець теж був суцільним докором.

Егерт зітхнув. Закинув голову, прислухався до себе – ні. Сорому, хвилювання – нема нічого, тільки тупа гіркота. Шкода все-таки Яста... Хоча чим він кращий за інших?!

Гонець і досі чекав – не зважаючись відверто виявити нетерпіння.

– Я пам'ятаю про свій обов'язок, – повільно промовив Егерт. – І з'явлюся в гарнізон так скоро, – він криво посміхнувся, – як дозволять мені... надзвичайно важливі справи.

У дверях голосно гикнув сонний лакей. Літній лейтенант дивився на Егерта впритул, очі його свердлили наскрізь і вимагали відповіді.

– Надзвичайно важливі справи, – повторив Солль байдуже.

У вікно билася, дзижчала весняна муха.

*

Візит матері в бібліотеку ненадовго вивів Луара з рівноваги – але тільки ненадовго. Він потроху навчався керувати своїми думками; на деякі з них було накладено заборону; Луар, хоча й не відразу, але навчився їй користися. Думати належало про важливе; найважливішим був медальйон і пов'язана з ним історія.

Крім книги декана Луаяна, копію якої Луар привласнив, вважаючи, що має на те право, у бібліотеці виявилось ще одне важливе джерело – «Про прорікання», книга стародавнього мага із ім'ям, котре складно було вимовити. На жовтавих сторінках її Луар знайшов імена більшості відомих віщунів із описом їхніх діянь. Усі вони без винятку були магами – більш-менш великими; це ніби малося на увазі саме собою і не жадало додаткових пояснень. Луар, як не намагався, так і не зміг знайти в переліку віщунів свого побратима не-мага; спантеличений, він покусав губи й вирішив відкласти цю невизначеність на потім. Щодо Амулета, то автор важкого тому не пояснив його призначення – він просто згадав кілька разів, що медальйон є необхідною приналежністю Віщуна.

Імені останнього віщуна – Орвіна – у старій книзі взагалі не було; зате про нього багато й тепло писав декан Луаян. Луар пробіг очима розділ про Орвіна, затримався тільки в одному місці – місці його загибелі.

«Свідками загибелі віщуна Орвіна, – писав декан Луаян, виявилися два великі маги того часу – Ларт Легіар і Бальтазарр Ест. Згодом обоє зберігали мовчання про все, що сталося, – тільки з непрямих застережень стало відомо, що Орвін зважився на зухвальство: він спробував використати Амулет для переходу в Переддень Світу, де відбувалася в той момент подія, названа згодом «Зреченням Брамника»... Спроба Орвіна скінчилася трагічно – він загинув і залишив Амулет тому, хто з'явиться на зміну...»

У Луара мороз побіг по спині. Він мимоволі відчув свій зв'язок із темними, невизначеними речами та подіями, які лякали, – Переддень Світу... Страшнуvато звучить. Але головне – Орвін «спробував використати Амулет для переходу в...» Яким чином «спробував»? У чому його зухвальство? Що таке «Зречення Брамника»?

Звичним уже рухом він спіймав у долоню Амулет, який спочивав на грудях. Ця річ прийшла з глибини століть, це ніточка, що тягнеться від героїв і магів з гучними іменами до нього, Луара, який поки що – безпорадне щеня...

Він стиснув зуби. Час є; побачимо.

СПАДКОЄМЕЦЬ

За кілька візитів він перерив усе, що було в бібліотеці про магів і віщунів (не так уже й багато, якщо врахувати, що основна «магічна» література зберігалася в кабінеті декана, куди Луарові було заборонено входити). У роботі Луаяна він переглянув поки лише розділ про Орвіна – тому тільки, що в інших книгах про нього не було ні слова. Потім хазяйновито прихопив дідову спадщину – книгу та рушив додому, щоб замкнутися в кімнаті й без поспіху отримати відповіді на свої запитання.

Дорогою йому зустрілася Танталь. Це було досить невдало – він напружено міркував і боявся втратити з такою натугою знайдену нитку; він ніс у пам'яті прочитане, ніби повна до країв посудина, яку так легко розхлюпати. Звичайно, химерне дівчисько не бажало нічого цього розуміти. Втім, вона незабаром відстала, і це принесло водночас полегшення й невизначне відчуття втрати.

Він дістався до готелю, міцно замкнув двері на засув, сів біля вікна та заходився читати.

«Про Першого Віщуна». Наступний розділ – «Старий Лаш, великий і божевільний».

Луар відчув, як поза спиною в нього ходить холодний протяг. Цупка тканина каптура... Таємниця, що тремтить, ніби полум'я на вітрі. Таємниця... Лаш... Фагірра...

Він заплющив очі. Віддалений спів, глухий, тужливий, ритуальний... Терпкий дух ароматичного диму. Пронизливий звук, журливий і сильний, ніби крик прадавнього чудовиська...

Текст давався важко – заважали постійні посилення на книги, яких він не читав, і спогади людей, про яких він не знав нічого. Декан Луаян ретельно збирав до купи історію тисячолітньої давнини – по шматочках, по черепках, раз у раз обговорюючи можливість помилки: «той-то і той-то говорив, те-то й те-то на сторінці такій-то, але, можливо, там помилка з таких і таких причин».

Правою рукою Луар виміряв товщину тому – і тільки зараз усвідомив, якої праці коштувала деканові ця книга. Якщо кожен розділ давався так само тяжко – тисячі перечитаних фоліантів, чийсь випадковий записи, чийсь розповіді...

«...Як бачимо, Лаш був справді могутнім магом; зірка його сяяла тисячу років тому – але то була настільки потужна зірка, що світло її живе й понині. З достатньою часткою імовірності можна стверджувати, що він був близьким соратником, можливо, й іншого легендарного першого Віщуну... Про це свідчать нам настільки шановні дослідники, як...» – Луар пропустив довге та докладне посилання. «...У всякому разі, Перший Віщун і Лаш однозначно були сучасниками та майже однолітками; у другій половині їхнього життя стосунки між ними загострилися, про що можна судити хоча б із...» – Луар потер очі. «...Події життя настільки неоднозначної особистості, як Старець Лаш...» Луар переглянув довгу таблицю з приблизними датами та новими нескінченними згадуваннями незнайомих імен. «Однак основним діянням Старця Лаша стало таке, що послужило згодом підставою для так званого...» – Луарове серце шалено забилося, він затулив сторінку долонею і якийсь час тупо дивився у вікно.

«...підставою для створення так званого Ордену Лаша, або Ордену Священної Примари Лаш. Імовірно, по смерті своїй, що сталася за вкрай темних обставин, Старець, на той час, на жаль, уже божевільний, ще неодноразово з'являвся комусь із учнів у вигляді примари; існує переказ, що саме в цьому вигляді він передав послідовникам якусь таємницю, котру покладено в підвалини Ордену...»

Луара трусило. Щоб стримати тремтіння, він міцно охопив руками плечі; за вікном смеркло, й він поквапно запалив свічки, чомусь наляканий смерканням.

Орден Лаша. Два прокляті слова; для нього, Луара, це повинно означати щось більше, ніж просто назву для зраї фанатиків. Батька його, Фагірру, вела якась могутня ідея – не самогубством же був той дивовижний крок зі руйнуванням могили Чорного Мору... Втім, наскільки Луар міг розуміти, на цей крок Орден штовхнув не Фагірра, друга людина після Магістра, а якраз сам Магістр; можливо, Фагірра був проти... Можливо, злісний людський поголос марно споганив ім'я його батька...

Луар зіщулився. Тут дозволені думки впритул стикалися з недозволеними – адже ув'язнення його матері, обвинува-

СПАДКОЄМЕЦЬ

чення та суд над нею ніяк не можна приписати поголосу. Сам він – живе свідчення цього...

Він заборонив собі думати далі, силоміць повернув хід своїх міркувань на колишній шлях. Отже, Орден Лаша... Божевільний Старець Лаш, тисячу років тому знався з Першим Віщуном. Деканові Луаяну не завжди вдається бути безстороннім істориком – його особистість, його ставлення до описуваних подій проступають поміж рядків. Напевне, для вченого це погано...

Луар підсів ближче до світла.

«...свідчення цих шановних істориків дозволяють вважати, що в останні роки свого довгого життя (а Лаш прожив чимало, тому, ймовірно, й залишився в нашій пам'яті як Старець) він впритул підійшов до чогось, що примножило його велич, та позбавило його розуму... За сто років по тому літописець, чие ім'я не збереглося, писав у своїй «Книзі нескінченних ночей», що за кілька днів до смерті Лаш побував на Початку Світобудови, де говорив із кимось, хто перебуває поза межами... Інакше кажучи, за Дверима Світу стояв хтось, котрий бажав увійти та потребував допомоги Брамника, який відчинив би двері...»

Луар перервав читання. Потер перенісся, намагаючись зібрати до купи клаптики десь і колись почутих розповідей. У нього було невиразне відчуття, що, не цілячись, він влучив просто в центр якоїсь мішені – а тепер стоїть і ворожить, який йому дістанеться приз.

Очі його бігли по рядках – далі, далі; він відчував досаду на Луаяна, який приділяв увагу несуттєвим з погляду Луара подробицям і читача, відволікав, від головного...

«...отже, останній подвиг великого безумця Лаша не відбувся; Той, що очікував біля Дверей, так і не зміг увійти... Втім, «подвиг» Старця найімовірніше виявився б нечуваним злочином, тому що ніхто не знає, навіщо далека цьому світові сила бажала опанувати його... Деякі не цілком зрозумілі натяки містилися в «Заповіті Першого Віщуна», найкоштовнішої з відомих у світі книг... На жаль, на цей момент жодної копії – а їх було не так багато – не збереглося. Ми втратили неоціненне джерело знань... і тепер можемо покладатися тільки на слова

людей, що коли-небудь, читали «Заповіт»... Так, зі слів Орвіна Провісника, а також Ларта Легіара, а ще Орлана-Пустельника, відома одна ключова ланка... Одна непохитна закономірність – поява Того, хто стояв за дверима... іменованого також Третьою Силою... викликає відповідь із боку Амулета Віщуна. Золотий Амулет... іржавіє».

Луар невідривно дивився на сторінку, і чіткі, натягнуті, як струни, рядки здригнулися, потім зігнулися, потім затанцювали перед його очима, ніби гадюки. Гадючий клубок...

Рука його давно лежала на медальйоні; заздалегідь знаючи, що він побачить, і заздалегідь не бажаючи вірити цьому, він потяг Амулет з-за коміра та поклав на долоню.

«...бо Той, хто стояв за дверима, іменований також Третьою Силою, приходив не один раз... І хто знає...»

Луар відсунув книгу. Знання, що відкрилося йому, було заважким; він сховав Амулет під сорочку, силоміць змусив себе не думати. Не думати ні про що – бо список заборонених тем нечувано зріс. Принаймні, не зараз. До ранку... Він повинен відпочити. Він повинен...

Похитуючись, він побрів до ліжка. Роздягаючись подув на свічку; у темряві, що запанувала, розплився запах, який нагадав Луару візок, продутий вітрами, м'яке довге волосся на його плечах, руки, губи, сміх... Потім...

Він сіпнувся й сів на ліжку. Немислимо. Саме зараз, коли він довідався про таке... Безодня з чудовиськами на порозі – і раптом це ганебне невиситиме бажання. Танталь...

Він крутився до півночі. Потім змучився й заснув.

* * *

Тепер я була Хааровою маріонеткою.

Дні чіплялися один за інший; я немов брела бездумно брудним шляхом, і все, що було в моєму житті гідного, залишалось далеко за спиною, а попереду зовсім нічого не було.

Я виходила на поміст, немов лялька; Хаар іноді хвалив мене, іноді сварив, але я й без нього знала, що граю огидно, що схожа на всіх його акторів, що посередня, наче мішок з борош-

СПАДКОЄМЕЦЬ

ном – і що саме за це нові товариші перестали мене ненавидіти. Лисий комік – той взагалі полюбив мене без тям, дарував цукерки, чомусь уявляючи себе неперевершеним мужчиною, по-батьківськи хапав за всі місця, до яких міг дотягтися. Я відмахувалася від нього, як від мухи; він не помічав мого презирства й не втрачав упевненості, що своєю увагою робить мені честь.

Мені було байдуже. Я розучилась боятися, радіти чи гніватися.

Слова Флобастера висіли переді мною, як доля. «Він залишить тебе й забуде»; перша частина пророцтва збулася з дивною швидкістю.

Мені належало ненавидіти зрадника – але усвідомлення, що я покарана заслужено, надломило мою волю та пригасило всі скільки-небудь сильні почуття; всі, крім сорому та каяття. Мені не варто було втручатися в його долю. Фатальна вистава, яка погубила цілу родину, була цілком на моїй совісті – і не тільки в Луара, але й у Егерта з Торією теж досить причин, щоб зненавидіти мене... Втім, думати про Луара мені просто було над силу.

Не менш боляче було думати про Флобастера – ось кого я зрадила, ось за що й мене зрадили...

Не раз і не два мені хотілося кинутися навздогін. Мені снилося, що я бачу наші три візки посеред чистого поля, біжу, спотикаюся – і не можу добігти, візки повільно спливають за обрій, залишаючи мене в сльозах і розпачі.

Снився й Луар. Як я підбираю його п'яного посеред вулиці – тільки він не п'яний, а мертвий, і я марно силкуюся вдихнути в його груди хоч трішки повітря...

Луар як знаряддя долі. Ця думка вичавлювала з мене жалюгідну, криву посмішку. Так і треба, злодюзі по заслугі; я справді знаходила дивне задоволення від цілковитої та остаточної глибини свого падіння. Так мені й треба.

Невідомо, до чого я дійшла б у своєму самокатуванні; трапилося, однак, що після чергової вистави Хаар не похвалив мене й не насварив, а підняв у посмішці кінчики свого довгого рота, обійняв за талію та дихнув просто у вухо запахом одеколону:

– Ну що... Дозріла, га?

Серце моє впало. Жорстока доля вишукала резерв, щоб збільшити мої нещастя; очевидно, у спокуту моєї всесвітньої провини випадало витерпіти й це.

Чорні, пронизливі Хаарові очі насолодилися моїм сум'яттям; тверда напахчена рука зверхньо взяла мене за підборіддя:

– Гарна... Простакувата, але по-своєму гарна, з перчиком...
Ходімо.

Його зовсім не турбувало, що свідками цього запрошення-наказу виявилася ціла трупа, що героїня почервоніла, як томат, її повірниця на мить затримала подих, комік звів очі до неба, громило-герой зареготав, а баба пожувала щелепами. Очевидно, так у них було заведено.

Важко пояснити, про що я думала, коли, конвойована Хааром, ішла з ним через подвір'я великого будинку, де він наймав кімнату. Голову мою було наче натоптано ватою, і такими само ватяними зробилися ноги, а думки здавалися виродками без голови й хвоста, не думки, а клаптики: завтра, можливо, і ця... трупа виїде з міста... або Хаар, або... Згадувати й ковтати сльози... Ти штовхнув мене на це, Луаре. Нехай нам усім буде гірше... Тобі ж буде гірше... Ти сам винен.

Думка про те, що в такий спосіб я помщуся зрадникові, не викликала радості. Хаар щільно замкнув двері на засув, пройшовся кімнатою, запрошуючи мене поцінувати її зручність і багатство; повалився на ліжку, не скидаючи чобіт:

– Ну-бо... Повернися отак...

Авторитетний жест смаглявої руки пояснив мені, як саме варто повернутися. Він звик вертити людьми, наче ляльками, подумала я, повертаючись, як на торгах.

Хаар покивав, задоволений. Клацнув язиком:

– Так, замазура... Будеш розумницею – подарую тобі нову сукню, безрукавку та плаща... Що ти хочеш, щоб я тобі подарував?

Я тупо мовчала, і це було погано. Він насупився:

– Язичок проковтнула? Гарзд... Подарую тобі все по черзі, яку ганчірку першою знімеш, такий і подарунок буде...
Давай-но.

СПАДКОЄМЕЦЬ

У мене всередині все скорчилося від сорому; я жалібно подумала: якою б жакливою не була моя провина, розплата за неї все-таки надто жорстока. Луаре, ти бачиш?!

Пальці мої вже копірсалися в застібці плаща. Не забруднити, подумала я кволо та кинула плащ на спинку крісла.

– Добре, – сказав Хаар, облизуючи вузькі губи. – Плащик. Отримаєш. Що далі?

Невже Флобастер не зуміє мені пробачити?! Зуміє, але не схоче. Як не схотіла б я на його місці... Добре було б повернутися назад, до того моменту, коли там, у завулку, він просив мене сказати, що я пожартувала...

Втім, усе повторилося б знову, тому що... Жити без Луара можна, але надто вже тужливо. Нестерпно.

Я розпустила шнурівку безрукавки. Кинула на крісло поверх плаща. Хаар вдоволено замружився:

– Так... Ну-ну...

Швидше б усе скінчилося, подумала я стомлено. Заповзти б у якусь шпарину, заплющити очі та про все забути. І не бачити перед собою цієї гарної, самовдоволеної пики. І не пам'ятати тих Флобастерових слів...

Я стягла через голову сукню, розшнурувала корсет; нижня спідниця розпласталася на підлозі, як здохлий метелик. Я підняла її, мимоволі обтрусилася, акуратно склала на кріслі. У самій тонкій сорочці було холодно – втім, дрож, який мене бив, мав зовсім інше походження.

...Нас було п'ятеро – п'ятеро дівчисьок із притулку, які не почувли заборон і втекли на виставу мандрівної трупи. Гезина в ту пору була ще цибатим підлітком на маленьких ролях, Мухи не було взагалі, Фантін здавався у два рази тоншим, і ліричні сцени у парі з Баріаном грала Дора – пишнотіла, звабна панянка; за кілька місяців по тому вона пішла фавориткою до багатого аристократа, у замку якого ми жили тиждень... Але тоді, того дня, я нічого цього не знала – просто купалася у своєму захваті з роззявленими ротом і широко розплющеними очима, й забула про все на світі, захоплюючись і знемагаючи від заздрощів до цих людей, які здавалися мені особливими, винятковими, мало не магами... Це життя здавалося таким вільним, таким яскравим, ця справа – та-

кою дивовижною і прекрасною, а цей поміст – чарівним... Після вистави, хоча було вже пізно й товаришки мої, боячись викриття, квапили мене назад у притулок, я пробралася в головний візок і серед спітнілих напіводягнених акторів знайшла Флобастера.

Я стала перед ним на коліна; я плакала та благала, обіцяла виконувати найтяжчу, найбруднішу роботу – хай тільки візьме він мене з собою, я не можу повертатися до притулку...

Він знизував плечима – навіть, до чого, самі ледве годуємося, а що, коли попечителям притулку це не сподобається й вони вишлють погною... На будь-якій землі свої закони – і не бідним мандрівним акторам порушувати їх. Що ти, дівчинко...

Мої товаришки пішли, так і не дочекалися мене; покvapливiсть не допомогла їм – нашу відсутність виявили, всі в один голос вказали на мене, як на призвідницю, та так воно й було, якщо по правді... Нас жорстоко висміяли за пристрасть до низьких видовищ, яким в першу чергу є балаган; я ковтала сльози від такої несправедливості, навіть намагалася заперечувати – за що мене висміяли ще зліше, помучили всю винну п'ятірку довгим судовим розглядом та засудили до публічного побиття.

Не знаю, як би я це витерпіла – але, на щастя, покаранню не судилося звершитися.

Дотепер невідомо, чому Флобастер змінив своє рішення й чим він купив опікунку притулку. Грішми? Навряд чи. Він пробув у її кабінеті цілий вечір – а глибокої ночі ця пані з вічно підгорнутими губами з'явилась у спальню, підняла всіх на ноги і звеліла мені збиратися. Тоді, ще не вірячи своєму щастю, я вже знала, що ось воно прийшло, моє справжнє життя...

...Хаар лежав на ліжку, не скидаючи чобіт. Я стояла перед ним у самій сорочці; від сито мружився, ніби кіт, до якого щодня додому приходять покiрлива мишка.

...А що робити?! Мишка сама полізла в мишоловку, тепер це її світ, і можна пристосуватися та вижити... Або куди? На вулицю? У служниці? Мити заплъовану підлогу?

Хаар оголив усмішкою свої білі зуби:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Ну ж бо... У тебе вже повно подаруночків, і останнім буде тонка сорочка... З ніжного полотна... такого ніжного, як твоя шкірка. Ну-бо!

Я стисла зуби, і на мить його обличчя зникло з очей, відгороджене від мене ковзким полотном. По тому я знову побачила його задоволений розтягнутий рот, і сорочка була вже в мене в руках.

Він із хрускотом потягся. Носком однієї ноги зачепив за п'яту іншу, ліниво стяг чобота, потім другого; розстебнув на грудях куртку й сорочку, оголив по-звіриному волохаті груди. Не кваплячись, гордовито поплескав себе по причинному місцю – мені здалося, що в штанях у нього ворухнуться неабияких розмірів гадюка. Поманив мене пальцем:

– Утю-тю...

Зарипіли мостини під моїми босими ногами. Я не відчувала холоду; Хаар важко дихав, і в його великому носі з горбочком тріпотіли чорні волосинки:

– Ай, гарна дівчинка... Будеш слухняною – будеш щасливою, усе в тебе буде, як сир у маслі... Ходи, – його пальці ледь тремтіли, він розцібав пряжку шкіряного паска з бляхами.

Я опинилася поруч із ліжком; пахнучи одеколоном, він упіймав мене за безвольно звислу руку, й долоня його виявилася гарячою, мов праска:

– Будеш щасливою... Вір мені...

Я слухняно вляглася – і цієї самої миті в мене розгулялася пам'ять.

Очманіла від моєї безсоромної покірливості пам'ять ревла, ніби спійманий звір. Пам'ять підсовувала мені картину за картиною – Луарові очі, Луарове волосся, хрипкуватий спросоння голос: «Коли мені було п'ять років, я впав у діжку з дощовою водою...» Теплі долоні на моїх стегнах. Луар, мій владний син, мій ніжний мучитель... Цнотливий, немов дощова вода... Ось я лежу потилицею на розслабленій худій руці, я боюся не те що поворухнутися – зітхнути, все моє тіло затерпло до неприємності, а Луар ніяк не прокидається, і я скошую око, щоб розгледіти його обличчя...

Наді мною нависло масне печене обличчя Хаара з сизим підборіддям.

Я заволала, ніби різана.

Вислизнула з-під його рук, плутаючись у простирадлі, яке перекутилося, схопила в оберемок свій одяг і вдарилася об двері, немов комашка об скло ліхтаря. Біль від забитого місця змусив мене згадати про засув; обламуючи нігті, я вирвала-ся з кімнати й кинулась бігти. Дебела господиня, що сиділа в передпокої, захлинулася й задихнулась. Імовірно, коридорами її поважного дому не щодня бігають голісінькі дівчиська з круглими божевільними очима.

* * *

Бургомістр здавався настільки ж втішеним, як і стурбованим; він відразу запросив Луара сісти й засипав запитаннями про здоров'я його панотця та матінки. Луар був готовий до цього й відповів без зупинки: його панотець перебуває в доброму здоров'ї, а матінка ще не зовсім одужала після хвороби, яка її вразила, хоча все вочевидь іде до видужання. Лікарі, – тут Луар значно покивав, – лікарі прописали їй відокремлений спосіб життя, і пані Торія у всьому йде за їхніми порадами.

Бургомістр трохи заспокоївся та по декількох незначних фразах обережно поцікавився, чи ж скоро полковник Солль зможе повернутися до обов'язків командувача гарнізоном. Луар і до цього був готовий – його батько повернеться, щойно це дозволять йому важливі справи з благоустрою родового маєтку. У ці два слова – «родовий маєток» – Луар примудрився вкласти наполегливе нагадування про давність роду Соллів, аристократичну пиху й традиційне багатство; бургомістр наново перейнявся повагою та доброзичливо запитав, а які, власне, справи привели молодого Солля в кабінет скромного чиновника.

Луар зібрався, ніби кішка перед стрибком; зовні це могло здатися природним бажанням парубка чемно дочекатися, поки старший за віком і чином влаштується зручніше та буде готовий вислухати його.

– Ваше сіятельство, звичайно, пам'ятає, яку роль відіграв мій батько у викритті злочинів Ордену Лаша, – почав Луар по нетривалій паузі. Бургомістр здивовано кивнув.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Ваш сіятельство знає, що мати моя, пані Торія Солль, займається деякими науковими дослідженнями... Вона вивчає історію, продовжуючи справу свого батька, мого діда, декана Луаяна, – Луар знову зробив багатозначну паузу. Ім'я декана – теж зброя, такими іменами так просто не розкидаються. – Останнім часом дослідження її вимагають деяких документів... Які перебувають у віданні вашого сіятельства, – передбачаючи здивоване запитання бургомістра, Луар подався вперед. – Так, ідеться про... Річ у тім, що моя мати веде відокремлений спосіб життя й не може сама... – Луар розлютився на себе за метушливість, яка все-таки прорвалася. Добре ж тримався – так ні, залепетів, заметався, як школяр... Уперше в житті доводиться так довго й складно брехати. Втім, хіба є інший шлях?

Зусиллям волі він змусив себе спокійно посміхнутися:

– Так, на жаль, моя мати не має можливості звернутися до вас особисто. Виконуючи її доручення, я звертаюся до вашого сіятельства з проханням: для вивчення важливих історичних документів допустити мене у Вежу Лаша.

Бургомістр, як видно, заздалегідь готував для пані Торії Солль ввічливу згоду; він уже розтяг губи в посмішці – однак останні Луарові слова змусили його відкинутися на спинку крісла з витріщеними очами.

У мовчанні минула хвилина, друга; Луар чекав, спостерігаючи, як на обличчі бургомістра змінюється розгубленість обуренням і навпаки.

– Кгм, – озвався нарешті бургомістр. – Гадаю, пані Торія Солль... М-м... Парубче, ви, їй-право... Ваша матінка, звичайно, спорядила вас листом, написаним власноручно?

– Листом? – Луар підвів брови.

Бургомістр з досадою поморщився:

– Документом, який свідчить, що вона доручає вам... і так далі.

Луар ображено закліпав:

– Однак... Я ніколи не носив із собою записок, котрі засвідчують, що я не брехун.

Знову запала мовчанка. Співрозмовники дивилися один на одного поверх неосяжного, заваленого паперами столу.

– Це неможливо, – вдавано зітхнув бургомістр. – Ви ж знаєте, що у Вежу Лаша багато років не допускалася жодна людина. Ні ви, ні я, ніхто інший... Там зберігаються чаклунські пристрої, котрі можуть бути небезпечні. Там зберігаються папери, не призначені для людських очей... Зрештою, там можуть бути залишки Мору!

Луар приплющив очі:

– Мору не буває трішки. Мор приходиться або ні, двадцять років тому мій дід декан Луаян вигнав Мор і поплатився за це життям...

Цього разу бургомістр не перейнявся вдячністю. Його брови були суворо насуплені:

– Парубче... ви просите про неможливе. На жаль, я змушений передати пані Торії свою відмову...

– Вона засмутиться, – сказав Луар замислено.

Бургомістр обурено труснув обвислими щоками:

– Дивно... якщо вона не розуміє... Там, у цій Вежі, може зберігатися... і майже напевне зберігається... те, що приносить лихо... Не може бути, щоб дитина...

Потік Луарових думок раптом зробив виверт, немов річка, що налетіла на гору. Щось у тоні бургомістра, щось на дні його напружених очей змусило його думати з подвоєною швидкістю.

Він боїться! Він справді боїться, і не міфічних чаклунських пристроїв чи лиховісних предметів, він боїться чогось конкретного, що обіцяє неприємності не містові й не людству, а особисто йому, вислощокому бургомістрові, непоганому, загалом, дядькові та правителеві... Луар зрозумів, що в його розпорядженні хвилина, і за цей час він повинен здогадатися – або програти.

– Наука... – повільно почав він, розраховуючи виграти час, – Не існує для зла... Історія... лише описує події... якими вони були або уявлялися...

Бургомістр зайорзав. Рука його потяглася до дзвіночка – час аудієнції збіг.

Вежа Лаша. Орден Лаша. Двадцять років тому бургомістр був трохи старший за теперішнього Луара, і він пережив Мор... Він знає про Орден не з чужих слів, можливо, він знався з ки-

СПАДКОЄМЕЦЬ

мось, хто носив каптур... Ці люди були скрізь, їх боялися та поважали... Вони...

– Пане бургомістре! – голос Луара ризонув по вухах його самого, бургомістр сіпнувся, бо не почув звичного «сіятельства», і рука з дзвіночком ослабла. – На жаль, причина, з якої ви так дбаєте про недоторканність Вежі, не цілком поважна.

Бургомістр сполотнів. Брови його остаточно зійшлися на перенісці, загрожуючи завісити очі:

– Ви забуваєтеся! Ви...

– Деякі родини в місті можуть похвалитися кривими зв'язками зі служителями Ордену, – Луар кинув фразу, як кидають камінь у звірине лігвище – або порожньо, або вискочить і з'їсть.

Наступну секунду бургомістр сидів непорушно, з викоченими, налитими кров'ю очима; далі відкинувся назад і задихнувся, захекався, хапаючи ротом повітря, і Луар зрозумів, що переміг.

– Ваша таємниця – це лише ваша таємниця, – сказав він м'яко. – І вона в безпеці... Звичайно, у Вежі повинні зберігатися списки служителів. Але я не дізнаюся з них нічого нового... Хоча, звичайно, – він затнувся, вирішуючи, чи варто драгувати бургомістра ще й порадою, – звичайно, простіше було б спалити їх, щоб чие-небудь нескромне око...

– Ваш батько знає? – хрипко запитав бургомістр.

Луар подумав, що непогано було б також подбати про власну безпеку.

– Звичайно, – він вдав здивування. – Він знає, і в його очах це не злочин... Ви ж не можете відповідати за всіх своїх родичів... – він перечекав, далі знизав плечима: – Хоча, звичайно, більшість городян... Ненависть до Ордену така сильна, що...

Бургомістр стиснув зуби. Глянув Луарові у вічі:

– Ви маєте намір шантажувати мене, юначе?

Луар закліпав:

– Ваше сіятельство... Ви ж знаєте, наша родина... Стільки теплих почуттів... Повірте, я ніколи б не насмілився говорити так зухвало... і такі неприємні речі. Однак ідеться про відвідування Вежі... Вкрай важливе для нас – і зовсім безпечно для вас. Більше того, – Луара потішило раптове осяяння, – я міг

би вилучити документи, які ганьблять... Прошу пробачення, кидають тінь на вашу родину... Якщо вони там є. І принести їх вам як плату за послугу... Точніше, на знак вдячності!

Бургомістр іще супився – але тепер Луар не сумнівався в його відповіді.

– Будь проклятий мій тесть, – промовив бургомістр глухо. – Через цього фанатика... Втім, – він глянув на Луара, – не думайте, що це знання вам допоможе, ви ніколи не зможете нічого мені нав'язати...

Луар підвівся і вклонився.

– Дозвіл ви отримаєте в канцелярії, – провадив бургомістр крізь зуби. – З вами піде лейтенант варти, який чекатиме на вас біля виходу... – він роздратовано посопів, – і муляр, щоб розламати стіну, а по тому знову закласти отвір. Жодна людина не повинна знати... Втім, і так зрозуміло... – він раптом посміхнувся так, що показав нерівні зуби, – а не боїтеся, юначе, що вас замурують просто там, у вежі?

Луар посміхнувся у відповідь:

– Ви тонко жартуєте, ваше сіятельство... Уявляю, як сміялася б моя мати!

Бургомістр погасив свою усмішку. Дзвякнув, викликаючи слугу; глухо відповів на Луарів уклін:

– Ідіть... Сподіваюся, що Священна Примара потягне вас живцем.

* * *

Флобастерове пророцтво збувалося швидко й невідворотно. Тепер я мусила дбати про себе сама, і єдиний можливий шлях вів у трактирні служниці, «мити запльовану підлогу».

При мені не було ні монетки. Моя скринька з убогими пожитками дісталася Хааровій зграї – гадаю, на втіху. Мені й помислити було страшно про повернення хоч на кілька хвилин. Трохи потішила та думка, що Хаар, мабуть, у свою чергу, був трагічно вражений моєю втечею.

Першу бездомну ніч я провела біля багаття перед міськими ворітьми; втім, стражники пильно стежили, щоб теплом їхнього вогню користувалися лише «подорожани», і ніяк не

СПАДКОЄМЕЦЬ

«бурлаки». Я мусила зі світанком полишити місто – або шукати собі іншого пристановища. З'являтися біля воріт вдруге було просто небезпечно.

День минув у блуканнях вулицями; воду я пила з публічних джерел, а от їсти хотілося нестерпно. Надвечір набрела на харчевню «Вгамуйся» і зголосилася за тарілку каші перемити весь посуд, накопичений за вечір.

Засинаючи на брудній соломі, я відчувала, як з'їдена каша метається в змученому голодом животі. Я була майже не голодна та майже щаслива.

Серед ночі мені наснився незнайомий чоловік, схожий на Луара. У його обличчі не було нічого страшного – але я злякалася перш, ніж розгледіла в напівтемряві застрягли в його грудях сталеві кліщі.

– Не для всіх, – сказав він глухо. – Для деяких... Для одного.

Я прокинулася, тремтячи. Довго лежала з розплющеними очима та благала небо, щоб наступний мій сон був про матір, про стару бібліотеку, або про сцену й Флобастера, а найкраще – про Луара...

І мені був сон про Луара.

Луар стояв по коліно в багатті, і в грудях його стирчали сталеві кліщі.

* * *

Важкий молот було обгорнено мішковиною, але удари об камінь все одно розносилися по нічній площі, лякаючи весняних котів і сполохуючи спокій околишніх жителів. Лейтенант варті нервував; Луар стояв віддалік, загорнутий у плащ, байдуже дивився в темні небеса, ніби те, що відбувалося, його не обходило.

Муляр пихкав, раз у раз потираючи ліве плече; кладка піддавалася неохоче – надійна добротна кладка. Божевільний старий у драній хламиді Лаша лежав обіч просто на вогкій бруківці; він обхопив голову руками й тихенько скиглив.

Люди, які прийшли до Вежі, відчинили її ворота й заходилися ламати кладку, справили на нещасного старого велике

враження – він кинувся до офіцера, щось невиразно пояснюючи, вигукуючи незрозумілі слова та намагаючись схопити його за руку. Офіцер гидливо відсторонився, тоді старий кинувся до муляра та мовчки вкусив його за плече.

Далі все відбулося миттєво – глухий удар, старий, підвиваючи, відлетів відразу на кілька кроків, офіцер рушив на нього, погрожуючи зброєю та брудно лаючись. Старий відповз убік, але не пішов; Луар дивився на нього без співчуття, але з цікавістю. Рука його лежала на грудях, і пальці відчували отвір медальйона.

Він знає, а вони – ні. Бургомістр піклується про своє добре ім'я – а тим часом біля Дверей Світобудови, про існування яких бургомістр навіть не підозрює, стоїть хтось, бажає увійти. Бажає з'явитися в гості до бургомистра, до тисяч бургомістрів у тисячах міст і щось вчинити не просто з бургомістрами – зі світом...

Він, Луар, знає щось, у порівнянні з чим сама таємниця його народження – лише дрібна кумедна деталь. Якби йому сказали це місяць тому – він побився б із тим, хто сказав це. А тепер він мовчить і дивиться в нічне небо, намагаючись зрозуміти, чим же все-таки гарний цей світ і чому він донині встояв...

– Е-е, – прохрипів муляр, дбайливо погладжуючи постраждале плече. – Може, годі?

Луар озирнувся. З десяток каменів провалилися всередину, стіна зяяла чорним провалом, як чийсь щербатий рот.

– Парубче, досить? – поцікавився лейтенант. Цей лейтенант побоювався Солля-безумця, зневажав як порушника основ і водночас намагався поважати – як сина свого найвищого начальника.

Луар підійшов до пролому. Кремезний чолов'яга не протиснувся б у нерівну чорну діру, але худорлявому Луарові це було цілком до снаги.

– Годі, – озвався він байдуже. – Не вовтузитися ж тут до ранку.

Муляр ображено засопів, погладжуючи вкушене плече. Божевільний старий став рачки – офіцер так глянув на нього, що той знову відповз, бурмочучи свої скарги.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Я дам вам тільки один смолоскип, – звернувся лейтенант до Луара. – У ваших інтересах встигнути повернутися, поки він догорить.

Луар знизав плечима:

– Як знаєте... Але стільки праці заради одного смолоскипа?

Лейтенант не вдовоїв його відповіді; муляр намагався триматися подалі від ним же продовбаної діри, й Луар невдовзі мав зрозуміти, чому.

Запах. Він стояв тут довгі роки, такий густий, що в ньому можна було плавати, як у розтопленій смолі. Він був запахом тління та смерті, затхлої вогкості, яка тут осіла навіки, диму та ще чогось, схожого на терпкий дух парфумів. Лейтенант відсахнувся й нажахано втупився в Луара – чекав, імовірно, що той навіжений відразу й відмовиться від своєї примхи.

– Еге, – сказав Луар байдуже. – Мабуть, і горіти не буде, – і застромив у пролом запалений смолоскип.

Освітилися цвілі стіни, стеля, поросла вапняними бурульками, коридор, довгий, ніби кишка. Смолоскип притух – але все-таки не згас цілком, і Луар вдоволено кивнув.

Перший крок виявився важким – але ні лейтенант, ні муляр, ані навіть божевільний старий не змогли б помітити його вагання. Луар опанував себе не легко, але швидко; навіть у декана Луаяна не було такої можливості – дізнатися про таємницю Ордену з перших рук. Але ж Луара цікавлять не тільки Священна Примара, Перший Віщун та іржа на медальйоні; у сина Фагірри є шанс дізнатися, що становило сенс життя його батька та що означала його смерть. Можливо, пітьма в провалі – не розрита могила, а спадковий маєток, рідна домівка?

Він похмуро всміхнувся, зігнувся в три погібелі та зі смолоскипом напереваги пірнув у пролом.

Святая святих.

Закриваючи обличчя рукавом, він брів у густих шарах застоюваного повітря, обходячи гнілі калюжі та плями цвілі. Коридори двоїлися, троїлися, круглі щаблі лягали віялом, запрошуючи зійти ними; він рухався як заведений, не боячись заблукати чи не знайти дороги назад – боявся тільки зупини-

тися, тому що дуже скоро почало здаватися, що хтось невидимий скрадається за ним назирці.

Не він вибирав дорогу – дорога вибирала його сама, і він майже не здивувався, коли опинився перед масивними бронзовими дверима, геть позеленілими. Засув на дверях було зламано, й Луар не мав причин, які виправдали б його небажання ввійти.

Він увійшов.

Світло смолоскипа відразу перестало сягати стелі та стін; повів майже свіжого, живого повітря дозволив відірвати руку від грудей і судомно зітхнути. І тої ж миті він захлинувся, бо величезний темний простір навколо раптом освітився вогнями.

Він відчув себе чи то викинутим у зоряні небеса, чи оточеним полчищем ворогів, кожен із яких тримав у руці по смолоскипу. Він метнувся – вогні метнулися теж, і тоді, стримуючи страх, він зрозумів їхню природу.

Яскраві вогники, гострі, ніби голки, тьмяні вогники, зовсім дрібні вогні в темній порожнечі, недосяжно далекі, ледь помітні, як пил. Усі вони були відображеннями його смолоскипа; він пройшов кілька десятків кроків, і лицем до лица зустрівся з собою – похмурим хлопцем із запалими щоками та смолоскипом, який чадів у руці, – тьмяним відображенням у величезному, курному, затягнутому павутинням дзеркалі.

Дзеркальна зала. Чорний простір без меж, який дробиться та продовжується в сотнях запилюжених граней. Пливли в просторі вогники; якийсь час Луар стояв, погойдуєчи смолоскипом і вдихаючи запах старих парфумів, тут особливо сильний. Це серце Вежі... Він шкірою відчував, що потрапив у саме її серце – але йому потрібен мозок. Смолоскип незабаром догорить, час іти...

Вікна в коридорі були замуровані зсередини. Подекуди траплялися поруйновані заглиблення в сінах – імовірно, розкриті схованки. У глибині однієї з них сидів кістяк, і залишки каптура падали на кістяне чоло. Луар відхитнувся, наткнувся на погляд порожніх очниць. Сторож? Бранець? Жертва Мору?

Наступні двері були відчинені; Луарові залишалось тільки підчепити їх носком чобота, з зусиллям розчинити.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Знову запах, і знову інший. Вогкість і пахощі; посеред кімнати величезний стіл, і все навколо завалено паперами – слизькими, позеленілими, зім'ятими, як опале листя. Ніхто не пам'ятає вже, ким саме вчинено розгром – чи то озвірілими гордянами, які тут господарювали, чи самі служителі попатрала власний архів... У всякому разі, бургомістр може спати спокійно – на цих гнилих клаптиках, що ними встелено підлогу з такими само гнилими рештками килима, ніхто й ніколи не прочитає імені його непутячого тестя.

Смолоскип затріщав, ніби попереджуючи. Часу лишалося обмаль.

Обережно ступаючи по сміттю, Луар обійшов навколо столу. Підняв смолоскип вище, оглянув гладенькі, без єдиної щілини кам'яні стіни.

– Мені потрібно, – сказав він хрипко, звертаючись чи то до столу, чи до власної тіні, яка безладно металася. – Я його син і маю право... Я єдиний спадкоємець.

Тиша. Жахливий запах, чадний смолоскип і шкаралупа з мертвих паперів.

Кінчиками пальців він доторкнувся до стіни, обережно провів, начебто почухуючи кам'яний тулуб Вежі. Підняв руку вище; провів знову – навмання, без надії.

Щось клацнуло, і звук був ніби удар батога. Луар відскочив, послизнувся, ледь втримався на ногах. У гладенькій стіні з'явилася одна щілина, далі ще одна, потім жолобок, потім квадратні дверцята, які без рипіння гойдулися вбік.

Луар зрозумів, що тремтить.

Підійти до схованки виявилось ще складніше, ніж ступнути в пролом назустріч запаху й темряві. Але тепер у його страху не було свідків – і тому Луар дозволив собі покусати до крові без того запечені губи.

Схованки ніхто не торкався. Вона перечекала Мор, пережила крах ордену Лаша і, поза сумнівом, пережила б ще багато подій – якби син Фагірри не з'явився, щоб отримати спадщину Ордену.

Схованку було обсмолено зсередини. Луар подумки подякував тому, хто це зробив, за передбачливість, тому що архів виявився неторкнутим ані цвіллю, ані гнилизною, ані водою;

Луар застромив смолоскип у кільце на дверях, тремтячими руками витяг вміст схованки, сів на підлогу та поклав дорогоцінні папери собі на коліна.

Світле Небо... Повні списки служителів Ордену, з коротеньким досьє на кожного – Магістр, якщо тільки це був Магістр, відзначався ретельністю та педантизмом. Можливо, частина цих відомостей дозволяла підтримувати в Ордені залізну дисципліну... Скільки людей у місті й околицях віддали б праву руку за можливість кинути все це у вогонь?

Уривки якихось повідомлень – імовірно, найважливіших, якщо вони вдостоїлися зберігання в архіві... Величезний грубий аркуш із золотим кутиком – «Перелік найстрашніших злочинів проти Священної Примари Лаш»... Луар присвиснув – першим у списку значилося «незаконне присвоєння магічного дару, вчинене особою, що таким даром не володіє...»

Далі. Косий нерозбірливий почерк: «...саме ця людина, наближена до особи, що цікавить нас, виявилася надзвичайно легкою в керуванні... Він боягуз і боїться сили, він нещасний і тягнеться до м'якості... Досягти бажаного... Його ім'я – Егерт Солль».

У Луара пересохло в роті. Він швидко глянув у кінець аркуша – розгонистий підпис, у якому легко вгадувалися літери «Ф», «А», «Р»...

Могила під снігом. Вітер у голому вітті. Повідомлення, або донос... Усе, що залишилося йому від батька. Від справжнього батька.

Але Егерт Солль – боягуз?! Ах, так... То були часи, коли діяло закляття... Його батько... Названий батько... як його називати?! Був заклятий... Покараний за щось, за вбивство на дуелі...

Луар безсило опустив руки; на коліна йому ліг несподіваний тягар. Книга? Книга серед архівних паперів?

Він витяг її зі спільної пачки. Палітурка здавалася обгорілою – так, книга вочевидь побувала у вогні, і сталося це не двадцять років тому, а, можливо, всі сто... Скільки ж років цьому мотлохові...

Він з натугою розліпив аркуші та відкрив першу сторінку. Вогонь знищив половину її – але пожалів заголовок, намальований ретельно та хитромудро.

СПАДКОЄМЕЦЬ

«Заповіт Першого Віщуна».

Смолоскип затріщав.

...Декане, декане, ви чуєте?! Ви бачите, декане Луаян? Ді-дусю, поглянь, ти ж казав, що ЦЬОГО більше нема!

Смолоскип затріщав знову, застерігаючи востаннє: у темряві ти не знайдеш дороги назад...

Луар заметався.

Книгу – під сорочку, під пасок... Він вистраждав цю книгу, він не залишить її в розкритій схованці на поживу цвілі... І архів він теж забере з собою. Він повинен встигнути...

Незабаром стало ясно, що весь архів на собі не винести. Там, біля підніжжя Вежі, чекають свідки – підозріливий лейтенант, приставлений бургомістром у шпигуни, похмурий муляр і, до речі, божевільний старий, і хто знає, де межа його божевілля... Луар вирішив, що забере найважливіше, решту покине.

Найважливішим виявилися списки служителів. «Перелік злочинів» – геть... Стос повідомлень, старих і нових, безжально зім'ятий, втиснути в халяви – краї стирчать, доведеться викинути половину...

Смолоскип згас раніше, ніж він устиг дістатися до виходу – однак завбачливий лейтенант, не бажаючи псувати стосунки ні з бургомістром, ані з паном Егертом, ні тим більше з пані Торією Солль, встановив у проломі свічку.

*

За тиждень я вистежила його.

Він наймав кімнату неподалік від площі й назовні виходив рідко – я примудрилася побачити його лише двічі, хоч і провела в підворотті навпроти кілька довгих днів.

У харчевні «Вгамуйся» мене підгодовували за деяку брудну роботу; напевно, не тільки в одязі моєму, але і в очах вгадувалися бездомність і невпевненість, тому що одного разу мене зупинив червоно-білий патруль і з пристрастями поцікавився, чи не волоцюжка я. На щастя, я зуміла обуритися настільки жваво й вірогідно, що стражники дали мені спокій. Я забилася в якусь шпару й довго переживала свій страх; із волоцюгами

в місті не церемонилися, тут будь-який жебрак мав більш-менш жалюгідний прихисток – тільки я ще опиралася долі та не поспішала найматися в служниці.

Втім, час грав проти мене; випадок зі стражниками змусив серйозно замислитися про майбутнє. Воно, це майбутнє, уявлялося в трьох радісних картинах: по-перше, я могла послухатися Флобастерової поради та знайти роботу в якійсь харчевні; цей шлях був, між іншим, не такий уже й поганий, тому що старанна служниця рано чи пізно заробить собі на нову сорочку, черевики та сукню зі шлярками, тоді вже можна спробувати щастя й влаштуватися покоївкою до пристойної родини, а там вийти заміж за лакея – і жити собі до старості в спокої та достатку. По-друге, наближалось літо – а влітку в селах жнива, і скрізь потрібні молоді здорові руки, хай і не надто вправні, зате швидкі від голоду та ладні працювати від зорі до зорі. А потім, восени, в селах гуляють на весіллях – знову ж таки, молода робітниця, якщо не косоока та не кульгава, має шанс отримати в чоловіки життєрадісного сільського хлопця...

Я перевела подих. Третій шлях був найсумнівніший, він майже напевне вів у нікуди, бо пов'язаний був із болем і припиненням – називалося це «боротьбою за Луара».

Багато разів я сперечалася сама з собою, доводила собі ж, що мій коханий і гадки не мав мене ображати – він не прогнав мене й не відштовхував, він не сказав мені єдиного брутального слова... Докази відкидалися з порогу й знову ж мною самою: він не гнав мене – він просто мене не помітив. Краще б він розщедрився на ляпас – це, принаймні, коштувало б йому якихось зусиль... Щоразу подібна суперечка закінчувалася прокльоном і спробою забуття самого Луарового імені – однак минало кілька годин, і бесіда з собою починалася знову.

Я згадувала по хвилинах наші з ним дні та ночі – а їх, виявляється, було не так уже й багато. Я перебирала слова, сказані нами одне одному, як скнара перебирає дорогоцінне каміння в своїй скриньці. Я поновила в своїй пам'яті сцену, свідком якої ніколи не була – як мати б'є Луара та з прокльоном вигонить із дому. І кожного разу ця сцена бачилася мені по-новому, але кожного разу я відчувала однакове каяття.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Нарешті я почала думати про Торію Солль. Про страшну незбагненну жінку, яка обожнювала свого чоловіка та сина й відразу втратила обох. І це після таких страшних випробувань у молоді літа – здавалося, доля могла б і пожаліти... Не бити двічі по тому самому місцю...

Я згадувала, як захиталася Торія, коли почула від мене, що я, мовляв, сина не зрікалася. Цікаво, що б сказала я за двадцять років по тому, якби довідалася, що наш із Луаром хлопчик – насправді поріддя, скажімо, Хаарове?

Мене пересмикнуло. Ні, цього пихатого багатенького блазня ніяк не можна порівняти з Фагірроу... І потім, мене ж не катували. Мене не приводили в підземелля, де розжарюються на вогнищі гаки, мене не приковували ланцюгами до лави, з мене не зривали одяг...

Багата уява підвела мене – я замружилася, обхопила голову руками, намагаючись не думати про страшне. Ні, Торія Солль – це Торія Солль... Стережися засуджувати її. Я остережуся, Небо свідок...

Егерт. Ось хто втратив сина, й зовсім безнадійно. І начебто не було всіх дев'ятнадцяти років, коли він любив Луара, ростив Луара, ризикував заради нього життям... Там, на стіні, під час Облоги... Що ж, усі ці роки виявилися неправдою?

А чим, скажіть, винна його дружина? Що не вмерла під катуваннями, що не викинула плід? Що дожила до того дня, коли випадкове недоумкувате дівчисько відкрило йому, Егерту, очі на Луарове походження?

Усі винні. А більше за всіх винен Луар – що народився, тварюка, не задушився пуповиною, не здох у дитинстві, не вмер від кору, не розбився й не втонув... Оплакали б, поховали разом із таємницею – і жили б собі далі, у любові та злагоді, зі світлими спогадами...

Я скрипнула зубами. Схоже, доведеться пробачити дурневі. Він же навіжений, за себе не відповідає, я сама схибилася б...

А можливо, вже й схибилась. У здоровому глузді я від Флобастера не пішла б навіть за королівський трон...

Втім, усі сльози вже виплакано; якщо я не збираюся заміж за лакея та не поспішаю ставати червонощокою хуторянкою,

якщо остаточно вирішила поборотися з долею за цього хлопця... Або з хлопцем – проти долі... Або навіть одна проти всіх... Побачимо. У всякому разі, висиджувати нема чого.

Підкоряючись власному наказові, я ривком підвелася з підгнилої діжки, покинутої кимось посеред прохідного двору. Обсмикала спідницю; рішуче рушила вперед – і тільки за два квартали зміркувала, куди йду.

А йшла я до славного міста Каваррена, про яке навіть не знала, де воно. Поспішала на зустріч із паном Егертом Соллем.

* * *

Господарка, що здала кімнату в найм молодому вільному слухачеві з університету, не могла надивуватися на старанність юнака: той щодня відвідував лекції, а одного разу провів у бібліотеці цілу ніч; відразу по тому характер його занять різко змінився – тепер він замкнувся в себе та цілісінькими днями просиджував над книжками, перериваючись тільки, щоб з'їсти приготований господинею обід.

Луар справді витратив багато довгих годин на опанування викраденого з Вежі багатства; «Заповіт Першого Віщуна» вразив його своєю незрозумілістю, зашифрованістю й водночас грандіозним розмахом – вцілілі у вогні тексти змушували думати про велетня, що складає ребус із просторів і часів, а заодно вже й із людських династій і поколінь. Луар читав, і волосся ворушилися в нього на голові – таким прадавнім жахом віяло від обгорілих сторінок: «І вода загусне, як чорна кров... З неба здерли шкіру... Гідні задрощів поліна у вогні... І буде їй слугою та намісником».

Цілі розділи писалися, очевидно, рунами – Луар не розумів ані літери. Зустрічалися малюнки – здебільшого так понівечені вогнем, що тварин, зображених там, неможливо було впізнати. Це була справжня чаклунська книга – Луар намагався читати її тільки вдень, при сонячному світлі, й ніколи – при свічках.

Список служителів Священної Примари Лаш виявився куди прозаїчнішим і приніс значно більше користі.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Фар Фагірра значився першим серед так званих втаємничених; коротке досє повідало Луарові, що батько його в минулому був учителем фехтування та мав у передмісті цілу низку родичів: матір, брата, двох сестер і двох племінників. Луар здригнувся від думки, що, можливо, його тітки та двоюрідні брати вціліли й можуть йому зустрітися...

Третьою особою Ордену після Магістра й Фагірри був якийсь Каара, «хранитель святині». Проти його імені стояла одна тільки позначка «вірний до божевілля». Цікаво, подумав Луар, кому саме вірний – самому Магістрові? Ордену? Цій самій «святині»? Що за людина, все досє на яку складається зі слова «вірний»? А чи був, до речі, так само «вірний» Фагірра, чи Магістр побоювався його, як можливого узурпатора? Що за стосунки пов'язували старого главу Ордену і властолюбця Фагірру?

Луар дочитав список до кінця й не полінувався взяти чистий аркуш та акуратно виписати в стовпчик імена, можливі орієнтири: як і де шукати. Двадцять років – це не двісті. Хтось та вцілів.

Він скінчив зі списком, серйозно взявся до таємних повідомлень – і відразу ж спітнів, згорбився, зчавив у кулаці медальйон.

Ім'я декана Луаяна. Багаторазово повторюване ім'я вільного слухача Солля; у ті далекі роки щонайменше двоє студентів служили шпигунами Ордену Лаша. Орден цікавився деканом – точніше, якоюсь «золотою річчю», що зберігається в його кабінеті. Орден хотів будь-що-будь заволодіти «річчю», і для цього знайдено було вільного слухача Солля, юнака, наближеного до родини декана – і в той же час такого, що перебував у полоні непереборного страху... То були часи, коли діяло закляття.

Луар витяг медальйон з-під сорочки. Іржі стало більше; Луар заплющив очі та притулився щочкою до золотої пластинки.

Що вони знали? Навіщо їм потрібен був Амулет Віщуна – їм, котрі вже тоді зважилися влаштувати «закінчення часів» і прикликали для цього Чорний Мор?

Луар здригнувся. Там, у підвалі, його батько катував його матір, щоб отримати медальйон. Невідомо, що було б, якби

Торія Солль не витримала катувань і віддала Амулет Фагіррі. Але вона не віддала.

Мама... Йому хотілося підхопитися, перекинути стілець, бігти до неї, плакати біля її ніг, бурмотіти – «я знаю», чекати на щось – на прощення? Начебто на ньому, синові, провина того – ката?

Зусиллям волі він придушив свій порив. Вона не віддала медальйона Фагіррі – але «золота річ» все одно потрапила до нього, нехай і в наступному поколінні. Боротися з долею безглуздо – потрібно вчасно зрозуміти, чого хоче доля, та підсобити їй...

Луар марно спробував зішкребти нігтем нову цятку іржі на золотій пластинці. Зітхнув. Сховав медальйон за пазуху, зібрав аркуші. Господарці повідомив, що йде на вечірку з друзями, й добра жінка від душі пораділа за свого юного мешканця.

– Ні, – здивовано сказала молода жінка. – Таке ім'я... Десь чула... Але тут нема таких.

За її спідницю ховалося сором'язливе маля з лукавими чорними очима. Кошлатий пес біля воріт не гарчав, а тільки вицирявся – однак ланцюг натягся, мов струна.

Жінка раптом спохмурніла – згадала, мабуть, хто такий цей Фагірра, про якого так запросто запитує незнайомий хлопець. Сухо кивнула Луарові та пішла в дім, ведучи за руку маля, що впиралося.

– Не згадував би, – похмуро порадив чоловік, що точив брусом вузьку лопату. – Не поминав би вголос, лихо накличеш...

– Та тут вони жили! – кругла, як сито, баба вибралася з льоху, потираючи попереk. – Там... – вона махнула рукою кудись за паркан. – Ти, – це чоловікові, – малий був... Сусіди всі від Мору й померли... І ці померли – матінка їхня, одна заміжня дочка з дітьми й одна незаміжня, та парубійко молоденький був, зовсім шмаркач... Одного дня й померли, а цей, у плаці, потім прийшов і сам закопав...

– Та що ви мелете, – неприязно відгукнувся чоловік. – Він же, – кивнув на Луара, – про Фагірру запитує... По-вашому,

СПАДКОЄМЕЦЬ

хто в плащі, той і Фагірра відразу? А може, священна примара Лаш?

– Дякую, – Луар повернувся й пішов, потилицею відчуваючи напружені погляди.

Коли проминав площу біля міських воріт, згадав, як зовсім недавно знайшов тут три візки, зіставлені до купи, і в одній з них була Танталь... І як він подав їй руку, а вона впала на нього, як замерзлий водоспад, і як потім, у готелі «Мідні врата», цей водоспад перекинувся на полум'я...

Божевільний старий у плащі служителя Лаша сидів під горбатим мостом, непорушно дивився у цвілу воду каналу. Не вірячи в удачу, не слухаючись розуму, а просто підкоряючись невиразному інтуїтивному спонуканню, Луар зупинився поруч і тихо покликав:

– Служителю Каара...

Він не був готовий до того, що сталося.

Старий сіпнувся, по тілі його пробігла судома; повільно, по волосині, він обертався до наляканого Луара – і заплили очі його розширилися, як від болю:

– Ти... Нарешті...

Луар позадкував. «Відданий до божевілля»... Яке точне визначення. До божевілля.

– Ти... – прохрипів старий, і на чолі його Луарові привидівся шрам, слід давнього удару каменем. – Ти... Повернувся...

Луар злякалося вже по-справжньому – тільки диво й немислиме зусилля волі втримали його від ганебної втечі.

– Фагірро, – заплакав старий. – Не всі... Лише деякі... Незабаром... Уже... Доверши.

– Так, – сказав Луар, відчуваючи, як по спині продирає начебто крижана лапа. – Я... незабаром.

– Клянуся! – старий підкинув руку вгору. – Він... без пам'яті, ти правий... Він не гідний... Гідний не кожен... Каара гідний... Ти правий, Фагірро, ти знову правий... Доверши ж!

– Що? – прошепотів Луар майже проти власної волі.

Старий раптом посміхнувся – і посмішка, що оголила беззубі плямисті ясна, була жаклива – така немічна, така

щира й водночас улеслива. – Ти задумав... Правильно, Фар. Не всі... Але Каара гідний, так?

– Так! – вигукнув Луар, повернувся та бігцем кинувся геть.

Того вечора він довго стояв перед дзеркалом, із двох боків освітлюючи своє обличчя двома довгими свічами.

Він хотів побачити в ньому те, що побачив старий. Він хотів знати, який вигляд мав Ф'агірра.

* * *

Стара нянька, чиїм турботам довірено було маленьку Алану, багато днів підряд не знаходила собі місця.

Заміський будинок Соллів, великий і зручний, пустував без слуг; з мешканців у ньому залишилися тільки сама пані Торія та дівчинка з нянькою. Господарство занепадало; нянька збивалася з ніг, намагаючись усюди встигнути, готувала й прибирала, годувала коней, чистила стійла – й одночасно намагалася наглядати за вихованкою, котра що не день дедалі більше відбивалася від рук.

Маленький затишний світ Алани розвалився остаточно. Вона втратила батьків і брата, а тепер втратила ще й дім – тому що звичний побут її доглянутого дитинства відрізнявся від нинішнього, як морський берег від м'якої болота. Вона стала похмурою та примхливою, понурою, ніби звіря, і дедалі частіше відповідала на няньчині турботи відвертою брутальністю – добра жінка не зважувалася її покарати, тому що останніми днями Алана втратили й матір.

Пані Торія Солль замкнулася в своїй кімнаті й не бажала нікого бачити. Нянька годинами простоювала під дверима, благаючи пані з'їсти хоч яблуко, хоч скибочку м'яса, – сама згадка про їжу викликала в Торії відразу. Вона не оголошувала про голодування – просто не могла їсти, тільки жадібно пила принесену нянькою воду. Коли стара жінка побачила її крізь щілину в прочинених дверях, довго потім журилася та плакала – Торія постарілась

СПАДКОЄМЕЦЬ

років на двадцять, шкіра її щільно облягала кістки, а на змарнілому, блідому до синяви обличчі гарячково блищали збуджені, нездорові очі.

Одного разу – це сталося ввечері, коли нянька на кухні годувала Алану вже охололою кашею, – пані спустилася до них. Невпевненими кроками пройшла повз помертвілу жінку, мовчки підхопила на руки Алану та безтямно притисла до себе – так, що очі дівчинки розширилися від болю. Торія трусила її стискала, істерично цілувала, плутаючись пальцями в розпатланому волоссі, постогнувала та промовляла ледь чутно: «Маленький... Хлопчику мій... Малесенький... Синку...» Потім до Алани дійшов весь жах того, що відбувалося, вона затріпалася від переляку, закричала на все горло, заплакала так, що сльозинки розлетілися віялом; Торія начебто протверезіла від цього лементу, безвольно опустила руки, дозволяючи дівчинці вислизнути на підлогу, повернулася й мовчки пішла геть.

Цілу ніч стара жінка й маленька, тремтяча Алана скиглили та плакали, тісно пригортаючись одна до одної.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Ранок він провів на самоті, як, втім, і попередній вечір, і ранок перед тим. Пиятики в будинку Соллів поступово зійшли нанівець; для жителів Каваррена не лишилося таємницею його дивне небажання виконати свій військовий обов'язок, з'явитися на заклик і очолити гарнізон у боротьбі з розбійниками, про яких вже й у Каваррені говорили, – які вони нечувано жорстокі та знахабнілі. Місто, як і колись, жило чутками. Але й чутки не вічні, хтось уже втратив інтерес, хтось знизав плечима, а хтось і прямо оголосив Егерта Солля зрадником і боягузом...

Він посміхнувся. Городяни могли припустити, що їх, городян, думка мало турбує Солля – але в них забракло б уяви зрозуміти, до якої міри йому начхати на всі їхні пересуди. Він сидів біля вікна та байдуже дивився, як пузиряться під дощем калюжі, як блукають подвір'ям пси та час від часу гримлять по бруку карети з чванливими гербами.

У двері нерішуче постукали; сумний лакей простромив у щілину свого круглого, схожого на гудзичок носа:

– Пане... Там... Запитують...

Егерт кволо відмахнувся. Відвідувачі не цікавили його.

Лакей пішов – однак за хвилину повернувся знову, трохи збуджений:

– Пане... Вона говорить... що це важливо... Що вона...

– Хто – вона? – Егерт здивувався. Візит дами до нього справді був дивиною.

Лакей пом'явся. Тихенько зітхнув:

– Дівчисько, мій пане. Таке... дівчисько, одним словом.

Егерт подумав, розглядаючи дощ. Погода здавалася мало підходящою для візитів, і він розсудив, що, можливо, таємнича відвідувачка справді дуже хоче його бачити.

– Преси, – кинув він лакеєві.

Той знову зам'явся:

– Та вона... Мокра, пане мій, замурзана, килим забруднить...

– І ти не в змозі позбавити мене візитів замазур? – запитав Егерт холодно.

Лакей заметушився:

– То... гнати, чи як?..

Егерт зітхнув і підвівся.

Дівчина чекала біля дверей; вона справді була схожа на викупаного в болоті їжака. Чорне волосся злиплося і висіло бурульками, від підшов драних черевиків натекла вже ціла калюжа, й тому Егерт упізнав її не відразу, а тільки тоді, коли зробила крок йому назустріч і хрипкувато, застуджено пробурмотіла:

– Пане Солль... Я приїхала, щоб... Луар.

Цього імені вона могла б і не вимовляти. Він і так чудово пам'ятав осіннє свято з мандрівним театром, запальну комедіантку, що викликала загальний сміх, і свого сина в сірому плащі служителя Лаша. Дівчина на ім'я Танталь пов'язувалася в його пам'яті з шоком, жахом і болем відкриття – а тому він і зараз поморщився, як від болю:

– Що – Луар?

Вона закліпала, раз у раз судомно ковтаючи. Здається, його байдужість і ворожість виявилися для неї несподіваним

СПАДКОЄМЕЦЬ

ударом – і зараз вона щосили шукала слова, щоб задобрити його:

– Луар... Я хочу поговорити з вами. Пане Солль, я вина, але так вийшло, що я все знаю...

За плечем у Солля нашорошив вуха цікавий лакей. Солль придушив у собі легкодухе бажання відіслати його.

– Що – все? – запитав він зумисне голосно, щоб довести їй собі, й лакеєві, наскільки байдужі йому геть усі таємниці. Втім, у глибині душі він був упевнений, що дівчиськові відомо щось зовсім інше, дрібне, незначне.

Вона перевела подих. Скоса глянула на лакея; попросила тихо й жалібно:

– Нахиліться... Я скажу...

Він знизав плечима, нахилив голову – і тоді, дівчинка наблизилася свої сині від холоду губи до його вуха, прошепотіла ледь чутно:

– У нього медальйон... Він ходив на могилу... Але він не винен. Він був у Вежі Лаша... Він стане як Фагірра. Не можна... Чому ви його покинули?!

Лакей нічого не розчув і скривджено засопів. Егерт забув випростатися, і тому збуджені очі дівчиська виявилися зовсім поруч із його очима. Благальні, мокрі, перелякані власною зухвалістю очі:

– Пане Солль... Я, звичайно, не маю права... Але більше ж нема кому вам це сказати... Пробачте...

Він із зусиллям розігнув відразу занімілу спину. Важко пішов до себе; біля сходів озирнувся:

– Ти, напевне, хочеш їсти?

Вона мовчала, дивилася зацьковано й не знала, чого від нього очікувати.

Він через силу посміхнувся:

– Гаразд... Тебе нагодують. Потім поговоримо.

Вона поквапливо кивнула, але він побачив, що дівчина хоче ще щось сказати й не зважається.

– Ну? – запитав він через плече.

Вона переривчасто зітхнула:

– Якщо можна... Я хотіла б... помитися.

Весь шлях до Каваррена зайняв, за її словами, «багато днів» – як багато, вона сказати не могла, збилася з ліку десь на середині шляху. Вона добряче змінилася з того часу, як Егерт бачив її востаннє, – схудла, подорослішала та розгубила половину своїх веселощів. Втім, гаряча ванна та добрий обід вдихнули в неї життя. Кутиком ока Егерт помітив, як вона, встаючи з-за столу, прилаштувала серветку на зігнутий лікоть статуї, що прикрашала їдальню, і бронзовий пастушок став схожим на трактирного слугу.

Егерт привів її в кабінет і дав можливість роздивитися вепрів на gobеленах, жінку в хлопчиком на парадовому портреті; потім вона сіла в крісло, в те саме, де кілька місяців тому сидів Луар. Егерт придушив у собі гіркий спогад.

Вона заговорила, спочатку з натугою, переборюючи ніяковість, а далі все швидше, розкутіше, причому, голос її дивним чином змінювався залежно від того, хто саме був на цей момент героєм розповіді. Егерт відчув, як спину йому обсіпало морозом, – у вустах ледь знайомого дівчиська виразно звучали Луарові інтонації. Вона говорила, звично керуючи увагою слухача, по черзі влазячи в шкіру всіх численних персонажів, – а він дивився в її мерехтливі чорні очі й думав, що в ній прослизає щось від Торії – зовсім юної, котра ще не пережила смерті нареченого, одухотвореної своєю наукою та своїм коханням... Звичайно, Танталь ні обличчям, ні вдачею нітрохи не була схожа на Торію. Але ось цей блиск у очах...

Він дозволив собі розслабитися. Зовсім трішки. Розпустити броньований панцир, який відрізував його від світу, подумати про молоду Торію, про родимки на її шиї, про першу шлюбну ніч суворого та цютливого Луара...

Яке щастя, що всі ці місяці хлопчик був не сам.

*

Я розповіла йому все. Тобто я, звичайно, розповіла йому все, що вважала за потрібне, що, на мою думку, він повинен був знати про Луара. Деякі подробиці, звичайно, пропустила – і відразу попалася, тому що Егерт Солль не був дурнем.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він підвівся, відійшов до вікна. Дивлячись у його широку спину, я знову відчула запаморочення від думки, що він приєднав мене, розмовляє майже як із рівнею, що я сиджу в його кріслі, грюю ноги в його килимі, що ми з ним розмовляємо сам-на-сам – але ж він завжди уявлявся мені чимось недосяжним, як статуя на високому постаменті...

Я приплющила повіки. Мандрівки гарні, коли ти легенько підстрибуєш у візку, коли з тобою друзі й завжди можна сподіватися на ситу вечерю; інша річ – пішки та самотою, та нинішніми неспокійними шляхами, та впроголодь, та коли ночуєш попідтинню...

Я посміхнулася. Добрі сільські хлопці давали мені грошей за «пшак». Я підходила до першого-ліпшого та пропонувала «пшакнути» за мідну монетку; той довго мучився – але цікавість брала гору, і я показувала нескладний трюк, якого навчив мене Флобастер, маленьку виставу з надуванням щік, ворухінням вухами та кумедним «пшаком» у кінці... Такий ось немудрий цирк.

Дітлахи й молодь, жадібні до видовищ, приводили друзів, часом я збирала цілу пригорщу монет – але траплялося й так, що на околиці наздоганяв здоровенний парубок і віднімав усе – й те, що заробила, й те, що було раніше, часом навіть хліб...

Посмішка моя згасла. Я не стрималася та зітхнула – Соль озирнувся від вікна, за яким так само лилася вода. Ми зустрілися поглядами, і я зрозуміла: все, про що я змовчала, ясне для нього, як білий день.

– Так, – сказала я голосно, намагаючись власним зухвальством притлумити свої ж невпевненість і страх. – Так. Я ось його люблю. Ну то й що?

Він сприйняв моє зізнання зовсім несподівано. Криво посміхнувся:

– А я, виходить, не люблю. Мати не любить.

Я заметалася, не знаючи, що відповісти; він знову відвернувся:

– Мені тут останнім часом взялися дорікати... То обов'язку військового не виконую, то сина зрікся... Тобто не сина, а... Але все одно негоже. Покинув напризволяще... Так?

Я встала. Підійшла до нього, стала навколішки:

– Так. Ось убийте мене, виженіть... Я ж усе розумію. І про пані Торію, і про вас... І взагалі це не моя справа. Але Луар не винен. Ну за що ж... Він же не винен, що народився... І якщо з ним тепер щось трапиться... Ви будете винні. А тепер можете бити мене... І вигонити...

Він довго дивився на мене згори вниз. Потім нахилився, схопив твердими пальцями під пахви – у мене навіть дух перехопило. Підвів з колін і підняв над підлогою, немов кошеня; обличчя моє виявилось врівень із його обличчям. Так минуло кілька довгих хвилин, протягом яких я намагалася не дихати.

– Добре, – він зітхнув і поставив мене на підлогу, – тобі потрібна була мужність, щоб сказати мені все це. Тепер я теж... виявлю мужність. Сядь...

Підкоряючись його жестові, я повернулася назад у крісло. Він пройшовся по кімнаті, прислухаючись до якихось своїх думок. Зупинився напроти мене; я зайорзала й звелася.

– Та сиди ти... – він легенько штовхнув мене в плече. По-стояв, роздумуючи; зітхнув:

– Коли Торії Солль було трішки за двадцять... Вона, юна наречена, приїхала до Каваррена з нареченим... Це був не я. Це був студент на ім'я Дінар Дарран.

Він помовчав, спостерігаючи за моєю реакцією. Звичайно, я здивувалася, але вважала, що непристойно виказувати це. Він, схоже, залишився задоволений моєю витримкою, гмикнув і вів далі:

– Вони прибули до Каваррена в якійсь справі, пов'язаній із науковими дослідженнями... На лихо, тут трапився я, перший боець і перший коханець у місті, і, звичайно, краса Торії не залишила мене байдужим... Я повівся кепсько, і розлючений студент Дінар викликав мене на дуель... Я вбив його, – Солль знову пройшовся по кімнаті, скося спостерігаючи за моєю реакцією на таке зізнання. Я сиділа ні жива ні мертва – щось говорило мені, що ніхто інший не вдостояювався раніше настільки відвертої Егертової сповіді. Мені навіть стало страшно – честь це, чи покарання?

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Я вбив його, – повторив Егерт, дивлячись у стелю. – Він, бідолаха, й фехтувати майже не вмів... Тим би справа й скінчилося – але ось трапилося так, що того самого дня в Каваррені виявився дехто, й він став свідком дуелі... І мене було звинувачено в зумисному вбивстві. Правильно звинувачено, між іншим, – він мимоволі зіщулився. – І дехто викликав на дуель мене...

Солль замовк. Я дивилася, як він згадує, ні – переживає заново те, очевидно, страшно, що трапилося потім.

– Він закликав мене, – промовив Солль глухо. – Зовні це нагадувало шрам на щоці, – він із зусиллям провів пальцем від скроні до підборіддя, залишив на шкірі червону смугу. – Отакій шрам... І закляття боягузтва. Я став нестерпно, болісно боязкий, я втратив себе, мене зжерло це боягузливе чудовисько, я боявся темряви, висоти, болю, крові... Боявся ганьби – але саме ганьба стала переслідувати мене по п'ятах, тому що боягузів прийнято нехтувати, – він перевів подих.

– Пане Егерт, – прошепотіла я, – може, не треба?

Він зрозумів, що я хотіла сказати. Похмуро посміхнувся:

– Треба, Танталь... Я хочу, щоб ти зрозуміла...

Нарешті він сів, заклав ногу на ногу, склав долоні на коліні:

– Так... Мені довелося залишити колишнє життя і втекти з міста. Я пережив і біль, і бруд, і сором, поки доля не привела мене в місто, де деканом університету був пан Луаян, а Торія – Торія! – виявилася його дочкою... Я хотів знову втікати – але декан не пустив мене. Він заронив у мою душу надію – зустрітись з тим, хто закликав мене, й вимолити прощення...

Доц за вікном перестав бути зливою, пертворився на дрібну, надокучливу мжичку, що заліпила скло. Егерт замовк, і я вже була вирішила, що більше він нічого й не розповість.

Він раптом посміхнувся:

– Виходить, Луар тепер – справжній чоловік? І ти гідно поцінувала його?

Я здригнулася від несподіванки й втратила над собою контроль. Мої вуха, шия, обличчя залило теплим і болісно червоним. Я потупилася, нахилила голову, марно силкуючись схватися від Егертового погляду.

Його рука лягла мені на потилицю:

– Ну... А мене ж навіщо соромитися?

Я завмерла, не сміючи підвести голову й ненароком скинути його долоню; він зітхнув, обережно поляскав мене по потилиці, відійшов до вікна.

Він говорив і говорив; перед моїми очима виникали та розпливалися примарні картини чужого жорстокого життя. Я бачила двадцятилітнього Егерта Солля, що вперше сходить на ганок величного Університету, бачила гордовите обличчя молодої Торії, котра замкнулася в своєму горі... Забагато болю. Ці двоє пройшли довгий і болісний шлях і стали щасливі – ніби для того, щоб дати можливість Ордену Лаша знищити це щастя. «Закінчення Часів», розрита могила, Чорний Мор, що з'явився на заклик божевільного Ордену... Несподівано сплив спогад про мого блідого прищуватого дядечка, постійно чимось пригніченого, який тонким і надривним голосом сперечається з моєю матір'ю... Тоді ще живий... І відразу – мурашки по шкірі, тому що, слухаючи Егерта, я начебто на власні очі побачила декана Луаяна, мага, який зупинив Мор ціною власного життя.

Егерт затнувся. Спохмурнів, кусаючи губи. Рвучко обернувся до мене:

– Фагірра. Ту людину звали Фагірра; він намагався примусити мене до зради... Я ж був боягузом, я не міг протистояти насильству... Після того, як задум Ордену провалився, у всьому звинуватили Луаяна, буцімто він викликав мор чаклунством... І Торію. Її схопили...

Я здригнулася. Темниця й катівня. І та людина, рідний батько Луара: «Де ж він? Де Амулет?»

– Амулет? – перепитала я мимоволі. Солль, здається, не почув:

– ...А свідком обвинувачення був я... Точніше, мій страх. Я повинен був сказати те, чого чекав від мене Фагірра... Тому, що мій страх був сильніший за мене. Він зробив мене рабом... Фагірра знав, – він знову сів, зчепив пальці. Стомлено зітхнув:

– Ось... Коли вона ввійшла до зали суду...

Я замружилася. Кожен крок – біль у скаліченому катуванням тілі... І юрба, густа, як кисіль, щільна юрба, сповнені

СПАДКОЄМЕЦЬ

ненависті погляди... Гул, ревіння – і мертва тиша... І поміст, на який сходять свідки... Суддя за довгим столом і осліп для приреченої жінки...

Соль перевів подих:

– Вона теж знала. Вона знала, що я скажу – «так». Так, поважний пане суддя, і ви добрі люди, так, Луаян з дочкою викликали Мор, так, я був поруч і все бачив... Так. Так. Вона сама дозволила мені. Так.

У очах його промайнув якийсь похмурий, моторошний вогник. Я затамувала подих.

– Не знаю, як... – глухо вимовив Егерт, – але я сказав «ні». Ні, брехня, ні, не було...

Він відкинувся на спинку. Потер долонями обличчя:

– ...І цієї миті закляття спало з мене, Танталь. І шрам зник... І все стало... добре. Тому що... Ці кліщі, в них руків'я заточені... У груди. Тому, що в мене іншої зброї не було, а він мав отруєний стилет... Край. Закопали. Забули...

Він забрав долоні. Його очі були сіро-блакитні з темними обідками – стомлені, хворі очі:

– Ось і все, Танталь. Після народження Луара... Торія довго хворіла. І в неї не було інших дітей – довго, дуже довго, начебто Фагірра, вмираючи, послав їй услід проклін... І ми вже втратили надію, коли народилася Алана. І ось тепер ти знаєш...

Він відвернувся. Сказав, звертаючись до вепра на старому гобелені:

– І в житті моему було багато щастя... Так багато, що теперішня розплата здається мені майже справедливою. Торія... Вона стала частиною мене, і вона болить у мені... Вона... Як споганена святиня, до якої несила повернутися. Бачиш, як я говорю... Нікому... Чомусь тобі. Ти не знаєш, чому?

Мені схотілося знову стати навколішки.

– Є ще один чоловік, – він бездумно провів пальцем по ікластій веприній морді, – який... якому я міг би... але це було б по-іншому. Він сам усе знає... Адже це він позначив мене шрамом і наклав закляття... Він зламав моє життя... Подарував мені... мене... – він зітхнув. – Але я боюся його. Я ніколи не говорив би з ним так само, як сьогодні з тобою.

– Хто це? – запитала я пошепки.

– Його звуть Блукачем, – зронив Егерт, як мені здалося, неохоче. – Іншого імені ніхто не знає... Він старий... Він не маг, але...

– Наклав закляття?

– Так... Він... ніхто не знає, хто він. Декан Луаян вважав, що він колишній Брамник, який не впустив у світ Того, хто стояв на порозі, Третю Силу... І обпалений цією Силою, відзначений... Ах так, ти ж не знаєш, що це таке... Брамник, Двері... Ти не знаєш. Та і я не знаю до пуття... Але раз на рік, на День Превеликої Радості, він приходить у місто... І ми зустрічаємося з ним в трактирі «У землерийки». І я жодного разу не зважився з ним заговорити... Дивимося один на одного, випиваємо по склянці вина – і він іде, а я залишаюся.

Він заплющив очі, пригадуючи. Ледь підвів кутики губів:

– Він не змінюється останні двадцять років... Увесь той час, що я його знаю. Дивно... Для людини... Втім, хто знає. Він... Такі байдужі очі, в них немов байдужість цілого світу... І повіки без вій. І дивно було б, якби наші, людські справи ще цікавили його... Йому, напевне, все одно... Але в День Превеликої Радості... Він приходить і жодного разу не спізнився.

Ми довго ще просто слухали дощ.

– Амулет, – Егерт потер чоло й зітхнув. – Луар здобув Амулет... Який так хотів здобути Фагірра. Він зберігався у кабінеті декана Луаяна... По його смерті Торія переховала його, щоб я, боягуз, не виказав під катуваннями... І сама... не сказала... йому. Коли підійшла Облога... Ми віддали медальйон. Віддали Блукачеві, тому що він, ми знали, збереже його... Виходить, Луар бачився з Блукачем. Виходить, той віддав йому медальйон. Виходить, Луар – дійсно Вішун...

Ця думка спадала мені й раніше – але тільки вимовлена Егертом уголос; вона остаточно перетворилася з марення на вирок.

– Ну й що тепер? – запитала я пошепки. – Він... Мені здається, він щось замислив. Він вирішив – раз усі повторюють мені, що я син Фагірри, то я таки буду його сином... Що ж тепер, пане Егерт?

Він посміхнувся:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Дівчинко, я-бо вже точно не маг... І я не вмю повертати час назад. Чого ж ти хочеш?

Я зібралася з духом:

– Я хочу, щоб ви повернулися. Я хочу, щоб ви знайшли Луара... І щоб ви попросили прощення в пані... у Торії. Йй... зле.

– Та ти нічого не зрозуміла, – сказав він тужливо. – Потвоєму, зрубане дерево достатньо приставити до пенька, щоб воно зацвіло...

І тоді я розлютилася. Здоровий глузд устиг злякано писнути «не треба», але злість уже вдарила мені в обличчя, знову залила його фарбою:

– Ви... Та ви просто... Ви покинули поранену людину. Може, смертельно поранену. Ви носитеся зі своїм болем... А їх ви прирекли... на ще гіршу самотність. І не шукайте, немає вам виправдання... Навіщо ви залишили Торію – і саме тоді, коли повинні б...

– Замовкни, – сказав він холодно, і в голосі його пролунало таке, від чого слова присохли до мого язика. Я справді забула, з ким говорю. Кого повчаю. Упаси Небо зв'язуватися з полковником Соллем.

Я втягла голову в плечі, дивлячись у підлогу й стомлено думаючи, що ось він, кінець моєї місії, котра ганебно провалилася, і тепер має бути дорога назад з «пшаканням», дощем і холодними ночами, а по тому замість Луара мене зустріне молодий Фагірра й мені залишиться тільки мовчки відступити йому з дороги...

За вікном запали сутінки. У півморочу кімнати я бачила тільки нерухомий Егертів силует; так минула, мабуть, ціла година. Він сидів, як камінь, – а я не зважувалася встати й піти.

– А як же твій театр? – раптом запитав він неголосно. – Я його не уявляю... без тебе.

У мене перехопило горло. Я не відповіла.

– Через Луара? – запитав він так само тихо.

Я кивнула, сподіваючись, що в темряві він не розгледить цього руху. Але він розгледів:

– Назавжди?

– Пане Егерт, – прошепотіла я, – я, мабуть, піду. Пробачте... Я піду.

Він підвівся, підійшов до столу й запалив свічу. Спочатку освітілися долоні в павутинні тіней, а далі й обличчя – дивно спокійне, навіть відсторонене; я підхопилася, обсмикуючи спідницю:

– То я піду, так?

– Сядь, – знову зронив він, не обертаючись. Мені стало страшно.

– Танталь, – попросив він, дивлячись у вогонь. – Розкажи тепер про себе.

...Я довго мучилася, намагаючись відбутися баечками та раз у раз бурмочучи: «Ось і все». Мені забракло духу брехати, сумління заважало; я довго не могла повірити, що все це йому цікаво, – а потім щось усередині мене прорвалося, і я сповна відплатила йому за його відвертість, заново проживаючи й дитинство, і притулок, і зустріч із Флобастером, і зустріч із Луаром... Я розповіла йому про нашу першу ніч у візку, а потім про готель «Мідні врата» – щоб він зрозумів. Цього разу я не змовчала ні про що, розповідаючи й соромітне, й непривабливе, я впивалася власною сповіддю, як впивається подорожанин, який дістався до останнього ще не висохлого колодязя. Я вперше в житті зрозуміла тих дівчисьок із притулку, які так любили плакати й розповідати мені історії свого життя...

– Так, – сказав він, коли я замовкла. – А мені здається, що так мало часу минуло... звідтоді, як я пояснив Луарові, в чому взагалі різниця між чоловіком і жінкою.

Він посміхнувся й довго, вимогливо дивився мені в очі – поки не дочекався, щоб я посміхнулася теж.

– Ти... гарна дівчинка, Танталь. Як шкода... Що все це... Так обернулося. Як шкода...

Десь унизу ляснули двері й почувлися голоси. Я мимоволі здригнулася; до кімнати неголосно постукав слуга:

– Пане Егерт... Гінці... Знову добродії стражники, послання...

Посмішка згасла на Егертовому обличчі, і весь він відразу постарівся та згорбився. Відвернувся до темного вікна.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Пане Егерт, – сказала я так переконливо, як тільки могла, – їдьмо туди, пане Егерт... Їдьмо, самій мені страшно повертатися...

Цей убивчий аргумент спав мені на думку щойно – я зраділа і з притиском повторила:

– Так, страшно... Там же розбійники на дорогах... Пане Егерт...

Слуга простромив у щілину прочинених дверей голову та руку зі свічкою:

– То що, пане? Просити?

Егерт повільно повернувся до мене:

– Танталь... Почекай поки... Вийди.

Коли слуга вів мене звідти, я чула нервові, напружені голоси гінців, які очікували в передпокої. Далі почувлися кроки на сходах і бряжчання шпор; потім я опинилася в маленькій кімнаті для гостей, і слуга з поклоном подав мені вечерю.

* * *

Над входом до пекарні красувався глиняний коровай із величезним дерев'яним ножом, який стирчав із його надр. Луар дочекався, поки чергові відвідувачі вийдуть із крамниці, а тоді ввійшов сам.

За прилавком стояв хлопчик років дванадцяти; коли він вгледів Луара, то посміхнувся за звичкою, але водночас і щиро:

– Чого бажає пан? Булки, бублики, гарячий хліб...

Луар забарився з відповіддю, вирішуючи, чи не варто купити булку та забратися геть – однак те натхнення, що спонукало його гукнути божевільного старого під мостом, уже ствердилося в своїй владі.

– Я хочу бачити пана Трактана, – сказав Луар хлопчикові. Той зніяковів, оглянув Луара, знизав плечима:

– Тут є тільки пан Актан... Може, ви переплутали ім'я?

– Так, – сказав Луар по нетривалій паузі. – Переплутав.

Хлопчисько пробурмотів вибачення й пірнув у надра крамниці, де містилася пекарня.

– Дідусю! – приглушено долинуло до Луара. – Діду! Там... це тебе... Та не знаю я, хто...

До крамниці ввійшла прискіплива покупачка, очевидно, з постійних; хлопчик заходився обслуговувати її – а за хвилину в отворі дверей постав здоровенний, червоновидий, пухкий, ніби хмара, пекар у білому від борошна фартусі:

– Е... Малий, хто?

Хлопчик кивнув на Луара. Пекар здивовано втупився в обличчя незнайомого юнака:

– Е-е... Перепрошую, парубче... Тісто підійшло, тісто не чекатиме... Чим, власне...

Натхнення м'яко штовхнуло Луара в потилицю:

– Доброго дня, служителю Трактан, – сказав він пошепки й мало не цілу хвилину дивився потім, як гаряча фарба сходить із обличчя пекаря, як це обличчя робиться білим, наче цукор.

Постійна покупачка пішла з повним кошиком, і хлопчик теж витріщився на діда з подивом і занепокоєнням. Луар чекав; нарешті пекар схопив повітря ротом, ніби спіймана рибина:

– Я...

– Я вам не ворог, – холодно запевнив Луар. – Однак хочу поговорити.

Пекар нервово витер руки об фартух. Потім знову витер, немов бажаючи змити з них щось ганебне й бридке. Спохопився, оглянув крамницю, щось невизразно пробурмотів хлопчиськовій й кивнув Луару:

– Так... Е-е... Ходімо...

Вузкий темний коридор наповнений був густим апетитним запахом хліба. Над краєм великого цебра підіймалося, мов подушка, біле тісто. Пекар зупинився, не знаючи, очевидно, куди ж іти далі. Знову витер руки об фартух:

– Звідки ви...

– Не має значення, – обірвав його Луар. – Хоча... Подивіться на мене уважніше.

Пекар нервово примружився, наблизив сльозаві очі до самого Луарового обличчя. У коридорі стояли сутінки, тому знову майже хвилину минула, перш ніж пекар здригнувся

СПАДКОЄМЕЦЬ

й відсахнувся. На чолі його намистинками виступив піт; Луар відчував щось подібне до розчарування: виявляється, весь цей час він потай сподівався, що колишній служитель Трактан не впізнає його.

– Ви... хто? – через силу вичавив Трактан.

– Я його син, – повідомив Луар байдуже. – У мене до вас кілька запитань.

Пекар згорбився. Фартух у його руках давно вже перетворився на сіру брудну грудку, яка нервово переходила з долоні в долоню:

– Я... Думав... Що ніколи більше... Я літня людина, у мене родина... У мене діти, онуки... Я давно змінив ім'я... Я думав, що все скінчено... У чому ж моя провина...

– Я вас не звинувачую.

Пекаря пересмикнуло:

– Всі ці роки... Так, я вцілів... Хоч я й ходив із заступом... Туди, до пагорба... Я не відав, що творив... Я думав, що Лаш...

Він затиснув собі рота і з жахом озирнувся; з крамниці долинав привітний голосок хлопчика, який розмовляв із покупцем.

– Хто віддав наказ? – вкражливо запитав Луар. – Хто віддав наказ розкопувати пагорб? Магістр? Чи Фагірра?

Пекар затрусився всім тілом:

– Не було наказу... Була воля Лаша. Я... мене не допустили до таємниць... Я не був посвяченим... Навіщо вам це потрібно?!

– Але ж загинуло стільки люду, – промовив Луар замислено. Пекар знову озирнувся, благально заломив руки:

– Слухайте-но... Ідіть собі... Я нічого не знаю, я хотів забути... Я не винний, розумієте? Там, у Вежі, теж умирали... І я міг умерти, але Небові було завгодно, щоб я вижив... Мої онуки... не знають... Хто ви такий, щоб приходити сюди й... Хто ви такий, щоб...

Він затнувся. Луар посміхнувся сухо:

– Я його син, пригадуєте?

Пекар скулився, ніби міхур, з якого випустили повітря. Прошепотів благально:

– Ідїть. Я... нічого не знаю.

Луар постояв, розглядаючи враз постарїле, сіре зморшкувате обличчя; потім зітхнув, попрощався і вийшов геть, лише кивнув від дверей здивованому хлопчикові.

Блукаючи вулицями, він не встиг ще дійти додому, коли важке тіло пекаря захиталося в замкненій коморі на короткому сировому ремінці.

* * *

П'ять днів я пробула в домі Солля, і за весь цей час він не сказав ні «так», ані «ні». Жодного разу не погодився їхати зі мною в місто, до Луара – і жодного разу не відмовив у моєму наполегливому проханні. Я змучилася.

Солль перебував у якомусь сонному заціпенінні – немов сама оболонка його бездумно дивилася у вікно чи блукала вулицями, а дух витав десь за хмарами, і там, у його надхмар'ї, панувала глуха ватяна тиша, спокій і байдужість. Як там він говорив про Блукача? «Байдужість усього світу». З його неуважних застережень я зрозуміла, що хтось із посланців-стражників – а це було, схоже, далеко не перше таке посольство – у вічі назвав його боягузом, чим добряче потішив. Він так і висловився – «потішив», і після всього, що було мені тепер відомо про нього, я розуміла, що він не красується, не стає в якусь позу.

На шостий день я пішла. Нашкрядала безглузду записку, зав'язала у вузлик якомога більше їжі. Залишатися в цій глухій невизначеності не мала більше ні бажання, ані сили.

Пішла я в препоганому настрої – однак весна, яка розгулялася так, що загрожувала от-от перейти в літо, помалу витиснула з моєї голови всі тяжкі думки. Я ішла, як мураха клумбами – все навколо цвіло й колихалося, обсипаючи пилок, зачинаючи потомство з радісним дзижчанням, з ледь чутним дзвоном запилюючись, і я дихала так глибоко, що запах квітучої землі пронизав мене, здавалося, до самих п'ят.

СПАДКОЄМЕЦЬ

У першому ж селищі, де я зупинилася перепочити, тільки й розмов було, що про розбійників.

Неподалік спалили якийсь хутір, розграбували хлібні запаси та прирекли жителів на поїдання кропиви до самого нового врожаю. Хто опирався, того повісили й не веліли тиждень зніматися – а коли хтось із близьких таки познімав тіла раніше вказаного терміну, повернулися й родичів теж перевішали...

Молодий хлопець із солом'яно-жовтим волоссям сперечався до хрипоті: Сова, мовляв, дурень, що таке витворює – йому дружити з селянами треба. Так він усіх розлютить врешті-решт, що хуторяни якщо самі не приріжуть – то видадуть варті... Його похмуро обірвали: вкороти язика... Воевода... Було вже – перебили з десяток розбійничків... Так на місці того села й попіл давно прохолов. А варта далеко, варті начхати, а хоч би й не начхати, так Сову їй все одно не схопити, ліс великий...

Жовчний дідок із ремінцем у волоссі засумнівався: а чи правда, що всі розбійники під Совою ходять? Надто вже багато їх: і там, і тут, та все різні зграї – до чого тут Сова?

Його теж хутко обрубали: усе Сова... Хто ляпає язиком – той потім теліпається на сучку... Це раніше були брати-розбійнички, а тепер... Тепер суворо, і над усіма один хазяїн. Він тобі й влада, і кара, тож стули пельку та мовчи...

Зізнатися, всі ці розмови відбили в мене бажання подорожувати самотою; по недовгих ваганнях я звернулася до власника заїжджого двору: чи не знає він, може, в бік міста вирушає незабаром загін чи обоз? Або, можливо, у нього зупинився хтось із мандрівників, які мають днями продовжити подорож? У відповідь хазяїн тільки похитав головою: не той час... Неспокійно, та й клопоту не бракує, весна... Які тут мандри...

Я занепала духом. Ніч, проведена на рогожі під чийсь везом, не принесла відпочинку; ранок, однак, видався безтурботно-сонячний, і я зважилася вирушити далі. Не така вже й багата з мене здобич, аби добродії розбійники відривали заради мене свої зади від ведмежих шкур... Чи на чому вони там сидять... Либонь якось минеться...

Так я міркувала, намагаючись себе підбадьорити, коли на безлюдному перехресті мені зустрівся подорожній.

Це був високий старий, що прямував у той самий бік, що і я, – тільки ось вийшов на шлях невідомо звідки. Ястишила ходу, привіталася, як велить звичай; він кивнув у відповідь – і мене вразили його очі. Круглі, прозорі, позбавлені вій – байдужі такі, наче й справді ввібрали «байдужність усього світу»...

Я нагримала на себе подумки – а що, якби Солль розповів мені про вогнедишного дракона? Тоді перший же зустрічний подорожанин з'явився б мені в лусці та в диму?

Старий не поспішав іти далі – стояв і розглядав мене, ніби метелика на шпильці. Я й відчула себе так само затишно, як насаджений на вістря метелик; тоді я розлютилася від небажання здаватися і в свою чергу почала його розглядати.

Дідові було не знати скільки літ. Обличчя його, зтягнуте сіткою зморшок, нагадувало дерев'яну маску. Крила довгого носа тріпотіли, нібито він постійно принохувався, а очі дивились, як могли б дивитися дві крижані кульки. Але найнеймовірніше – на поясі його висіла довга шпага в дорогих піхвах, рідкісна для сільської місцевості шляхетна зброя аристократів; лаючи себе за пусті вигадки, я раптом повірила, холодіючи, що він – не плід моєї фантазії. Що він дійсно може виявитися тим персонажем із розповіді Солля, вершителем Егертової долі, невідомим Блукальцем...

А може, й ні. Може, це звичайнісінький, тільки дуже суворий дід, а йде він до сина в сусіднє село, страждає на подагру та не любить невістки...

Я ледь посміхнулася – це останнє припущення допомогло здолати острах. Щоб закріпити перемогу, я посміхнулася ширше:

– Даруйте, шляхетний пане... Уже якщо нам по дорозі... Не могли б ви провести бідну дівчину – бо самій дуже страшно...

Губи його ледь помітно здригнулися:

– Отут ти помиляєшся. Найстрашніше відбувається, коли людей щонайменше двоє... На самоті – значить, у безпеці.

Я закліпала, намагаючись осягнути його думку; тим часом обличчя його трохи змінилося – і я з подивом зрозуміла, що він посміхається:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Хоча – що ж... Не думаю, що нам так уже й по дорозі...

І поки я намагалася зрозуміти, згода це чи відмова, він раптом запропонував мені руку – недбалим і водночас лицарським жестом, тож мені нічого не лишалося, як зіпертися на неї – і подумки виляяти себе за необачність і нахабство.

На один його крок припадало майже два моїх.

Від полів тхнуло гноем, і звідкілясь долинав запах диму – чи то селяни палили мотлох, чи розбійники гуляли з вогнем по хуторах... Я підстрибувала на нерівній дорозі поруч із дивним незнайомцем, і думки мої підстрибували теж – як віз на розбитих колесах. За один тільки десяток кроків я встигла впевнитися в повній дурості своїх здогадів – маячня, це не він... А коли скоса глянула на очужіле, порізане часом обличчя, вкрилася потом, і ноги стали ватяними: «...ніхто не знає, хто він... Він заляв... заляв...»

О Небо, тільки ще й бракувало мені, що ходити попідручки зі старцями, які накладають закляття! Провину-бо завжди можна знайти... І навіть якщо поруч зі мною крокує просто суворий старий, що йде до сина, страждає на подагру, не любить невістки... Упаси Небо чимось його зачепити або прогнівити. Мало там що...

– Як ти гадаєш... – почав він. Я вже звикла до його мовчання, тому так сіпнулася, що рука моя ледь не зіслизнула з його ліктя. Вуха мої відразу спалахнули: треба ж так бездарно виказати свій страх!

– Як ти гадаєш, – провадив він по нетривалій паузі, ніби нічого й не помітив, – навіщо людині ім'я? Ім'я дається, щоб погукати? Агов, ти, такий-то... Щоб не плутатися, коли хтось на вулиці кричить «Агов»?

Нічого подібного ніколи не спадало мені на думку. Я мовчала, сподіваючись, що відповіді й не потрібно; він зітхнув:

– А коли нема кого кликати? Нема кому кликати... Навіщо ім'я? «Як звуть...» А ось ніхто не зве. Немає імені. Забуте.

Я мовчала, гарячково намагаючись придумати якусь ввічливу відповідь, яка б нічого не означала.

– Кожен собака має ім'я, – правив він своєї, доволі неуважно. – Всі вовки бігають безіменними.

І тут я знайшла, що бовкнути:

– А якщо один вовк захоче покликати іншого? Адже якось він його називає?

Ноги, обурені дурістю моєї голови, спіткнулися гричі поспіль. Мій супутник невиразно гмикнув. І знову запала мовчанка. Ми крокували шляхом, і світ довкола нас був залитий сонцем, а від нагрітої землі підіймалася пара. Піхви шпаги розмірено вдарялися по халяві старого, і я подумала, що озброєним панам більш пристало подорожувати верхи.

Втім, невдовзі з'ясувалося, що як пішохід він куди витри-валіший за мене – крокуючи з ним поруч, я спочатку захекалася, потім змекла, далі почала й накульгувати; у боці моему нещадно кололо – а він ішов собі, розмірено та легко, байдуже оглядаючи красоти, що сяяли навкруг, – лани, які щойно зазеленіли, та віддалені гайки. Я хапала повітря ротом, щосили стримуючи хрипкий подих, боялась і писнути, – а він ішов та йшов, і я десять разів прокляла хвилину, коли зважилася з ним заговорити.

Потім він про щось запитав – що це запитання, я зрозуміла з інтонації, але через шум у вухах не розібрала ні слова. Він не дочекався відповіді, озирнувся до мене – й відразу зупинився, міряючи не здивованим, ні – швидше стомленим поглядом.

У горлянці в мене давно вже пересохло, і тому я спромоглася тільки на жалібну посмішку.

– От і я не знаю, – сказав він, зітхнув і випустив мою руку. Відійшов до узбіччя та сів на сірий, до половини врослий у землю камінь.

Натруджені ноги мої тремтіли; насилу переступаючи, я теж відійшла до узбіччя, сіла трохи віддалік – на свій дорожній вузлик.

Ти навряд чи його зупиниш, – сказав він так само відсторонено. – Але спробувати варто.

По спині моїй ніби мокра гадюка проповзла. Я скинула на нього оком – і зустрілася з байдужим поглядом прозорих крижин.

Я не вирішив... – провадив він повільно. – Ти – інша справа... Спробуй.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Ясно-жовтий метелик, що з'явився казна-звідки, покружляв над його гострим коліном і сів на ефес шпаги. Ніби не помічаючи мене, він дивився в небо, й ніздрі його роздувалися та тріпотіли:

– А я не ходжу з попутниками... І мене ніхто не гукне. Навіщо ім'я, коли нема кому кликати...

Він дочекався, поки метелик забереться геть, легко підвівся та рушив далі; я сиділа на своєму вузлику й ошелешено дивився йому вслід.

* * *

Він перестав дивуватися своїй удачі. Втім, а чи ж сама тільки удача дозволила йому знайти в занедбаній Вежі єдино потрібну йому кімнату та зовсім випадково виявити схованку? Чи тільки удача підбила його заговорити зі старим божевільним? Чи випадок навів його на житло пекаря, що був свого часу служителем Трактаном? І ось знову – чи удача, що в зовсім іншому місці, на іншій вулиці відшукалася м'ясна крамниця, власника якої кликали саме так, як ще одного Фагіриноного сподвижника?

Втім, так звана удача жодного разу не довела справи до кінця. Ні божевільний, ані пекар не змогли пояснити Луарові, навіщо двадцять років тому Орден Лаша викликав із могили спільну погибель, поголовну смерть від Чорного Мору, й навіщо Фагіррі потрібен був Амулет Віщуна. Луар не міг досягнути мотиви Священної Примари – які могли так само бути й мотивами самого Магістра... Або Фагірри, який чомусь палко бажав роздобути медальйон... Або ще когось, про чие існування Луар нічого не знав.

Над входом до м'ясної крамниці намальовано було похмуру рожеву свиню. Луар з натугою відчинив перекошені двері; у крамниці нікого не було, тільки сочилось кров'ю настромлене на гаки м'ясо та сліпо дивилася з залізного прута відрубана теляча голова.

Змалечку Луар не любив різників і різницьких рядів на ринку; тепер він спіймав себе на байдужості – голова, яка раніше викликала б у нього страх і відразу, тепер здавалася

такою самою деталлю обстановки, як порожнє барило в кутку, чи уривок криничного ланцюга під прилавком.

– Хазяїне! – гукнув Луар.

Довго відповіди не було; нарешті в надрах крамниці почулася приглушена лайка, і різник, низькорослий та плечистий, як дубова шафа, зринув з темних дверей за прилавком:

– Чого бажаєте?

Луар мовчки його розглядав. Різникові було років п'ятдесят; його широкі долоні носили сліди важкої роботи, але обличчя зовсім не здавалася тупим і байдужим, якими, на думку Луара, повинні бути обличчя всіх різників. Це було нервово озлоблене обличчя сильної та стражденної людини.

– Ну? – запитав він уже роздратовано.

– Здрастуйте, служителю Ков, – сказав Луар, зітхаючи. – Я – син вашого старого знайомого, що нині, на жаль, мертвий. Я хотів би поговорити з вами про мого батька.

Різник сіпнувся й засопів:

– Ви що, сліпий? Ви не вмієте читати? На дверях моєї крамниці вивіска: «М'ясо»! Я продаю м'ясо, а не ляпаю язиком, тож купуйте грудинку або забирайтеся...

– Сліпий – ви, – холодно кинув Луар. – Подивіться на мене уважно та прикусіть язика, наймиліший, інакше на ваше «М'ясо» посиплються незліченні неприємності.

Різник двома стрибками вилетів із-за прилавка; він виявився на голову нижчим за Луара – але вдвічі ширшим, і кожен кулак його здавався хіба що трохи меншим за ту ж таки Луарову голову:

– Шмаркачу, або ти зараз опинишся на вулиці, або... теж опинишся на вулиці, але тільки з вибитими зубами! Я тобі...

Гарчання обірвалося, різник затнувся. Луар очужіло дивився в його очі, які звузилися, і народжене в них впізнавання сприйняв уже як належне. Ну що робити, коли всі вони його впізнають?!

Різник відхекався. Склеїв тонкі губи в якійсь подобі усмішки, повернувся за прилавок. Запитав звичайним голосом:

– То грудинку? Чи філе?

– Я його син, – сказав Луар стомлено.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Бачу, – прошипів різник, налягаючи на бурий від засохлої крові прилавок. – Бачу, що не дочка... Тільки я тебе не кликав, шмаркачу. І нема чого мене залякувати – можеш хоч на весь квартал репетувати... Вийди та закричи: старий Ков – служитель Лаша! Кричи, й так усі знають... Хоч по-синій, мені не соромно! – він сплюнув на підлогу. – Орден був... стовпом! А став би... треном! Він став би... Якби не цей мерзотник, твій батько. Він... баламут і зрадник. Йому схотілося... влади! Він хотів... як продажну дівку! Владу! А святиня... Йому – тьфу! – він знову плюнув, патетично та злостиво. – Чого ти хочеш? Він... треба було тоді... Та до кінця ж! До кінця вбивати, як треба, а він... Тварюка, вчитель фехтування... Я б сам... А потім що? Потім край, і репетуй хоч на все місто... Мені начхати! – і він плюнув утретє.

– До нього підсиляли... убивць? – Луар подався вперед, не відриваючи погляду він налитих кров'ю очей різника. Той важко дихав:

– Убивць... Убивці вбили б... Треба було... Вчитель фехтування, щоб він здох...

– Хто підсилав? – Луар не вірив своїм вухам. – Магістр?

Різник здригнувся, знову загарчав і згріб його за комір:

– Забирайся. Щоб духу твого... Мені не страшно. Нехай хоч сам... з могили підніметься – мені не страшно! Скажу йому... Через нього! Все це через нього! Орден занепав з його провини!

– Навіщо могильник розкопували? – пошепки запитав Луар, вкрадливо заглядаючи в нависле над ним обличчя. – Навіщо Мор закликали, скажеш?

Різник відкинув його. У очах його вперше промайнуло щось схоже на страх:

– Ти... Бестія. Вилупок. Іди, благаю.

– Хто медальйон шукав? – Луар посміхнувся майже ладібно. – Хто з двох – Фагірра, чи все-таки Магістр?

Різник відвернувся. До Луара долинуло приглушене:

– Не знаю... Нічого... Не до мене... Хочеш запитувати – іди к... до Сови. Тепер його так звуть... Служитель Тфім. Розбійник такий, Сова... А я не знаю...

Він озирнувся знову, і Луар з подивом побачив на очах його злі сльози:

– Якби не Фагірра... То я б зараз... Хіба м'ясо... Хіба... Тварю-юка!

Луар знизав плечима і вийшов. Теляча голова дивилася йому вслід – третій мовчазний співрозмовник.

* * *

Ярмарок видався кволий і малолюдний; продавали здебільшого лопати й ночви, реміння та упряж, цуценят, обстругані дошки – все це мене нітрохи не цікавило. У продуктових рядах я купила шматок старого сала та окраєць хліба й витратила всі зароблені «пшаканням» грошики. Їжа від Соллевих кухарів скінчилася напередодні, а тому я не шукала затишної місцинки – а просто так, на ходу, встромила зуби спочатку в хліб, а потім і в сало.

І саме тут крізь гомін юрби до мене й долинуло: «О часи... О розпушта... О лихо... Згубний вплив усюди... Хай ланцюговим псом я буду, але зіпсутий погляд хай ніколи...»

Ноги мої приросли до землі, а шматок хліба застряг у горданці, змусив натужно, з хрипом, задихати. Я впізнала й голос. Ніяка інша трупа не грала «Фарс про рогатого чоловіка» у віршах, і ніякому іншому акторові не повторити цих оксамитових нот, цієї святої впевненості в цноті своєї блудливої жінки...

Мені схотілося повернутися та щодуху втікати, я так і зробила, але за десяток кроків зупинилася. Тільки подивитися, здаля, крадькома, а потім піти. Мене не помітять...

Я брехала собі. Я сама від себе приховувала раптово народжену надію: та невже Флобастерове серце не здригнеться, якщо я впаду перед ним навколішки? Невже Баріан не заступиться? Невже Муха не підтримає?

Я прискорила крок у напрямку маленької площі, куди потроху стікалася юрба, – і вже на ходу мене обпалила думка: таж це мій фаре! Хто ж грає жіночку, невже Гезина?!

І тоді голос Флобастера змінився незнайомим, дзвінким, тонким, як волос, голоском: «Ах, подруженько, який складний візерунок, який чудовий малюнок!»

СПАДКОЄМЕЦЬ

Я спіткнулася. Потім ще раз. Ця думка, така проста й природна, жодного разу не спадала мені. Я була свято впевнена, що вони бідують і ледь перебиваються без мене... І потай чекають, коли я повернуся...

Слід було повернутися й піти – але юрба вже винесла мене на площу, де стояли три візки – один відкритий і два з бортами. Над сценою колихалося накриття.

Флобастер постарівся – я відразу побачила, що він постарівся, – але тримався, як і раніше, впевнено, як і раніше, блискуче грав, юрба хапалася за животи, хоча він не корчив дурнуватих пик, як Хаарові актори, – він просто міркував про тяжкі часи та вірність своєї дружини, міркував зі зворушливою серйозністю, і обличчя його залишалося строгим, навіть патетичним: «А чи не піти до любої, чи не глянути... Як у товаристві найдостойнішої подруги моя дружина гладдю вишиває...»

А за п'яльцями, величезними, як обідній стіл, вовтузилися двоє – Муха, що встиг витягтися вгору за ці місяці, й дівчисько років п'ятнадцяти, веснянкувате, блакитнооке, з носом-гудзичком і копицею жорсткого рудого волосся. Дівчисько старалося щосили – я стояла в юрбі, що надривно реготала, і була єдиною глядачкою, котра не сміялася.

Далі Муха викотився з-за п'яльців у перекошеному корсеті та зсунутій спідниці; я напружилася, тому що дівчисько випурхнуло слідом, і тепер був його текст...

Вона пам'ятала свої слова. Вона навіть була талановита – тим учнівським талантом, який спершу треба розгледіти, а вже потім він розів'ється. Вона рухалася, як дерев'яна лялька, але всі ці гострі лікті-плечі-коліна – недолік підлітка. Уже за рік-півтора...

Муха зіскочив з помосту з тарілочкою для грошей. Не помічаючи його, я дивилася на сцену, з якої розкланювалися Флобастер і та, що посіла мое місце; тарілка виявилася перед моїм обличчям, я, спохопилась, відсахнулася – і зустрілась поглядом із круглими, чорними, враженими Мушиними очима.

Геть.

Хтось обурено закричав, хтось сахнувся з дороги, хтось брудно вилаявся та штовхнув мене в спину – я розметала тих,

хто заступав дорогу, вирвалася з юрби, судомно стискаючи вузлик і ковтаючи сльози.

Марно я дурила себе. Не треба було вірити... Це ж не дорога, де можна, якщо впустиш рукавичку, потім повернувся по неї. Нічого не можна виправити. Нічого вже не повернеш...

– Дівчинко...

Хтось поклав мені руку на плече. Я обурено скинулася – хлопець, білявий, збентежений сільський хлопець злякано відсахнувся:

– Ти... Ти чого, не плач... Ти, може, їсти хочеш?

Щасливий хлопець – і нещасний водночас. Він думав, що люди плачуть тільки від голоду.

Звали його Міхаром. Він привіз на ярмарок п'ять мішків борошна, але продав тільки два; у нього був віз та запряжена в нього меланхолійна шкапа, і нам було по дорозі. Чи варто говорити, що такий щиросердний парубійко на возі – куди кращий супутник, аніж дивний старий зі шпагою та незрозумілими словесами?

За півгодини я сиділа в соломі, прихилившись спиною до одного з непроданих мішків, слухала, як риплять колеса, гудуть мої стомлені ноги та статечно міркує Міхар.

Міркував він про те та про се – а найбільше про майбутнє одруження. Хлопець він гарний і небідний, єдиний син у родині, інші всі дівки... І час настав – восени неодмінно треба женитися, та тільки нареченої він ще не нагледів, а ті, що їх пропонує мамця, хоча й багаті, однак прісні для серця. Він, Міхар, може собі дозволити взяти без приданого – він-бо один син у родині, інші дівки...

Я дивилася в післяполуднєве небо та кволо думала, що це, напевне, доля. Немає мені місця ніде – хіба що на Міхаровому весіллі... Тільки що означали ті слова – «Ти його не зупиниш... Але спробуй»...

– А розбійників ти не боїшся? – запитала я, коли поля скінчились і над головою захиталося гілля.

Міхар зітхнув:

– Це звісно... Сова круто бере... Ну що ж, віддам мішок один... Один мішок я, вважай, так і тримаю – для розбишак... Начебто плата...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Під серцем у мене неприємно дряпнуло. Я випросталася:

– А якщо вони всі мішки схочуть собі забрати?

Міхар здивовано на мене витріщився:

– Та чого ти... Якто – всі... Що ж вони... Так же не можна – всі... Так не буває... Завжди були розбійнички – так по одному мішку, по поросяті там чи по діжці... А все – так не буває...

Я знову прихилилася спиною до мішка, знесилено заплющила очі. Переді мною відразу постав довготелесий байдужий старий при шпазі: «Ти його не зупиниш... Але спробуй» ...

Не зупиниш – кого? Або все це – марення і я шукаю загадку на порожньому місці, або...

Гаразд. Нехай він – Блукач. Тоді цей проклятий Амулет Віщуна зберігався в нього, а тепер він у Луара... Тоді він, Блукач, віддав медальйон з доброї волі. Я не можу уявити Луара, який з боєм віднімає Амулет у цього страшнуватого старця, що володіє закляттями... Який проте – не маг. Який не маг – але впізнає мене при зустрічі на дорозі. Який говорить мені, що треба зупинити... Луара?!

«Отут ти помиляєшся... Все найстрашніше трапляється, коли людей щонайменше двоє» ...

Луар... Закинуте на подушці обличчя. Він не вдавав цього, це не було вибриком, примхою, грою чи звичкою – він був ніжний зі мною. По-справжньому. Як із коханою людиною...

«...Але спробуй. Спробуй. Спробуй» ...

Свист обухом ударив по вухах. Кінь сіпнувся, я підхопилася, за мить змокла, як миша. Міхар поблід, натяг поводи; з-за стовбурів неквапом вибралися на дорогу п'ятеро чоловіків у зумисне розкошланих, хутром назовні, безрукавках:

– Що везеш, шмаркачу? Коням не важко?

– Беріть, хлопці, – пробурмотів Міхар, підштовхуючи з воза крайній мішок. – Беріть, чого там... По-сусідськи...

Я мовчала, притискаючи вузлик до грудей. Обличчя «хлопців» здавалися водночас звичайними та до відрази самовпевненими, як у Хаара. Грабіж був для них не стільки засобом збагачення, скільки миттю відчуття влади. Гарні хлопці.

Перший – очевидно, старший – обурено штовхнув спущений з воза мішок:

– Це що, шмаркачу? Мені на горбі тягти, паскуднику?!

Я бачила, як розгубився Міхар. Він, єдиний син у родині, не звик, схоже, до таких звертань; тим часом розбійники оточили віз, переверушили солону, і чиясь брудна холодна рука схопила мене за ногу. Я сіпнулася.

Старший зареготав:

– О... День у засідці стирчали, то хоча б пожива... Он яка курочка, ай-яй-яй...

Я обімліла, стискуючись у грудку.

– Значить, так, – розпорядився старший, звертаючись до Міхара, – виторг – сюди... Випрягай шкапу, мішки складай собі на хребет, нам тягати негоже... Забирай і шкандибай звідси, молокососе, а дівчисько – наше...

Міхар повільно підвівся. Зіскочив з воза; обличчя його стало застиглою маскою, і на мить мені здалося, що він не віддасть мене.

– Як – мішки? – запитав Міхар тремтячим голосом. – Вам один мішок належить, а кінь – мій... Що я без коня, га? Робота ж...

– Чхати нам на твою роботу, – посміхнувся старший, забавляючись розгубленістю хлопця. Дякуй, що цілим відпускаємо... А ти, – він кивнув мені, – вилазь...

Я жалісно посміхнулась, розв'язала свій вузлик:

– Хлопці... Таж у мене нічого нема...

– Усе в тебе є, – вкрадливо заспокоїв один із хлопців, чие кругле обличчя здавалася ще круглішим через бороду, що стирчала навсібіч. – Усе при тобі, голубко...

Його товариші переморгнулися, потішено загоготіли.

– Один мішок! – голос обуреного Міхара зірвався на писк. – Один, і більше не дам!

Позаду чийсь руки схопили мене під пахви, сильно смикнули, витягли з воза; я впустила вузлик, щосили закрутила головою, намагаючись знайти в обличчях людей, які мене оточували, хоча б іскорку, хоч проблиск жалю.

Міхар стрибнув на старшого, розмахуючи кулаками; несправедливість так вразила його, що забув, здавалося, про страх – він лаявся та грозився так, начебто ці п'ятеро їхали на возі, а він, хоробрий Міхар, зупинив їх серед лісу, щоб грабувати...

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Ходім-но, – мене волокли геть. Сили, щоб опиратися, не було; паралізована жахом, я покірливо переставляла ноги, поки за моєю спиною лайка Міхара не переросла в розпачливий лемент, а лемент не обірвався тонким: ні-і!

Я обернулася.

Міхара не було видно за рожевими галуззям якогось квітучого дерева. Міхара не було видно, тільки ноги його молотили повітря невисоко над землею – помолотили, посмикалися й зависли без руху.

У очах моїх запала ніч.

Шляху лісом майже не пам'ятаю – долала його в якомусь напівзабутті. Розбійники зупинилися біля джерела, довго й ретельно бризкали на мене водою, давали напитися; потім кругловидий, дивно граючи бровами, підморгнув по черзі всім своїм супутникам і красномовно взявся за пряжку свого паска.

– На сук захотів? – зупинив його старший. – Сові покажемо, як є... Сова скаже «ні» – тоді користуйся без страху... Сова скаже «так» – теж нічого, потім отримаєш, не убуде ж від неї...

– Після Сови не убуде?! – обурився кругловидий. – Та він її в корж сплющить, вони ж мруть після Сови!

Живіт у мене зсудомило.

Старший примружився до кругловидого:

– Тобі що, Сова не до вподоби? Дівок відбиває, га?

Всі четверо його товаришів відвели очі й голосно засопли.

– А Сова б і не дізнався... – буркнув упертий кругловидий.

Наче так і було!

– Усе розповім Сові, – сказала я, розмазуючи по обличчі брудну воду. Усе розповім і про тебе, – я тицьнула пальцем у кругловидого, – і про тебе, – і я навмання кивнула на сухорлявого молодого хлопця з косинкою на шії.

– А про мене – що? – справедливо роздратувався хлопець. – Я – що?

– Поговори, – процідив мені старший, звужуючи очі. – Поговори, то до сосни прив'яжемо, вовки спасибі скажуть... Ніхто не дізнається, чи була дівка...

– Дізнається, – відрізала я з нахабством, яке могло зродитися лише від розпачу. – П'ять язиків – не один язик... Хтось бовкне – з інших голови полетять...

Старший вицирився і з розмаху зацідив мені п'ятірнею по обличчю. Я зігнулася й захлипала, але при цьому встигла помітити, як п'ятеро обмінялися злими, напруженими поглядами.

До дерева не прив'язували, а примотали за руки до кінського хвоста – і стара шкапа з непосильною ношею на спині та я в очікуванні найгіршого багато разів прокляли довгу, тяжку подорож весняним лісом, повним пташиного щебету.

Вже смеркло, коли ми вийшли до схованого в заростях поселення – тимчасового розбійницького табору. До лігвища, одним словом.

* * *

Егерт Солль прокинувся серед ночі тому, що на щоці його лежав шрам.

Він підхопився в холодному поту, вчепився руками в обличчя – шраму не бути, він зник ще тоді, двадцять років тому, коли закляття боягузтва було знято...

Але звідки це бридке відчуття, звідки упевненість, що шрам невидимий – але він тут?!

«Ви покинули пораненого... Ви плакаєте свій біль... І не шукайте слів, немає вам виправдання...»

Він криво посміхнувся, і відтягнутий донизу рот його нагадував незажилу рану. Бідолашне дурне дівчисько...

Не біль. Тепер уже не біль. Тепер наймерзніше, що є в його душі, найогидніше, що підсовує одну сцену насильства за іншою, – вдоволення Фагірриної похоті, катова хіть і хіть десятка служителів Лаша, голих під своїми довгими плащами... Безсоромна, знавісніла, огидна уява...

Він навідліг ударив себе долонею по обличчю. Видіння зникло, та залишилося відчуття власної нікчемності, підсилене гнилим присмаком у роті.

У двері злякано шкрібся слуга:

– Пане Егерт... Пане, що з вами... Що...

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Коня, – вичавив він хрипко. – І запасного... І ще одного запасного... Цієї миті.

За дверима зойкнули.

За хвилину темний дім Соллів освітився десятком вогнів, стривожені коні здивовано полищали стайню, бігали зі смолоскипами сонні слуги, розбуджені гомоном сусіди липли до вікон.

Вранці Каваррен вразила звістка про те, що полковник Солль, до чийого дивного глухого самітництва всі давно звикли, поспіхом серед ночі залишив місто.

* * *

У розбійницькому таборі панувало похмуре збудження – вранці загін на чолі з самим Совою зробив наліт на хутір і дещо «роздобув», однак селянин, на чю дочку знайшлося забагато претендентів, збожеволів з відчаю. Вже повалений додолу, він примудрився вколоти Сову ножем – і вцілів у ногу, вище коліна. Селянина відразу й зарізали – однак Сова скульгавів і тому був у кепському настрої.

Все це я зрозуміла з розмов, поки прив'язана до кінського хвоста чекала вирішення своєї долі перед новою міцненькою землянкою, над дахом якої тріпотіло на вітрі зв'язане в пучок пір'я великого птаха. Мабуть, совине, подумала я очужіло.

Не можу сказати напевне, скільки розбійників налічувалось на ту пору в таборі, – мені здалося, що їх тьма, страшенно багато, і що всі вони поглядають на мене жадібно, як змії на горобеня. Втім, їхні погляди вже не викликали в мені колишнього трепету – попереду на мене чекала зустріч із Совою, після якого «вони всі мруть». Воліла б умерти до цієї зустрічі, а не після неї – тільки вирішувала тепер не я.

Я стояла зі спутаними руками, переступала з однієї стомленої ноги на іншу; курені та землянки розташовувалися по колу, а в центрі, там, де в колеса буває вісь, горіло велике багаття, і кашовар – а в розбійників, виявляється, був кашовар – орудував великою ложкою відразу біля трьох казанів, що кипіли над вогнем. Запах, який долинав від тих казанів,

змусив мене нервово ковтнути, і я відразу ж здивувалася: чому те, що має от-от зі мною статися, нітрохи не відбило апетиту?

Неподалік стояли два вкопані в землю, гладенько обстругані стовпи, й на прибитій згори поперечині теліпався уривок мотузки. У животі в мене знов закрутило, і я довго стояла зігнута, дивлячись у потоптану траву й ковтаючи сльози.

Вхід у землянку Сови було завішено запиналом. По грубій тканині повзала, пританцьовуючи, жвава весняна муха, раз у раз задоволено потирала лапки. Начебто муха теж була розбійницею і тішилася здобиччю...

Мені схотілося дотягтися до неї та прибити, але цієї миті запинало смикнулося, із землянки вибрався старший із тих, що привели мене, байдуже глянув крізь мене та голосно погукав хлопця, який стояв віддалік начебто на варті. Хлопець вислухав коротке розпорядження, пішов і незабаром повернувся в супроводі кругловидого – того самого, що пропонував товаришам порушити наказ Сови щодо захоплених жінок. Тепер кругле обличчя його здавалося видовженим і блідим, як бурулька.

За короткий час перебування в землянці обличчя «заколотника» витяглося ще більше, а борода стражденно обвисла. Супроводжуваний байдужим хлопцем, він пройшов до двох вкопаних стовпів, і я злякалася, що його відразу й повісять; кругловидий стяг сорочку, став між стовпів, покійно дозволяючи прив'язати себе за руки. Хлопець зняв з пояса нагая, діловито поплював на долоні – і ми з кругловидим обоє отримали урок щодо послуху Сові. Кругловидий при цьому обливався кров'ю та волав, а я дивилася, корчилася і гризла пальці.

Биття ще тривало, коли запинало біля входу в землянку знову відкинулося. Старший з п'ятірки, що зловила мене, мовчки розплутав мотузку на моїх зап'ястях, узяв мене за плече та ввіпхнув усередину.

Один крок у темряву розтягся для мене на тисячу довгих секунд. Ніколи ще я не була так близько до смерті, і серед пошматованих спогадів про дім і матір, притулок і Флобастера знову проступило обличчя Луара – закинута на подушці обличчя, світ, осяяний сонцем...

СПАДКОЄМЕЦЬ

У землянці було задушливо й вогко, горів смолоскип, пахло землею, димом і немитим чоловічим тілом. На лежанці, недбало вкритій грубим квітчастим килимом, сидів хтось знову бородатий, насуплений, із круглими, як у сови, очима, темними в півмороку. Зовні волав караний злочинець; я дивилася на Сову, як спійманий у пастку пацюк.

– Ну гаразд, – побурмотів він не мені, а старшому за мою спиною. – Ну ти того... Йди.

Той без єдиного слова вийшов, щільно засмикнув запинало. Сова схилив голову до плеча, світло смолоскипа впало йому на обличчя, і я побачила, що очі його повні болю.

– Стань сюди, – палець його тицьнув у підлогу поруч із лежанкою, я підійшла на ватяних ногах і довгих кілька хвилин давала змогу себе розглядати.

– Та ти того, – в голосі його почулося щось, схоже на подив. – Та я тебе десь бачив, чи що?

Я мовчала, намагаючись стримати схлипування.

– Так начебто, – він замислено поколупав у носі. – Схоже, тебе... Там ще в мужика роги росли, це ти його, стерво, обманювала...

Він додав дуже брудне й дуже точне визначення моєї поведінки; я не втрималася й таки схлипнула. Пан Сова виявився театралом.

– Що ж ти, – він посміхнувся, – багато хлопців перепсувала, що роги такі нагулялися? Лярва, так?

– Та це ж не по правді, – прошепотіла я благально. – Це театр... Вигадка... Я насправді не така...

Він, очевидно, не дуже мені вірив. Хитро посміхнувся, потягся, схопив мене п'ятірнею – я стисла зуби, щоб не скрикнути від болю. Рука його звикла хапати й душити, тому жест, який повинен був означати пещення, залишив на моїх грудях п'ять пальців-синців.

– А здорово ти його надурила, – сказав він задоволено й зробив рух, щоб підвестися – лежанка зарипіла під його величезним важким тілом і тої ж миті обличчя Сови спотворила болісна гримаса:

– Ах, ти...

І він додав знов-таки точне, але зовсім паскудне слівце.

– Підрізали мене, – він зло ощерився. – Тварюка одна підрізала... А то я б тебе, дівко... Отак би... – він смачно стис у кулак свою могутню волохату руку, уявляючи, що саме і як він би зі мною зробив. З жажом притискаючи долоню до грудей, я згадала обурення круглоликого: «Таж він її в корж сплющить, вони ж мруть після Сови»...

Можна повірити. Так, і мруть теж. Я піднесла подяку тому безвісному бідоласі з його розпачливим ножем – і, начебто відповідаючи на мої думки, Сова замислено поманив мене пальцем.

Я й так стояла просто перед ним – а тепер опинилася впритул, і мені здавалось, що чую, як дедалі швидше та голосніше пульсує кров у його бичачому тілі. Подих Сови зробився частим і хрипким – навіть болісна рана не могла придушити його звіриної, шаленої похоті.

– Лярва, – прошепотів він майже ніжно, – шльондра, он яка спритна...

У його вустах це означало, напевне, «кішечка» або «ластівка». Я затрусилася; лопата-долоня, що лежала на моїй спині, вловила це тремтіння:

– Не бійсь...

Від нього ткнуло потім і кров'ю. Він дихав гаряче, як грубка, і намагався не розцібнути мій одяг, а розірвати. Я кусала губи, відчуваючи, як моя власна тепла кров тече по підборіддю; він перекинувся на лежанку, захоплюючи мене за собою, причавив нестерпно важким тілом, так, що, здається, затріщали ребра. Просто переді мною опинилися його освітлені смолоскипом, вирячені, коричневі в цяточку очі – я замружилася, бажаючи негайної смерті, і, сама не знаючи, що творю, вдарила коліном у темряву над собою.

Жагуче сопіння змінилося приглушеним криком. Сова відкотився геть, даючи мені можливість дихнути – але я не скористалася з цієї можливості. Вчепилась у грубу, як стовбур, шию, налягла на нього згори, постогнуючи та бурмочучи:

– Ну давай же... Я так розпалилася... Так розпеклася...

Коліно моє знову проїхалося по рані – він завив і відірвав мене від своїх широких грудей. Я ображено схлипнула:

– А... А?! Болить, еге ж?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Світло смолоскипа падало на моє обличчя – і в цьому світлі він зміг прочитати на ньому саме лишень жагуче бажання та ще й образу: як же так?

– Й-их... – протяг він тужно. – Така дівка... Й-их...

...Незабаром весь табір знав, що я рідкісна штучка, що в чоловіка мого роги, як молодий лісочок, і що я закохалася в отамана жагуче та безнадійно. Вражала дитяча довірливість підраненого Сови – він, який звик брати силою всіх підряд зустрінутих жінок, зворушливо зрадів моїй любові, що спалахнула так раптово. Чоловіки – як діти, тужно думала я, сидячи перед розбійницьким багаттям в оточенні волосатих пик. Як сучі діти...

Рана Сови обіцяла затягтися за два-три дні – я не сумнівалася, що на ньому заживе, як на собаці. Втекти з табору було неможливо – вирватися з задумливої землянки вже вважалося великим щастям. Я розповідала Сові напам'ять любовні монологи з трагедій, він, сентиментальний, як більшість катів, проливав солодкі сльози – а я міряла відстань до кинджала за його халявою, уявляла кидок і наступний удар – і відразу похмуро відкидала весь дурнувятий задум. Не зможу я вдарити Сову хоч скільки-небудь серйозно. Нова подряпина нам ні до чого, всі ми пам'ятаємо, що трапилося з бідолахою, котрий подряпав його минулого разу...

– Кохання подібне до бурі,
Що жагуче так пестить галуззя,
Обрива з нього пишні оздоби,
В пристрасті оголює коріння, –

декламувала я нудно, а Сова слухав, кулаком підпираючи щоку, і мені хотілося вбити його.

Втім, вимушено платонічна його любов нітрохи не заважала відправленню всіх звичайних розбійницьких потреб – хтось ходив у засідку, щоб повернутися потім зі здобиччю; тих, що повернулися «з діла» порожніми, нещадно сікли за недбальство, а особливим злочином вважалося приховати частину здобичі – на тих, хто це вчинив, чекала петля. У загоні

панувала люта й неподільна влада Сови – він спритно наближав одних і нацьковував на інших, чим дивно нагадував мені Хаара. Ніхто не почувався в безпеці, сьогоднішнє багатство могло обернутися наавтра вбогістю, батогами або смертю; я розуміла тепер, чому розбійники такі нещадні до своїх жертв. Кожен із них ходив по вістрі ножа, побоюючись не полону чи страти, а розправи своїх же побратимів і страшної опали владаря-сови.

Сова був із тих хазяїв, які не обмежуються стрижкою овець, а знімають із них відразу три шкури. В ньому було якесь божевільне бажання руйнувати – себе й усе, що навколо. Подумки я порівнювала його з садівником, який обриває цвіт, з рибалкою, що винищує мальків; він не думав про завтрашній день, мені дивно було, що влада його така велика й тримається так довго, – але причиною була воля Сови, теж схиблена, божевільна, воля шаленця, котра поневолила цілий загін.

Сови боялися, його шанували. Особливою доблестю вважалось відшмагати за його наказом свого ж товариша батогами. Раби Сови, розбійники вважали себе володарями стосовно купців, селян і випадкових перехожих – тобто іншого світу; у власних очах ці кошлаті, немиті люди в драних штанях і золотих прикрасах поставали мало не намісниками весвітнього владки. Я пробула серед них якихось два дні й при цьому сама ледь не втратила розум.

І щодня, щомиті був страх. Щоразу, коли Сова кликав мене в землянку, я прощалася з життям; самовпевнений, як дитина або як звір, він приймав моє панічне тремтіння за жагучий трепет і підбадьорливо попліскував по спині: потерпи, мовляв. Недовго залишилося.

Рана його затягалась. Я мучилася так, як мучаться, напевне, тільки засуджені до страти, що її чомусь відтягують.

Уночі, слухаючи совине ухкання в хащі, я не на жарт переймалася обранням способу самогубства – від думки, що рано чи пізно це чудовисько добереться до мене, хотілося зжити себе зі світу. Я лежала, дивлячись на зірки, що пробились крізь дах із ялинових гілок; зірки дивилися на мене, і начхати їм було на мої сльози.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Я плакала, скільки було сили, а потім шепотіла крізь зуби, ледь ворущачи губами. Всі мої молитви починалися зі слова «Луар».

Луаре, просила я нечутно. Ти бачиш... Порятуй мене, Луаре. Самій мені не викрутитися... Невже ти допустиш?! Я вмру через відразу перш ніж він завершить свою кобелячу справу. А якщо виживу – проклену себе й повішуся на першому сучку... А що, як не стане хоробрості повіситися? Мені страшно, Луаре, я так не хочу вмирати... Але жити для вдоволення Совиної похоті й зовсім неможливо... Луаре, чуєш мене... Луаре...

На третій день Сова вже почувався так добре, що на чолі десятка своїх шибеників вирушив до якогось віддаленого села; поїхав він верхи, й тієї ночі я довго цілувала в морду його змореного коня, тому що шалена їзда лісом роз'ятрила заповітну рану. Сова повернувся зелений від болю, роздратований і лютий, похмуро глянув на мене й відважив ляпаса якомусь хлопцеві, що ненароком трапився йому під руку. Моя смерть відсунулася ще на кілька болісних днів; я неначе отямилася після тривалого заціпеніння і знову в розпачі перебирала всі способи втечі, так що навіть викликала підозру в одного особливо запопадливого вартового – однак той так і не зважився йти з доповіддю до змученого болем отамана.

Залишалося знову скласти руки й нажахано чекати неминучого. Сидячи біля землянки, на осонні, я бездумно водила прутиком по піску, збивала зі шляху величезних, як пацюки, сірих мурах, і перед моїми очима зринали та знову провалювалися в пітьму якісь уривки спогадів.

У напівсні до мене приходив Луар. Палав камін... Тепер я розумію, звідки його ніжність. У ті хвилини я була для нього... Він виріс, купаючись у любові... Егерт і Торія кохали одне одного. Луар цим жив... Світле Небо. Камін... Руді язички вогню. Дотик. Ніжніший від замші... Мати, коханка, дочка, дружина... Ми переплелися, як два корені під землею... І довго пробиратимемося у вологій темряві, поки одного разу ввечері не зіштовхнемо з урвища дві земляні грудки й не побачимо – там, унизу – річку...

Луаре, ти пам'ятаєш, як я лила тобі воду на спину й на потилицю? Ти вмивався... І в місці я бачила відображення твого

усміхненого обличчя. Потім дзюрчали потоки води – відображення губилося... І виникало знову. І з цього обличчя падали краплі – ніби ти був весняною березою... Стікав солодкий березовий сік... Якого я не пила багато років... Вервечка мурах, солодкий сік на білому стовбурі...

Я розплющувала очі – поруч нікого не було, трохи віддалік грівся на сонечку кашовар, підставляв теплу круглого голого живота, і час від часу хтиво почухувався п'ятірнею, мружився від задоволення.

Я знову зіслизала в своє марення; Луар стояв поруч, його присутність було така сама реальна, як сонце, прутик і мурахи. Я здригалась, притомнюючи – сонце й мурахи залишалися, а Луара не було й не могло бути. Тільки десь у пам'яті лунав його голос...

Я вкрилася потом, пальцями вчепилася в траву. Голос... О Небо, мені вже й таке ввижається?!

Луарів голос. Зовсім близько, з іншого боку землянки. Я тупо дивилася в свої долоні, забруднені зеленим соком: марення...

– А це вже хто вирішуватиме, – сказав Луар зовсім виразно, – потім побачимо...

Ноги мої відмовилися служити. У землянці роздратовано рикнув Сова, біля входу почувлися кроки, і голос, який міг би бути голосом Луара, сказав комусь холодно й глузливо:

– Свідок нам не потрібен. Геть.

Губи мої безгучно затруслися. Звичайно, той хто говорив, не був Луаром. У голосі Луара ніколи не вмістилося б стільки криги й жовчі водночас.

Не думаючи про те, що, ховаючись за землянкою, нагадую шпигуна, я знову стомлено заплющила очі. Байдуже.

– Ти хто такий, худобино? – гаркнув у землянці Сова. Я мимоволі здригнулася.

Той, кого я прийняла за Луара, щось тихенько відповів, і далі в землянці надовго все стихло.

– Ти-и... – хрипко видихнув нарешті Сова. – Та я-а...

Незнайомиць знову зронив ледь чутні кілька слів. І знову довге мовчання; сопіння Сови добре чула навіть я з цього боку землянки.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Ні, – сказав нарешті Сова, й голос цей був не його голосом. Його ніби вразили до глибини душі, вразили й налякали – що так само дивувало, як, скажімо, вовк, що натяг мереживні панталони.

– Поглянь на мене, – сказав незнайомець голосніше, і в голосі задзвенів метал. – Поглянь на мене, й ти сам усе побачиш. Я прийшов по твою душу, Тфіме.

– Не зви мене цим ім'ям, – злостиво прохрипів Сова. – Ти... Хто б ти не був... Мені варто свиснути, й тебе не те що повісять – підсмажать!

Незнайомець тихо засміявся. Від цього смішку по шкірі моїй продер мороз, та й Сові він, очевидно, не сподобався; приховуючи замішання, він пробурмотів щось невиразно-загрозливе.

– Що ж, поговоримо, – в голосі незнайомця знову почулася глузлива посмішка, і знову по спині в мене пробігли мурашки: який же схожий голос! Який нестерпно схожий!

Сова мовчав і сопів.

– Поговоримо, Тфіме... Служителю Тфіме, – сказав незнайомець холодно й виразно. – Поговоримо про мого батечка-небіжчика... Ти не чув повір'я, що душі батьків, котрі вмерли до народження дитини, потім оселяються в душах синів? Не чув?

По нозі моїй одна за одною сходили вгору двійко сірих діловитих мурах. Тінь від найближчої ялини підповзла до самих моїх п'ят; я сиділа, слухаючи шум у вухах, і подумки повторювала: дякую. Дякую, всевидюче Небо. Мені начхати, хто він тепер – але він прийшов. Дякую...

Голоси в землянці чулися тепер приглушено, виразно лунала тільки брудна лайка, якою Сова за своєю звичкою пересипав найпростіші пропозиції. Я бурмотіла «дякую», замирала, дослухаючись до болю у вухах – аж поки до ялинової тіні біля моїх ніг додалася ще одна. То була непорушна тінь кругловидого розбійника, того самого, якого сікли за гадану непокору Сові, а по суті, через мене. Звідтоді йому не було за що мене любити – тепер він став переді мною, взявся руками в боки:

– Підслуховуєш, стерво? Отамана підслуховуєш?

Я запізнило потяглася, всім своїм виглядом доводячи, що задрімала й цієї миті була розбуджена дурнем, нахабою.

Збоку за нами зацікавлено спостерігав голопузий кашовар; голоси в землянці стихлилися, я підвелась, можливо, ледь поквалпівіше, ніж було потрібно. Кругловидий звузив очі до крихітних щілинок:

– Ах ти стерво... Правду про тебе кажуть... Дуже цікавим знаєш що відрубують, га?

Я плюнула йому під ноги. Думки мої металися, як лиси в клітц:і якщо це Луар... То що мені зробити, аби врятувати його?! А що Луара потрібно рятувати, в мене не було ані найменшого сумніву – все одно, що він там наговорить Сові... Сова – звір. Щоб вирішити проблему, йому досить убити людину. Можливо, доля подарувала мені єдине можливе щастя – вмерти разом із Луаром... Але ні. Я мушу придумати що завгодно, спокусити Сову, нарешті, прийняти це випробування й умерти потім – коли Луар буде в безпеці...

Від наївності й патетичності таких думок мене саму й занудило. Кругловидий багатозначно гмикнув, не зводячи з мене очей; неквапно витяг звідкись грудку деревного глею, застромив за щоку й так само багатозначно почав жувати. Кашовар із тріском почухав живота, й на брудній шкірі залишилися п'ять червоних смуг.

Від вибуху безпросвітної туги в мене підкосилися ноги.

Запидало в дверях землянки ворухнулося; першим вийшов Сова, і вигляд у нього був якийсь ніби вдавано лютий. Слідом з'явився його гість; першої миті мені стемніло в очах – здалося, що це не Луар. Крізь завісу, що обступила мене, я дивилася, як він іде поруч із кульгавим Совою, не помічаючи мене, йде до вкопаних у землю стовпів – отут я зрозуміла, що це він і що вони хочуть його повісити.

Усе було, як уві сні, коли треба бігти, а ноги не слухаються. Я зі схлипом втягла повітря – і побачила, що до одного зі стовпів прив'язано Луарового коня й що Сова відпускає гостя, дозволяючи вільно виїхати.

Паралізована, я дивилася, як він відв'язує вуздечку, скакує в сідло, щось промовляє до Сови стиха, кривлячи кутик рота – а той бундючиться, намагаючись залишатися хазяїном

СПАДКОЄМЕЦЬ

у очах своїх людей, але я ж бо розумію: щось тут нечисто, Сова програв у чомусь дуже важливому й тепер обеззброений...

...І тепер він відіграється на мені.

Я спробувала крикнути – й не змогла. Луар розвертав коня.

Я загарчала, як хворий собака, підхопилася, та ноги мої виявилися затерплими до неприємності – не ноги, а два мішки з піском. Луар ляснув коня по крупу, під копитами завихрився пісок.

І тоді крик мій вирвався назовні – пронизливий і довгий; ніколи в житті я так не кричала. Крик був схожий на обсмолену мотузку, й ця мотузка вдарила Луара в спину.

Бідолашний кінь став дибки. Я сиділа в попелі біля багаття й дивилася, як кінь і вершник повільно повертаються, як Луарів погляд, насторожений і твердий, зупиняється на моєму обличчі.

Як він схуд...

У його очах щось ледь помітно змінилося. Заспокоюючи коня, він обернувся до Сови:

– Хто це?

Сова тужно мовчав.

Він міг би сказати: «Це моя дівка». Але тоді – і я вразилася, коли зрозуміла це – тоді Луар відповів би тим само твердим і жовчним голосом: «Ні, моя». І тоді Сові довелося б зарізати кашовара, кругловидого й усіх інших свідків своєї ганьби...

Сова мовчав. Луар повільно розтяг губи:

– Ти говорив, що вона тобі набридла.

Може, мені й привидалося, але, вражений дипломатичним вивертом Луара, спантеличений Сова навіть зрадів. Махнув рукою:

– Бери.

Кругловидий за мою спиною видав здавлений крик.

За мить я опинилася в Луаровому сідлі.

* *

Торія марила, і в маренні їй здавалося, що вона вагітна.

Вона носила його в собі – довгих дев'ять місяців. Був день, коли вона вперше відчула в собі іншу істоту; тепер,

у маренні, вона металася по дому, притискаючи долоні до плаского, навек спорожнілого лона.

Потім він з'явився зі свого теплого червоного світу в світ інших людей, і вона вражено розглядала візерунки ліній на його долонях і п'ятах, пульсуючу шкірку на тім'ячку й довгі вій над безтямними блакитними очима.

Він був її частиною, він ще довго залишався трішечки нею, вона відчувала на відстані, коли він веселий і коли засмучений; вона завжди намагалася стримати смуток або раптове родратування, бо тоді й він, вона знала, відразу розплачеться...

Вона блукала домом, прислухаючись до себе, чуючи в собі ненародженого Луара – і не помічала ні хворої няньки, що страждала від задишки, ні доньки, яка забилася в куток і мала цілковито здичавілий вигляд, ні розрухи та запустіння, котрі остаточно вселилися в заміський дім Соллів. Як і раніше, крихти не брала до рота, жила самою тільки водою, втрачала сили та повільно вмирала з голоду.

Фагірра більше не приходив до неї. Їй здавалося, що могила його під її вікном, і, проходячи подвор'ям, вона бурмотіла заспокійливо:

– Лежи...

Вона боялася, що тепер її син ніколи не народиться.

* * *

Ноги мої теліпалися, не знаходячи опори, кінська спина ходила ходором, а назустріч мчало яскраво-зелене гілля, сірі та коричневі стовбури, пронизані сонцем, переплетені мереживними тінями на густо-синьому небесному тлі. Пальці мої чіплялися за якусь тверду тканину, за якісь шнурки й ремінці чи то на Луаровому плащі, чи на його куртці; Луарові лікті втримували мене, не дозволяючи сповзти з сидла. Кінь метався то праворуч, то ліворуч, обминаючи куці; в мене всередині колотилася щаслива каша, думки змішалися від потрясіння, а нутроці були немилосердно перетрушені. І, дивлячись у ліс, який мчав обабіч нас, я, як ніколи,

СПАДКОЄМЕЦЬ

гостро розуміла, до чого ж прекрасна, яка нескінченна та гостра ця чудова штуkenція, іменована людським життям.

Потім кінь вибрався на дорогу й перейшов на рівну, милосердну рись. Луар мовчав.

– Він не добрався до мене, – сказала я зі щасливим смішком. – Його ж підрили, кабана. Хотів, та не добрався, пес недорізаний...

Здалося мені, чи Луарові лікті, які стискали мене, справді трохи розслабилися? Начебто від полегшення?

Він, як і досі, мовчав; я з натугою повернула голову, щоб побачити його обличчя:

– Або я з глузду з'їхала, або ти зробився відразу Віщунном, великим магом і отаманом розбійників?

Він щось підбадьорливо гикнув – не мені, звісно, а коневі. Ліс, у який ми в'їхали тиждень тому із нещасним хлопцем Міхаром, нарешті скінчився, і вздовж дороги розгорнулися зелені поля.

– Луаре, – озвалась я пошепки, знаючи, що за шумом вітру він не почує. – Дякую, що ти прийшов...

Дорога повернула, і післяполуднєве сонце разом засліпило мене, вибудувало між мною та світом гарячу білу стіну.

– А я бачила твого батька, Луаре, – прошепотіла я нечутно для самої себе. – Я бачила Егерта.

Він пришпорив коня. Нещасна тварина, що несла подвійну ношу і ніяк не очікувала від хазяїна такої нерозсудливої жорстокості, сіпнула та перейшла на галоп.

– А-а! – заволила я, чіпляючись за Луара руками, підборіддям і коліними. – А-а-а!

Кінь теж скривджено заіржав. Луар стис губи й натяг вуздечку, кінь став дибки, перекидаючи мене на мого супутника, даючи можливість зблизька зазирнути в його звужені, розпачливі очі.

До самого вечора ми більше не зронили й слова; ввечері ж, коли нагледіли при дорозі великий та багатий з вигляду заїжджий двір, Луар рішуче завернув у ворота змученого коня, і тієї ночі мені було віддано за все сповна.

Він був уже не юнаком – він став зрілим чоловіком, безтямно-ніжним, він звідкілясь навчився кохати обережно й водночас палко – й навіть медальйон на його оголеній шиї, пластинка, котра постійно плуталася між нами, не заважала мені. Ми мало не рознесли на друзки старе готельне ліжко – але найдорожчими виявилися хвилини, коли, одночасно прокинулись у сірому передранковому світлі, не встигли ще розплющити очей, але обійнялися на дотик.

Під вікном радісно цвірінькала синиця. Гарний знак – птахи співають до світанку...

– Нічого цього скоро не буде, – сказав Луар.

Я почекала. Запитала обережно:

– А що буде?

– Не знаю, – він зітхнув. – Коли б я знав...

Синиця дзенькала, мов дзвіночок. Медальйон сповз із Луарових грудей і лежав тепер на його білому мускулястому плечі; я дивилася на Амулет Віщуна як на свідка нашої любові й не відразу зрозуміла, що бурі плями на золотій пластинці не що інше, як іржа.

– Не дивись, – озвався Луар, не розплющуючи очей. – Мені неприємно, коли ти дивишся.

Я перевела погляд на його обличчя – на моїх очах ладний нічний Луар знову перетворювався на закуте в крицю чудовисько, що підім'яло під себе навіть Сову.

– Він іржавий? – запитала я пошепки.

Він розплющив очі. Накрив Амулет долонею і сховав під ковдру:

– Так... Іржа – це знак... Той, хто приходить ззовні, з'явився знову.

Синиця за вікном примовкла. Лункими готельними сходами дрібно тупотіли кроки – вгору, вниз...

– Луаре, – сказала я тихо. – Ти – маг?

Він глянув на мене майже перелякано:

– Не знаю...

– А Сова? – запитала я ще тихіше.

Він здивувався:

– Що – Сова? Сова вже точно не маг...

СПАДКОЄМЕЦЬ

– А хто Сова? – не вгавала я. – Тфім?

Він підвів брови:

– То ти все чула?

Я ввіткнулася обличчям йому в плече. Перед очима моїми за єдину мить промчали всі жахи останніх днів; я схлипнула й заспокоїлася тільки тоді, коли рука його ладібно почухала в мене за вухом:

– Сова... Служитель Тфім. Служитель Ордену Лаша, який був свого часу служкою моему батькові... Тобто ти розумієш, кому.

– То ти шантажував його! – радісно здогадалась я. Луар поморщився:

– На біса мені його шантажувати... Я думав, що хоч він бодай щось та знає... Навіщо вони звільнили Мор. Хто наказав – Магістр, чи Фагірра?

За дверима голосно перегукувалися покоївки.

– Чому ми весь час у готелях, – запитала я неуважно. – Завжди в готелях... Я хочу, щоб у нас був дім. І діти.

– Вона стоїть на порозі, – глухо зронив Луар. – І чекає, щоб її впустили... Та, що прийшла ззовні.

– То якої ж вона статі, – пробурмотіла я замислено. – Та, що прийшла, чи Той, хто прийшов?

Він глянув на мене похмуро й докірливо. Відвернувся.

– Луаре... – я підвелася на лікті. – Коли ти Віщун, то повинен заглядати в майбутнє! Подивися... А хлопчика... назвемо Егертом.

Він довго мовчав, дивлячись у стелю.

– А навіщо вона прийшла? – запитала я нарешті. – Та, що ззовні?

– Щоб увійти й запанувати, – відгукнувся він глухо.

– То, може, нехай? – припустила я невпевнено. – Навряд чи буде гірше, ніж тепер...

– А Брамник стане їй слугою і намісником, – пробурмотів він.

– Руал Ільмарранен на прізвисько Брамник, – вирекла я несподівано для себе.

Він підскочив, мов ошпарений, сів на ліжку:

– Звідки ти знаєш?

Медальйон погойдувався в нього на грудях. Я не могла відірвати погляду від вибагливо прорізаного отвору посеред пластинки.

– Ти добралася до книжки? – запитав він спокійніше. – Зумисне шукала? Ну-ну...

– Луаре, – сказала я пошепки. – Егерт і Торія кохали одне одного, навіть коли був Чорний Мор... Вони знали, що в них попереду всього кілька днів – і все одно раділи... Може, й ми...

Він устав, не одягаючись, відійшов до вікна. Я нишком оглянула його і з задоволенням переконалася, що мій чоловік має чудову статуру.

– Ти не віриш мені, – сказав він зітхаючи. – Я й сам не завжди вірю... Що над світом дійсно висить... Це. Невідомо що. У всякому разі, Заповіт Першого Віщуна описує прихід зовнішньої Сили як дуже паскудну процедуру: «Плачте всі живі... З неба здерли шкіру»...

Мене персмикнуло, і я натягла ковдру до підборіддя. Тільки тепер разом із холодком по спині до мене прийшла підозра, що Луар нітрохи не жартує.

– Мені ж треба з кимось поділитися, – промовив він раптом розпачливо. – Я ж не можу постійно бути сам... І носити це в собі... Я не маю... Я не знаю, як провіщати... Я не вмю, і мені нема в кого запитати. І я не знаю, що робити... Я думав, що Фагірра знав. Але всі вони мовчать... Не розуміють, не пам'ятають... Навіть Сова... У нього залишилися якісь Фагіррині речі, десь у схованках... Обіцяв дістати... Але й він не знає, навіщо... І це... – він узяв Амулет у долоню, – навіщо Фагіррі... Навіщо він катував мою матір – щоб здобути це?

Він раптом затулив обличчя руками. Амулет вислизнув з його пальців і знову захитався на ланцюжку:

– Танталь... Піди до неї. Піди, а я не можу... Будь ласка.

Візки стояли на узбіччі з безсило опущеними голоблями. Не вірячи своїм очам, я міцно, до болю вчепилася в Луара. Ні слова не кажучи, він притримав коня.

– Ти?!

СПАДКОЄМЕЦЬ

Муха сидів на землі, розтираючи кулаком хворі червоні очі. Баріан, який раптово постарівся, не здивувався мені й не зрадів; Гезина судомно стискала руку рудого дівчиська. Фантін розгублено кліпав довгими білястими віями:

– Ти... Здрастуй...

Я знову пробігла поглядом по обличчях. І знову, вже з тужливим передчуттям. Розпороті боки візків, вивернуті скрині, спорожнілі голоблі...

– Вони все забрали, – сказав Фантін. – Коней...

– Флобастер?! – пошепки закричала я.

Баріан відвернувся. З видимим зусиллям вказав на один із візків; я звично підтяглась, видерлася на нього й зазирнула під порване запинало.

Хтось уже склав йому руки. Він лежав на підлозі, з гордовито закинутою головою, не бажаючи й не намагаючись приховувати перерізане горло. Очі його не хотіли заплющуватися – холодно дивилися в чисте небо, яке синіло крізь розірване запинало.

Поруч трапився Луар, і ось він мене й втримав.

Я кричала. Я проклинала Сову, я проклинала й себе за те, що була поруч із убивцею – і не порішила його. Я присягалася Небу, що Сова помре страшною смертю, що я випалю вщент і ліс, і поля, що я помщуся, що я уб'ю всіх, якщо знадобиться, що я все життя вбиватиму, але помщуся... Луар тримав мене ззаду, я звивалася в його руках, захищалася слізьми та прокльонами, і він не випустив мене доти, поки сама не ослабла та ганчіркою не сповзла на підлогу, до ніг розпростертого Флобастера.

Луар про щось півголосом перемовився з Баріаном; до мене долинали, немов крізь вату: «не треба було... пси... і зв'язали всіх... він один... не знаю... тепер однаково...»

Каламутними безтямними очима я дивилась, як Луарова рука кладе на дошки туго натоптану торбинку:

– Не ображайся, Баріане... Я заборгував. За той спектакль... Ти пам'ятаєш. Найголовніший спектакль у моєму житті. Прийми. Купи коней.

– Звідки в тебе стільки грошей? – вражено запитав хтось; здається, це була Гезина, я не розібрала, мені було

байдуже; я думала, про те, що Флобастер не пробачив мені / перед смертю. А якщо й пробачив, то я тепер не дізнаюся про це.

Ніколи.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Вода притягала його віддавна. Тепер його поглинуло улюблене заняття; він прихилився до розсохлого поруччя горбатого містка та дивився, як здригається зелена гладінь річки, як кружляють, мало не зіштовхуючись, важкі бабки.

Так було й раніше. У пам'яті його виникла інша, широка річка з такими ось бабками, хлопчиська-рибалки зі своїми саморобними вершами та кістяними гачками...

Ті хлопчиська давно вмерли. Від старості. І змінилися незліченні покоління бабок.

Він посміхнувся. Вперше за довгий час він з'явиться, не чекаючи дня Превеликої Радості. Порушить традицію...

Той, що прийшов ззовні, любить традиції. Приходить, начебто дотримуючись певного ритуалу, й так само мнеться біля Дверей, очікуючи запрошення. Той, що прийшов ззовні...

«І запанує, і... плачте всі, що живуть... І Брамник стане їй слугою і намісником»...

Він поморщився. Забагато мотлоху нагромадилося в пам'яті протягом останніх ста років.

«...А якщо один вовк захоче покликати іншого? Як він його називає?»

Він дивився на своє відображення, темне відображення в повільному струмені. Йому хотілося, щоб його покликали.

Тоді він нахилився над водою, наліг на поруччя ліктями.

– Руале, – пошепки сказали його губи.

Відображення мовчало, вражене звуком власного імені.

– Я розумію... – він знову криво посміхнувся. – Але ти бо... Навіщо?

Порив вітру затяг воду брижами. Йому здалося, що так уже було одного разу.

Тої ж миті на спину йому ліг чужий погляд, чіпкий і грузький, як смола. Ще не озираючись, він знав уже, що там, по-

СПАДКОЄМЕЦЬ

заду, тільки порожній шлях та виструнчені курні стовпи; він знав це і все-таки озирнувся.

Чужий погляд не зник.

Він знову криво посміхнувся й подумав, що й це вже було. Давно-давно...

Тоді він був Брамником. Хто він тепер, чим він так цікавий Тому, хто дивиться, бажаючи ввійти?

«Руале», – прошелестіло по краєчку його свідомості. Відлуння, дотик, луна давнього поклику...

Він чекав і цього – і все-таки здригнувся, миттєво відчув давно забуте – мороз по шкірі.

Усе повторюється.

* * *

У моїх грудях стириміла груба голка. Часом я завмирала, забувалася, тупо дивлячись у дорогу, що повзла назустріч, і тоді голка завдавала тільки тупого тягучого болю. Однак варто було допустити необережний рух душі, зайвий спогад – і потривожена голка знову простромляла мене наскрізь; я усвідомлювала втрату десятки разів поспіль, і біль не притуплявся.

Луар мовчав. Назустріч повзла сіра стрічка дороги...

І тупотіла муруга конячка, звична до свого неквапного шляху, до запаху диму та бляшаного грому, до цікавої юрби, до нескінченної зміни декорацій, доріг, палаців, базарів...

Я здригалася, приходячи до тями. Два моїх життя переплелися, поплуталися, як змії в шлюбній грі. Я забувала, хто за моєю спиною – спокійний іронічний Флобастер, чи той, інший, через кого все обірвалося...

Усе обірвалося. Флобастер намагався мене втримати, – можливо, він передчував свій жажливий кінець. Якби я була там, його б не вбили. У всякому разі, спочатку вбили б мене...

Ким він мені був? Ким же він все-таки був?

Над дорогою стояла хмара, схожа на безвладну, мертво повислу руку. З небесної долоні вислизнув і тепер метався попід небом чорний птах.

Що, коли він умер і не пробачив?!

У безлюдному гайку нас догнав незнайомий вершник. Похмурий старигань, зарослий від вуха до вуха твердою, ніби щітка, рідкою борідкою, вимогливо змахнув рукою – я злякалася, але якось кволо, ненатурально. Луар натягнув поводий і спустив мене на землю. Стоячи на ватяних ногах, я дивилася, як він балакає про щось із жиливим старим, як той уривчасто кланяється, розвертає коня та віддаляється...

– Хто це? – запитала я за півгодини їзди.

Луар поморщився, озвався знехотя:

– Це людина Сови... Старий шахрай таки дістав зі своєї схованки те, що мені потрібно... Я призначив зустріч.

Його слова доходили до мене повільно, як повільно досягають берега кола від кинутого в болото каменя.

– Зупини коня, – попросила я пошепки.

У такому проханні не було нічого незвичайного – але голос мій недобре затремтів. Луар притримав коня й уважно на мене глянув; я виплуталась із його рук, незграбно зіслизнула на шлях.

Якийсь час ми дивилися одне на одного – він згори, я знизу, він запитливо, я – затято й злісно:

– То ти, виходить, призначив зустріч? Сові?

Він кивнув, досі не розуміючи. Я з шумом втягла в себе повітря:

– Він убивця. Убивця й кат. А ти...

Мені хотілося вихлюпнути на нього багато чого; від надміру слів і почуттів я затнулась і вмовкла, тільки роззявляючи рота, ніби викинута на берег рибина. Луар стомлено зітхнув, зіскочив з сідла і став поруч:

– Ну-бо, перестань... Заспокойся... Хочеш, давай пройдемо пішки.

– Що ти там робив? – заволала я, коли нарешті опанувала себе. – Що ти робив у розбійницькому лігвищі, ти що – сам розбійник? Вони... ти бачив... Ти...

Я знову замовкла, цього разу через спазм, який здавив горло, через сльози, що навернулися на очі. Луар низав плечима:

– Не мели дурниць... Мені начхати, хто такий Сова. Він знає дещо мені цікаве, має те, що мені потрібно... А розбійник він чи хто інший – мені байдуже...

СПАДКОМЕЦЬ

– Яка ти сволота, – сказала я тихо. – Ти, виявляється... Який ти мерзотник...

Перш, ніж він встиг усвідомити мої слова, я його вдарила. І ще. Так, що нігті подряпали шкіру й виступила кров. Мені хотілося вбити його в цю хвилину – так захльоснула мене хвиля горя й ненависті. Флобастер на підлозі візка, усмішка Сови, запах немитого тіла, ці пики, насолода необмеженою владою, написана на них... І знову Флобастер у калюжі крові.

У такі хвилини що гірше, то краще. Мені хотілося, щоб і мені перерізали горло; цілий світ уявлявся збіговиськом нікчем і сволоти, й винуватець смерті Флобастера стояв перед мною, кліпаючи очима, що дивно покруглішали. Я вивергала прокльони, я принижувала та відрікалася, я лупила його, плювала йому в обличчя й мало не повірила вже в своїй істеричі, що він ще гірший за інших, байдужий покидьок, який зламав мені життя...

– Іди! – волала я, захлинаючись своїм розпачем. – Іди, ти, виродку! Ти всім приносиш нещастя, навіщо ти народився на світ, забирайся!

І не пам'ятаю, що я там ще кричала в його біле застигле обличчя, котре здавалося тієї миті огидною маскою смерті...

Потім виявилось, що я сиджу на дорозі, що якийсь селянин, проїжджаючи возом, сторожко на мене косує, а цокіт копит вдалині давно стих, і давно вляглася сіра пилуга.

* *

На місце розташування міської варти звалилося нещастя, порівнянне хіба що з давньою облогою. Полковник Солль, який зник був без попередження та ніби згинув у далекому Каваррені, начальник варти, повернення якого вже й не чекали, герой і воєначальник, котрого останнім часом згадували тільки півголосом і презирливо, – цей самий пан Солль вломився до штабу, як зголоднілий тхір вламається до беззахисного пташиного гніздечка.

Лейтенант Ваор, оброслий салом і постарілий у очікуванні капітанства, який давно страждав на задишку, а останнім ча-

сом примхою долі був поставлений нібито на чолі полку, прибіг з дому в пожмаканому мундирі, на ходу намагаючись витерти з долонь варення – зважаючи на все, вишневе. До його приходу полковник Солль, хижий, сухорлявий, з дивним блиском примружених очей, устиг відіслати на гауптвахту зо двоє бідолах, які трапилися під руку, розтрити пляшку вина, знайдену в шафці чергового офіцера, і вмотитися в своє власне командирське крісло, яке за час його відсутності трішки розхиталося під вагою лейтенанта Ваора.

Гарячкові, запалені очі свердлили лейтенанта весь час, поки той, розгублений і збентежений, доповідав начальству, яке так раптово повернулося, про становище в місті.

Становище, як виявилось, було нікудишне: зграю Сиви не тільки не знешкодили – бандити нахабніли що не день, і містові вже дався взнаки брак товарів, у тому числі, й першої необхідності. Купці боялися обриданих розбійниками доріг, околиці селяни не везли на ринок хліба та м'яса, біля дверей ратуші день і ніч простоювали обізлені посланці розорених хуторів і сіл. Усе життя вони справно платили податки й бажали тепер допомоги та безпеки – а де їх узяти, якщо капітан Яст, уже на що орел був, а й той сконав жахливою смертю в розбійницькій пастці... Найматися у варту ніхто не хоче, молоді хлопці забувають про присягу, кидають зброю та йдуть геть; спробували заїкнутися бургомістрові про збільшення платні – куди там! І так уже стражників поза очі називають боягузами та дармоїдами...

У цьому місці жалібну доповідь лейтенанта Ваора було перервано ударом кулака по столі. Полковник Солль блискав налитими кров'ю очима, брудно лаявся та обіцяв лейтенантові люту смерть, якщо цієї ж миті всіх вільних від постів стражників не буде зібрано, озброєно, щоб негайно виступати.

Лейтенант налякався; Солль додав його страху – похмуро повідомив, що власноруч перевішає дезертирів, коли ті здумають ухилитися від карального походу.

Лейтенант заметався; на його щастя, цієї хвилини гнів полковника Солля звернувся на інше – з'явилися посланці з ратуші. Бургомістр, який почув про повернення Солля, бажав негайно бачити його в себе.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Піднімаючи на ноги казарми та розсилаючи посланців до офіцерів, лейтенант Ваор гірко пожалкував про ті чудові дні, коли полковник Солль спокійно сидів собі в далекому, тихому Каваррені.

Якщо бургомістр і збирався дорікати, то всі докори вмерли в нього на губах, коли він глянув у гарячково блискучі Соллеві очі. Полковника роздирало жадання діяльності; він ще не встиг сісти, як заявив, що загін для винищення розбійницької зграї Сова буде споряджено сьогодні ж, аби він виступив уже завтра. Бургомістр скептично стис губи й похитав головою – однак нічого не сказав.

На широкому, як поле, та порожньому, як лисина, бургомістровому столі лежали поруч три тонкі сталеві ланцюжки. Три уривки криничного ланцюга.

– Недобрі звістки, полковнику, – пробурмотів бургомістр, потираючи шию.

Солль сіпнувся:

– Сова – це моя справа, найшановніший. Можете повірити, що знищення його ватаги – справа кількох днів.

Бургомістр скептично опустив кутики рота:

– Хотілося б... Дуже хотілося б повірити, Егерте... Але я кликав вас не для цього...

Зависла пауза. Полковник Солль, якому жадання діяльності не дозволяло сидіти спокійно, встиг підвестися, двічі пройти туди-сюди кабінетом і нарешті вимогливо втупився в обличчя співрозмовника.

– М-м... – бургомістр масажував тепер скроні. – Пані Торія... Здорова?

Егерт зумів стриматися, і на його обличчі не позначилося нічого. Бургомістр не знав, що попередню ніч він провів на бруку перед власним будинком, вдивляючись у темні вікна, здригаючись від вигляду цілковитого запустіння, не зважаючись переступити поріг...

Вранці служниця Далла, вражена поверненням хазяїна, повідомила йому про замиський відпочинок пані Торії з маленькою дочкою. Егерт стиснув зуби – і змусив себе до часу забути. Спершу Сова, говорив він собі. Це першочергове... Це борг. Спочатку – Сова.

– Цілком, – відгукнувся Егерт безбарвним, як пережований папір, голосом. – Вона цілком здорова.

Бургомістр обережно поторкав пучкою припухле повіко:

– Власне... Сова. Так, Сова... Але, Егерте, Сова все-таки там, за стінами... А тут...

Рука його торкнулася ланцюга, який лежав на столі. Невизначно дзвякнули сталеві кільця.

– Уже десяток жертв, – промовив бургомістр глухо. – Ти скажеш – це справа судді... Так, це його справа. Його люди шукають... Але я хочу, щоб ти знав.

Егерт мовчав, покусуючи губи, намагаючись не думати про свій дім, щасливий дім, занурений нині в темряву. Що він каже... Десяток жертв?

– Діти, – зітхнув бургомістр. – Він вибирає дітей... Від п'яти до дванадцяти літ. І душить криничним ланцюгом... Його бачили... Так, Егерте, суддя шукає того чоловіка, вбивцю, вже бачили... Двоє чи троє городян. Він високий і носить плащ із каптуром. Плащ із широким каптуром, так, Егерте...

Широко розплющені очі Солля вступилися тепер в уривки ланцюгів на порожньому столі. Бургомістр кивнув:

– Так... Це... Ось так. Він душить ланцюгом... Без потреби. Зважаючи на все, в нього своєрідна... пристрасть, чи що... До протиприродних діянь...

Що може бути протиприродніше за смерть від залізних кліщів у прохромлених грудях...

Егерт здригнувся. Плащ. Будь-яка згадка про плащ із каптуром тепер дряпала його іржавими пазурами. Мало там хто носить плащ із каптуром? Чому поруч зі словом «плащ» стоїть ім'я... Яке він пам'ятає, але марно не повторюватиме. Бургомістр правий – це справа судді... Справа Егерта – Сова, розбійник, а цей божевільний убивця...

– Той божевільний старий, – сказав він хрипко. – Він...

Бургомістр зітхнув:

– Його вбили. Після третьої чи четвертої жертви забили камінням, Егерте. Ви знаєте, як швидко поширюються чутки, але розправа наляканих людей – ще швидша... Ніхто не був покараний. Даремно, Егерте... Старого закопали з розколотою головою, а за кілька днів цей жах повторився... Знову дитина з ланцюгом на

СПАДКОЄМЕЦЬ

шиї... Того навіженого в плащі вбили ні за гріш, Егерте, але мені не було його шкода...

– Це справа судді, – повторив Егерт глухо. – Нехай Ансін шукає, в цьому місті традиційно спритні судді...

Бургомістр потримав у руках уривок ланцюга, поклав знову на стіл:

– Егерте, а Луар із матір'ю?

Солль внутрішньо стисся, як від дотику тих самих іржавих пазурів:

– До чого тут Луар?

Бургомістр знизав плечима:

– Ні до чого... – й відразу, без переходу: – Ти... Ви ж не любите Ордену Лаша, чи не так, полковнику?

– Ви знаєте, бургомістре, – відгукнувся Егерт по нетривалій паузі. – Тут усе про мене знають.

Його співрозмовник вагався, начебто вирішуючи, казати Егертові щось важливе, чи все-таки змовчати. Солль чекав, покусуєчи губу.

Чекання його виявилось марним. Бургомістр вирішив промовчати й тому з нагутою посміхнувся:

– Пробачте, Егерте... Я не хотів нікого скривдити... Виходить, Сові залишилося топтати землю лічені дні, так?

Егерт рішуче підвів голову:

– Так... Я виступаю на світанку. Годі. Це край.

Якщо бургомістр і подумав щось про покvapні рішення та необдумані дії, то повчати полковника Солля все-таки не зважився.

– Удачі, – сказав він серйозно. – Непогано було б... Забагато цього всього. І Сова, й... тут таке... Місто вирує, як казан. Ще трохи – й мені доведеться продавати мантію.

Останні слова були жартом; Егерт чемно посміхнувся, потис подану руку й із тією самою гарячковою покvapливістю подався до гарнізону – по душу лейтенанта Ваора.

* * *

На площі, неподалік від будівлі суду, мовчки стояла помхура, насторожена юрба. Виснажені, обідрані люди диви-

лися вслід опатним городянам, плювали під ноги ліврейним лакеям, сахалися від карет; посланці розорених сіл з'явилися в місті в пошуках допомоги та правосуддя, місто ж виявилося байдужим, глухим...

Луар пустив коня кроком; юрба дивилася на нього тужно й неприязно, він насилу переборов бажання поквапити коня та швидше проїхати повз цих людей.

Він їхав, і під сорочкою в нього погойдувався медальйон. Луар шкірою відчував, як здригається – немовби пульсує – в такт кінському крокові золота гаряча грань.

Луар їхав ніби між двох вогнів – перший палав усередині, й це був Амулет, який знову ожив, вимоглива, болісна річ, яка давно стала начебто органом його тіла, причому, органом хворобливим, який завдає мук; другим джерелом болю було місто, холодне та підозріливе, очевидячки вороже до всіх прибульців і незнайомців, місто з наглухо зачиненими віконницями, спорожнілими крамницями, посиленими нарядами знервованої, злісної варті. Луар, раптом виявився в рідному місті чужинцем, і тепер шкірою відчував косі, сторожки погляди.

Якоїсь миті йому стало зле, так зле, що він захитався в сідлі. Жабеня в діжці зі смолою... Кішка з панчохою на писку, ганчір'яний м'ячик для безлічі ніг, чию долю вершить всього-на-всього розбещений шибеник, дитина, здатна пожбурити живе жабеня – в смолу...

...Ох, як гнівалася мати. Як вона журилася – йому цілком щиро стало соромно, він щосили хотів виправитися... Мати розповідала батькові, і голос її тремтів: «Звідки? Він же добрий хлопчик... Він же... Звідки це?»

Це було живою мишкою, яку він викрав із мишоловки, прив'язав до ніжки стільця, щоб коминковими щипцями відчавити їй лапу.

Навіщо він це зробив? Може, тому, що напередодні був візит до цирульника, який такими самими щипцями, тільки меншими, вирвав Луарові зуба? Луар тоді подумав, що цирульникові приємно робити іншим боляче, що це його хліб і нагальна потреба... І він позаздрив цирульникові. І він захотів теж спробувати. Мишка...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Якоїсь миті справді було приємно. Страшно й солодко; однак потім він плакав і просив пробачення, він щиро покався, навіть хотів, щоб його сікли різками. Але мати тільки відвернулася, пішла й цілий тиждень не говорила з ним, а він карався, присягався, що більше ніколи... Навіть мухи... ні...

І справді – більше ніколи. Навіть мухи. Але те страшно й солодке – запам'ятав, хоча й гнав від себе, як ганебне, бридке...

...Луар важко зліз із сідла. Опустився на кам'яне підніжжя круглої тумби – тієї самої, на якій погойдувався перед входом до будівлі суду іграшкової повішальник.

Амулет під сорочкою був гарячий. Тепер він був справді гарячий, він пік груди, Луар застогнав і простяг руку, щоб витягти медальйон з-за пазухи – але рука так і опустилася, не дотяглася.

Це його ноша. Це його клеймо. Амулет повинен пекти, це кара не знати за що... За ту мишку. Це ж і заохочення – потрібно, щоб біль тіла допоміг йому впоратися з іншим болем, який чомусь став уже зовсім нестерпним...

Тепер йому здавалося, що бути просто наївним хлопчиком, якого ні за що прокляли дорогі люди, що бути цим нещасним хлопчиком легше – є горе і є образа, але жива й надія, що все помилка й усе виправиться...

А тепер він сидить під іграшковою шибеницею, теліпаються над ним ганчір'яні ноги страченої ляльки, коло замкнулося, нема більше ні образи, ні надії, нічого нема, сіре небо й нудота; подушечці для голок не повинно бути боляче...

Він криво посміхнувся. У його няньки була скринька для рукоділля з подушечкою для голок у вигляді веселої пички. Голки встромлялися в рожеві щоки й веселі очі – а рот усе сміявся... І цій ось ганчір'яній ляльці теж не боляче, їй начхати, що її повісили бозна скільки років тому й не дають упокоїтися...

Втім, здається, вони змінюють ляльку... Нитки розповзаються під дощем і сонцем, ганчірки линяють... А жертва правосуддя повинна мати переконливий вигляд...

О Небо, та перевішайте хоч усіх ляльок на світі. Тільки не встромляйте в мене голки; гаразд, я виродок, гаразд, я приношу нещастя, я з усім згоден, але що ж робити...

Стражник у червоно-білому мундирі, важкий високий стражник навис над схиленим Луаром – і не впізнав у ньому сина пана Солля:

– Ну-бо встань. Тут не можна сидіти.

Луар дивився в похмурі обличчя над собою, і на одну коротку мить очі охоронця здалися йому блакитними голівками шпильок. Дві шпильки, встромлені вістрями в стражникову голову.

– Гаразд, – промовив він байдуже. – Я зараз піду.

Він підвівся – і в очах йому стемніло, тож силоміць змусив себе не впасти, навіть не підніс долоню до обличчя, постояв хвилину, сліпо дивлячись в нікуди й очікуючи, поки темрява перед очима розсіється...

Далі йому ніби стало краще. Він потяг коня за повід, повільно рушив через площу – туди, де обабіч високих сходів застигли у величних позах залізна змія та дерев'яна мавпа.

– Ви куди, парубче? Агов, агов, юначе, а чи маєте ви честь бути студентом? За яким же правом переступаєте поріг, який...

Луар стомлено відсунув з дороги метушливого служника – дідка в запылюженому каптані, того самого, який так любив покрасуватися на круглому університетському балконі, витрущуючи пилуку з шовкових географічних карт або начищаючи до блиску жовтий людський кістяк...

Вражаюче. Старий не впізнав Луара. Ці, з Орденом Лаша, миттю впізнавали – а старий університетський пацюк так помилувався. Не впізнав сина Торії, хлопчика, який ріс на твоїх, діду, очах... Видно, Луар таки страшно змінився.

– Це... неподобство! – служник схопив Луара за рукав. – Негайно... геть!

Луар зміряв його важким поглядом – чіпкі пальці старого самі собою розтиснулися.

– Я Луар Солль, – сказав він повільно, з насолодою провертаючи в роті кожен звук свого неправильного, колишнього імені. – Я маю право.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він ішов коридорами, безпомилково вибираючи шлях, а служник з бурмотінням і посопуванням, скрадався слідом. Зустрічні студенти здивовано заглядали Луарові в обличчя, хтось зводив брови, хтось сахався – якоїсь миті він ніби побачив ті самі коридори п'ятнадцять років тому: новий костюмчик із твердої негнучкої тканини, студенти, величезні, як вежі, здивовано й лагідно поглядають на невпевненого малюка, що вперше з'явився в таємничому місці, де «наука» й де мама «працює»...

Він отямився. Знову став собою, тобто цілком дорослим виродком, і в очах вчених юнаків відбивалася вже не зворушлива симпатія – острах, похмурий острах; та ж я страшний, подумав він вдоволено.

Медальйон здригався на грудях у такт крокам, і з кожним кроком зріла впевненість, що стільки часу витрачено марно, що він шукав не там і не так, але ось нарешті перед ним щось важливе, єдино важливе, потрібно тільки перетерпіти цей пекучий біль золотої пластинки...

Тоді, вперше, він так налякався барельєфів, кам'яних облич великих учених давнини, ці обличчя здалися йому мертвими та суворими водночас... Кам'яні трупи...

Ще він боявся, коли малювали вогонь. Він думав, що намальований вогонь з'явиться й буде пожежа, та, якою лякає нянька...

– Ні! – відчайдушно скрикнув служник. – Без дозволу пані Торії... Не можна!

Луар підвів голову; виявилось, він стоїть перед замкненими дверима, точніше, перед дверима й служником, який їх заслоняє:

– Кабінет декана... це святиня... Ви знаєте, його замкнено... Тільки пані Торія може...

– Декан мій дід, – сказав Луар у склепінну стелю. – Ви гадаєте, він був би проти?

На обличчі служника позначився сумнів – але тільки на мить:

– Тільки з дозволу пані Торії! Тільки в її присутності... І ви все одно не зможете відчинити!

– Тоді чого ви боїтеся? – щиро здивувався Луар.

Служник завагався. Насупився, сховав очі під саме чоло; знехотя відступив:

– Що ж... Сподіваюся, дверей ви не ламатимете, пане Луар?

У останньому слові зібралася вся отрута, на яку лишень був здатен цей відданий університетові старий. Луар підвів брови, впізнаючи й не впізнаючи власне ім'я:

– Чи у вас нема ключів?

– Ключі в пані Торії! – переможно прорік служник. – І навряд чи їй сподобається, коли я розповім про...

Луар із зусиллям повернув бронзову ручку. Важкі двері гойднулися й відійшли – без рипіння, плавно, як уві сні. Служник завмер із роззявленим і потворно перекошеним ротом.

Із кабінету повіяло травами. Пилом, книгами, ще чимось, що складно було впізнати. Луар був упевнений, що відчував цей запах раніше...

Служник і досі ошелешено мовчав.

Тоді Луар переступив поріг і зачинив двері перед його носом.

* * *

Озброєний до зубів загін, який очолив полковником Егерт Солль, нагадував оскаженілого лева, що ганяється за шершнем.

Егерт кидав своїх людей стрімголов, рвався вперед, нехтуючи небезпекою, – і щоразу натикався на покинутий табір, охололе багаття, витоптану траву та кістки обгризеної дичини; Сова просочувався крізь розставлені тенета, немов крізь пальці пісок, а загін Солля був великий і неповороткий, і всякий, хто хоч трохи поцікавився б, міг спокійно дізнатися все про його маневри та підготуватися загодя...

Розлючений Солль намагався зробити союзниками місцевих жителів – їх мало не допитували з пристрастям, і все марно. Вони боялися можливих розбійницьких набігів і тремтіли перед обізнаними стражниками, але ще більший

СПАДКОЄМЕЦЬ

жах охоплював їх від думки про помсту – а Сова мстивий, і не варто сподіватися, що його так швидко зловлять...

За тиждень скінчився провіант; вояки почали нарікати. Егерт усі ці дні майже не сходив із сідла, зчорнів обличчям. Обіцяючи своїм людям почергово то нагороди й почесні, то військовий суд і шибеницю, він таки спромігся підняти зневірений і зголоднілий загін, привести його до більш-менш бойового стану й подвигнути на останній кидок – розпачливий і тому непердбачуваний.

...Надвечір передовий дозор знайшов слід Сови – несподівано свіжий, ще теплий; на заході молодому воякові пощастило зловити вартового Сови – одного, а скільки їх усього було?!

Запахло неминучим боєм – і від цього довгоочікуваного запаху ніздрі полковника Солля затріпотіли, як вітрила.

* * *

...Вранці місто здригнулося від нової страшної звістки – під вікнами добропорядних городян знайшли маленьку молочарку з криничним ланцюгом на шії; біла калюжа розтеклася з перекинутого барильця, й на далекому її кінці орудував рожевим язиком злодійкуватий кіт. Всі прикмети свідчили, що дитина загинула щойно; городяни кинулися – одні в жаху по домівках, інші в люті околицьними завулками та підворіттями; казали, хтось устиг побачити в дальньому кінці вулички постать у довгому плащі. Високу худу постать із каптуром на голові...

Чутки розповзлися за якихось дві години. Перелякані матері замикали дітей, і нещасні в'язні понуро визирали на волю крізь шибки. Малолітні служники та рознощики тислися одне до одного, раз у раз нажахано озираючись, їм ніби чувся дзенькіт ланцюга...

Пополудні накопилася нова хвиля чуток, та така, що ненадовго забули й про вбивцю. Вежа Лаша, забита Вежа на площі вивергнула невиразний, утробний стогін, від якого у всіх, хто був поблизу, волосся стало сторч. Якийсь п'яний від ляку сторож повідав цікавим: щоначі, обходячи

площу, він не раз уже чув у Вежі звуки та шерехи – немовби там величезні миші метушилися...

Міські ворота зачинилися на годину раніше, ніж звичайно. По всьому місту ляскали віконниці; страх сидів за кожним столом, страх чекав у кожній спальні, а якщо й не страх, то занепокоєння, сум'яття та очікування недоброго...

У кабінеті декана Луаяна цілу ніч горів вогонь. Онук старого мага сидів над купою дивних і страшних книжок, тих особливих книжок, до яких не сміла торкатися навіть деканова донька.

Знаки й символи, яких Луара ніхто не вчив, склалися навіть не в слова – у поняття, не до кінця оформлені, й охоплені страшним дрожем Луар розумів, що дурить себе – це не читання... Навіть коли закрив книгу, все одно чув і відчував присутність цього, і знаки не зникали, якщо навіть замружити очі...

Куртка його лежала на високій спинці крісла. Біла сорочка була розстебнута, і на оголених грудях тьмяно поблискував медальйон. Наближався новий ранок – а, може, третій уже з того часу, як він увійшов сюди; юнак втратив лік годинам і дням, плутався, плив, огорнутий величезним солодким павутинням, не відаючи, павук він при цьому, чи муха...

Кабінет декана дивився на нього десятками очей. Тепер він не міг без жаху думати про людей, що входили в нього, не відаючи про все це, – але хай і не відають, декан був мудрий, всі його таємниці захищені або сплять... Або закуті, як ось цей пацюк у кайданах. Луар не розбурхуватиме дідову пам'ять, йому потрібно щось інше; навіщо йому чужі таємниці, коли він має медальйон...

Пластинка обпекла його новою хвилею болю. Він аж засичав, незграбно встав, обвів поглядом кабінет, потім, похитуючись, ніби п'яний, пройшов у далекий куток.

Круглий столик укрито було грубою курною скатертиною; під нею дедь виднівся, зливаючись, напівстертий візерунок ліній і знаків.

Луар відійшов. Обхопив себе за плечі, довго сидів, скорчений, намагаючись вгамувати тремтіння, згадати щось гарне, наприклад, як ворухиться під снігом жива трава, як мама

СПАДКОЄМЕЦЬ

вчила його танцювати – босоніж на теплому піску... Як вони з мамою...

Вечір пронизував солодким теплом; вони йшли кудись ріденьким сосновим лісочком – і тепер уже несла пригадати, хто за ким погнався перший. мама раптом виявилася хлопчиськом – таким само, як він, тільки прудкішим, спритнішим, хитрішим; він марно ганявся за нею, реготав і скавулів, намагався схопити за синю спідницю, що розвівалася на бігу... Потім вона озирнулася, підхопила руками пелену, оголила білі литки маленьких тонких ніг, – і стрибнула через кущі, легко й звично, як олениця... У Луара перехопило подих; не зважаючись повторити її стрибок, він кинувся в обхід. Розпашілий від бігу та запалу, він мчав крізь ліс, сосни стояли, підсвічені косими променями, а десь попереду ляскала на вітрі спідниця, синя, як небо... Його мама стрибає краще за всіх...

І він наздогнав її.

Вона стояла, притискаючись щочкою до коричнево-червоної луски соснового стовбура, непорушна, як сам той величезний стовбур, неусміхнена, загадкова... І він не схопив її за спідницю. Він обійняв інше дерево, навпроти; хлопчик і жінка довго дивилися одне на одного, й Луар відчував запах смоли, відчував, як липкі краплі приклеюють його щочку до шорсткої щочки дерева... Ні. Вона не була його товаришкою. Вона була незрівнянно кращою.

Дивне, незнайоме почуття з'явилося й пішло, не полишило сліду – але ніжність залишилася. І тоді він запрягся. Він запрягся, що захищатиме свою маму до смерті – навіть якщо для цього доведеться стерпіти найстрашніші на світі муки, такі, як у цирульника-зубодера...

А потім на галявинці з рештками сонця обоє побачили чубатенького птаха. Такого строкатого незнайомого птаха... Губи матері ворухнулися: «Одуд».

До пелени її спідниці приклеїлася виделочка – двійко соснових голок...

...Кабінет декана Луаяна мовчав.

Медальйон на грудях у Луара очікував, і чогось також чекав круглий, поцяткованими символами стіл.

Він підвівся й запалив три свічки. Його дід був магом; не-
вже те, що він, Луар, робить зараз, – протиприродне?!

Руки його тремтіли, поки він видлубував свічки з кан-
делябра та встановлював на круглому столі. Краще було
б встановити їх, а потім запалити – але розум Луара мов-
чав, поступаючись місцем чомусь сильнішому, владному
й незваному.

Одна зі свічок упала й згасла. Він ретельно встановив її
знову – але дим, який струмком виповз із погаслого ґнотика,
на мить змусив його замружитися.

О Небо, невже все життя від запаху згаслої свічки...

Туге, сильне, вертке тіло. І шнурки, шнурівка на сук-
ні, шнурівка на корсеті... Босі п'яти, зворушливо ляпають
по готельній підлозі... Самотній черевик перед охололим
камінном...

Так, був камін. Жовта пляма, яка розпливалася... Побряз-
кування коцюби об ґрати. Холодна ніч – і сонячний стрижень,
волею доль спіяманий між рипучим готельним ліжком і тре-
петним Луаровим тілом. Це все одно, що зловити промінь...
І страшно злякати. І страшно поранити... Це – ти? Просте дів-
чисько? Як?! Незрозуміло...

Руки, ребра, груди, щасливий чи то сміх, чи
схлипування...

А тепер іди, виродку, навіщо ти народився...

Три свічки горіли рівно, три язички, три руді тополі з
чорними стовбурами...

Він глибоко зітхнув. Три язички здригнулися; однаково
зігнулись, потялися один до одного, щоб зійтися в центрі сто-
лу, й по спині в Луара великими краплями потік піт.

Майже проти його волі рука торкнулася Амулета й повіль-
но піднесла його до обличчя.

...Був високий старий, що кидав камінчики. Що Луар
сказав йому? «Я – Віщун?»

Рука здригнулася востаннє, й Луар зазирнув у отвір на
медальйоні. Там палав потрійний вогонь; відблиски його
в деталях повторювали форму отвору; вони впали Луарові на
обличчя.

Безмовність. По той бік медальйона не було свічок, там...

СПАДКОЄМЕЦЬ

«Ти?!»

Пластинка впала й зависла на ланцюжку, а слідом за нею повалився на підлогу Луар – безгучно, як ганчір'яна лялька.

* *

Літній дощик поплакав-поплакав і висох. Я стояла на перехресті, і біля ніг у мене лежала калюжа, овальна, як дзеркало в будуарі.

Великий шлях простирався, немов брудний рушник, одним кінцем уперед, до міських стін, що манячіли вдалині, іншим – назад, мені за спину. Неширока заглухла стежка звертала вбік і звивалася полем до віддаленого гайка – зеленого, святкового, вмитого дощем; гайок той радів, що пережив зиму та вступив у літо. Це був той самий гайок, за яким, я знала, ховається замиський маєток Соллів. Той дім на широкому подвір'ї, самою природою пристосованому для мандрівного театру...

Місце мого давнього злочину. Чи правда, що вбивць завжди тягне туди, де пролилася кров їхніх жертв?

Я похмуро всміхнулася. У дзеркальній поверхні калюжі відбилася пелена моєї важкої, намоклої під дощем спідниці; вона колихалася, немов завіса, і над нею відбивалося у воді моє маленьке, замуззане, змарніле обличчя. А ось такий, шановні добродії, вигляд мають молоденькі дурні волоцюжки.

Власне, на що я могла розраховувати? Що я забула в тім домі? Хіба мене зустріне живий Флобастер? Хіба Луар вийде назустріч, Луар-хлопчик, зворушливо серйозний і водночас безтурботний? Не вийде, не скаже: дарма. Ти пожартувала, а нічого не пам'ятаю, забудемо разом...

Носком черевика я провела по рудій, мокрій глині навколо калюжі. Аякже, забудемо... Коли в очі звуть виродком... Коли женуть і проклинають... І чомусь усі підряд – мати, батько... Навіть, здавалося б, людина, від якої нічого такого чекати не доводилося... А що відповіла б я, якби мене запитали отак прямо: навіщо я народилася?

А він син Фагірри і шукає слідів Фагірри. Шукає в найтемніших, сповнених смородом куточках – нумо, нумо його

гуртом засуджувати... Цікаво все-таки, якби мій власний батько, якого я, до речі, теж не пам'ятаю, якби він виявився душолюбом... Таким, як Сова. Авжеж, цікаво, як би я повелася, коли б раптом мені схотілося зрозуміти його, ката, темну душу...

Я мало не плюнула в калюжу, але останньої миті пожаліла блакитне небо, відбите в ній. Недобре – плювати в небо. Марно, невдячно. Собі на шкоду...

Ноги мої потупцями ще, а далі звернули з битого шляху та ледь накульгуючи понесли мене тією стежкою, що нею півроку тому воліклися три наші візки під наглядом Флобастера, три візки та проводир – юнак із прямою учнівською посадкою, парубійко, який не знав жінки, закоханий тільки в свого батька, героя облоги...

Голка в моїх грудях ворухнулася знову. Та сама трішки затуплена голка. Напевне, на все життя, подумала я, байдуже проводячи поглядом зайця, що перебіг дорогу...

Важко сказати, що я збиралася побачити в домі Соллів. Якщо не рахувати дитячої гри, що нею я забавляла саму себе: начебто стежка проведе мене за часом, щоб усе повернулося назад і на подвір'ї я знову побачила накриті столи, веселих гостей і метушливі приготування до спектаклю – під керівництвом Флобастера, звісно...

Будинок зринув з-за дерев, які його обступали, і з першого погляду я зрозуміла, що тут не живуть; відчула мало не полегшення, сповільнила крок – і раптом побачила димок, ріденький, млявий димок над одним із димарів кухні.

Слуги? Ймовірно. Напевне, тут живе сторож, який дуріє від нудьги й самотності, він не відмовить у гостинності дівчині, що збилася з дороги... А може, дівчині, яка шукає роботу чи несе звістку комусь із хазяїв, – я ще не придумала, з цим можна було розібратися по ходу справи...

Ворота було причинено, але не замкнено. Мимохідь я подумала, що за нинішніх неспокійних часів сторож мусив би бути обережнішим.

Широке подвір'я, що розбудило в мені тисячу спогадів, виявилось геть запаскудженим поміями, неприбраним сміттям, послідом і кінськими каштанами; я подумки пос-

СПАДКОЄМЕЦЬ

тавила себе на місце пані Торії та відразу з галасом вигнала сторожа.

Будинок мовчав. Парадні двері було забито, проте чорним ходом, здавалося, хтось користувався постійно – до відчинених дверей вела стежина, протоптана давно не метеними сходами. Зсередини запахло їжею; я постукала раз і вдруге, а далі ввійшла – на власний страх і ризик.

Зсередини будинок мав ще гірший вигляд, аніж іззовні; у приміщеннях для слуг панували бруд і павутиння. Дедалі більше дивуючись, я кілька разів несміливо погукала сторожа – аж раптом краєчком ока вловила якийсь рух у темному бічному коридорі.

Не можна сказати, щоб я зовсім уже не злякалася. Відверто кажучи, першим моїм спонуканням було тихенько звернутися звідси; я постояла трохи стримала шалений стукіт серця й таки зробила один маленький крок убік та заглянула в шпару – одним оком.

Кімната куховарки (чи покоївки, або чиясь там кімната) носила сліди недбалого прибирання; на підлозі біля ліжка сиділа стиснута в грудку маленька розпатлана дівчинка.

Якийсь час я стояла в замішанні – якщо це волоцюжка, що крадькома проникла в замкнений дім, то що обіцяє мені зустріч із дорослими її побратимами-батьками? Вочевидь вони десь неподалік! Чи це сторож зглянувся над дівчинкою та впустив її потай від хазяїв?

Дівчинка дивилася на мене круглими, сповненими панічного жаху, збудженими очима зацькованого звіряти.

– Не бійся, – сказала я лагідно. – Не бійся, я добра... Не треба боятися.

Вона зі свистом втягла повітря й відповзла глибше під ліжку. Щоб бачити її, мені довелося присісти; вона сіпнулася, втискаючись у стіну, швидко облизуючи губи – і щось у її рухах здалося мені знайомим. Перш ніж здогадатися, я встигла вкритись потом.

Дівчинка тихенько заскімлила – ніби цуценя.

– Алана, – сказала я, не вірячи собі. – Алана?!

Вона притихла, знову напружилась. Очі її дивилися тепер тужно й люто.

– Алано, дівчинко, – прошепотіла я самими губами. – Що з тобою?!

Вона мовчала.

Я кинулася геть.

Я мчала захираченими коридорами, заглядаючи в порожні курні кімнати; у кухні, що пропахла кислятинням, стояв на столі накритий покришкою горщик з підгорілою кашею. Хтось повинен тут бути, бурмотіла я, стискаючи кулаки; уява моя малювала страшні картини, які спростовували одна одну: маленьку Алану зачарували та тримають заручницею... Мертва Торія, а вона ж умерла, інакше дитина ніколи б не дійшла до такого стану... Лиходій-сторож, божевільний викрадач дітей...

Потім я зупинилася. Важкі кроки, повільні, начебто хтось тяг на плечах важкий міх; лягнули вхідні двері.

Ступаючи нечутно, як кішка, я кинулася слідом. У маленькій комнатці для слуг уже нікого не було; думка про Алану підстьобнула мене; не думаючи, що роблю, я підбрала коминкові кліщі, які валялися в кутку. Якщо це чудовисько посміє торкнутися дівчинки...

У отвір дверей било сонце, і на брудній підлозі лежала ясна, світла смуга. Я вистромила носа назовні, замружилася, звикаючи до денного світла; десь за повіткою хлюпотіла вода, так, ніби полоскалася кепсько випрана білизна: ляп, ляп... Ллється вода, і знову вологе – ляп, ляп...

Я підкралася безгучно.

Кругла, згорблена спина заступала собою бляшані ночви; з-під червоних розпухлих рук летіли додолу мильні бризки. Сонце стрибало, дробилося в спіненій воді, а літня жінка натужно й розмірено ялозила ганчіркою об пральну дошку: ляп... ляп...

Потім вона скрикнула й озирнулася.

Нянька, стара моя знайома, постарілася і вся якось опухла; очі її, безбарвні та сльозаві, раптом широко розплющилися:

– А... Ти... Дівчинко...

За мить вона ридала в мене на грудях, а я, мліючи від жаху, невпевнено гладила м'яку зігнуту спину.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Алана не визнавала нікого. Ковтаючи сльози, нянька скаржилася, що годує дівчинку, як звіря, що дитина тижнями не мита, що вона виривається з її рук і кусається, мов білка, а їй, старій хворій жінці, бракує сили, щоб захвати її в ночви...

Алана слухала няньчині скарги, сидючи на підлозі біля дверей – щоб можна було будь-якої миті підхопитися і втекти. З-під лоба поблискували похмури, насторожені оченята.

Про Торію нянька говорили тільки пошепки, з якимось здавленим стогоном; нянька з дитинства боялася божевільних, її до смерті лякала пані, що втратила розум. І разом з тим старенька гірко її жаліла, бо пані Торія завжди була добра та шляхетна. Світле Небо, вже краще кінець, аніж такі муки... Наймудріший розум і найчистіше серце – і ось тепер не лишилося нічого, немає більше пані Торії...

Я слухала, й волосся ворушилися в мене на голові. І виповзала з пам'яті та сцена в бібліотеці, її перекошене гнівом обличчя і мій крик: «Я – тварина?! Я свого сина не зрікалася!»

– Колише його, – сказала нянька. – То колише, а то... Купає все... Я їй води притягну – вона й миється, чую, день миється, другий... Потім... Дівонько, я вже не можу далі... І пішла б, та куди ж маленьку... Вона зі мною не піде. А залишити їх... На годину залишу, в село тільки, по хліб... Вертаюся – серце вискакує – як?! А в місто... Дівонько, небо тебе послало, привести б пана Егерта... Поки й він розуму не втер'яв, хай дитя забере... Хоча б...

Я мовчала, колупаючи ложкою пригорілу кашу. Егерт... Його провина, моя провина... Невже я винна й у цьому?

Луар: «Піди до неї, а я не можу...»

Ось, виходить, Луаре, як я виконала твоє прохання...

Алана за обидві щоки наминала скибку черствого хліба. Сторожко поглядала на мене – чи не хочу відняти?

– Пан Егерт зараз далеко, – промовила я повільно. – Але він прийде... обов'язково.

Нянька зітхнула, похитала головою, ніби хотіла сказати: запізно буде... Алана впоралася зі своєю шкоринкою, підібгала коліна до підборіддя. Якоїсь миті мені болісно схотілося

взяти її на руки, пригорнути до себе – однак при першому русі з мого боку дівчинка підхопилася, ладна втікати.

– Так, – стомлено кивнула нянька. – Відолашне дитя...
Вже краще в притулку, аніж... отак.

Що ти знаєш про притулок, подумала я похмуро. Алана завмерла в дверях, неприязно поглядаючи на мене, однак у погляді проблискувала цікавість.

– За що їх покарали, – прошепотіла нянька ледь чутно. – Тільки добро... Вони тільки добро. Вони... Така любов, дівонько... і так покарати. О Небо, Світле Небо... – нянька важко підвелася, покректала та взялася за дужку цебра з водою, щоб підняти його та поставити на грубку.

Ні слова не кажучи, я прийняла важке цебро з її рук.

* * *

Біля великого багаття сиділи люди, хтось уставав і йшов у темряву, хтось з'являвся нізвідки; менше багаття було тільки для двох, лише спеціально приставлений хлопчисько час від часу підкидав хмизу. Луар мимохідь подумав, що Сова любить влаштовуватися зручно.

– Більше нема, – говорив Сова і мружився на вогонь. – Знаєш, погнило... Ще було дві криївки, та погнило... Папери.

– Папери дорого коштують, – холодно повідомив Луар. Сова засмучено засопів:

– Золото ось не гниє... А папери що... Батечко твій... того. Теж усе за паперами, за паперами...

Він знову мрійливо примружився; розглядаючи його обличчя, Луар знову марно спробував уявити Сову-юнака, майже хлопчика, відданого, слугу, який обожнює свого пана, та що там – є його рабом...

Луар опустил голову. На колінах у нього лежав згорнутий сирій плащ і невелика просмолена торбинка.

– Усе думаю, – протягнув Сова, – брешеш ти чи не брешеш...

Ця усмішка не раз, імовірно, вгонила в піт і найхоробріших співрозмовників Сови – однак Луар дивився безтрепетно, байдуже:

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Що?

Сова повільно відвів погляд:

– Та от... Що вселяється... Дух батька... В дитину, породжену по його смерті...

Тепер посміхнувся Луар. Сова мигцем глянув на нього – і сплотнів під своєю бородою:

– Ти... Того...

Луар дивився вже без посмішки. Сова подався назад, завтузився, начебто влаштувуючись зручніше – насправді борючись із бажанням підвестися перед паном. Луар зітхнув і втупився у вогонь.

Сова нічого не розповість про Фагірру. Фагірра – «пан». Про панів такого рангу мовчать, і синам їх віддають шану, й бояться переселення душ...

Він звернув увагу, що рука його стискає за пазухою теплою Амulet. Зітхнув, трохи розслабився, простяг руку; розгладив згорток на колінах.

Це плащ його батька. Це все, що від нього лишилося...

Просмолену торбинку він обіцяв собі відкрити лише в місті. Читати те, що цілком може вважатися заповітом, на очах у Сови та його розбійницької ватаги увялялося йому дурним і неприродним; тепер, однак, йому здавалося, що неприродним буде баритися й не розкривати зараз, негайно...

Старі нитки поклали край сумнівам – розійшлися під пальцями та оголили краєчок паперової підшивки. Палітурки із щільної тканини, щось на кшталт комірної книги з видертими де-не-де сторінками, з плямами цвілі, з жовтими, дрібно списаними аркушами.

Він забув про Сову й про розбійників, присунувся ближче до вогню; Фагірра писав убористо, щоб більше вмістилося, й недбало – для себе. Не для чужого очка. Не для сина, який за двадцять років по тому каратиметься, розбираючи рядки: «І витрати теж двадцять... Усього за весну тридцять п'ять, чотирнадцять, дев'ять... Другу корову обов'язково. Маляті придане – п'ять в запас... Полагодити... Різникові... Разом у залишку шість... І дітям черевики – два...»

Луар нервово водив долонею по старих аркушах, немов намагався стерти марево, серпанок, що відокремлювало його

від тодішніх турбот Фагірри; спершу він вирішив, що йдеться про якісь розрахунки Ордену, – але незабаром зрозумів, що це лише записи дбайливого хазяїна, глави родини, який веде прибутково-видаткову книгу. Хто там у нього жив у передмісті? Мати, сестра з дітьми й ще одна – незаміжня... І брат, молодий хлопець. І ось хто, виявляється, відав їхнім господарством, підраховував усе, щоб їх прогодувати; і ось хто потім прийшов і за один день поховав усіх...

Поруч горів вогонь – та Луара морозило. Навіщо – Мор? Він впустив його своїми руками, віддав наказ – навіщо? Заради однієї великої могили?!

Мружачись, кусаючи губи, він перегортав сторінку за сторінкою; скупі господарські записи перемежувалися іншими, і це, як зрозумів Луар, було щось подібне до щоденника – випадкові, під настрій, записи на полях сухого документа: «Фанія вчора сікла хлопчиська... за впертість і за брутальність, як каже... На маля шкода дивитися... Якщо ще раз... Так їй і сказав. Піднімати різку на дитину... Навряд чи вона зрозуміла. Але більше вона так не зробить...»

І знову цифри й дати; Луар перегорнув кілька сторінок: «...пристойна зброя, але куди йому до тієї шпаги... Там не баланс, там не заточення – там життя, це жива штука, пропорційна, як звіря... Шпага, схожа на кішку... Я хотів би з нею працювати, але, бачить Лаш...»

Рядок обірвався, вийшов за межі аркуша; відразу під нею починався інший: «Вражає новачків... Ось самовпевненість тут недоречна, наша біла квіточка розумна й хитра... Ні до чого мені бути самовпевненим, переможе той, хто вміє чекаати... Я ж маю не настільки переконливий вигляд. І я не вмію так голосно волати...»

Луар сидів, зібраний у грудку, намагаючись поки не пропускати через себе – просто читати: «...І, напевне, гарний хлопець. Я дістану його за дві-три зустрічі... Не хотілося б застосовувати силу. Та бачить Лаш, і не доведеться...»

Деся далеко закричав нічний птах – Луар відчув, як стрепенувся, напружився Сова. Якийсь час було тихо – далі по вухах ризонував могутній, відвертий розбійницький посвист.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Табір прийшов у рух; Сова широко й плотолюбно посміхався, бурмочучи під ніс брудні лайки на адресу клишоногих більмастих псів, які нарешті забрели куди треба, отут уже їм зашийки підрівняють, отут їм смолоскипи встромлять... Луар насупився, невдоволений, що йому перешкодили.

Звідала гримнуло. Поміж стовбурів заметалися вогні, хтось дико закричав, мабуть, втрапив під кінські копита; Луар неквапно та охайно сховав свою спадщину в сідельну сумку.

Перш ніж затоптали багаття, він устиг побачити, як Сова, задоволений, ніби ситий кіт, стискає в одній руці широкого тесака, а в іншій – потрійний гак на мотузці; далі зчинилася колотнеча з дзенькотом заліза, й Луар при світлі неповного місяця вперше в своєму житті спостерігав справжню битву...

Якщо не брати до уваги Облогу. А її цілком можна не рахувати – що значать люди-мурахи, які метушаться на очах маленького хлопчика, що дивиться на них з високої стіни?

...Тоді він не боявся за батька. Він знав, що його батько переможе...

...А його батько був уже кілька років мертвий. І камінь із його могили придався для катапульти...

А гак, виявляється, потрібен Сові, щоб зривати вершників із сідел.

*

Ще до початку бою всі зрозуміли, що полковник Солль шукає смерті.

Він сам собі в цьому не зізнавався – однак лише божевільний міг кинутися вперед, не чекаючи основного загону, нахабно, по-хлоп'ячому, по-звірячому, трошчачи праворуч і ліворуч, не співвідносячи власних сил і сил супротивника; і щастя полковника, що божевільні його дії поплутали плани обох сторін – стражники, які заздалегідь вирішили не виявляти надмірної запопадливості, тепер змушені були ломитися вслід за ним, а розбійники, в свою чергу збентежені небувалим натиском, трохи розгубили запал.

Егерт дуже здивувався б, якби тої миті йому сказали, що він займається розтягнутим у часі самогубством; він, зі свого боку, був переконаний, що виконує обов'язок. З-під копит його коня зметнулися іскри затоптаного багаття; щосили опустив він крицеве лезо на чийсь голову й тієї ж миті відчув, як у плече йому впинається залізна лапа.

Тіло його діяло, за своєю звичкою, окремо від розуму розум ще не встиг поставити собі запитання: а що це таке, коли руки схопили напружену, як струна, мотузку; він викрутився, немов змія, зіслизнув із сідла, перекотився в темряві під копитами та зірвав з плеча потрійний гак, який відразу шелеснув і зник у траві; на зміну йому з'явилася рука з занесеним тесаком – нога Егерта у важкому ботфорті вдарила ту руку в зап'ястя. З неба дивився незворуший місяць; Егерт знову перекотився, даючи можливість чиемусь короткому мечеві встромитися в землю на тому місці, де він щойно лежав, спробував підвестися, став рачки й ударив головою в чиесь кругле черево; товстий розбійник виявив нестриманість і закричав, Егерт мигцем обернувся на бій, що лишився за його спиною, і знову відскочив – не дивлячись. Просто перед ним виявилася величезна, широка, як двері, хижо згрупована для кидка постать; він викинув уперед руку зі шпагою, спіймав удар того самого тесака, відвів його вбік і, використовуючи перевагу в довжині своєї зброї, атакував сам. Громило відступив з несподіваною легкістю – і на зміну йому з темряви раптом з'явився хтось, чия зброя була схожа на Егертову шпагу.

Егерт закричав – бойовий клич сповістив його загонові, що проводир живий і суворо питає з боягузів, що перемога близько й полеглих поховують із почестями; новий супротивник його був моторний і спритний, а Егерт поспішав, бажаючи впоратися з ним швидше та кинутися на допомогу своїм.

Він поспішав і тому раз у раз помилявся; у темряві під ногами плуталося сплетене коріння, Солль спотикався, гарчав від люті й атакував знову. Розбійник, мабуть, навчався фехтування довго та серйозно – він був не просто вправний, він був технічний, однак його мистецтву бракувало розкутості, блиску та вміння імпровізувати, того самого, яким так сла-

СПАДКОЄМЕЦЬ

вився Егерт Солль. Подумки Егерт виправив невдалу комбінацію суперника – і відразу вилаяв себе за недоречні думки. Слід швидше вкласти молодика та шукати в цій каші Сову... Втім, чому він вирішив, що суперник його – молодий?

Він заспокоївся нарешті, підловив руку супротивника в заширокому випаді, захопив його зброю рухом власного клинка, вирвав ворожу шпагу та пожбурих собі під ноги. Тієї ж миті клинок його виявився біля горла супротивника – і він поставив собі запізніле запитання: навіщо? Він же не збирався зачаровувати юнака (якщо це таки юнак) своєю шляхетністю! Які полонені в цій сутичці? Хоча б поранив його, а краще...

– Ну якого біса! – роздратовано вигукнув його обеззброєний супротивник. – Ну якого...

Шпага в Егертовій руці раптом поважчала, немов наливаючись свинцем. Хрипіння та скреготіння заліза відступили кудись, тільки гупала у вухах власна кров та неправдоподібно низько нависав білий переполовинений місяць; юнак стояв перед ним, і не близькість смерті бентежила його, а власний програш, начебто відбувалося все в тренувальній залі...

– Якого біса, – повторив юнак стомлено й злостиво. Пасмо волосся лежало на його змоклому чолі, як жалобна стрічечка.

Егертова рука нарешті не витримала ваги й повільно опустилася.

– Звичайно, полковнику, ви фехтуєте краще, – сказав Луар із ноткою заздощів. – Мені так ніколи...

Він знизав плечима, нахилився й підняв з-під Егертових ніг свою зброю. Егерт не ворухнувся.

Луар знову знизав плечима, повернувся й рушив у темряву; паралізований Егерт, який відразу розгубив і хоробрість, і волю, дивився, як він скакує в сідло.

Зацокали копита – Егертове вухо вихопило цей не найголосніший звук із нелюдського реву сутички; але й той цокіт незабаром стих.

І відразу по тому втих і бій – розбійники відступили, тільки залишили на полі бою кількох убитих невдах; стражники, які втратили шістьох, не зважилися їх переслідувати – тим більше, що команди на те так і не дочекалися.

Непохитний полковник Солль, який так недавно безтрепетно кидався на оголену крицю, здавався тепер розгубленим і короткозорим. Від колишнього скаженого напору не залишилося й сліду; навіть жест, який означав наказ повертатися в місто, був якось змазаний і кволий.

А жест потрібен був тому, що в ніч великої невдачі полковник Солль чомусь втратив голос.

* * *

Світ, у якому жила Торія Солль, дедалі разючіше відрізнявся від світу інших людей. Простір, який оточував її, нагадував око бабки, а в ньому все нескінченно дробилося, розпадалося на фрагменти; час Торії теж порвався – дні йшли не один за одним, а врозбрід, і після ночі наставав відразу вечір, у тканину сьогодення впліталося давно минуле. Приходила мати, що колись замерзла в заметі й залишила п'ятирічну Торію на руках у батька; приходив батько – але рідко й ненадовго, вона дарма просила його залишитися, втішити... Часом у світі Торії панувала тища, й тоді вона довго відпочивала, дивлячись у вогонь свічки та згадуючи про щось гарне. Але частіше траплялися затьмарення та бурі, й тоді був Фагірра.

Щоразу після його відвідин вона кликала няньку – а баба була персонажем її світу, таким само невиразним і хистким, як і решта, – й вимагала діжки з теплою водою, а потім довго, з хворобливою ретельністю милася.

Їй здавалося, що це можна змити водою. Їй здавалося, що водою можна змити його прокляте насіння; вона мало не до крові вимивала все своє змарніле тіло, кожну родимку, кожен волосок. Знесилена, ледве вибиралася з діжки, й тоді наставляло коротке полегшення.

Луар не приходив ніколи. У маренні вона колисала чужих незнайомих дітей з неживими, порцеляновими очима.

Іноді в мареннях її був Дінар – серйозний юнак, перший її наречений, що трагічно загинув від руки Солля. Вона дивувалася – тепер він теж годився їй у сини, він був майже однолітком Луара; обличчя його здавалося затягнутим серпанком – стільки років минуло, вона забула, який він був,

СПАДКОЄМЕЦЬ

точно уявлялися тільки руки з довгими слабкими пальцями, білі кисті, що визирали з чорних манжет...

Дінар обертався на когось незнайомого, молодого й злісного, з вузьким глузливим ротом – цей теж був колись, але Торія вже не пам'ятала його імені. Байдуже дивився Блукач, і на щоці в нього був шрам. Видіння змінювалися, перетикали одне в одне, розбігалися кульками ртуті. Світ Торії Солль пульсував, як вирване з грудей серце: ще є кров і ритм, але життя потроху полишає його...

Але настав день, коли в її світобудову прокралася помилка.

Кілька днів підряд їй ввижалися гучні голоси в порожньому домі; під дверима в неї шепотілися, чути було скрадливі кроки, і чомусь пригадувалося те саме: поміст посеред двору, біле обличчя Егерта, і все колишнє життя вибухає, як вибухнуло колись під час Облоги барило з порохом...

Музична скринька. Переплетення шестірень – і танцюють у отворах ляльки. Танцюють на помості люди – обличчя закриті масками, Торія дивиться, бажаючи зупинити, – адже за мить усе буде зруйновано, все відкриється... Як затримати час, повернути назад, нехай Луарові завжди буде п'ятнадцять, а краще – десять, а краще – п'ять...

Зелені трав'яні плями на колінах замшевих штанців. Ось він, застиглий світ, у якому син не росте. Ніхто ніколи не довідається, чий він... І вона, Торія, не здогадається. І його чобітки завжди будуть якраз, і в прорізи сандалів не вистромляться рожеві пальці, що знову зухвало підросли...

Застиглий світ лопнув, як склянка. Дзвінкий і напористий голос руйнує гармонію. Тому що її видіння не далекі від гармонії, вона звикла жити всередині скляної кулі, схожої водночас на око бабки...

Чужий голос. У її житті оселилося щось дратівливе – дрібне та мультке, ніби камінчик у черевіку. Але незмога витрусити гостру скалку; вийти з кімнати значить остаточно розірвати плівку забуття, порушити з такою працею віднайдену рівновагу.

Торія боялася нового болю. Її оманливий спокій швидше нагадував смерть, забальзамований труп – тільки тепер дія

бальзаму скінчилася, її мертвий спокій розкладався сам собою, як і годиться всілякій мертвечині...

А за кілька днів вона почула давно забутий і тому особливо страшний звук.

Сміх. Сміялася дитина.

* *

Ніхто не зупинив Луара, коли пізнього вечора він з'явився в Університет. Чийсь погляд невідступно стежив за ним протягом усього шляху темними коридорами – однак цього разу ніхто не наважився стати між онуком декана Луаяна та забороненим кабінетом.

Він зачинив за собою двері й довго сидів у темряві зі схиленою на руки головою. Він умів заборонити собі думати про людину, яку багато років вважав батьком; він навчився вбивати в собі заборонені думки – але не вмів обірвати невизрадної низки образів-запахів-спогадів-доторків...

Негідно чоловіка – жаліти себе. Негідно воїна... і мага, тому що він, здається, маг...

Доцана підлога, вимита до свіжого запаху дерева; розпливаються білі краплі молока. Вечір і солом'яний капелюх, і в капелюсі – круглий згорнутий їжак, голки – начебто насінинки... Та не питиме він твого молока. Відпусти його, от якби тебе спіймали...

...Заширокий випад, надто розмазаний випад нездари... У обідній залі, де зсунуті стільці боязко тислися до широкого столу, навіть там, у цій тренувальній залі, такі випадки не пробачалися...

Чому він... той... ніколи не фехтував у присутності матері?! Чоловіки зазвичай пишаться... таким вправним володінням зброєю...

...Фагірра не хотів, щоб сестра била дитину.

Луар підвів голову. У вікно дивився той самий переполовинений місяць – тепер він зробився трохи товщим. Рухаючись над силу, він устав, залишив згорток на кріслі; постояв біля вікна, торкаючись щочкою теплої порт'єри. Потім запалив три свічки.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Страшно. Напевне, він все-таки неповноцінний чаклун – інакше чому так страшно? Ті маги, про яких він читав, відчували захват від будь-якої магічної процедури – а в нього, Луар, підступає до горла щільна важка грудка. І все-таки він це робить, тому що інакше не може, інакше задихнеться...

А що відчував Фагірра, ховаючи в одній могилі обох сестер, брата, матір і племінників?

...Катувати своєю рукою?

Свічки ледь зігнулися – троє жовтих вогнених ікол. Луар протягливо, зі схлипуванням зітхнув – і витяг з-за пазухи медальйон.

Знову – це. Світле Небо, допоможи мені...

У вічі йому вдарило сонце. Розжарене сонце, розжарені камені, місце, де він ніколи не бував – гори, руди з білим, полудень, тіні короткі й начебто оксамитові – шматочки чорної тканини...

Спекотно. Така задуха... Сонце в zenіті, витрішкувате око посеред синього неба й колодязь далеко, внизу...

На кам'яному майданчику під скелею стояла людина. За її спиною Луар розгледів порожній гарячий дворик і в глибині – будинок. І дивно знайомі обриси чогось над вхідними дверима...

Людина була хлопчиком. Років чотирнадцяти. І біля його ніг – повне крижаної води цебро, поверхня води колихається, мало не вихлюпуючись через край...

– Допоможи мені, – попрохав Луар пошепки. Губи його зсудомило від напруги.

Хлопчик повільно похитав головою: «Не можу»...

– Допоможи мені, – попросив Луар знову. – Ти... Луаян...

Ім'я допомогло йому, і він повторив ще раз, відчуваючи смак кожного звуку:

– Луаян...

Хлопчик опустил очі. У цебрі біля його ніг дробилося сонце: «Не можу»...

– Але чому?! – вигукнув Луар у розпачі. – Хіба я тобі не онук? Хіба я й перед тобою провинився – син Фагірри?!

Небо над хлопчиком раптом лопнуло, як зотліла тканина, і згорнулося трубочками по краях. «Не можу»...

– Чому?!

«Тому що я страж»...

Сонце згасло, зникли й скелі й розігріте сонцем повітря, Луар відчув запах землі, а на своєму обличчі вологі грудки: «Я страж... Навіки»...

Луар захитався. Йому здалося, що він стоїть на прозорій, немов кришталь, землі й бачить глибоко в надрах дивовижну істоту, складену з незчисленних гнучких суглобів смерть, втілення Чорного Мору – і варту біля входу в темницю, сивого старого, який затуляє долонею обличчя: «Не треба, малий... Не дивися»...

Луар з криком відсахнувся – й земля втратила прозорість, зробилася чорнішою, ніж була, налягла згори, ніби віко скрині.

Медальйон випав і завис на ланцюжку, Луар побачив високо над собою склепінчасту стелю і в знеможі заплющив очі – непритомність...

На жаль, свідомість не полишила його.

По стелі дедалі сміливіще повз світанок; простукотіли в коридорі чийсь кроки, й на площі тонко завів дитячий голос: «О-о»...

Навіщо все це, подумав Луар, лежачи на підлозі.

Начебто йдеш по вугіллі – й кожен новий крок завдає нового болю.

* * *

...Хлопчик, який гнав через струмок крутобоку руду корову, здивовано косував на високого сивого старого, який ішов убрід, хоча поруч був місток.

Старий наблизився, і хлопчик налякався: круглі очі незнайомця очужило дивилися в далеку далечінь, а губи воружилися, наче старий розмовляв сам із собою.

Старі люди часто так говорять. А цей був ще й божевільний. Хлопчик відступав, ховаючись за своєю коровою, і даремно, бо незнайомиць не звернув на нього жодної уваги.

Він просто не побачив пастушка. Як не побачив містка, як не бачив дороги. Ноги його самі собою міряли нескінченний

СПАДКОЄМЕЦЬ

шлях – а думки полонило інше, і хлопчик, на щастя, ніколи не зміг би дізнатися, що саме...

Старий ішов, дивлячись просто перед собою напруженими зупиненими очима.

Він дуже давно не відчував страху. Нині, здригаючись і дедалі прискорюючи поквапливий крок, він почувався більше людиною, ніж це було раніше. Він старий, і йому нема чого боятися – але він людина, й він боїться...

Тому що одне – дивитися на медальйон, який іржавіє, і очужило думати про долю світу... Й зовсім інше – відчувати чужий погляд. Очікувальна присутність. Цей знайомий в'їдливий смішок, який роздирає голову зсередини...

(Ти щасливий, Марране).

Так, це одне з моїх імен, подумав він люто. Так, я щасливий... Але щасливим я не був ніколи. І взагалі, я скоро помру. Старий дурень, який теревенить сам із собою...

(Не обдурюй себе, ти схибився значно раніше, коли відмовив мені та відмовився від місії).

Знову смішок. Йому здалося, що, хоча він перейшов уже мало не на біг, однаково не рушає з місця, висить над землею, ніби медуза в товщі води, й тінь від нього, маленька та чорна, приклеїлася до шляху...

Він змусив себе сповільнити крок, стиснув зуби й зупинився зовсім – і побачив струмок віддала, гречане поле з хмарою бджіл і хлопчика з рудою коровою.

(Ось так, Руале. Минула тільки мить... а ти старий. І ти більше не годишся у Брамники).

Як шкода, подумав він із саркастичною усмішкою.

(І мені шкода, Руале... Ти дурник. Ти знову програв).

Погляд із нізвідки давив, ніби жорно. Старий люто вищирився.

– Я не граю з тобою! – вимовив він чітко й виразно, так що налякав обережного пастушка.

(Усі тут грають. Усяк, хто хоче жити, включається в гру... І правила однакові для всіх. Невдасі боляче. Той, хто програв, сходить із дошки... Ти програв, але я дам тобі шанс).

– Ах ти старий балакучий філософе, – замислено промовив той, кого звали Руалом.

Смішок.

(Так, Руале... Я говоритиму з тобою. Перш, ніж мені відчинять і я увійду).

– Ти не ввійдеш! – кинув він злостиво.

(Увійду. Новий Брамник сильніший за тебе... Він не злякається).

– То й говори з ним, – процідив Руал кризь зуби. На дні його свідомості жевріла надія, що все це – хвороба, гарячкове марення.

Смішок, цього разу майже приязний.

(Я не хочу його сполохати до часу. Він молодий... Мусить дозріти).

– Він дозріє, і ти зіб'єш його ціпком, – похмуро припустив Руал.

(Так. Він відчинить мені Двері).

У обрисах хмар над головою Руала проступила тінь жіночого обличчя. Мить – і знову громадається безладно брили, які перетікають одна в одну...

– А що, – повільно почав він, – якщо я знайду його – і вб'ю?

Пауза. Полями, що колосилися обабіч шляху, гуляли гнані вітром хвилі.

(Спробуй. Спробуй, Руале. Його багато хто хоче вбити... Він усім заважає. Непогано, якщо він перешкодить і тобі).

Із сіро-білої подушки хмар вирвалося сонце – промені його, подібні до масивних колон, надійно стали праворуч, на полі, та попереду, на дорозі. Круглі, жовті, як воскові свічі, як дужі пальці...

– Мені шкода його, – повільно проказав Руал.

(Тобі просто його не дістати. Ти дужий, але не всесильний).

– Так... Але мені шкода його. Він схожий на мене.

(Він – це ти навпаки. Навіть ім'я).

– Я знаю... Але світу мені теж, виявляється, шкода.

Смішок.

(Ти просто боїшся).

Погляд полишив його. Так раптово й невідомо куди зник, що старий на дорозі почав озиратися, начебто шукав пропа-

СПАДКОЄМЕЦЬ

жі, та вражено запитував себе: а чи не втратив він, справді, розуму?

Руда корова замислено скубла траву на узбіччі. Підпасок зачаввся у рівчаку та чекав, поки дивний перехожий забересться геть.

Старий ще раз озирнувся – і рушив далі, ледве переставляючи ноги.

* * *

Ці жовті квіти не вимагали догляду – вони, як бур'яни, глушили будь-яку траву; Луар знав це, коли ще навесні посадив тут хирлявий жовтенький кущик. Тепер серед дерев лежала руда, немов облісіла шкіра, пляма – і могилу ніби вкрили килимом – жовтий пагорбок серед гаю, хтось, може, зверне увагу. Нехай... Нікому не заборонено саджати квіти будь-де...

Він сидів у траві. Поруч лежав сірий плащ.

Уперше за довгий час він насолоджувався якщо не спокоем, то хоча б ілюзією спокою; тут були він і його незрозумілий батько, та десяток коників, та довга, як панчоха, зелена гусинь; а віддалік, у цвинтарній огорожі, де спочивали добропорядні городяни, стояла перед чиєюсь могилою гарна дівчина з синьою косинкою на плечах.

Луар струсив мурашу, яка залізла в рукав. Від цього недбало, розслабленого руху під сорочкою гойднувся медальйон.

Строкатий метелик сів на сірий плащ. Гарне видовище – нічне багаття, тільки ось метелики згорають...

Але зараз день, і метеликові нічого не загрожує. Сіра тканина здається йому величезною курною рівниною...

Луар провів пальцями, розгладжуючи складки. Метелик полетів геть, як віднесена вітром обгортка від цукерки...

Власне, він хотів це зробити давно. Там, у кабінеті – не зважився. У кімнатці, що слугувала йому за дім, було серед іншого й дзеркало – але він посоромився надягати реліквію перед дзеркалом, це здавалося вульгарним і кумедним...

Тканина ковзала. Руки зручно ввійшли в рукави – якраз на його зріст, і по ширині пліч якраз; він похитнувся й на-

кинув каптур. Квітучий світ виявився ніби замкненим у рамку – сіро-сталеву рамку з тканини, що прикривала обличчя.

Луар стояв, відчуючи, як вітер ліниво смикає широкі поли плаща. Як на нього шитий – бачив би Егерт Солль...

Жовті квіти пахли ледь відчутно. Золоті чашечки з коричневими грудочками бджіл, а по краях, там, де жовтий килим зливався із зелено-коричневим покривалом на землі – там могила Фагірри була схожа на медальйон, який іржавіє...

Пластинка опинилася в Луарових руках. Він сам не пам'ятав, коли встиг її витягти. Сонце било в отвір, і Амулет відкидав на Луарову долоню маленьку тінь із плямою в центрі – світлою плямою мудрої форми...

Він відчув миттєве запаморочення. Опустився на коліна; не дивлячись простяг руку – у його долоню немилосердно вп'ялася потривожена бджола.

«Боляче?»

По Луаровому обличчю повільно прокотилася велика крапля поту.

«Не шукай запитань там, де їх нема».

Луар запізно примружився; у червоній темряві зайнялися та розповзлися плямами три жовті вогні. Пекучий біль у долоні – і присутність співрозмовника, така сама реальна, як сонце та бджоли. Присмак заліза в роті...

«Не запитуй. Відповіді знайдуться самі».

Але мені треба запитати, – прошепотів Луар, стискаючи Амулет у кулаці й тим самим підхльостуючи біль. – Мені потрібно...

«Усе, що потрібно, в тебе вже є. У тебе є він...»

Він іржавіє...

«Так. Так. Замов за мене слівце».

Луар похитнувся. Широкий каптур опустився йому на очі, замінив блакитне небо на сіре, провів перед його поглядом нову лінію обрису; посеред цього іншого світу, що виник так раптово, Луар побачив високий будинок із ганком, і на сходах себе самого в незвичного покрою чепурній куртці, у високому капелюсі без крис і зі шпагою при поясі. Картина різко наблизилася, начебто сам Луар був осіннім листком, кинутим у обличчя юнака на сходах; налітаючи на постать

СПАДКОЄМЕЦЬ

і пролітаючи крізь неї, Луар устиг зрозуміти, що ні, це не він, у тієї людини інше ім'я...

Потім він побачив низьку стелю, і під нею кругловидого старого з набором голок для татуювання та свою власну руку, що лежала перед ним на столі; рукав було захасано до ліктя, рука лежала розслаблено, але очікування болю виказувало себе «гусячою шкірою», і яке щастя, що в підвалі холодно й можна списати свою слабкість на цю крижану, пронизливу вогкість... Старий піднімає брову: заробляти на життя шпагою – шляхетно. Але ти не найманий убивця, синку, ти – вчитель фехтування... І тепер ти належиш до цеху. Тепер ти в повному праві...

Старий перетворився, вкрився раптом сивим волоссям, і голова його стала схожа на видовбаний зсередини місяць; чорні очиці цього нового старого свердлили, як два буравчики – але на дні їх жив острах, і Луар налякався теж, коли зустрівся поглядом із людиною в сірому плащі, білявою та ясноокою, з татуюванням на зап'ясті – знаком привілейованого цеху...

Відповідай мені, безгучно закричав Луар. Навіщо?! Навіщо ти прикликав Мор, навіщо ти шукав Амулет, відповідай мені, ти, що зачав мене в камері катувань, чи ти теж мене зречешся?!

Той, хто стояв перед ним зі сталевими кліщами в пробитих грудях, випромінював скажене бажання жити. Воля його подібна була до залізної хватки – Луар відхитнувся, паралізований натиском цієї волі:

«Я тебе не залишу».

– Тоді відповідай! – і далі безгучно кричав Луар. – Чи й мені проклинати тебе, кого проклинають усі?

Чужий натиск ослаб: «Я не вчинив лихого».

– Ти?! – Луар вискалився.

«Я не вчинив лихого. Ти зрозумієш».

Онімілою щогою він відчув дотик трави. Каптур зіслизнув, відкриваючи його обличчя сонцю – і чужим поглядам...

Втім, поруч нікого й не було.

Тільки віддаля, біля міської стіни, стояли в густій тіні трое чи четверо похмурих чоловіків. Дивилися, звуженими

холодними очима на самотню постать у сірому плащі та слухали плутані пояснення цвинтарного сторожа.

Та Луар їх не бачив.

* * *

За кілька днів я остаточно впевнилася, що незабаром втрачу розум – у свою чергу.

Три істоти, що населяли величезний будинок до мого приходу – дівчинка, жінка та баба – здавалися мені до різної міри схибнутими. Торію Солль я роздивилася крізь замкову шпарку – краще б мені було цього не робити. Я їй тоді ще трішки побоювалася Луарової матері; тепер вона вселила в мене справжній жах.

Нянька запевняла, що пані нічого вже не розуміє – але я ж бачила, що моя поява не пройшла для неї непоміченою. Де б я не перебувала та що б не робила – примара Торії Солль спостерігала за мною із замкненої кімнати, я здригалася від найменшого шереху та рвучко озиралася, коли вдавалось кутиком ока вловити будь-яку випадкову тінь.

Перші кілька ночей я проплакала на виділеному мені матраці; ліжко було гарне, за моїми мірками навіть розкішне – і все-таки я не спала ні миті, дослухуючись до шерехів, вдивляючись у темряву, ковтаючи сльози. Невже це кінець?! Кінець гарної, сильної жінки, яка не витримала трагедії, зламалася й тепер тягне за собою ні в чому не винну доньку...

Донька. Алана часом здавалася мені істотою ще незбагненнішою і страшнішою за матір. Перед світанком мені уявлялися всілякі жахи – дівчинка здичавіла та втратила розум, втратила все людське, й тепер її до кінця днів доведеться тримати в кліві на ланцюзі, як того виродка, баченого єдиний раз на ярмарку... То була безформна, ймовірно, молода істота зі звіриним писком і лютими зацькованими очима; власник намету брав мідяка «за перегляд»...

Я кусала себе за пальці. Не може бути; Алана дивиться осмислено, її можна повернути до світу людей, її потрібно повернути, якщо не можна вже врятувати Торію – то хоча б дитину...

СПАДКОЄМЕЦЬ

А нянька теж була по-своєму божевільною. Вона схилулася на своїй відданості; будь-яка інша давно б уже або покинула все – це в найгіршому разі – або відвезла дівчисько в місто й там вирішувала далі, шукала б, зрештою, її рідного батька...

За ці ночі я встигла висловити Егертові Соллю все, що думала про його вчинки. Напевне, якби він з'явився сюди власною персоною – я не побоялася б повторити все це йому в обличчя...

Але він не з'явився.

Дні мої заповнені були роботою; дивно, як до мого приходу стара та хвора жінка робила все це самотужки. Тепер нянька блаженствувала, час від часу дозволяючи собі відпочинок; єдиним, чого вона не довіряла мені робити, були турботи про Торію.

Нянька носила їй на таці воду і їжу; щоразу повна тарілка поверталася майже неторканою. Нянька терла запалені очі: не протягне так довго... Від самого лишень голоду помре...

– Помре ж бо, дівонько, – сказала вона одного разу, підпираючи щоку спухлим кулаком. Я швидко глянула на Алану, що примостилася в кутку; дівчинка здавалася байдужою.

– Помре, – з переривчастим зітханням повторила нянька. – А я... Пробач мені, дурній. Я вже думаю... Не мучитися б їй. Відразу б...

Я з натугою проковтнула клубок. Із глибин порожнього будинку з'явився страх і накрив мене, начебто мокрим рядном.

Вранці я годину провела біля її замкнених дверей; Торія відчувала мою присутність. Ідучи навшпиньки й повертаючись знову, я згадувала осіннє свято в домі Соллів і ту нашу зустріч у бібліотеці: «Я тварина?! Я свого сина не зрікалася!»

І моя провина. Моя теж. Слово – не камінь, кинутий у ставок. Там просто – кола по воді та хмаринка намулу при дні, ну ще двійко рибок сахнеться, немов бризки... Але ніхто не знає, що станеться, якщо кинути слово. У невідому, темну, надломлену душу...

Я вийшла на подвір'я, висмикнула з колоди сокиру та досить влучно цюкнула нею по поліну; деревинка розколослася

й лезо сокири загрузло в щілині. Шляхетне знаряддя праці тепер нагадувало в моїх руках kota з панчохою на морді – незграбно намагаючись струснути поліно з сокири, я помітила в затінку розсохлої діжки похмуру пичку Алани.

Дівчинка спіймала мій погляд і пірнула в свій сховок; я впустила сокиру, дісталася до розвішаної білизни та стягла з мотузки широку, квітчасту няньчину хустку.

Фокус був старий – особливим чином прилаштуєш вбрання і перетворюєш власні розставлені лікті та плечі на довготелесу істоту з маленькою дулею замість голови; я ввійшла в образ, задріботіла назад до стосу дров, причому, дуля здивовано розглядала все навколо, киваючи та поводячи «носом».

– Це со таке, га? – запитала нарешті дуля надтріснутим старечим голоском. – Це со, цурки валяюся, еге ж?

Крізь щілину в хустці мені видно було розсохлу діжку; Алана не з'являлася.

Дуля стисла «плечима»:

– Не ло-зумі-ію... Валяюся без ладу, ай-яй-яй...

За діжкою почулося тихеньке хихотіння. Дулю це надихнуло, й вона старанно закивала:

– Ай, па-клі-цу дровожерку... Така га-алодна, по-же-ре ваші дрі-і-вця, х'юм-х'юм-х'юм...

Алана визирнула, забула про обережність; і я вже забула, яка в неї посмішка. Двох передніх зубів бракує – змінюються зуби... Вже...

– Цого смієся?! – обурилася дуля.

Алана зареготала. Заливчасто й тонко; у мене перехопило горло.

– Чого смієся? – запитала я своїм голосом, опускаючи руки. – Без дров же залишимося... Як кашу варитимемо?

– Це не по правді, – сказала Алана хрипкувато, але цілком упевнено. – Це спектакля така... Я знаю.

*

Ось уже багато років Егерт Солль не переживав таких поразок.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Всіх у гарнізоні опанували сором і зневіра; вдови загиблих під час останньої експедиції кляли й Сову, але спершу – Солля. Вцілілі стражники нарікали; докори та обвинувачення висіли в повітрі й не втихав за Соллевою спиною похмурий роздратований шепіт.

Егерт замкнувся в своєму кабінеті – там і їв, і спав, і проводив безсонні ночі над потертою картою. Час від часу до нього прибували з повідомленнями спеціально послані шпигуни – відомості приходили вбогі та недостовірні, розвідники боялися поткнутися надто глибоко та вдовольнялись плітками сільських бабів... Після напружених пошуків нарешті вдалося зловити молодого, нахабного та необережного розбійника – але на шляху до міста він спробував утекти й поранив одного з конвоїрів, за що й був негайно вбитий його розлюченими товаришами. Егертові притягли труп – але не вродилася ще людина, здатна допитувати мерців...

У власних очах Егерт поставав як виснажений, хворий диявол, який із тупою заповзятливістю довбе камінь, довбе день і ніч, розбиває дзьоба – тільки б не зупинитися, не усвідомити повною мірою і власну ганьбу, й увесь жах того, що син його, чужий хлопчик, схрестив із ним шпагу, на боці вбивць...

У місті загинули ще двоє дітей; у звичайних нічних звуках городянам ввижався дзенькіт криничного ланцюга. Егерт горбився над своїм столом, не бажаючи ані чути, ані думати.

Сова... Сова приходив до нього вночі, Сова обіймав за плечі Луара, Сова сміявся та бавився уривком ланцюга; навколо свічки кружляли нічні метелики, величезні й чорні, банькати, ніби сови...

Зграї сов. Ціле небо вкрили незчисленні сови...

І Егерт сам ставав Совою, в напівмаренні вів свій загін лісами й дорогами, зображеними на карті. Він здобував провіант і запасав воду, він палив багаття на стоянках, ставив вартових і вислав дозорців навсібіч – він перестав бути полковником Соллем і став похмурим розбійником, що спопеляє все навколо жагою до руйнації...

У іншому сні він навчав Луара фехтування. Луар впадав у відчай і кидав шпагу – доводилося втішати, вмовляти, почи- нати знову...

Солль уставав серед ночі, брав зброю і годинами повторював довгі мудрі комбінації, зрізував клинком вогник свічки і повільно, по волосинці, зістругував свічку, поки не лишався на столі плаский, ніби монета, пеньок...

Нічний патруль бачив людину в плащі. Той чоловік не озивався на наказ зупинитися і зникав, начебто провалювався крізь землю; як трофей лейтенант Ваор доставив полковникові Соллю уривок ланцюга. Розмови не втихали, по місту повзли чутки одна страшніша за іншу – а уві сні Егерт вибивав шпагу з рук свого сина...

Із рук сина Фагірри.

Бувало, після нічного сидіння над картою він повертав собі здатність міркувати, припікаючи палець у вогнику свічки, яка обпливла над ранок. Так бувало під час облоги...

Але тоді він захищав дружину й сина.

Міський суддя з'явився на заході сонця – випадково, або з тонкого розрахунку, бо це був найкращий для Егерта час, найспокійніший, найбільш тверезий. Суддя з'явився сам, не чекаючи від полковника запрошення, – і лейтенант Ваор тягся в струнку, бо суддя традиційно вважався найстрашнішою в місті людиною.

Егерт підвівся назустріч, подаючи руку, намагався зміркувати: це зайшов до нього старий приятель, чи офіційна особа. У судді були тверді, холодні пальці.

– Ти безжальний до себе, – суддя опустився в запропоноване крісло. – Нехай наші вороги все життя мають такий вигляд, який зараз у тебе... Невже стратегічні турботи й справді не лишають часу для сну?

– Ще матиму час, аби відіспатися, – відгукнувся Егерт глухо. І додав з усмішкою: – Як, втім, і всі ми...

Суддя кивнув:

– Так, мій друже... Але Сова вирушить на спочинок трохи раніше, за нас – чи не так?

Він раптом посміхнувся – спокійно й відкрито, і в Егерта відлягло від серця.

З міським суддею його пов'язували давні й складні стосунки; під час Облоги людина, яку звали Ансін, була спод-

СПАДКОЄМЕЦЬ

вижником Солля, і сподвижником найдорожчим. Егерт був нелюдськи хоробрий, але мужність залишила його, коли постала необхідність показової страти десятка бандитів і мародерів.

У очах городян така розправа була доблестю та проявом влади, мало не подвигом – але Солль вкривався липким потом від самої лише думки, що на його шляху до перемоги доведеться вчитися в тому числі й ремеслу ката, вішати, хоча б і чужими руками.

І тоді Ансін, який був завжди поруч, мовчки взяв цей бруд на себе. Він сам віддав наказ і сам простежив за виконанням – Егертові залишилося тільки стиснути зуби й відмовити в помилюванні. У такий спосіб Солль залишився чистим у власних очах і добрим у очах городян; він чудово розумів, що зробив заради нього Ансін, який став по тому помічником міського судді, а далі й суддею. Він знав, що й Ансін розуміє, чим Егерт йому завдячує – але жодного разу ніхто з них не торкався в розмовах цієї теми. Егерту лишалося тільки думати, а чим, власне, була для його добровільного помічника та давня страта – жертвою? Обов'язком, чи буденною роботою? А може, випробуванням? Могла бути, однак, і приємним лоскотанням нервів... Чи усвідомлював Ансін, що бруднить себе, даючи змогу шляхетному Соллю не забруднити білих шат героя? Може, він сам почувався як герой, що вирвав із рук переможця найсолодший шмат влади?

...Ансін посміхнувся й торкнувся Соллевої руки:

– Ні, Егерте... Я не змушу тебе довго мучитися та думати, навіщо я прийшов... Лихоліття, друже. Гірше, ніж... тоді. Я боюся... що приніс тобі лихі звістки й завдам болю. Ти готовий?

– Я звик до таких процедур, – відгукнувся Егерт по хвилинній мовчанці. – Говори.

Суддя відкинувся на спинку крісла:

– Егерте... По-перше, я твій друг. Знаю, ти так не вважаєш... Не перебивай. Перед тим, як почути головне, просто усвідом, що я твій друг.

Солль відчув, як до горла його піднімається тягуча туга очікування:

– Так... Говори.

Суддя пожував губами. Гмикнув, розтираючи бліду щоку:

– Кгм... Егерте. Ми не знаємо, скільки дітей загинуло насправді... Траплялося, той, хто випадково знайшов тіло, ховав його, щоб відвести підозри від себе... Кілька десятків дітей. І багато колодязів втратили свої ланцюги... Все це ти знаєш.

Егерт кивнув, намагаючись проковтнути щось дряпуче, застрягле в пересохлій горлянці. Суддя зчепив пальці:

– Убивця носить плаща, точнісінько такого, які носили служителі Ордену Лаша... Ти чудово пам'ятаєш.

Егерт знову кивнув. Його трусило.

– Той навіжений старий... Загинув, розплачуючись за чужі гріхи. Після його смерті вбивства тривають...

Егерт мовчав. Пальці судді, довгі та білі, перепліталися складно, як прутики в кошику:

– Так... Скажи мені, Егерте, де зараз Луар?

Солль дивився на складну гру його рук. Рано чи пізно... Все мусило відкритися. Але тільки не зараз. Не Ансін...

– Егерте, – суддя зітхнув. – Я розумію деякі тонкощі... Але мені дуже потрібно знати. Скажи мені, будь ласка.

– Я не знаю, – промовив Солль хрипко. – Я не знаю, де Луар.

«У Сови, – подумав він із жахом. – Але ж він у Сови, Світле Небо...»

Суддя знову зітхнув:

– Ти не хочеш мені сказати?

– Я не знаю, Ансіне, – озвався Егерт, дивлячись у стіл, – я дуже давно з ним не бачився.

Пальці судді перестали грати, зчепились у замок:

– Так... А де Торія, ти знаєш? Вона в заміському будинку з дівчинкою, із прислуги при них тільки нянька, і їхня самота не схожа на безтурботний літній відпочинок... Так, Соллю. З обов'язку служби я знаю більше, ніж тобі хотілося б... Та й не потрібно бути міським суддею, Егерте, щоб помітити, що в твоїй родині сталася трагедія. Щоб не побачити цього, потрібно бути сліпим...

Егерт повільно кивнув. Важко заперечувати очевидні речі... Суддя правий.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Знаєш, Ансіне, – проказав він повільно, – я був би тобі вдячний... Якби розмову про мою родину ми відклали на потім. Коли я... покінчу з Совою.

Суддя засмучено похитав головою:

– Ні, Егерте. Справа не терпить... Ти знаєш, що твій син регулярно ходить на могилу Фагірри?

Солль повільно підвів очі. Ансін дивився на нього з далекої далечіні, з чорного простору, який дивно стиснувся:

– Так, Егерте. На могилу, що за цвинтарною огорожею, там навіть каменя нема... А він, Луар, посадив там квіти.

Соллеві пальці повільно подорожували сплетінням доріг на потертій карті. Потім стислися в кулак, зіжмакали ліси й поля, струмок і село:

– Я... прокляну його. Святотатство... Я прокляну.

Суддя смикнув ротом:

– Це не все, Соллю. Не так давно твій син відвідав нашого спільного друга бургомистра... Він шантажував його, і я знаю, чим... Він домігся, щоб нещасний відкрив йому вхід у Вежу – здогадуєшся, про яку вежу йдеться? І, відповідно до свідчень очевидців, хлопець провів там понад годину, причому, що він робив усередині – невідомо...

Суддя раптом подався вперед і знову торкнувся кінчиками пальців стиснутої Соллевої руки:

– Стривай... Не треба так... Вислухай до кінця.

Солль кивнув, не підводячи голови. Перед очима в нього стояв переполовинений місяць, чорні тіні гілля, переплетені, немов пальці в судді, цей хлопчик, блідий, як місяць, піднімає шпагу з-під його, Егертових ніг...

А колись він носив хлопчика на руках. Цілими ночами...

Суддя знову відкинувся на спинку крісла:

– Так... Відомо також, що пан Луар Солль відвідував по черзі якихось осіб, про яких я схильний думати, що й вони свого часу носили сірі плащі... Є повідомлення, що Луара бачили в Сови – але цього я стверджувати не буду, це надто серйозно і, швидше за все, плітки...

Солль боявся виказати себе – поглядом чи жестом. Невже Ансін грає? Невже йому відомо про ту сутичку біля затоптаного багаття? Наскільки він щирий зараз?

– Егерте, що сталося у вашій родині? – неголосно запитав суддя.

Чого ж ти мовчиш, сказав Фагірра. Відважний і чесний Соллю... Поясни ж своєму старому другу, що саме сталося у вашій родині. Давай, підводь очі й говори...

– А навіщо тобі, Ансіне? – тихо спитав Егерт.

Виникла нова пауза – а далі кулак судді з гуркотом опустився на стільницю, так, що мало не перекинувся свічник:

– Ви не розумієте, про що я говорю, полковнику?! Чи вдаєте, що не розумієте? Може, принести вам чий-небудь маленький труп з ланцюгом на переломленій шії?!

Дивно, але від його крику Егерт відчув полегкість; він навіть діловито подумав, що до кінця розмови треба і йому дозволити собі щось подібне – тоді в тих, хто сидить у кордегардії, залишиться в пам'яті, що не «суддя кричав на полковника», а «вони сварилися»...

Суддя перевів подих. Знову потер щоку, попросив майже жалібно:

– Егерте... Не примушуй мене... Ти схожий на хворого, який приховує свою хворобу від лікаря.

Солль закинув голову й розсміявся. Затулив обличчя руками:

– Ансіне... Друже Ансін... Якби ти міг зцілити мене... Якби хто-небудь на світі міг виправити... Присягаюся, я віддав би цій людині всі свої гроші, всю свою славу, все життя до секунди й кров до останньої краплі... Але нічого не можна змінити – й нікому не цікаво, що ж відбулося... Пробач, але я не скажу навіть під катуванням. Запитуй що завгодно інше – я відповім, клянуся...

Суддя похмуро розглядав уперте, майже натхненне Соллеве обличчя. Знову переплів пальці, опустив кутики рота:

– Соллю. Я маю підстави думати, що твій син не сповна розуму. Що саме він через свою душевну хворобу робить ті жахливі злочини, від яких тремтить усе місто.

Егерт устав і відійшов до вікна. Вечоріло, неподалік старий ліхтарник дерся на свою драбину, й Егерту здалося, що він чує його натужне дихання.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Власне, що ж тепер? Якої реакції чекає від нього суддя, якої реакції він чекає сам від себе? Посміхатися й повторювати: «Це неможливо», чи гніватися й кричати: «Ні! Не може бути!» – а може, просто вдавати цілковите нерозуміння, адже це й справді ні на що не схоже...

Що той хлопчисько робив у лігвищі Сови?! Навіщо йому знадобилася ця сутичка... І як він сміє, шмаркач, доглядати могилу того, хто...

– Егерте, – ще раз покликав суддя в нього за спиною.

...який катував його матір? Ката й гвалтівника... Невже родинний зв'язок, кров, неville це настільки міцні пута, для яких решта не має значення?

...А він сам, Егерт? Що за сила змусила його відштовхнути сина, що був часткою його самого, за якого він без роздумів лален був віддати життя? Хіба не ті самі кривні пута, тільки розірвані, перекручені, споганені?

– Егерте, – суддя підійшов і зупинився за його спиною. – Вчора його бачили на могилі Фагірри, й він надяг плаща...

– Виходить, він уже в місті? – вирвалося в Солля.

– А ти бачив його поза містом? – жваво поцікавився суддя.

Ліхтарник упорався нарешті з ліхтарем, і по вулиці, яка темніла, розплилося тьмяне тепле світло. Егерт мовчав.

– Я думаю, він хворий, – сказав суддя м'яко. – Але якщо все, про що я говорю, правда... Я прийшов до тебе, Егерте, бо я твій друг. І я прошу тебе самому заарештувати Луара – інакше його вб'ють, як уже вбили того божевільного старого... Тому що люди не сліпі, – в останніх словах Егерту почувся прихований докір.

– Це не він, – озвався Солль глухо. – Невже не можна встановити за ним стеження... І довести його алібі?!

Суддя зітхнув:

– А за ним... неможливо встежити, Соллю. В твого сина... Виявилися дивні властивості. Він зникає і з'являється, ніби з-під землі... Однак щодня буває в Університеті, в кабінеті декана Луаяна...

Егерт зі стиснутими зубами прийняв цей новий удар. Суддя похитав головою:

– Так... Над Луаром збираються хмари. Місто чекає розплати... За всі ці смерті. Старий був невинний – але все-таки загинув... Гадаю, городяни не проведитимуть дізнання. Дізнання проведу я, а ти – ти заарештуєш Луара. Негайно.

– Сова, – сказав Егерт крізь зуби. – Завтра я виступаю проти Сови.

Рішення прийшло до нього раптово – однак він миттю запевнив себе, що день початку експедиції було обрано заздалегідь і шляху до відступу нема.

Суддя пройшов напівтемним кабінетом. Зупинився, звів брови:

– Якщо за цей час трапиться нове вбивство...

– Це не він! – пошепки вигукнув Егерт. – Сова... Убиває щодня. А Луар... Не вбивця. Ти переконаєшся. Я затримаю його... Коли повернуся.

Суддя вагався.

– Це не він, – повторив Егерт із усією силою переконання, на яку був здатен. – Усе буде, як ти скажеш... Я візьму його, замкну, й ти побачиш... Але не зараз, мені потрібно спершу спіймати Сову... Це мій обов'язок, я мушу, не можу інакше... Ти довго вичікував – зажди ще кілька днів... Не займай! Я сам...

На обличчі судді читався сумнів – однак він якийсь час мовчки вдививлявся в Егертові очі, по тому повільно, через силу кивнув.

*

По півночі площа перед Вежею порожніла – темні чутки й страшні події в місті протягом останніх місяців розганяли мешканців по домівках, патруль показувався рідко, сторож зі своїм калаталом теж волів триматися подалі – тому Луар спокійно міг підійти непоміченим до наглухо замуrowаних воріт.

Права рука його мертвою хваткою стискала на шиї медальйон. Дивно покращав його зір у темряві – очі розрізняли посеред темної кладки десятків нових, світліших цеглин – на тому місці, де був пролом, через який колись пропустили його всередину...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він замружився. Медальйон боляче вп'явся в судомно стиснуту долоню.

...Тому що служіння йому є таємниця...

Йому здалося, що там, за кладкою, перемовляється безліч голосів – і не моторошних нічних, а буденно-пожвавлених, немов на залитій сонцем площі...

Ніколи раніше в нього не було видінь.

...Таємниця – сенс, а решта відкриється згодом...

Тепер йому привиділася кладка – темна від часу й дощів, з нескромною світлою плямою посередині... Зримий доказ безпринципності бургомістра, який...

...Не годиться говорити з неофітами про глибокі таїнства Лаша... Однак чи є на землі служба почесніша?!

І Луар переступив кладку – тому що насправді ворота були вільні й розчинені, і зсередини долинали голоси.

Він крокував освітленими коридорами; люди в сірих каптурах розступалися перед ним, опускаючи голови в шанобливому поклоні. Він кивав у відповідь – і йшов далі, минаючи сходи та переходи, тому що попереду манячів хтось, і не можна було відставати...

Загратоване вікно доносило звуки й запахи площі; Луар пройшов повз нього, прагнучи не відстати від свого проводиря. Хвилина – і перед обличчям у нього виявилася стіна важкого оксамиту, від густого духу пахоців запаморочилась голова... А наступної миті запахло ще й димом, тому що посеред чорного оксамитового полотнища розповзалася вогненна пляма.

Луар дивився, як жовті язики полум'я проїдають важку тканину; вогонь розходився кільцем, і ширилася кругла діра, в якій стояла, здається, дитина, і була вона в червоному, а в руках тримала чи лійку, чи трубу, з надр якої клубами валував дим пахоців, що куріли...

А потім пролунав звук, від якого Луар здригнувся. Звук нагадував крик прадавнього чудовиська посеред всесвітнього попелища.

Отвір, що палав у оксамитовій стіні, обернувся на отвір у золотій пластинці, й маленький старий у брудній сірій хламиді наживав пальцем на когось, прихованого в затінку: «Не

для всіх... Для всіх не буває... Облиш свою іржаву іграшку. Тобі не зупинити...»

Оксамит, охоплений полум'ям, безгучно впавав.

...Спадали плащі, зблискували очі з-під навислих каптурів, віддалений, приглушений спів... Гряде, гряде... З неба здерли шкіру. І вода загусне, як чорна кров... І земля закричить розверзнутими ротами могил... Ззовні... Іде ззовні... Благаю, не відчиняй...

Плащі розступилися – маленький сірий старий сидів навпочіпки, і в руках у нього була наполовину випатрана, слизька, витрішкувата рибина.

«Не для всіх, – сказала рибина. – Для обраних... Знову. Все спочатку... Призначено – відчинить».

«Лаш-ш... – засичали плащі. – Лаш-ша... Таємниця, коріться таємниці...»

Одне з дзеркал тріснуло й обсипалося зазубреними скалками; у проламі стояв невисокий, жовтолиций чоловік із занесеним кулаком – а з кулака звисав золотий ланцюжок.

«Істинне все, що є, – крикнув він тонко й глузливо. – Чого нема – хибне... Справжня іржа, але твій засув іржавий також... Ім'я Лаша поросло прокльонами. Могутність...»

Випатрана рибина закотила очі й здохла.

«Хто покладе край? – запитав старий у сірій хламиді, й голос у нього був несподівано низький. – Хто визначить межу могутності? Вона ввійде, щоб служити мені».

Той, жовтолиций у отворі розбитого дзеркала, опустил руку:

«Дурень. Не вона. Ти».

Старий у плащі, до поли якого пристала риб'яча луска, підхопився:

«Один хазяїн! – пророкотів він, і туга хвиля повітря вдарила Луарові в обличчя. – Одна рука над світом... Моя рука, й перша парость нового врожаю...»

«Дурень, – сказав жовтолиций, – її рука. Не відчиняй».

«Лаш, – зашелестіли плащі. – Лаш-ша... Аш-ша... Таємниця... Могутність... Влада...»

СПАДКОЄМЕЦЬ

«Я їй хазяїн, – спокійно сказав сірий старий. – Лаш».
«Ні», – відгукнувся жовтолиций.

У Луара скаламутилося в очах; зникла зала й пропали дзеркала, він побачив себе звірям, комахою, крихітною істотою, що дивиться знизу на велетенські темні двері. Замкнений засув нагадував таран для штурму міських воріт...

Потім із тріском розірвалася тканина; Луар зрозумів, що давно вже лежить, і лежить на м'якому; повернув голову й мало не захлинувся криком: під ним були напіврозкладені трупи, ціла гора трупів, тепла гора, схожа на желе...

Власний крик його злився з басовитим криком сірого старого, старий рвав власні патли, що вибилися з-під каптура: «Ні, не так... Не так, не...»

«Так», – сказав жовтолиций. Луар, що втопав у смердючому місиві, схопив у зуби золотий медальйон.

...Тиша й темрява. Він знову лежав – цього разу на твердому, на вологих дошках, і тягло не пахощами й не падлом, а просто вогкістю та запустінням.

– Гра, – сказав Фагірра. – Усе гра... Але не ми граємо. Грають нами, Луаре.

Він стояв поруч – стомлене літнє обличчя з холодними щілинами примружених сіро-блакитних очей, каптур, недбало відкинутий на плечі.

– І не бійся... Спочатку страшно. Але... буде лише інша гра. Для тебе... І не той винен, хто погасив світильник... А той, хто придумав ніч. Не той лиходій, хто відсунув засув – а той, хто поставив Двері... І я не хотів лихого. Могутність... благо. І не суди мене... Зроби... Здійсни...

Луар побачив простягнену йому руку, похитнувся, подав свою – але пальці його схопили повітря.

Ганчір'яне тіло ляльки заялозилося та обшарпалося, але на порцеляновому личку такі злигодні не відбилися ніяк – воно лишалося білим, банькатим і цілковито благополучним. Людям би так, подумала я майже задрю.

– Нова сукня не завадила б, – замислено повідомила я Алані.

Вона засопла, втекла й повернулася з клаптем парчі – хтозна, звідки таке видерла. Втім, це мене нітрохи не засмучувало.

Загорнута в жовту тканину, яка іскрилася, лялька ніби переродилась і мала тепер майже царський вигляд. Я покивала:

– Ну, це принцеса, звісно... А воїн? Тепер потрібен шляхетний воїн, щоб звільняти...

– Звідки? – справедливо запитала Алана. Я почухала підборіддя:

– Знайдеться, звідки... Ти, головне, воїна розшукай.

Вона знову втекла; слухаючи, як стукотять порожніми коридорами її поквапливі ніжки, я пригадала смітники, що їх обнишпорюють дівчиська з притулку заради того, щоб поколосати на колінах вилялого ведмедика з мішковини...

Алана повернулася з дерев'яним солдатом. Той мав цілком мужній вигляд, але був мало не вдвічі менший за майбутню наречену.

– Нічого, – бадьоро вирішила я, – не в зрості щастя... Ну, тепер дивися. Жила-була принцеса, гарна-прегарна... І її викрав...

Я озирнулася. У кутку кухні валялися ганчірки та лопатка для вугілля.

– Її викрало чудо-овисько! – завила я страшним голосом. Лопатка огорнулася ганчіркою, ніби плащем; Алана відразу налякано притисла долоньки до щік.

– О! – сказала страшна лопатка й потягла принцесу за грубку. Парча забруднилася в попелі – але так і було треба. Викрали ж бо...

– А далі? – запитала Алана, яка вже тремтіла від ляку й захвату одночасно.

– І тоді батько принцеси кинув клич, – я озирнулася в пошуках нових персонажів і наткнулась поглядом на глечик для води. – Він, тобто король, пообіцяв усякому, хто врятує його дочку... По-перше, принцесу за дружину, а по-друге, Великий Золотий Глечик у вічне володіння... Ось він, – я пока-

СПАДКОЄМЕЦЬ

зала Алані посудину, – а більшого скарбу в тім краї не було... І ось відважний воїн...

– Він що, за глечик? – справедливо обурилася Алана. – А принцеса?

– І принцеса, – заспокоїла я. – Насамперед він хотів оженитися... І не боявся чудовиська... Тобто боявся, звичайно, але сміливості в ньому було більше... І ось він вирушив у похід...

Похід відважного воїна тривав майже півгодини. Він мандрував по кухні, зустрічаючи на шляху дедалі нові перешкоди; Алана допомагала йому щосили, й нянька, котра тихенько спостерігала з-за дверей, безгучно схлипувала та втирала сльози. Я боялася, щоб няньчині сантименти не налякали дівчинку – але Алані, на щастя, було не до того.

Нарешті воїн і чудовисько зустрілися; відбулася нечувана битва, внаслідок чого люта вугільна лопатка втратила все своє вбрання та була ув'язнена в печі. Алана сміялася заливчасто, якось навіть похрюкуючи; нянька вкрай зворушилася та сховалась у своїй кімнаті – плакати.

Якийсь час ми з Аланою просто сиділи, умліваючи, пригадували подробиці пережитих воїном пригод; я запропонувала справити весілля солдата й красуні – але Алана наморщила носа та заявила, що це нудно. Я здивувалася – дівчаток зазвичай цікавлять саме весілля, а не батальні сцени... І відразу отямилася – у неї ж був старший брат. І батько – герой Облоги... Вона бачила себе швидше хлопчиськом, звичайно, звідси й перекірлива вдача та хлопчачі звички...

Я захотіла поляпати її по потилиці – й не зважилася. Будь-який необачний рух, єдиний поквапливий крок – і все спочатку, але ж пройдено такий шлях... Злякати зараз Алану – все одно що зіслизнути з самої вершини крижаної гори, куди довго сходиш, обламуючи нігті...

– А тепер ще, – зажадала вона пошепки.

– Про кого? – запитала я охоче.

– Про мого брата, – вона дивилася на мене уважно й сумно. – Як він б'ється... з лихими.

Запала тиша. Перехрестя на битому шляху та згасання вдалині цокоту копит...

– Нема нічого простішого, – посміхнулась я по хвилиній мовчанці. – Лихих, звісно, зібралось сила-силенна, але наш Луар усіх здолає... – у руках у мене знову опинився дерев'яний солдат. – Ось іде Луар шляхом, іде собі та йде... А назустріч йому...

– Ти що, його наречена? – запитала Алана з відразою. – Ти женишся на ньому, так?

Із щілини за грубкою насторожено вистромилися тарганячі вуса.

– Жінки виходять заміж, – виправила я мимохить. – Же-няться чоловіки.

– Однаково, – Алана скривила губки.

Ми помовчали. Я не знала, що робити й що казати; дерев'яний солдат у моїх руках здавався незграбним і марним.

– То що ж далі? – вимогливо примружилась Алана.

– Іде та йде, – проказала я глухо, – а назустріч йому... чарівник.

– Лихий? – відразу припустила Алана.

– Лихий, – я стомлено кивнула. – Добрих чарівників і на світі вже не лишилося... Перетворю-но, каже чарівник, тебе, Луаре, на чудовисько... Зовні як людина, а всередині – як Чорний Мор, безжальний і нещадний... І забудеш ти, Луаре, рідних своїх і друзів... І вони тебе зречуться. І пройдеш ти по землі, як залізна мітла...

– А Луар його – мечем? – перебила мене Алана.

– Ні... Чарівник-бо ще не доказав свого слова. Ось, каже він, що зроблю я з тобою, і ніхто ніколи не полюбить тебе... І ти нікого не полюбиш... Тому що чари мої твердіші за крицю...

– А Луар його – мечем? – гнуло своє кровожерливе дівчисько.

– Ще ні. Ось... Чари мої твердіші за крицю. А розчаклувати тебе неможливо... Тому що люди слабкі. Люди не вміють як слід любити і як слід ненавидіти – зате вони вміють забувати... Назавжди. І люди забудуть тебе, Луаре...

Алана пирхнула:

– Дурень! Луар його як мечем ударить...

– Так, – зітхнула я. – Отут-то він його... Мечем. Той і писнути не встиг...

СПАДКОЄМЕЦЬ

– А Луар?

– Ліг спати, – я вклала дерев'яного солдата впоперек столу. – Він стомився. Я теж. А ти?

Алана прислухалася до своїх відчуттів.

– І я, – сказала вона невпевнено.

– Тоді ходімо, – я підвелася, простягла їй руку, простежила за її поглядом – і рвучко озирнулася.

Пізно. Тінь виснаженої жінки сахнулася й зникла.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Перед виступом Егерт зібрав свій загін, маючи намір звернутися до нього з коротким напутнім словом.

Він хотів підбадьорити своїх бійців напередодні важкого та небезпечного походу – однак побачив лише похмурі чи байдужі обличчя, раптом озлився і знайшов для своєї промови зовсім несподіваний напрямок.

І за кращих часів полковник Солль полюбляв витончені глузи; тепер же з нього просто бризкала отрута, він хльоскав підлеглих їдкими, жорстокими докорами, вражав словами, знущався, щоб зрештою гірко пожалкувати, що не загинув під час Облоги разом із останніми гідними воїнами міського гарнізону... Бо щастям виявилось не дожити до великої ганьби, а нащадки їхні, ті, хто носить зброю тепер, придатні хіба що на розплід...

Отут полковник, осяяний новою думкою, пообіцяв звернутися до міської влади з ініціативою – оскопити найбоягузливіших і найдурніших стражників, щоб не плодити на землі нездар. Три панянки найдавнішої професії, традиційно прикріплені до гарнізону, які стали свідками Соллевої промови, перезирнулися з похмурими усмішками; стражники впривали, грали жовнами та з ненавистю поглядали на начальника – очей один одного й зовсім уникали.

Нарешті Солль видихнув, презирливо оглянув своє вкриті червоними плямами воїнство та наказав виступати.

Варта на воротах відсалютувала товаришам, які вирушали в похід; Солль заплющив очі, уявляючи ниточки чуток, що виповзають із воріт услід загонові... а то й біжать поперед

нього. Мережа чуток розповзається колами по воді, вісники та шпигуни, які пробираються з хутора на хутір, несуть відомості Сові...

Він закусив губу. Якщо загін за його спиною здавався розлюченим ведмедем – то в підпорядкуванні в Сові осатанілий осиний рій. І нема іншої ради – лише подолати або загинути, причому друге краще, мертвий Солль навряд чи зможе повернутися в місто й заарештувати власного сина... Тобто того, хто вважався його сином майже двадцять років.

Ні з якого дива він пришпорив коня; вояки, лаючись крізь зуби, поквапилися навздогін. Крізь ріденькі хмари пробилось нарешті сонце, освітило розстелену перед полковником пістряву тактичну карту: гай неподалік, перехрестя та віддалене селище. Навіть не заплющуючи очей, Егерт бачив тепер і приховане обрієм – зелений шовк із вишитими на ньому байраками та полями, селами й хуторами, річкою і струмком, стінами глухого лісу – розбійницькі угіддя...

Йому знову здалося, що він роздвоївся. Що ось він іде на ризиковане полювання – і він же похмуро зачаївся, збирає вісті, чекає на мисливця...

Егерт хрипко крикнув і знову дав коневі шпори. Ті, що їхали за його спиною, проклинали всіх на світі навіжених полковників.

Сова, як з'ясувалося невдовзі, й не думав чаїтися. В усьому світі він знав одного лише мисливця – себе; до полудня другого дня Егертові вояки зачули запах диму.

Так не пахне багаття, не такий дим піднімається над димарями грубок; похмурий Соллів загін безпомилково знайшов дорогу до пожарища, яке стало вже на той час попелищем.

Хутір на роздоріжжі – лише кілька будинків і велике господарство; під копитами коней метався з гавкотом оскаженілий пес. Кури, ніби нічого й не сталося, порпалися посеред витопаного городу, блукало розгублене теля з уривком мотузки на шиї, великий хлів був порожній, і вітер смикав клаптики брудної соломи на широкому подвір'ї.

Будинок згорів наполовину; вогонь чомусь пощадив його, не пожер доценту. Труп хазяїна, що висів на дереві пе-

СПАДКОЄМЕЦЬ

ред вікном, постраждав куди більше – Егерт глянув і відразу відвів очі.

Люди – всього кілька десятків – стояли щільною мовчазною юрбою. Їх домівки та життя поки вціліли; дивлячись на спотворений вогнем труп, вони впокорилися з втратою грошей і худоби, борошна, запасів та іншого свого надбання, тільки жінка середнього віку билась об дорогу над тілом доньки років шістнадцяти – сухорлявого дівчиська з широко розплющеними мертвими очима та бурими плямами крові на подертій спідниці...

Загін Солля зупинився, в свою чергу збився в зграю, що бряжчала залізом; хуторяни мовчки дивилися спідлоба, вирішуючи, чого чекати ще й від цих – нового лиха?

Ридання жінки на дорозі на хвилину стихло – і чутно стало, як у траві надриваються скрекотінням коники, умліваючи від пахущого тепла.

Жінка на дорозі підвела обличчя; якоїсь миті Егерту привиділося, що очі їхні зустрілись – але то був самообман, жінка не бачила нікого й нічого, і Солль із його озброєним до зубів загonom її так само не обходив, як і ці коники в траві...

Хуторяни дивилися. На стражників, на жінку, на собаку, що кидався під копита, на чорний спотворений труп.

Тоді полковник Егерт Солль скинув над головою руку, повернув коня й помчав, ведучи по гарячому сліду свій онімілий загін.

Ніч поклала край переслідуванню.

Сова – а Егерт незабаром переконався, що сидить на хвості в самого Сови – відверто знущався. Розбійники йшли врозсіп – забрана з хутору худоба незбагненним чином загубилася серед великих і малих поселень, мешканці яких клялися чим завгодно, що ніяких розбійників не бачили жодного разу в житті. Озвірілий Егерт зацідив у пику здоровенному хлопцеві, котрий очевидячки брехав – очі в нього підозріло бігали; хлопець тільки охнув, умився кров'ю та жалібно заголосав про долю хлібороба, орача, якого всяк може скривдити...

Надвечір загін таки дістався до лісу – але густа пітьма приховала навіть ті вбогі розбійницькі сліди, які вдавалося

розгледіти Соллевім розвідникам. Полковник стис зуби та звелів розташовуватися на привал.

Багаття потроху згасало, по прогорілому гіллі посмикувалися червоні іскринки; Егерт дивився, як чиясь рука замислено ворухить вугілля тонким ціпком з гарячою іскрою на кінці. Йому раптом виразно уявилося, що це Луар сидить поруч із ним біля вогнища – той любив свого часу й нічні багаття, й такі ось прутики з вуглинками, й червоні візерунки, що на мить зависають у холодному повітрі...

Егерт підвів голову. Молодий стражник спіймав його погляд, зніяковів і відвернувся, кинув паличку у вогонь.

Це був надзвичайно мовчазний привал – не було сказано ні слова, тільки рипіла та вовтузилася ніч, крокували вартові, тріскотів вогонь. Нічне багаття видно було здалеку, Сова знову знав більше за полковника Солля; Сова знову був господарем становища, не дарма ж так тріумфально ухкають скрізь по чорному лісі його банькати тезки...

Егерт підмостив під голову сідло, ліг, укритися плащем. Над ним висіла багатошарова темрява – беззоряне небо, затягнуте хмарами, невидимі крони, невідоме нічне життя...

Він глибоко вдихнув запах землі та лісу – й тоді пальці його, судомно стиснулись, вчепилися у вологу шкіру трави.

Мураха на величезній карті, де вишито шовком нічний ліс, де не позначено стежок, де тут і там стирчать шпильки з червоними голівками багать... І сільські дахи, й ниточка струмка, простягнута до синьої ріки-стрічки... Спинки шовкових мостів – тут і тут... І ниточка порому. І обриси яруг. І буреломи, яких нема на карті... Хльоскають по щоках гілки. Чужа воля стає твоєю, Егерт Солль сидить, посміхаючись, у своєму барлозі та чекає, коли раночком інший Егерт Солль, який вважає себе мисливцем, зробить черговий безнадійний кидок... Безнадійний, тому що...

Егерт сів. Лейтенант Ваор, який прихилив був голову неподалік, налякано скинувся:

– Га?!

Ведмідь у гонитві за зграєю шершнів. Дуже відважний, дуже дурний ведмедик...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Егерт кивнув лейтенантові, знову влігся; у діру поміж хмар на нього глянула одна-єдина тьмяна зірочка. Він з подивом зрозумів, що вона не біла, а зеленава, немов котче око.

І заплющив очі – на чорному небі власних повік побачив сузір'я. Розсип родимок на високій шиї. Не зараз... Не можна.

Вранці загін був шокований наказом свого полковника. Нехтуючи здоровим глуздом, Егерт Солль звелів облишити переслідування по вчорашньому свіжому сліду й круто повернути на північ – до річки.

Стражники знову нарікали. Стражники скреготіли зубами та презиралися, навіть лейтенант Ваор, котрий боявся Солля, як вогню, дозволив собі якусь подобу бунту: як же... слід же... хутір же... Пане полковнику, та чи ж таке бачено?!

Пан полковник вискалився й вихопив меча. Лейтенант Ваор відсахнувся – але полковник лише скинув зброю над головою і заприсягся, що наступний, хто здумає обговорювати з ним його накази, зависне на першому ж міцному сучку.

Лейтенант Ваор принишк – однак невдоволення не вляглося. Ніхто з людей, що йшли вслід за Соллем, не сумнівався тепер, що після повернення в місто на полковника чекає відвертий бунт; граючи жовнами та наперед переживаючи майбутню поразку, стражники тяглися за Соллем – а він, остаточно схибнутий, поганяв і поганяв. Незабаром загін мчав крізь ліс, залишаючи на сучках клапті одягу, і ні в кого не лишалося часу навіть на лайку – всі сили витрачалися на те, щоб обігнути, продертися, не налетіти на стовбур, не скалічити коня...

Нарешті ліс порідшав, навіжений полковник пустив свого коня в галоп.

Незабаром між стовбурів попереду замиготіло небо; за кілька хвилин загін вирвався на відкриту місцину, до річки. Вздовж берега тяглася дорога, а віддалік виднілася й переправа – широкий пором устиг добратися вже до середини річки й був перевантажений. Понад десяток коней і стільки ж спішених вершників, поромникові доводилося непереливки...

На березі очікували переправи ще вершники – кілька десятків, як порахував подумки Егерт. Йому здалося, що все це вже було колись, що в якомусь сні він бачив і цей пором, і ці обличчя, повернуті до нього – а вираз на них здався для всіх одним, втім, здаля не можна було як слід розгледіти...

За спиною в нього хтось зойкнув. Тієї ж миті над річкою прогримів пронизливий свист, який надривав вуха, й там, на поромі, панічно заіржали коні.

Влучив, подумав Егерт аж із подивом. У дитинстві він бавився, кидаючи камінчики з заплющеними очима, й іноді – нечасто, але все-таки – примудрявся влучити у вузьке горлечко глиняного глечика... Це наосліп... І щоразу відчував ось такий радісний подив – таки влучив...

Але цього разу він не був сліпим. Чуття, що привело його до порому цього дня й цієї хвилини, здавалося зіркішим за чиї завгодно очі; він знав, що так буде, – і все-таки встиг здивуватися.

Пором важко захитався посеред річки – забігали люди, занепокоїлися коні, присів, затуляючи голову руками, літній поромник. Ті, хто залишився на березі, збилися у щільну купу; вже на скаку Егерт зрозумів, що це не налякана юрба, а загін, готовий до бою. Добре, подумав Егерт майже з повагою. Сова, значить, теж тут, на березі... Без Сови вони б розбіглися. Врозсип – шукай вітру в полі... Хоча ні. Тепер ні, надто близько, як на долоні, виходить, пізно втікати...

Він думав, а підкинута над головою рука сама собою віддавала накази, що не потребували вже й голосу. За спиною в нього розверталися та перешиковувалися, здимали пилугу копита, скреготіла криця, яку виривали з піхов; на скаку він устигав оцінити сили супротивника, прорахувати варіанти бою – але і свої, і чужі бійці на той момент були дивно байдужі. О Небо, невже Луар...

Солль не знав, що сталося б із ним, якби в юрбі цих убивць виявилось знайоме обличчя. Та Луара не було – він зрозумів це з першого ж погляду, але, власне, він знав це й раніше... Авжеж, суддя Ансін. Немає його тут і ніколи не було. Моя справа – Сова.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Тепер Сова, думає він, вдивляючись у білі обличчя вершників біля порогу. Тільки Сова. Сам. Власною рукою.

Розбійники поступалися числом; частина їх застрягла посеред річки, вирішуючи, мабуть, чи прийти на допомогу тим, хто мав вступити в бій. Порожник, як помітив Егерт кутиком ока, лежав на дошках, і мляво відкинута рука його торкалася води. Навіщо, подумав Егерт. Звірюки, цього навіщо?

Уже за мить він зрозумів, навіщо. Розбійникам просто нікуди було відступати – звичні жити на порозі смерті, пристосовані до вбивства, вони й умирати вміли. Та не в петлі на майдані, а в сутичці, хай навіть із супротивником, чії сили переважають, аби лишень потягти за собою якнайбільше чужих життів... Вони різатимуть усіх підряд, подумав Егерт. Вони б і коней перерізали.

А стражники – що ж... Їм теж нема куди відступати. Після тієї вбивчої Егертової промови, після тієї мертвої дівчинки на дорозі, обвугленого хазяїна під вікнами власного спаленого дому... Нікуди не подінуться. Вперед...

І два загони зішлись в жорсткій і нещадній січі.

Егерт вривався в гущавину сутички дедалі глибше – як і тієї ночі, не тямлячи себе, ліз просто на клинки. Він ловив своїм тілом смертоносні вістря, і прихований потяг до самогубства збоку здавався нелюдською відвагою; це змушувало тремтіти навіть колишніх душоубів. Короткий меч – зброя варті, якої Солль ніколи не любив – устигла тим часом зарбарвитися кров'ю.

Перед очима в нього стрімко проносилася земля, нещадно подовбана копитами, небо з тонкою сіткою пір'ястих хмар, потім обличчя з вибалушеним оком, на місці іншого – кривава рана, потім рот перекошений криком, гнилі рештки зубів у ньому... Далі знову земля з загубленим кистенем, сокира на довгому руків'ї повільно опускається згори – і здивована волосата пика, і власна рука з мечем, сильний поштовх, який ледь не зносить із сідла – небо з пір'ястою сіткою... Вереск оскаженілого коня. Падіння важкого тіла; хрипіння. Прокльони; він ще останньої миті відбив два сильні, послідовні удари – праворуч-плече й праворуч-пояс. Шпичакаста

куля на довгому ланцюзі злилася в одне розмазане коло, просвистіла прямо перед його носом, і йому здалося, що він чує запах вогного від крові металу...

Запах смерті. Кров і мокрий метал; присмак металу в роті, солонуватий смак крові. Як він ненавидить усе це. Як сильно...

Тоді, в дні Облоги, він не шукав загибелі. Тоді він твердо знав, що повинен вижити, врятувати Торію, врятувати сина... А з ними й місто. Тоді все було по-іншому... Був сенс... Мета...

Сова! Від цієї думки він заметався, як опшарений; скидаючись, відкинув убік чийсь занесений клинок, закрутився, виглядаючи серед мішанини бою прихованого чи відкритого проводиря. Вій розтягся вздовж берега, тепер кожен бився за себе, але Егерт бачив, що спроба жодного розбійника втекти не вдається – його наздоганяють двоє з короткими мечами... І відразу повертаються, залишаючи тіло волочитися за розбійницьким конем...

Він похмуро всміхнувся. Добряче підготував своїх людей... Розлютив не на жарт. Втім, і Сова їх розлютив не менше. Ніхто не вийде живим...

Царство смерті. Щоб зупинити смерть, треба вбивати безліч людей, і краще зараз, інакше буде площа з вервечкою шибениць...

Він скреготнув зубами. Світле Небо... Він один знає, як нудотно пахне ця лють, ця спрага розчахнути від плеча й до сідла. Це гірше, ніж запах крові. Яке ж огидне місиво почуттів володіє зараз цими зчепленими мертвою хваткою людьми...

Він закричав; крик допоміг опанувати себе. Він воїн; якщо час від часу йому відкриваються чужі біль і лють – тим гірше...

Егерт знову кинувся в сутичку; він давився бойовими кличами й шукав Сову; чиясь рука перерубала мотузку, яка з'єднувала береги, пором повільно, але неухильно зносило течією – все одно ніхто не вийде живим... Ряди розбійників зрідли, пісок укрився темними плямами, а біля самої води понуро стояв кінь під спорожнілим сідлом, переступав копитами й дивився на річку...

Егерт ухилився від удару – й навіть не озирнувся на напасника. Кінь під порожнім сідлом... Більш як десяток їх

СПАДКОЄМЕЦЬ

ганяє берегом, переляканих, з боками, забрудненими чужою кров'ю... Пещений, породистий, чудовий кінь...

Солль знову вирвався з сутички, короткозоро примружився, поглядом нишорячи по водній гладіні. Нема? Привиділося, нема?

Біля протилежного берега погойдувалася під вітром щільна стіна очерету; пором зносило далі й далі, а берегом уже поспішала погоня... Але привиділося, чи ні?!

І він дочекався. Частка секунди – чорна голова, що зринула з-під води та знову сховалася. І кінь під порожнім сідлом...

Егерт знав. Уся його прославлена інтуїція волила, спонукаючи до дії. І кожна мить зволікання...

Він миттю пригадав, як треба плавати. У штанях і сорочці було незручно – але куртку й чоботи він здогадався лишити на березі. Разом із мечем – зайва вага...

Протилежний берег не бажав наближатися. Разів зо два йому здавалося, що бачить над водою голову плавця попереду; далі він захлинувся, захекався й насилу зміг упоратися з диханням. Течія зносила його вслід за поромом.

Ансін, думав Солль, ривками проштовхуючи своє тіло крізь жовтаву, ніби мед, річкову воду. Суддя Ансін... Я виконаю. Виконай і ти... Я привезу в ланцюгах... Але ти – ти віддай мені сина... Які безглузді ці обвинувачення, ти сам побачиш... А я – я виконаю...

Стіна очерету була зовсім поруч, коли тверді від м'язів, мокрі, чіпкі руки з'явилися з товщі води та вчепилися в Соллеву горлянку.

Перед очима в нього попливли різнокольорові плями; світлі іскорки заснували все навколо, поверхня води віддалилася, стала схожа на каламутну плівку риб'ячого міхура. Могутні руки на його шиї стискалися дедалі сильніше, Егерт відчув, що непритомніє, з останніх сил зігнувся, рвонувся – і вперше так близько побачив Сову – чорне волосся та борода ворушилися, як водорості, зловтішно горіли примружені очі, а з широких ніздрів один за одним виривалися пухирці.

Ослабла Соллева рука намацала при поясі кинджал.

Зловтішне обличчя перекосилася люттю і болем; вода скаламутилася, хватка на Соллевій шиї ослабла. Крізь темряву

в очах він зміг-таки прорватися до сонця; він дихав і дихав, зі схлипуванням, зі свистом, хапаючи повітря носом і ротом, порами шкіри та спорожнілими легенями.

Наступної секунди рука його перехопила руку Сови із затиснутим у ній лезом; Солль не міг розгледіти зброї, бачив тільки відблиски сонця на металі, білі відблиски серед жовтої води. Над поверхнею Сова не здавався таким лиховісним, волосся липло йому до обличчя, заважало дивитися...

Якийсь час вони мовчки боролися, то занурюючись, то знову виринаючи на поверхню. Сова був дужий, доглянутий і ситий; супротивником його була людина, що встромила кліщі в груди Фагірри, дорогого «пана». Отаман упізнав Солля відразу. Незначна рана, завдана Егертовим кинджалом, розлютила – та й по всьому. Ось тільки вода весь час каламутиться...

Але й Егерт був дужий; сум'яття перших хвилин сутички змінилося лютою радістю дії – нарешті. Стільки довгих порожніх днів, стільки марної боротьби з самим собою – і ось перед ним справжній ворог, відвертий і могутній, і не треба більше копірситися у власній душі, варто лише слухатися наказів тіла... А тіло його – воїн, вимуштруваний із дитинства, наділений і силою, і нюхом – варто лише дати йому волю...

Егерт насилу відірвав від свого горла чіпку волохату руку. Сенс боротьби полягав тепер у одній простій дії – схопити повітря самому й не дати дихнути супротивникові, задушити, притопити, дочекатися, поки обійми ворога послабшають; при цьому лють чи страх зменшують шанси на перемогу, бо холоднокровна, впевнена в собі людина здатна довше стримувати подих. Тут Солль мав перевагу, оскільки Сова не був холоднокровним. Сова ненавидів, він був гарячий і запальний, і тому швидше починав задихатися – але останньої миті завжди виривався нагору, й Солль ніяк не міг підім'яти під себе це потужне від надмірного життєлюбства тіло.

І Егертів кинджал, і різницький ніж Сови давно спочивали на дні; вчеплених один у одного супротивників винесло на мілководдя, й боротьба тривала в чорній мулистій каламуті. Сова примудрився звестися на рівні, захопити намертво

СПАДКОЄМЕЦЬ

Егертові плечі та всією вагою налягти на нього, однак Солль ударом головою знизу збив його з ніг, позбавив переваги, знову занурив у непроглядну каламуть...

Очерет стояв зовсім поруч – заввишки як високий чоловік. Якоїсь миті Егерт знобу загубив супротивника, заметався в сум'ятті – й відразу знову виявив його; той уже вилазив на берег; Егерт вирішив був, що ворог втікає – однак Сова просто бачив те, чого не помітив полковник Солль. У очеретах застряг човник – дарунок від рибалки, що панічно втікав; провалюючись по коліна в мулисту юшку, Сова добувся до човна, схопив весло, покинуте на кормі – широке, як лопата, з важким грубим держакком.

Сили відразу зрівнялися; Сова наступав на Егерта, й величезний рот його тягся від вуха до вуха. Із чорної бороди струмками лилася вода, очі горіли злостиво й переможно – Сова не тільки захищав своє життя і волю, він мстився за давно загиблого «пана».

Ноги обох грузли в намулі; то тут, то там ляпали у воду потривожені жаби, над теплою тванню роїлася комашня. Егерт відчував, як поміж пальців босих ніг прочавлюється ніжне болото, – давно забуте відчуття, щось із дитинства, як дивно й недоречно...

Сова посміхнувся й тицьнув веслом – уміло тицьнув, без розмаху, коротко й сильно; Егерт Солль, прославлений фехтувальник, ухилився. Наступної миті Сова вдарив знизу – Егерт не міг підстрибнути, ноги його втонули в намулі. Однак він вгадав рух супротивника, всі сили напружив, аби й тут ухилитися – та Сова все одно влучив.

Весло поцілило Егерту вище коліна; на мить він втратив здатність бачити й міркувати, і по секундному провалі в пам'яті виявив, що лежить на спині, а високо в синьому небі ширяє голова Сови – мокра, кошлата, з неосяжним ощереним ротом, і поруч – весло, яке він бачить з торця, занесене в ударі, ось уже падає...

Солль перекоотився. Весло вдарило в твань, Сова загарчав – і обличчя його відразу виявилось близько, так, що стало видно чорні цяточки в коричневих із обідками очач:

– А-а-а... Зза-а...

Весло лягло Егертові впоперек горла; він захрипів, безпорадно вдарив руками – і права долоня несподівано натрапила в багні на щось кругле й гостре, немов дзеркальна скалка. Рука судомно стисла знахідку, Солль наосліп ударив туди, де мало бути обличчя, нависле над ним.

Сова заревів; Егерт ударив ще й ще. У його руці був уламок великої мушлі – перламутровий ніж неправильної форми. Сова потроху послаблював хватку – з його шиї текла кров, червоні струмочки з глибоко розсіченого чола заливали очі та скочувалися по бороді.

Егерт рвонувся з останніх сил, відіпхнув від свого горла його весло, яке й досі душило, полоснув Сову по простягненій руці, відкотився убік і став рачки. Мушля розкололася на дві гарнесенькі й більше не потрібні перламутрові скалки.

Сова гарчав, затискаючи рану на плечі. Чорні бурульки волосся падали йому на обличчя, і крізь них, ніби крізь лісову хащу, прозирали повні болю й ненависті круглі очі.

– Здавайся, – сказав Егерт хрипко.

Сова ривком звівся на ноги й заніс весло:

– А-а-зза-а...

Удар його припав вище, ніж слід було; Солль пірнув під весло, схопив Сову за ноги та рвучко смикнув на себе – розбійник гримнувся спиною в каламуть при березі. Егерт стрибнув, та несподівано так вдало, що руків'я весла виявилося тепер уже проти горла Сови.

Далі було просто. Егерт давив і давив, поки очі його супротивника не зробилися зі зловтішних розпачливими, а з розпачливих каламутними та не закотилися під лоба. Сова захрипів, і обличчя його вкрилося тванню, що напливала зусібч.

Якийсь час Солль безсило сидів на тілі свого поверженого ворога; нарешті зі стогоном підвівся, схопив Сову за бороду й ривком висмикнув його голову на поверхню. Отаман не виказував ознак життя.

Кульгаючи та зі свистом втягуючи повітря крізь стиснуті зуби, Солль добрів до човна і знайшов на дні його рибальську вершу й мотузку. Повернувся до Сови, з натугою

СПАДКОЄМЕЦЬ

перекинув важке тіло на бік і зв'язав за спиною грубі, немов окости, безвладні руки.

Далі стяг із пліч сорочку – колись біла, вона нагадувала тепер піратський прапор. Солль методично прополоскав її у відносно чистому місці, викрутив і розірвав на смуги.

Сова лежав, і ряска довкола нього просочилася кров'ю. Егерт стиснув зуби й міцно перев'язав отаманову рану; на закривавленій шиї Сова теліпався шовковий шнурок, і Солль бездумно зазирнув у пришити до нього шкіряну торбинку.

Камінчик із дірочкою, тьмяна монетка й кругла пряжка, здається, від плаща. Пам'ять? Талісман? І це він тягав при собі, як святиню? Святиня – у Сова?!

Порив вітру сухо зашелестів у очеретах; Егерт здригнувся, отямився й тільки тепер глянув на протилежний берег.

Бій давно скінчився; лука і шлях мали моторошний вигляд. Стражники звалювали трупи на чийогось воза; ще живі розбійники сиділи віддалік – спина до спini, і поруч картинно сперся на списа гордовитий вартовий. Знесеного порому на був видно; якийсь товстун – Егерт здаля впізнав лейтенанта Ваора – розмахував руками, вказуючи на річку, очерети біля далекого берега, Егерта, Сову...

Отаман заворушився. Очі його, знову набули осмисленого виразу і знайшли разом з тим ніби втрачену ненависть. Якби можна було задушити поглядом, то Сова оповив би його, як зашморг, навколо Соллевої шиї.

– Вставай, – сказав Егерт самими губами.

Сова оголив зуби й не ворухнувся. Солль звівся, прихопив весло:

– Вставай, падло! Ну?!

Сова завовтузився, ривком спробував звільнитися, загарчав від болю; з третьої спроби важко підвівся, похитнувся й мало не впав знову.

– У човен, – кинув Солль.

Сова дивився стомлено й похмуро. У погляді його не було тіні смирення – отаман не збирався здаватися.

Егерт штовхнув його веслом межи лопаток – і потім довго дивився, як зв'язаний Сова намагається влізти в човен, як опирається хистке суденце та хиляться під вітром очерети.

Нарешті Сова важко перевалився через борт, скосив на Солля звужене око, завовтузився, влаштувавшись на дні; Солль виштовхнув човен на чисту воду, зашпипів від болю, видаючись на корму.

Поранена нога потроху набрякала, ставала товстою і незграбною; Егерт грів із закушеною губою, грів поволі, невміло – човна зносило течією; здавалося, навіть лейтенант Ваор, який так старанно порядкує на тому березі, от-от зникне з очей... Лейтенант виказував запопадливість, без кінця віддаючи нечутні розпорядження, всією душею прагнучи, та не вмючи допомогти своєму командирові; подати на капітанство, подумав Егерт кволо.

Долоні його виявилися порізнаними – чи то об мушлю, чи об різницький ніж; Сова сидів навпроти, прихилившись спиною до лави, не зводив пильного, хижого погляду. Волосся отамана, борода, вуса – все злилося в одну неохайну масу, й Егерт пригадав здохлого вовка, якого він бачив якось у каварренському лісі. Зваляна шерсть... Каламутне око... Край, подумав Егерт. Справу скінчено. Що тепер скажеш, Ансіне, тепер ти будеш...

У погляді Сови щось змінилося. Здається, розширилися зіниці; Егерт устиг відчутти занепокоєння, напружитися.

Сова рвучко відкинувся назад, ударив Солля ногами.

Човен затанцював, черпаючи бортами воду; Егерт зігнувся від болю, а Сова вдарив ще раз – головою. Третій удар міг виявитися для Солля останнім – але отаман заточився і з гарчанням випав за борт.

Суденце, що втратило більшу частку вантажу, підскочило, немов поплавець, і повернулося майже навколо власної осі; там, де пішов під воду зв'язаний Сова, підіймалися до поверхні пухирці повітря.

Що ти тепер скажеш, Ансіне, очужіло подумав залитий кров'ю Егерт.

...Кошлата борода дуже зручна, якщо хапати за неї потопаючого. Егерт захлинався і задихався, плив, залишаючись на місці – поки чийсь руки не підхопили його та не підтягли до берега, де метушився лейтенант Ваор, де на всі очі витріщалися молоді стражники, де тужно відверталися вцілілі роз-

СПАДКОЄМЕЦЬ

бійники та мовчки лежали в траві п'ятеро Соллевих вояків, котрі не дожили до перемоги...

Притопленого Сову з натугою підвели за ноги четверо стражників; із нього, як із величезної діжки, викинувся цілий потік води, а по тому отаман голосно задихав, Стражники переможно закричали.

Егерт сидів на траві, безтямно дивлячись на червоного з чорним жучка, що прикрашав розчавлений листок подорожника. Те просте й небезпечне, що було метою, обернулося тепер перемогою; намагаючись зручніше прилаштувати набряклу ногу, Солль зізнався собі, що віддав би перевагу смерті. Бо ж тепер нема за що ховатися – ні перед собою, ні перед суддею Ансіном.

І доведеться дивитися у вічі.

* * *

Луар прокинувся від шереху й метушні за дверима кабінету «Він там?» виразно запитав чийсь здавлений шепіт; Луар важко підвів голову й замислено потер онімілу щоку. Учора він заснув за столом, і масивний магічний том, який слугував йому за подушку, залишив на обличчі теплий рубець.

За дверима деканового кабінету ходили й шепотілися; не встаючи з крісла, Луар потягся до чорнильниці на краю столу, зачепив її кінчиками пальців і скинув на підлогу.

Загуркотіло; в коридорі почулися швидкі кроки, вони віддалялися. Луар перегнувся через стіл і глянув на справу рук своїх.

Мідна чорнильниця лежала на боці, й чорна калюжа навколо нагадувала обрисами жінку, що звивалася в танці. Луар навіть протер очі – підняті руки, розвіяна спідниця...

Він важко підвівся, обійшов неосяжний стіл, визирнув у коридор; йому здалося, що в одній із ніш хтось ховається. Перевіряти він, втім, не став. Нехай метушаться...

Він повернувся до скинутої чорнильниці. Став перед нею на коліна й повільно, але без зусилля втяг чорну калюжу назад у мідне горлечко, так що силует на підлозі втратив обриси й зник.

Навіщо, подумав Луар стомлено.

Чорнильниця стала на місце; мідна покрішка на шарнірі з дзенькотом замкнулася. Луарові невідомо чому стало гидко.

Він трохи відсунув темну штору й довго стояв біля вікна, підставляв обличчя гарячому літньому сонечку; коридори університету давно спорожніли, студенти роз'їхалися на вакації, тільки старенький університетський служник ніяк не міг впокоритися з тим, що кабінет декана зробився житлом його онука...

Варто було б поспідати. На такий випадок він мав хліб і копчену курячу ногу; розгорнув ганчірку, в якій вони зберігалися, і зрозумів, що не голодний.

Насупився і довго пригадував, коли востаннє відчував щось схоже на голод або спрагу; не пригадав, стурбувався і змусив себе попоїсти.

Вдоволення бажань приємне, думав він, витираючи руки об ганчірку. Зле, якщо бажань нема. Ні тобі пияцтва, ні об'їдання, ні, тим більше, хтивості – нічого, навіть жага до знань притупилася. Він їсть над силу й над силу читає – незабаром доведеться визнати, що й живе над силу, за звичкою, соромиться минулого, боїться майбутнього...

У срібній чаші посеред кабінету стояла вода. Луар замислено застромив у неї руку; скільки ж праці відняло це Дзеркало Вод! Він обійшов п'ять джерел із п'ятьма баклажками, він два дні провів у заклинаннях, він устиг десять разів впасти у відчай і знову себе опанувати, перш ніж поверхня води стемніла й на ній проступили тіні...

І тоді він щосили вдарив по воді долонею. Тепер чаша стоїть тут даремно, поверхня її сліпа...

Луар замислено підбрав з підлоги покинутий білий аркуш і змайстрував кораблик. Краї паперу мусять ідеально збігатися – інакше суденце вийде кривобоке... Ох, як лаяла його колись мати – папір не для цього, навіщо ти зіпсував цілий аркуш, більше ніколи так не роби...

Чому він все-таки розбив своє Дзеркало? Страшно, чи соромно, чи нема на що дивитися?

СПАДКОЄМЕЦЬ

О Небо, як він хоче побачити матір! І Танталь. І сестру. Адже хоче, несамовито цього прагне – чому розбив?!

Магічні книги дивилися на нього суворими уважними корінцями. Щерилося опудало пацюка, прикуте ланцюгом; весь кабінет дивився запитливо, ніби суддя чи екзаменатор.

Нема чого витріщатися, сказав Луар. Я думав, що магія допоможе мені – дзуськи, як казала моя стара нянька. Марно, дарма й сподівався, з мене такий же маг, як із цього пацюка... Тобто, звичайно, заробляти на ярмарках я міг би – запхати назад у чорнильницю розлиту калюжку... Виготовити дзеркало у звичайній чашці, а потім каратися, мучитися, заздалегідь боятися того, що воно покаже...

Виродок, докірливо сказав пацюк. Тебе не повинно бути... Ти посів місце їхнього сина – сина Егерта й Торії, то був би добрий хлопчик, який приносить щастя... Ти витіснив його з цього світу, ти вбив його тим лишень, що сам народився... На тобі печатка, любий. Тому Танталь тебе прокляла. Тому навіть твоя мати зреклася тебе – а як іще можна було повестися з убивцею власного законного сина?! А Фагірра в землі. Фагірру так і поховали – з кліщами... І такі самі кліщі готують тобі. Дістануться до тебе, любий, і правильно ж дістануться – не хто інший, як той самий добрий дядечко, що майстрував тобі кораблики, носив тебе на плечах і вчив володіти шпагою, і ти ще звав його «тато»...

Луар повільно витяг руку.

Пальці його напружилися й затремтіли; з кінчиків їх вирвався білий летючий вогонь і хльоснув пацюка по ощереній морді.

Кабінетом пролинув вітер; десь ляснула віконниця, лунко розбилося скло, завив чийсь пес. Опудало – чи Луарові здалося – блиснуло очима з немислимою люттю; відразу по тому ланцюги з дзенькотом упали, але й опудало повалилося теж, перетворилось просто на порожньою зотлілу шкірку.

Луар осів на підлогу; руки його тремтіли. Він зробив щось велике й страшне – і цілком даремно, адже не пацюк розмовляв із ним, ох, не пацюк, він сам нарешті сказав собі правду... Більшу частину правди. Хто знає, скільки років простояла тут ця здохла тварина, а він убив її ще раз, тепер назавжди...

Шкірка потріскувала, коробилась, як у вогні; за кілька хвилин серед ланцюгів лежала тільки дрібка попелу. За вікном швидше, ніж належало, збиралася гроза.

Ти сильний, з повагою сказав Фагірра.

Я слабкий, подумав Луар. Я жалюгідний. Мені ніде немає місця...

За вікном блідо спалахнула блискавка. Грім ударив глухо, запізнило – начебто неповороткий хазяїн ганяв на кухні таргана, і дерев'яний черевик його бив у те місце, де вусата тварюка була мить тому...

«Немає місця на цьому світі, але, може бути...»

По склу затарабанив дощ, який відразу обернувся зливою.

Як, чому ти не хочеш бути магом, дивувався Фагірра.

Луар підійшов до вікна й відсунув геть фіранку; світ по той бік швидко втопав у сірій каламуті. Саме час підсісти до вогника, пригорнутися до теплого батьківського боку та послухати розповідь про славні подвиги, про бої та походи, про разючу зброю і повержених ворогів...

Ну-ну, виродку, озвався примарний пацюк. До чого ці сантименти... Дощова вода розмиває глину, десь на схилі яру оголюються кості єгеря, загризеного вовками позаторік...

Рука Луара намацала на грудях медальйон.

Блискавка спалахнула одночасно з ударом грому, і Луар розгледів у небі блакитну мережу жил; у світлі наступного спалаху він побачив Амулет на своїй долоні – він був майже цілком поїдений іржею.

Наступну блискавку він побачив уже крізь отвір. Грім оглушив його, ніби дрюком по голові.

...Чоловік сидів за клавесином; руки його нерухомо лежали на клавішах і мелодія лунала сама. Стародавня вівчарська пісенька, яку виконують із урочистістю гімну.

– Вгамуй, – сказав чоловік із кривою посмішкою. – І дай мені спокій.

Одне око його був живе й дивився з похмурим глузуванням; інше, мертве й нерухоме, здавалося уламком скла. Мелодія стихла; тепер чоловік за клавесином просто вдаряв по клавішах довгим сухим пальцем, і звук виходив нудотний, немuzичний і одноманітний.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Запитай його, – пробурмотів чоловік, неуважно нахилиючи голову до плеча. – Він мусить знати... У нього велика перевага – він живий... Хоча це як розцінювати... М-м-м... Рано чи пізно... А я вже встиг, – і він ударив по клавішам, витягаючи сповнений дисонансів акорд.

– Ви хто? – запитав Луар і не почув себе. Чоловік за клавесином знизав плечима:

– Навіщо вони зіпсували його ім'я... І дали його тобі. Перекидень... – Він раптом зі стуком закрити клавесин і наліг на нього ліктями. Луар відсахнувся – так пильно дивилось єдине зряче око.

– Не ображайся... – незнайомиць зітхнув. – Але якщо вона й вивалити в борошні – він все одно не стане лебедем, чи не так?

– Так, – сказав Луар. Незнайомиць раптом посміхнувся:

– Хіба небо вкрите шкірою? Блакитною шкірою? І кров і сукровиця? І палаючі книги? Я знаю, заради чого... Але й він пішов. Так, – і незнайомиць сумно покивав.

– Я піду, – пошепки сказав Луар.

– Та хто ж тебе тримає, – неуважно пробурмотів незнайомиць, знову відкриваючи клавесин.

За спиною в нього виявилось величезне, до стелі, дзеркало; у дзеркалі відбивався сумний чорнявий чоловік із хворими, майже собачими очима. Попередній Віщун, Орвін...

– Свічки тільки запали, – сказав чоловік за клавесином. Вівчарська пісенька гримнула знову – надсадно, як похоронний марш.

...Він розплющив очі.

У кабінеті було темно, за вікном лив дощ. На письмовому столі обпливала свічка, що казна-звідки взялася.

* * *

Опівдні все місто покинуло роботу, розваги, кохання; недоїдені обіди хололи на столах. Приголомшлива чутка вигнала на вулицю торговців і швачок, студентів і різників, простолюди і аристократів, дорослих, дітей і старих; величезна юрба ринула до міських воріт, і щоб стримати тис-

няву, стражникам не раз і не двічі довелося пустити в хід ратища.

Чутка була проста й приголомшлива: везуть Сову!!!

Свідки історичної події знали, що про все побачене рано чи пізно розповідатимуть онукам.

Ворота виявилися забитими людом – варта, охрипла від крику, стомилася замахуватись, а то й просто гуляти ратищами по чиїхось спинах. Юрба, збуджена й тому не дуже боязка, нарешті поступилася місцем процесії; Сова сидів на возі, гордовитий, немов король, якого зустрічають підданці.

У юрбі почали обійматися.

Люди волали й цілувалися, вітали одне одного, підкидали в повітря шапки та обливалися слізьми полегшення; якимось саме собою виявилось, що Сова був мало не єдиним горем більшості городян і жителів передмістя – тепер, казали вони, тепер-то ми заживемо. Тепер усі лиха позаду, он як його, душогуба, так і треба...

Шия Сови була обв'язана брудною ганчіркою; закутий у кайдани, він роздивлявся навсібіч холодно й зарозуміло, і ті з городян, кому випало нещастя зустрітися з ним поглядом, відразу опускали очі.

Попереду та за возом їхали переможці, що здолали легендарного розбійника, винищили його зграю; юрба ревля від захвату, а квіткарки кидали в стражників свій крам, не думаючи про втрачений заробіток.

На іншому возі везли роботу для ката – посплутуваних рибальською сіткою розбійників, яких теж вдалося взяти живими. Ці дивилися вниз, і декому з найсміливіших городян вдавалося навіть влучно поціляти в них камінням.

Замикав процесію полковник Егерт Солль. Юрба впала в екстаз.

Навіть змучений, навіть поранений, – а ледь напружена посадка виказувала рану, – Солль залишався неймовірно гарним. Перемога наклала на його шляхетне обличчя якийсь царствений відблиск – манірні панянки мліли, ті, що були міцніші, відбивали долоні та зривали голоси в привітальному галасі. Чоловіки й тут підкидали вгору капелюхи та вигукували заздоровниці, не втрачаючи нагоди на radoшах

СПАДКОЄМЕЦЬ

цьомкнуті гарненьку сусідку; місто захлиналися вдячністю, й безліч дітей, народжених найближчими по тому днями нарекли Егертами.

Солль вкотре підтвердив своє право називатися геніальним воєначальником, і багато хто того дня згадав Облогу.

– Слава! – линуло над головами юрби; слава! – дзенькали шибки, гриміли барабани, рікою лилося вино – як на день Превеликої Радості, ні, більше...

Солль, кричали вдячні городяни. Слава Соллю, слава, слава...

Сова мовчав, і рука його смикала шкіряну торбинку, що висіла на обмотаній ганчір'ям шиї.

Три дні місто раділо й пиячило; четвертого дня до переможця Солля з'явився з візитом міський суддя.

Від лейтенанта Ваора, що прийшов з доповіддю, тхнуло, як із винарні; Егерт зустрівся очима зі старим знайомим Ансіном і вирішив, що краще буде й собі вдати п'яного.

Суддя кивнув у відповідь на його щиросердну посмішку:

– Вітаю...

Солль потупився, як наречена.

Не кажучи більше ні слова, суддя поклав на стіл перед полковником уривок криничного ланцюга.

Кілька хвилин у кімнаті висіла тиша; Егерт дивився на ланцюг, і обличчя його потроху ставало не просто тверезим – похмуро-тверезим. Не чекаючи запрошення, суддя сів у крісло для відвідувачів і склав руки на животі.

– Знову? – хрипко запитав Солль.

Суддя кивнув.

– Коли?

Суддя погрався сплетеними пальцями:

– Та саме сьогодні вночі... Дівчинка. Десять років.

Егерт дивився в стіл. Йому здавалося, що його брутально висмикнули із забуття й тицьнули носом у свинцево-важке, холодне, невідворотне. Що тепер?

– Що тепер? – запитав він глухо.

Суддя вибудував з пальців якусь подобу намету:

– Тепер, Соллю... Тепер свідчення служника...

Егерт підскочив:

– Що?!

Суддя блідо посміхнувся:

– Університетського служника, Егерте. Не служителя Лаша... Такий сумирний дідок, відданий старим стінам... Втім, що це я тобі розповідаю, – суддя глянув запитально.

Егерт пригадав. Справді, непримітний старий, що благоговіє перед пані Торією...

Егерт закусив губу:

– І що?

Суддя зітхнув:

– Дідок з'явився з доносом... Син не знати куди зниклої пані Торії оселився в кабінеті декана Луаяна, незважаючи на його, дідка, протести... Більше того – юнак активно займається магією, і служник побоюється, що його вправи шкідливі та спрямовані на зло – старий на власні вуха чув грім і бачив блискавку... І так далі.

– Гадаю, – повільно проказав Егерт, – що хлопець має право на спадщину, залишену його дідом... Щодо грому й блискавки... Вогненні кажани не літали? Дракон не з'являвся?

Суддя посміхнувся. Довгим і ще запитливішим поглядом подивився Соллю у вічі:

– Егерте... Мої люди допитали поодиноці всіх, кого ви взяли... Крім Сови. Поки що. Але решту – всіх.

Солль відчув, як усередині наростає острах, залізною лапою стискає горло, обертається майже панікою.

– Ну то й що? – запитання вийшло різким, Егерт не хотів іти на конфлікт – але тремтіння в голосі було б ще гірше. Він володітиме собою до кінця.

Суддя розплів свої пальці, подався вперед; очі його набули незрозумілого виразу:

– А те, що всі вони, незалежно один від одного, однаково відповіли на єдине запитання: так, був. Розмовляв із отаманом; отаман називав парубка «пане Луар» і був з ним ввічливий... Щоб не сказати шанобливий. Ось ця шанобливість їх вразила, вони це запам'ятали і всі як один повторюють... Втім, це не так важливо. За словами декого з них, парубок брав участь у викраденні жінок, грабежах і розбої... Але тут

СПАДКОЄМЕЦЬ

нема такої єдності в свідченнях. Зате вперто повторюють: юнак отримував від Сови підношення. Або передачі... Якись речі, а що саме – Сова зберігав у таємниці...

Суддя помовчав. Обережно торкнувся Соллевої руки:

– Ти можеш ходити? Дуже кульгаєш? Пошли кого-небудь. Хочеш – я все зроблю сам... Але це треба зробити, Егерте.

– Це не він, – сказав Солль самими губами. У боці в нього народився гострий, незвичний, незнайомий біль; він скорчився, намагаючись дихнути. Подумати про інше... О Небо, щось же й гарне було в його житті, був маленький Луар, весела Торія... Якись кораблики в діжці... Нічого не пригадується. Усе обернулося болем. Алана, маленька дівчинка, яку він зрадив... А Торія...

Він ледве стримав стогін. Не зараз, не на очах у Ансіна... Краще б... Лежав би зараз із почестями... і горя не знав би...

– Це не він, – повторив Солль хрипко. – Мій син... не...

Суддя знову зчепив пальці:

– Він не твій син, Егерте. Я увесь час хочу пояснити тобі... Я все знаю. Знаю, коли це розкрилося. Послухай, я ж теж ношу це в собі... Всі ці місяці.

Солль заплющив очі. Перекошена пика Сови, занесений ніж... Булькає, переливається вода, поверхня далеко, а повітря більше нема...

– Це не він, – Егерт почув свій голос начебто збоку. – Що б там не було... Але я ж виростив його, Ансіне. Це не він.

– Ти давно його не бачив, – глухо відгукнувся суддя. – Він дуже схожий... Знаєш на кого. Сова впізнав його... А Сова, смію тебе запевнити... Був слугою Фагірри. Особистим слугою. Відданим, як раб.

– Я допитаю Сову, – Егертові здалася, що перед ним ніточка, котра веде до надії. – Я сам допитаю і...

Суддя дзвякнув уривком ланцюга:

– Соллю... Ми зволікали, й це нове загублене життя... На нашому сумлінні. Ані дня більше. Або ти затримаєш Луара – або я його заарештую... Це гірше, але раз ти поранений...

– Я сам, – безгучно сказав Егерт. Суддя зчепив пальці в замок:

– Так... Ти сам. І знай – він більше не Луар. Він тепер примара Фагірри – і будь обережний, Соллю, Сова поруч із ним – лише служник. Я дам тобі своїх людей – у поміч...

– Не треба, – прошепотів Егерт. – Я впораюся.

Двадцять років тому загін міської варти з'явився в Університет заарештовувати доньку декана Луаяна Торію. Егерт пам'ятав тягучий жах тих днів; нині він сам крокував на чолі червоно-білого загону і з точністю до кроку повторював шлях тих своїх попередників, які повели Торію на розправу. Крок за кроком...

Він не виявить слабкості. Городяни розступаються з шанобливими поклонами, жінки присідають – іде сильна людина... Переможець Сови, герой Облоги, іде полковник Солль, геть капелюхи...

Залізна змія та дерев'яна мавпа повідверталися. Насильство – у цих стінах?! Це храм науки, добродії, сюди не ходять і зброєю...

Він заприсягся, що не зупиниться перед фасадом і не підведе голови – та все-таки зупинився й підвів. Он вікно. Того ранку вона розчинила його – і він, нещасний заклятий Солль, зустрівся з нею очима...

Стражники за його спиною шанобливо чекали. Полковникові Соллю можна пробачити які завгодно дивацтва – якщо він дивиться вгору, виходить, так треба...

Служник чекав; служник задріботів попереду, й Егерт із ненавистю дивився в його рожеву лисину. Зрадник... Будь проклята твоя вірність Університету. Будь проклята твоя вірність родині Соллів...

Шлях до кабінету декана. Стільки разів пройдений шлях – і з острахом, і з надією, і в тузі, і в радісному передчутті... Поки живий був Луаян... Поки він був живий... А кабінет залишився їхнім домом, але Торія не дозволяла єдиного... Кабінет декана – святе... А він так любив цілувати її саме там – серед загадкових магічних речей... Ах, якби вона дозволила, але не можна – святе... Двоє крісел із високими спинками... Чорнило та книжковий пил...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Стражники зупинилися обабіч дверей, оголили мечі. Навіщо, подумав Егерт кволо. Не буде ж він опиратися, справді...

Дідок вертівся поруч, заглядаючи Егерту в очі. Він щось говорив – Солль прислухався і зрозумів: дідок здивований тим, що оголили зброю. Він щиро сподівається, що з паном Луаром усе буде гаразд, він же не злочинець, однак його діяння... Треба припинити для його ж блага... На благо для молодого пана Луара, тільки для нього... І кабінет декана – це ж святиня, а зброя...

– Ідіть, – зронив Солль. Дідок щез.

Егерт по черзі оглянув своїх вояків – усі були сповнені почуття обов'язку, чекали тільки наказу. Убити Луара – уб'ють. Врятувати Луара – врятують. Ламати двері – нема нічого простішого...

– Відійдіть на сходи, – розпорядився Солль глухо. – Чекайте в готовності... З'явитесь, коли покличу.

Стражники скорилися і якщо були здивовані, то нічим не виказали подиву. Кроки їхні стихли за рогом коридору.

Тоді Егерт стомлено прихилився до одвірка. Йому знову двадцять, на щоці шрам, а в кабінеті – декан Луаян, маг, страшна й незбагненна людина...

– Луаре, – покликав Егерт тихо. – Це я. Відчини, будь ласка.

Ані шереху. А чи є там хто, подумав Егерт із раптовою надією. Може, кабінет порожній...

Він напружився, прислухуючись до болю у вухах. Там, за дверима, йому почулися кроки. Тихі й неквапні; він згадав, як ступали по підземній темниці м'які чоботи Фагірри. Непотрібний спогад.

– Луаре, – сказав він стомлено. – Мені й раніше доводилося стояти перед цими дверима... Але щоразу, коли я насмілювався постукати... Твій дід дозволяв мені ввійти. Він був... Я не вмю пояснити. Він би зміг допомогти тобі, Луаре. Ти – його онук... Тебе назвали на його честь... І ти правильно прийшов сюди, Луаре. Тепер я прошу – пусти.

Мовчання. Десь там, на сходах, переступали з ноги на ногу стражники – сопли та кахикали, тихо брязкаючи зброєю.

Тоді Егерт притулився спиною до дверей кабінету й повільно сповз на підлогу.

– Багато років тому... Я вбив на дуелі хлопця, що був нареченим твоєї матері. Це було непоправно... І все, що трапилось по тому, здавалося також непоправним. Це був довгий болісний шлях... А наприкінці його народився ти. Я подумав, що ось я й спокутував нарешті... Свою страшну провину...

Він перевів подих. Спробував уявити собі уважне обличчя Луара – й не зміг. Замружився, пригадуючи сонячний день і танці на теплому піску – не пригадав. Набрив у груди повітря:

– Ось... Виявилось, що шлях мій не пройдено. І твій... тільки починається. Так заведено, Луаре... В житті раз у раз трапляється страшно. Але це нічого... Усе можна пережити, зрештою. Але я не переживу, якщо ти... Якщо ти успадкуєш... Ім'я і справу... людини, що тебе зачала. Людини, винної в прищесті Мору... Він катував твою матір...

Йому почувся рух по той бік дверей; він відкинув голову, притулився потилицею до потемнілого дерева:

– Луаре... Ти пам'ятаєш... Той день, коли мені довелося тебе покарати... Ти сам просив, щоб я, а не мама... Ти не знаєш, чого це мені коштувало. Краще б я цією різкою... Себе по голому серцю. Потім мені снилося, і не раз... Невже не можна було обійтись без цього?!

Він закусив губу. Глухо стукотіло серце; він кілька разів глибоко зітхнув – щоб заспокоїти його – і півголосом провадив:

– Твій дід... Він ніколи не бачив тебе. Він умер, щоб ми жили. Твоя мати, і я, і ти, й місто... Він умер, борючись із Мором. І він не думав... – він щосили вдарив у двері кулаком: – Відчини, я хочу тебе бачити!!! Невже ти... Мені вірити?! – Егерт кричав пошепки, він не хотів, щоб чули на сходах, а крім того, в нього здавило горло. – Скажи мені, що все це маячня, просто як старого друга пожалій, нехай я чужий тобі – але людина ж! Сова... Це ж дивовижно, Луаре, розумієш? Не мовчи, будь ласка. Відчини.

У кабінеті, як і раніше, було тихо, зате на сходах заговорили відразу кілька голосів. Хтось рикнув, наказуючи мовча-

СПАДКОЄМЕЦЬ

ти, і Егерт почув кроки, що наближалися коридором. Він устав – різко, навіть поквалливо, не звертаючи уваги на біль у нозі; з-за повороту зринув стурбований стражник, слідом за ним скрадався служник.

– Я наказав чекати! – гаркнув Солль. Стражник відсахнувся, налякався командирського гніву – але дідок не знімав ані трохи, руки його збуджено жестикулювали:

– Пане Егерт, у бібліотеці ж... Там... Іду – бачу, лежить... Звідки, Світле Небо, нікого ж... Не було нікого, а – лежить...

– Дозвольте доповісти, – хрипко попросив стражник, і Солль тільки зараз помітив, що в кулаці в нього затиснуто уривок сірого крицевого ланцюга.

Підлога під його ногами хитнувся. Човен посеред річки. Весло в заанімих пальцях. Стіна очерету...

– Звідки? – почув він власний рівний голос.

Стражник голосно ковтнув і роззявив був рота – служитель випередив його:

– У бібліотеці, пане Егерт! Чи чувано... Не було нікого, ніяких ланцюгів не було... А щойно дивлюся... Я не став би, та ж тільки... Ну, ви ж знаєте, що... Всі знають... І не входив сюди ніхто. Чим хочете запрягнуса... Порожній же Університет, літо...

...Тобі зле? – співчутливо спитав Фагірра.

Ніяких проявів слабкості. Два свідки, і третій, найстрашніший, невидимий – свідок, якого нема...

Я є, сказав Фагірра. Я буду вічно. Рід декана Луаяна тепер переплівся з моїм, і цього вузла не розрізати, не порвати... Але ти забув четвертого свідка – твоє так зване сумління. Чи не так?

Солль дивився на візерунок прожилків, які вкривали високі двері кабінету. Раніше він не помічав... Як дороги на карті, як зморшки на обличчі...

Як же ти бачиш – адже тут темно, здивувався Фагірра. Ти дуриш себе, Соллю, як не сором, не можна все життя собі брехати... Ось зараз ти подумаєш, що ланцюг – не доказ, що плащ – то збіг, що в Сови ти бився зовсім з іншою людиною... А квіти на могилі – то це його право... На могилі все добре росте, Соллю. Багато поживи для довгого коріння...

– Ламайте двері, – пошепки наказав Егерт.

Заметушився дідок. Кроки. Тупіт. Солль відійшов, відшукав у стіні нішу та притулився щочкою до прохолодного каменю.

Усе за правилами: спершу голосний стукіт і грізне: «Ім'ям правосуддя!» далі – розмірені удари; в двері деканового кабінету ломляться дужі плечі, а двері старі, он уже тріщина поповзла від одвірка згори до самої підлоги, ще трохи – й вилетить засув... Хоча міцні двері, нічого не скажеш, найміцніші, найшанованіші двері старого Університету...

Пробачте, декане, подумки благав Егерт. Пробачте це насильство, це блюзнірство... Що ж робити, коли...

Стражники зопріли. Зупинилися, витираючи піт; служитель чекав збоку, і в руках у нього ворухився ланцюг – начебто сам ворухився, ніби гадюка.

О Небо, невже це правда?!

Егерт зробив крок уперед, як сліпий. Відсунув з дороги чийсь плече; інші розступилися самі, шанобливо, навіть, здається, злякано.

Солль зупинився перед дверима. Фагірра посміхався: так, Егерте. Так. Уперед. Давай. Я знову тут. Поміряємося силою.

У нього зсудомило щелепи – він згадав Торію після катувань.

– Ти відчиниш, виродку? – запитав він голосно й холодно. – Чи мені взятися за тебе самому?

З кабінету долинуло чи то зітхання, чи смішок.

Тоді Егерт Солль стис щелепи й щосили вдарився об двері так, начебто хотів проломити власну долю й вискочити по той бік...

Двері деканового кабінету не витримали. Вони простояли багато десятиліть – а тут не витримали й розкололися, злетіли з завісів, вчавилися всередину; обсипаний пилом і потертю з перетрухлого дерева, Егерт влетів у деканів кабінет, куди не насмілювався раніше ввійти без стукоту.

Всередині різко пахло смаленим. На кріслі з високою спинкою лежав сірий плащ, і порожні рукави його нагадували знущально розкинуті руки: а ось на тобі, викуси...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Підлогу посеред кабінету було розмальовано складними дивними знаками. У центрі малюнка валялася свічка, і ґнотик її тонко димів; на столі купою лежали книги, їхні золоті обрізи, кутики й замочки здавалися бурими, поїденими іржею.

Вікно залишалося щільно заштореним; юнак щез.

* * *

На просторому подвір'ї гралися діти; дивний сторонній, що присів спочити під тинном у затінку старого дерева, краєчком ока стежив за веселою метушнею. До нього вже звикли й не звертали уваги – він сидів нерухомо, майже зливаючись із темною корою, і здавався таким само давнім, як цей стовбур за його плечима.

А насправді дерево було молодше. Він пам'ятав його голим прутиком – а може, й не пам'ятав. Але міг би пам'ятати – якщо б у ті далекі часи був трохи спостережливіший...

На подвір'я вийшла жінка. Нагримала на дітей, щоб не бешкетували; скоса глянула на незнайомця, і в її темних уважних очах йому привиділося занепокоєння.

...А дім уже старий. Те, що лишилося від дому; всі ці прибудови з'явилися пізніше, вони збивають з пантелику, заважають пригадувати. Сходи з червоної цегли...

– Пан когось шукає? – запитала жінка. Він здригнувся від її голосу.

Панові нема чого тут шукати. Нехай пошукає в землі; та, кого він знав колись, існує тепер тільки в його пам'яті. Тільки в пам'яті – тепла річка з двома рибинами, що граються, мурахи на гарячому піску й долоні на гарячому чолі...

Жінка насупилася:

– Пане... Може, принести води?

Він похитав головою:

– Ні... Дякую. Зараз я піду – тільки спочину ось...

Вона кивнула й зникла в домі – але ж він «відпочиває» вже не одну годину, вона не могла не помітити... Втім, чи не байдуже. До вечора є час, і можна спокійно притулитися до стовбура, приплющити повіки й гарненько все пригадати...

І слухати голоси її правнуків. Єдиної жінки, що...

Сухий смішок у голові. Й відразу – важкий погляд.

(Ти міг би володіти нею. Ти дурень, ти сам таке вибрав).

Старий вирішив не відповідати – дітлахи побачать, що він розмовляє сам із собою, налякаються.

(Тепер ти бачиш, що скрізь програв. Ну то як, дозволи-ти тобі останню спробу? Відчиниш мені двері? Впустиш?).

– Навіщо? – запитав він пошепки. – Що ти можеш мені запропонувати? Мені вже нічого не потрібно...

Смішок.

(Ах, так. Ти сам собі пан... Тобі не потрібно – й ти не потрібен, Руале. Новий Брамник незабаром стане біля дверей).

Довготелесе дівчисько ганялося за своїм братом – той відняв у неї... Щось відняв. Напевне, стрічку.

– Як же так? – запитав він, ледь ворущаючи губами. – Тобі ж потрібен маг, позбавлений могутності? Маг і не маг? Я?

Той, хто дивився на нього з безодні, захихотів.

(Ти не потрібен.)

– Навіщо ж ти говориш зі мною? – здивувався Руал.

Дівчисько нарешті наздогнало кривдника й повалило його на землю, намагаючись висмикнути з кулака клаптик яскраво-зеленого атласу. Пухкенький малюк, який уважно вивчав смітник, замислено підібрав падалицю, що валялася в траві. Витер об полу, так само замислено вкусив, скорчив кислу пичку; пожбурих яблуком у тих, що билися, намагаючись влучити в брата.

(Ти – мій родич, Руале. Я ненавиджу тебе – але ти єдиний мене чуєш. Усе, що маєш сьогодні, – мій подарунок).

– У мене нічого нема, – Руал знизав плечима.

(Твоє довге життя. Твоя сила. Все це – я. Ти несеш мене, ти обтяжений мною, як найясніший день буває обтяжений майбутньою ніччю).

Йому раптом стало холодно. Від вогкої землі потягло гнилим, прохолодним вітерцем.

– Те, що ти несеш цьому світові, – спитав він повільно, – це ніч?

(Ніч – зараз).

СПАДКОЄМЕЦЬ

Руала пересмикнуло від чужого палкого натиску, що проникає у його свідомість разом із цими словами.

(Ніч – зараз. Буде день. Ти дурний. Ти боїшся... Хто боїться темряви, той ніколи не зрозуміє світла. Що виграли живі від того, що ти не випустив мене? Що відмовив мені та не справдив моїх надій? Що виграв ти сам? Це твоє життя... Ти мураха, яка повзе по яблуку. Я пізнаю вічність, думає комашка. Яблуко кругле... Нескінченний шлях. Ти нескінченно нікчемний і нескінченно великий, тому що несеш частку мене).

– Ти нескромне, Те, Що Прийшло Ззовні.

Смішок.

(Ми незабаром побачимо, Руале. Побачимо навіч).

Його знову пересмикнуло. І тіло його, і розум пам'ятали пережитий колись жах.

(Не бійся. Просто будь готовий).

Дівчисько нарешті відвоювало свою стрічечку; колишні супротивники тепер мирно домовлялися про правила метання кістяної битки. Пухкий малюк накреслив у куряві криву риску; найменшенький хлопчик ссав палець, спостерігаючи, як сестра його встромляє в землю довгі тонкі друзки.

Руал переборов себе. Поцікавився з усмішкою:

– А що ж твій Брамник?

(Так. Так. Він от-от дозріє. Від нього відвернулися, його зрадили, його прокляли... Як колись тебе.

– Ти шукаєш зневажених, – пробурмотів він замислено. – Тобі потрібні озлоблені...

(Не озлоблені. Вільні).

– Я ж бо хотів ще й помстися.

(Це теж).

– Не розумію, – тепер він розслабився, заклав ногу на ногу, – У світі повно сволоти, ладної випустити тебе й без вагомих причин... І задурно, просто з нудьги. Чи не так?

(Ти гадаєш, це всякому до снаги?).

Руал посміхнувся, поцінував чуже обурення:

– А хіба ні?

(Ти не зміг).

Діти по черзі шпурляли кісткою в частокіл із друзок – пухкий хлопчисько кидав найвлучніше і удача найчастіше

йому посміхалася, брат постійно заступав за лінію, а дівчисько щоразу галасливо викривало його. Маленький хлопчик замислено слинив п'ятірню.

– А він, – пошепки запитав Руал, – цей новий Брамник... Він зможе?

Начебто вітер пройшов по верхівках дерев; у траву зі стукотом посипались яблука, діти забули про гру, кинулися до несподіваного пригощання.

(Він сильніший за тебе. Він спадкоємець Фагірри й Луаяна. Він Віщун по праву. Він покараний безвинно, зраджений і проклятий. Він вільний і злий... Він стане мною, і сили наші зіллються).

На порозі знову постала темноока жінка; мигцем глянула на старого під деревом, утерла слину молодшому, покликала дітей обідати. Довготелесе дівчисько затялося й отримало не сильного, але рішучого та дзвінкого ляпанця.

– І що тоді? – повільно запитав Руал.

(А тобі що до того? Твої спогади залишаться з тобою, а більше в тебе нічого нема).

– А ось вони? – запитав він знову, дивлячись у двері, що зачинялися за дітьми.

(Ти не розумієш. Перед тобою чудовий храм – а ти зважаєш на мокриць під ногами. Тому ти дурний, тому ти не зумів.)

– Ти – чудовий храм?

(Я зодчий. І я ж – будівельник).

– А він? Брамник?

(Він стане мною).

– А я?

(А тобі подобається бути спостерігачем. Ти звик).

Жінка вийшла знову. Дзвякнула цебром біля колодязя; з грюкотом відкинула ляду, пустила розмотуватися ланцюг на вороті – все це не зводячи з Руала сторожкого, не надто привітного погляду.

(Усе зміниться, Руале. Тільки ти залишишся колишнім. Яким себе пам'ятаєш... Хоч навряд чи це тебе втішить. Важко бути незмінним у світі, який змінюється).

– Змінюється -- на догоду тобі?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Здається, він запитав надто голосно; жінка почула його голос крізь натужне рипіння ворота, почула й здригнулася.

Смішок.

(Світ повинен змінитися. Тому що він недосконалий. Ти дурень, Руале, та не настільки, щоб це заперечувати).

Жінка нахилилася, підхопила за дужку повне цебро, що виринуло з колодязя, – і цієї миті болісно нагадала Руалові ту, іншу, котра мала б бути її бабусею. Навіть погляд – серйозний і сторожкий...

– Ящірка, – прошепотів він.

(Ти багато втратив, Руале).

По верхів'ях дерев знову пройшовся рвучкий, несподіваний вітер. Руал відчув, як шкіра вкривається крижаними сиротами.

– Так, – сказав він ледь чутно. – І це не остання втрата.

* * *

Егерт не любив підземель. Хто їх, втім, любить – напевне ж, не в'язні, що роками гниють у камінних мішках або тижнями чекають на катування... А Солль надто добре пам'ятав, як ішов цим коридором у супроводі Фагірри й міського ката, і чим тхнуло з катівні, які крики долинали крізь товщу стін...

Кат підвівся назустріч; був він дивно схожий на свого попередника, що двадцять років тому роздмухував для Солля жар. Втім, Егерта розжарений метал не торкнувся... А Торія...

Усередині зачинилися якісь дверцята: заборонено. Не зараз, справді... Не думати...

Він кивнув тюремникові, що супроводив його; той передав свій смолоскип катові й зник у бічному коридорі. Кат, з вигляду схожий швидше на ремісника, запитливо схилив голову до плеча; Солль кашлянув, прочищаючи горло:

– Ну?

– Готовий, – відгукнувся кат статечно. – Жде.

Низькі залізні двері гостинно розчинили перед паном полковником; Солль пригнувся, ступаючи в катівню – ту саму, де багато років тому говорив із Фагіррою.

Два смолоскипи, закріплені в залізних кільцях, давали навіть більше світла, ніж хотілося б Соллю. Жар на тринозі підморгував червоним; під стіною стояло крісло з підлокіттями та низьким круглим табуретом. Перед триногою містився широкий тапчан; зараз він жалібно порипував під вантажем дужого, оголеного, вкритого потом волосатого тіла. Запах диму в камері змішався з пряним духом немитого чоловічого тіла.

Солль відсунув крісло подалі й сів, поклав руки на підлокіття. Кат заходився відбирати інструменти. Солль не дивився в його бік; слухаючи огидний брязкіт, він пригадав замислені очі судді Ансіна: «Ця не твоя справа, Соллю... Але я розумію, чому ти за нього берешся».

Сова чекав. Очі його більше, ніж зазвичай, нагадували круглі жовті баньки хижого птаха; шкіра на чолі розійшлася, відкриваючи довгу рану – наслідок удару, що врятував Соллю життя. Руки й ноги отамана було намертво прикручено до тапчана. Бороду й волосся кат встиг уміло обкряяти; неглибока рана на плечі вже затяглася, та шия, як і раніше, була обв'язана ганчіркою, ганчірка просочилася кров'ю.

Кат скінчив приготування і став за спинкою крісла, очікуючи розпоряджень. Думки Егерта виявилися незвично важкими – він ніяк не міг придумати запитання. Втім, отак сидіти й мовчати – теж різновид катувань...

Сова ледь поворухнувся й здавлено зітхнув. Ребра його піднялися й опали; впоперек грудей тягся давній сизий шрам, внизу живота кучерявилася неторкане катом волосся, і неймовірних розмірів чоловіча гордість безвольно звисала набік.

Егерт відвів погляд – але Сова встиг перехопити його, і на свій подив Солль помітив на дні отаманових очей іскорку самовдоволення. Кат переступив з ноги на ногу.

Сова дивився тепер просто Егерту в обличчя; це не був погляд жертви. Отаман дивився б так само, якби сидів у зручному кріслі над прив'язаним до тапчана Соллем. Егерт знову здивувався – Сові можна було відмовити в чому завгодно, але тільки не в мужності.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Кліщі на тринозі набули малинового відтінку. Солль уявив собі запах горілої плоті й болісно поморщився; Сова розцінив це як прояв слабкості, і в погляді його знову прослизнула тінь задоволення. Егерт розлютився.

Не так давно вони сиділи поруч – Сова і хлопчик, якому Солль колись дав своє ім'я. Вони говорили – про що? Луар приймав із цих рук щось – що саме? «Пане Луаре»... «Чемно, щоб не сказати – шанобливо...» Шанобливий Сова? Сова кланяється кому – Луару?!

– Ось що, – голос його звучав холодно й рівно, як він того й хотів. – Ось що, Ішто...

Кат ступив уперед, приготувався виконувати наказ. Егерт смикнув кутиком рота:

– Відпочинь, Ішто. Постій за дверима, щоб мені не заважали. Ніхто. Ти зрозумів?

Кат зніяковів; очевидно, розпорядження полковника цілковито суперечило вказівкам, отриманим від судді.

Солль насупився; якийсь час вони з Іштою дивилися один на одного, і кат вирішував, чи варто заперечувати. Минула майже хвилина, перш ніж він відмовився від такої спроби, вклонився, з жалем глянув на жар – і безгучно зник за низькими дверима.

Егерт простежив, чи щільно причинено залізні стулки; повернувся, пройшовся навколо триноги, намагаючись не дивитися на Сову. Зараз той знову переконався в його, Солля, вразливості: полковник бажає знати – і не хоче, щоб знали інші. Таємниця, відома Сові, була тепер єдиною зброєю отамана – і цій зброї протистояли малинові кліщі, отримані Соллем у спадок від ката...

Солль круто повернувся. Погляд його зустрівся з поглядом Сови, і розбійник, здається, на мить зніяковів.

– Чи правда, що ти служив Лашу? – зронив Солль неголосно.

Сова через силу посміхнувся. Егерт, втім, і не чекав від нього легких відповідей.

– Твій час обмежено, – зауважив він, розглядаючи приготовані катом пристрої. – Твоя смерть може бути легкою... Вершина мрій. Легка смерть. Говоритимеш?

– Авжеж, – сказав Сова несподівано. Голос його захрип, але звучав цілком виразно. – Ти, полковнику... ще проситимеш: замовч. Я-то скажу, а ти ось... Не боїшся?

Егерт насилу стримав бажання вдарити лежачого. Пройшовся, слухаючи власні кроки; сів на підлокіття крісла:

– Я ось не боюся, Сова. Ляканий я. Про себе думай.

– Про мене вже подумали, – отаман голосно ковтував. – Мені все одно... Та тільки... – він замовк, дивлячись на Егерта з неприхованим глузуванням, вочевидь очікуючи запитання.

– Не «все одно», – Егерт знов підвівся. Підійшов до триниги, поторкав пальцем руків'я кліщів, відсмикнув руку. – Не «все одно», Сова... Я ж на шматки тебе поріжу. Усе, що висить, повириваю з коренем... І язика теж. І не буде «тільки» – саме м'ясо безсловесне, вдавишся своїм «тільки»...

Сова часто задихав:

– Запарись... Бруду побоїшся, полковнику. Забруднишся по вуха... Хоча... – він хрипко засміявся, – і так ти, виходить, у лайні, полковнику... Як і я.

Солль подумки вилаяв себе за негідну вразливість. Слова Сови не повинні хвилювати його – а ось же дошкуляють, палять, начебто він, Егерт – кат...

Він відшукав серед катового майна шкіряні рукавиці – засмальцьовані, тисячі разів застосовані до справи; від думки, що доведеться застромити в них руки, його жорстоко пересмикнуло.

– Говори, падло, – він шепотів, крізь зуби. – Говори, служив у Ордені?

– Та й ти ж збирався служити, – Сова посміхнувся. – Я тебе шмаркачем пам'ятаю... Пан тобою, немов цуркою, бавився. А міг би й плащем обдарувати – але ж побоявся ти, полковнику, обкалявся з ляку, втік... О... – і отаман багатозначно примружився.

Солль витратив кілька секунд на те, щоб заспокоїти дихання. Кров скажено стукотіла у вухах – о Небо, де ж уся його незворушність?! Навіщо він тяг це падло із дна, що він хотів почути?!

СПАДКОЄМЕЦЬ

– О, – протяг він у тон Сові. – Що з хазяїном трапилося, пам'ятаєш? Тільки ти, друже, так легко не відбудешся. Говори!

Уже придумане запитання не вмістилося на його язиці, не побажало бути висловленим уголос; він свердлив Сову поглядом, сподіваючись, що той сам вибовкає щось, цікаве для допитувача.

Сова чудово зрозумів, про що його хочуть запитати. Егерт похолов від отаманової посмішки; Сова обережно облизав губи:

– Що?

Знущається, подумав Егерт, і схопився рукавицями за руків'я кліщів. Ось воно, дожили – полковник Солль як заплічних справ майстер... А кліщі вже були. Тільки там були відточені, як шило, довгі ручки – Фагірра напорівся, вістря вийшли зі спини... Дивно, це яка повинна бути сила, щоб пробити наскрізь... Невже...

– Говори, худобино, – голос Егерта здавався йому чужим, проте цілком виразним і цілком спокійним. Кліщі в руках не тремтіли; їхній малиновий дзьоб димів.

М'язи зв'язаного Сови самі собою напружилися – але на обличчі не було страху.

– Що? – знову запитав він знущально. – Що говорити, полковнику, ти ж запитуй-бо!

Тепер Солль дивився на Сову крізь малиновий дзьоб кліщів; такий ракурс додав йому впевненості:

– Про хлопчиська. Усе. Коли, навіщо, про що...

– Про якого хлопчиська? – очі Сови насміхалися. – Ім'ячко, зробіть ласку, назвіть, полковнику, хлопчисьок багато було для різних потреб... – він посміхнувся так огидно, що Егерта мало не знудило.

– Луар Солль його ім'я, – вичавив він, із ненавистю дивлячись у жовті з обідками очі. – І якщо ти збрешеш, падло...

Сова зареготав.

Він сміявся, закинувши голову та вдаряючись потилицею об тапчан; Егерт стояв над ним, стискаючи в руках кліщі, хапаючи сперте повітря ротом.

Сова пересміявся. Примружився, заглядаючи Егерту мало не в саму душу:

– Так, полковнико... Краще б тобі... Краще заплатив би мені... за мовчання... Тому що хлопчисько цей... – він лукаво примружився, витримуючи майже театральну паузу. Солль утримував кліщі, які стали раптом непомірно важкими, і з жахом відчував каламутну хвилю, що зароджувалася на дні його свідомості.

Якщо Луар... Ні. Він, Егерт, не зможе жити й миті. Коли виявиться, що Луар...

Мертва дівчина на дорозі. Бура кров на босих ногах, дим, обгорілий труп...

...Мокрий згорток у руках. Каламутні очі й ненажерливий рот, і розчарування, у якому навіть собі соромно зізнатися: і це – син?! ...Зелена шишка й живий перламутровий жук... Я хочу бути як ти... Але я ніколи не буду фехтувати, як ти...

– Хлопчисько цей, – Сова відсапався, – ще покаже тобі, що по чім, полковнику. Він... атож, візьми його. Проткни його, спробуй... Того проткнув – а цей тебе наниже, наче жабу... Ти б бачив, що він витворяв, – очі Сови мрійливо закотилися. – Я ж усім розповім, що він творив, синочок твій... – очі відкотилися назад і знуцально звузилися, він спробував підвестися на ліктях, та ланцюги перекинули його назад. – Та мені як сказали, що він буцімто твій... Реготав так, що рачки лазив, мало в штани не намочив... Не сопи, полковнику, чого вже там, із ким не буває... Не сопи й баньки не витріщай. Підгуляла твоя баба, ай-яй-яй, із паном підгуляла, можеш тепер і бабу проткнути... А про хлопчиська – розповім, чого ж не розповісти... Тільки ти суддю поклич. Та переписувача, та кого хочеш, та хоч на площі... – він раптом обірвав себе, силкуючись надати своєму обличчю незвичного, майже співчутливого виразу. – Тільки шкода мені тебе, полковнику. Баба-курва й синочок-виродок... Помстився тобі пан. І за мене теж. Як зів'єш собі зашморг – згадай Сову... А хлопчисько... – і він смачно клацнув язиком. – І петлі, й вугіллячко, й колодязі, й залізо, й баби, й дівчиська... Ой, хлопчисько твій, шкода, не побачу я... Як він тебе прищучить, полковнику. Батечка свого...

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Брешеш, – сказав Егерт глухо. – Скажи, що брешеш, пабло, або...

– Або що? – посміхнувся Сова. – На, пали! Пан он теж палив, і мене навчив, а вже я... хе-хі, я його навчив, і він...

– Брешеш!!

Полум'я смолоскипів, здається, здригнулося. Соллів голос розкотився закамарками підземної в'язниці, багаторазово повторюючись, вдаряючись об стіни, плутаючись у лабіринтах і завмираючи в глухих кутах. Десь за грубими стінами здригнулися в'язні та повели мордами ситі тюремні пацюки.

Сова не відповідав. На дні його очей світилася перемога.

Каламутна хвиля, що підіймалася з Соллевої душі, звелася на повний зріст і захльоснула й думки його, і почуття, і пам'ять.

Цієї миті він зрозумів Фагірру. Зрозумів усіх на світі катів – як солодко обірвати цю посмішку. Як солодко обірвати це брудне торжество, не відігратися, то хоч помститись... І не так важливо, що є правда, а що неправда. Є тільки жовті з обідками очі й волосате тіло, здатне відчувати біль. І воно відчує – море болю, океан страждань, годину за годиною, день у день, Солль не стомиться, в них попереду довге життя, довге катування...

В обличчя йому вдарив задушливий сморід паленого м'яса. Жовті очі Сови раптом зробилися чорними – так розширилися зіниці; перші секунди він ще стримував крик, вдаючи байдужість – але вже за мить стіни катівні здригнулися від несамовитого крику, що змінився хрипінням. В'язні за товстими стінами здригнулися, а міський кат, що чатував під дверима, шанобливо похитав головою.

...Егерт отямився. Впустив кліщі, задихнувся від чадного смороду; кашель перейшов у позиви на блювоту – затискаючи ліктем рот, Солль відійшов у дальній кут катівні. Там, на щастя, виявилось цебро води.

Сова хрипів; з кожним хрипом у нього в грудях начебто лопалися міхурі. Навіщо він бреше?! Адже це неправда, тепер, затуляючи обличчя мокрими долонями, Солль розумів це ще виразніше. Неправда – й огидний задушливий сморід

смаленого, якийсь спогад, що ходить навколо, не дозволяє себе розгледіти, схопити, вислизає, як перерваний сон...

Чорне волосся й чиста біла шкіра. І потворний приосадкуватий тапчан... І триного. Й гаки. І обвуглена плоть. І...

...Зимовий день. Сніг... Сніжинки на її плечах... іскристі грані невагомих кристалів – і прозорі грані нескінченного світу. Вітер...

Солля трусило. Мокрий і знесилений, він твердо знав, що, коли озирнеться, побачить розіпнуту на тапчані Торію. Що вони з нею виробляли?! Вона ніколи не розповідала до кінця, не бажала пам'ятати... Торія... Сузір'я родимок на високій шиї. І кліщі... О Небо, а він не захистив, не позбавив... Не позбавив тоді, не позбавив зараз... І це його хвалене кохання?! Його зречення найсвятішого, його зрадництво, бруд на білому...

Він замружився й застогнав; усвідомлення помилки й провини змусило його вчепитися зубами у власну руку. Рот його відразу наповнився кров'ю; слизуючи солоні краплі, він прислухався до благодатного болю – начебто налипла на його душу короста, яку звук вважати власною шкірою, разом обпала, оголюючи нерви та звільняючи від гнилизни, гною, мерзенності...

– Мерзенність, – сказав він пошепки. – Тор, я був мерзотником... Але Тор, я вже йду... Я йду... вже...

Сова переривчасто, з хрипом зітхнув – Солль навіть не глянув у його бік. Залізні дверцята заскреготіли на іржавих завісах.

І коли двері зачинилися за Соллевою спиною, Сова не знати чому зрозумів, що програв.

* *

Погожого теплого дня ми з Аланою раночком навідалися до найближчого села; їй вочевидь подобалося роздивлятись людей, особливо сільських дітлахів, які в свою чергу зацікавилися такою незвичайною особою та супроводили нас, щоправда, на чималій відстані. Моя перекірлива супутниця примудрилася показати язика здоровенному хлопчиськові,

СПАДКОЄМЕЦЬ

видимо, ватажкові; той скорчив відповідну пику, але далі справа не пішла.

На перехрестях чесали язики: Сову, мовляв, спіймано, зате в місті лютує невідомий убивця, що душить дітей криничним ланцюгом. Перша звістка здалася мені надто гарною, друга – надто кривавою; я не повірила ні тому, ні іншому.

Ринкова метушня несподівано розтривожила мене. Тут і там уявлялися помости, і я мимоволі вибирала найкращі місця для візків та прикидала, який би цій публіці підійшов репертуар; мрії полишили мене, zostалися розчарування й тупий біль. Якомога швидше я зробила покупки – повний кошик у мене та кошечок у Алани – й ми поквапилися додому.

Дорогою додому Алана запропонувала зробити привал і пограти в Луара й чарівника; Луаром, звичайно, була вона, мені ж випала роль лихого чаклуна.

Ми покидали кошики, вибрали собі зброю в купі хмизу. Алана мала непогане уявлення про те, як фехтують – у всякому разі вона знала про це більше, ніж я. Мала добряче розійшлася: вигукувала образи на адресу чаклуна й насідала, як скажена, мені ж залишалося тільки задкувати й жалібно просити пощади...

Нарешті, я впала на траву та сконала в корчах, а по тому ми рушили собі далі, цілком задоволені одна одною.

Але похмурі думки відступили ненадовго; коли ми входили на подвір'я, чомусь до дрібниць пригадалися мені й розташування візків, і сміх гостей, і послідовність п'єс, і невдалий дебют Луара... Чи можна такий дебют вважати вдалим? Спектакль у спектаклі: пограємо, Алано, в «зречення сина» чи в «смерть Флобастера»...

Нянька раділа, приймаючи від нас покупки; я дочекалася, поки вона збере на таці приготований для Торії обід – і несподівано для себе попросила:

– Дайте мені.

Слова мої виявилися тихими, як спів мухи, – але бабуся почула й здригнулася:

– А... Ти?

Я невпевнено кивнула:

– Спробую... Якщо ні, то... Але раптом?

– Хоч би гірше не було, – нянька замислено похитала головою.

– Куди вже гірше, – сказала я пошепки.

Нянька похитнулася – і неохоче простягла мені тацю.

...Шлях нагору виявився несподівано довгим; я зупинилася перед зачиненими дверима, довго переступала з ноги на ногу та слухала рипіння мостин. Страшна жінка – Торія Солль. А божевільних я взагалі боюся...

То навіщо, питається, напросилась?!

«Піди до неї, а я не можу... Будь ласка».

На таці холола юшка. Байдуже, подумала я жорстоко. Нехай холоне, Торія все одно не їстиме...

– Увійди, – сказали за дверима, і я мало не впустила тацю.

Двері виявилися незамкненими; я штовхнула їх носком черевика й незграбно, боком, протислася всередину.

– Постав на підлогу.

Торія сиділа біля вікна. Я бачила її спину та чорне, безладно розсипане по плечах волосся.

Склянка гойднулася й мало не впала. Дзвякнула тарілка; я затримала подих.

– Тобі краще піти, – голос Торії здавався тьмяним, як стара бронза. – Тут нічого нема.

– Тут дитина, – сказала я обережно. Будь-яке моє слово могло обернутися непередбаченою реакцією; так ходять по болоті: купина-купина-трясовина...

– У дитини є мати, – тьмянний голос Торії не здригнувся.

Я мовчала.

– Втім, як хочеш, – Торія опустила голову. – Іди.

Я зробила крок назад – і вже за порогом мене наздогнало запитання:

– Він живий?

Я придушила в собі бажання озирнутися. Взятися рукою за одвірток:

– Так.

– Це він просив тебе прийти?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Я подумки заметалася в пошуках відповіді; і «так», і «ні» могли виявитися однаково згубними, ніякий виверт не йшов мені на думку, й тоді, з відчаєм, я сказала правду:

– Він просив. І він теж.

– Хто ще?

Мені здалося, що тут голос її ледь змінився.

– І ще я сама.

– І все?

Знову болісні пошуки відповіді.

– Так. Ні. Він обіцяв прийти. Скоро...

Даремно я стояла в дверях, очікуючи нових запитань. Торія впустила голову на руки – та так і застигла.

За кілька днів ми з Аланою прибирали на подвір'ї; тупіт копит змусив мене вкритися гусячою шкірою. Не в змозі вдавати спокій, вискочила я за ворота. До будинку мчав учвал невеликий загін – з п'ятеро людей.

У голові не лишилося жодної думки; відпихаючи Алану, я потягла на себе важку стулку воріт – і тут тільки помітила, що на вершниках червоно-білі мундири варті. Після холодного джрожу мене облило гарячим потом: не розбійники, й то вже щастя...

Егерт?!

– Дівчинко, а господиня вдома? – гукнув старший, лейтенант, якому я, видно, здалася служницею.

Я кивнула. У горлі все одно пересохло: не «так» і не «ні»...

– А молодий хазяїн? Не з'являвся?

– А вам чого? – це, на щастя, прийшла мені на поміч нянька, що з'явилася невідь звідки.

Лейтенант змахнув перед нашими носами паперовим сувоєм:

– Наказ пана бургомістра, розпорядження пана судді та пана начальника варті! Іменем правосуддя впустіть!

Спробували б ми їх затримати...

Вояки спішилися; руки мої лежали на плечах Алани. Дівчисько намертво вчепилося мені в спідницю.

– Господиня нікого не приймає, – сказала я хрипко. – А молодий хазяїн поїхав надовго...

Лейтенант насупив вистрижені за звичаєм брови:

– У мене наказ... Доповісте господині, ти або ти... – він перевів погляд з мене на няньку й назад і вирішив, мабуть, мати справу з молоддю. – Ти! – він тицьнув у мене пальцем. – Підеш і доповіси, та жвавніше, час не терпить...

Я згадала, як двоє таких ось здоровил викручували руки блідому Мусі.

– Нікого не приймає, – процідила я крізь зуби. – Нікого. Скажіть мені, в чому справа – а я передам...

Лейтенант насупився, вирішуючи, покарати мене за нахабство, чи погодитися на мої умови.

– Чи це пан Солль дозволив вам насильство? – здивувалась я й цим позбавила його сумнівів.

Він зіскочив з коня. Окинув мене скептичним поглядом; процідив крізь зуби:

– Читати вмієш?

Під самим моїм носом опинився мерзенний з вигляду казенний папір з печаткою. Якщо стражник хотів осоромити мене, неграмотну, то це йому не вдалося.

«Іменем закону... Затримка... винного... безчинств, що діються... убивств... схопити... доставити в залізі...»

– Про кого це? – запитала я розгублено. Літери раптом злилися перед моїми очима.

– Доповідай пані, – буркнув стражник неохоче, – що є наказ затримати Луара Солля як убивцю. «Убивцю із криничним ланцюгом».

Губи мої роз'їхалися до вух – безглуздішої посмішки варто було пошукати.

– Хто?! – перепитала я, й досі дурнувато всміхаючись.

Лейтенант блиснув очима:

– Доповідай пані! Що син її, Луар Солль, розшукується як убивця!

– Той самий? – запитала я неслухняним язиком, ще й досі всміхаючись.

Поруч зойкнула нянька.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Лейтенант відвів погляд. Півголосом наказав своїм людям:

– Обшукати дім...

– Не варто, – спокійно сказали від дверей. Всі ми – і я, і лейтенант, і нянька, й навіть Алана – озирнулися, як ужалені.

Торія Солль стояла на порозі – зачіску викладено волосок до волоска, на щоках сині тині, у глибоко запалих очах – крига:

– Не варто. Його нема тут, лейтенанте. Не кажучи вже про те, що обвинувачення безглузде.

Лейтенант вклонився:

– Пані, я отримав наказ.

Торія звела брови:

– Ти не віриш мені? Луара тут нема.

Лейтенант вклонився ще нижче і з ще більшою пошаною; погляд Торії діяв на нього, як на деяких людей діє висота. Стражники мовчки дивилися в землю.

Плечі Алани під моїми долонями здригалися; я теж відчувала погляд Торії – він начебто помістив мене з дівчинкою в прозорий кокон. Лейтенант знову з поклоном простяг Торії папір, вона пробігла очима по казенних рядках – і, можливо, тільки я помітила, як розширилися її зіниці.

І тоді мене прорвало.

– У нього алібі! – заявила я здавленим, якимось надто дзвінким голосом. – У нього є алібі і є людина, що може підтвердити! У той час, як ваш убивця вже душив, Луар Солль був за декілька днів шляху звідси, і я була разом із ним!

Тепер усі дивилися на мене, як за мить до того – на Торію. Алана дивилася знизу, і в круглих очах її відбивалося поцятковане хмарами небо.

– А хто ти така? – повільно запитав лейтенант. І слідом за ним запитав дім, запитала Торія, і запитало хмарне небо: «А хто ти така?»

– Я його свідок, – відповіла я, зібравши всі сили.

Лейтенант посміхнувся:

– Зацікавлений свідок... – він уміло виділив слово «зацікавлений».

Губи Алани ворухнулися – але я не розібрала слів.

– Коли почалися вбивства? – я примружилася, як справжній допитувач. Лейтенант дивився крізь мене:

– В останні дні весни.

– Я піду до судді, – я м'яко відсторонила руки Алани, ступнула вперед. – Я піду до бургомістра... Нехай мене запитують. Я заприсягнуся життям, що людина на ім'я Луар Солль не робила тих жахливих злочинів, у яких її обвинувачують. Мало того, що він по природі своїй не в змозі бути вбивцею – але в останні дні весни він був далеко, і я кров'ю заприсягнуся, що це так! – я говорила дедалі голосніше, і губи мої трусилися.

Лейтенант помовчав. Відвернувся:

– Мені наказано взяти злочинця... Не моя справа судити, винен він, чи ні.

– Візьміть мене з собою, – я схопила лейтенанта за рукав. – Зараз же. Я всім доведу... Нехай мене катують. Я засвідчу під катуванням. Ну?

Він струсив мої руки:

– Не моя справа. Якщо навіть полковник Солль вважає, що він винен...

За нечутним наказом стражники скочили в сідла. Я відчувала погляд Торії; він був схожий на завислого в повітрі мертвого птаха.

– Він невинний!

– Повинен попередити вас, пані, – лейтенант звертався до Торії, – що в разі, коли пан Луар з'явиться тут, варто негайно сповістити... у місто. Владі. Я розраховую на... вашу розсудливість.

Торія повільно кивнула – так, начебто слуга просив її про дводенну відпустку.

– Він невинний!!!

Вершники вихором вилетіли за ворота – а я бігла за коном лейтенанта й навіть пожбурила вслід суху грудку землі, але, звісно, схибала...

Я ще довго вигукувала посеред шляху брудні лайливі слова – поки не зрозуміла раптом, що за спиною в мене хтось стоїть. Вдавилася черговим прокльоном; не озираючись, зрозуміла, хто це.

СПАДКОЄМЕЦЬ

– Це неправда. Не вірте. Це неправда...

За мою спиною мовчали. Я схлипнула:

– Край... Його... я не вірю, що пан Егерт... Він не міг. Визнати Луара... Ні. Або він зовсім схибнувся, – раптово я озлилася й забула, про кого таке кажу. – Свого власного сина...

Я затнулася. Ось це застереження, Світле Небо... За такі застереження відразу язика геть. Розжареними щипцями.

– Так, – повільно проказала Торія. – Звичайно, ти права.

Рука її ковзнула по моєму плечі; я озирнулась і побачила, як вона йде в дім – згорблена, неначе стара баба.

Наступного дня я, обтяжена думами, ляпала посеред подвір'я намиленою білизнаю; Алана, мовчазна та зосереджена, пускала тут-таки, в ночвах, дерев'яний човник. Під моїми руками народжувався пінявий шторм, човник стрибав на хвилях, і Алана діловито підправляла його лозинкою.

Нянька вовтузилася в кухні – якийсь час я чула її зітхання так грюкіт посуду. Далі в домі запала тиша; ще за хвилину баба з'явилася у дверях чорного ходу, й вираз її обличчя змусив мене все покинути.

– Дитинко, – нянька невпевнено посміхнулася Алані, – ходи-но... Тебе мама кличе.

Алана залишила свій човен; перевела погляд з няньки на мене. Якийсь час ми невідривно дивилися одна одній у вічі.

– Я боюся, – сказала вона нарешті. Нянька в дверях голосно схлипнула.

– Дурниці, – відгукнулася я спокійно. – Нічого з твоїм човном не станеться. Я за ним наглядатиму.

На її личку змалювався подив; намагаючись розгадати мої слова, вона сама на мить повірила, що її переляк стосується саме човника.

– Біжи, – не даючи їй часу отямитися, я легенько підштовхнула в спину. На платтячку лишилася мокра пляма; мимохіть витираючи руки об фартух, я дивилася, як Алана йде до будинку. Не раз і не два мені здалося, що вона ладна розвернутися та кинутись навтьоки.

Губи няньки ворушилися; двері за обома тихенько зачинилися, а я присіла на порохняву колодку, бо якось відразу відчула немислиму, багатоденну втому.

Човник погойдувався на спокійній мильній гладіні. Тугі боки пухирів переливалися райдужними плямами й безгучно лопалися; піна в ночвах танула, як весняний сніг.

– Ти задоволений, Луаре? – спитала я пошепки.

Відповіддю був далекий цокіт копит.

По моїй спині пробіг мороз. Не рухаючись, я бгала в пальцях мокрий фартух: знову? Може, по мене? Як я сказала вчора – нехай катують... Я засвідчу під катуванням...

Мені б слід було втікати до будинку – але я сиділа, не в змозі розчепити пальці, занімілі на фартусі, та й не намагаючись упоратися з цим заціпенінням. Торія... Вони зараз... Вони вдвох, не можна заважати... Цей новий візит, як недоречно...

Я стисла зуби, змусила себе підвестися. Не слід заважати тим двом, які нарешті з'єдналися знову; зустріти ж прибулих нема кому, крім мене.

Тупіт наближався. Шкутильгаючи до воріт, я зрозуміла, що цього разу вершник один – а більше й не треба, одного конвоїра цілком достатньо...

Я вже обгинала ріг будинку, коли в щілину поміж стулками нещільно причинених воріт простромилася рука. Спритно, звичним рухом відчинила засув – я й рота не встигла розтулити, а стулка вже гойднулася, і в отворі, який дедалі ширшав, спершу з'явилася кінська голова з піною на губах, далі широкі вороні груди й уже по тому – вершник, цього разу без червоно-білого мундира.

Чоловік різким рухом відкинув з чола злипле волосся; очі його стрімко обігли подвір'я і затрималися на замкнених парадових дверях, на ганку, з якого моїми стараннями зітерто були сліди запустіння...

Мене він не помітив. Я стояла за рогом, втискала в стіну, бо ноги мої враз ослабли.

Він зіскочив з коня й кинув вуздечку. Два кроки, і ось він уже на сходах ганку...

– Егерте!!!

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він озирнувся; я спіткнулася на бігу й простяглася на весь зріст, знесла голови десятку білих кульбаб.

У домі лунко ляснули двері й зарипіли сходи під поквапливими кроками.

* * *

Власна рука, що виводить крейдяні візерунки на підлозі деканового кабінету, здавалася Луарові вкороченою пташиною лапою.

Він поспішав. Там, за дверима, стояв Егерт Солль; його шепіт обволікав Луара, хоча слів не можна було зрозуміти. Луарів слух давно вже зробився вибіркоким – він чув метушню стражників на сходах, сопіння дідка-служника, горобиний гвалт під вікнами, навіть, здається, боязкі зусилля миші, що гніздилася поміж стін, – а ось слова Егерта Солля, сказані саме Луарові, втрачали зміст, просто лилися, як вода.

Та Луар слухав. Йому приємно було вловлювати в голосі Солля знайомі інтонації; він був у безпеці, він знав, що зустрічі не буде. Приємно дивитися на вогонь – але залізи в нього зважиться не кожен; Луар надто добре пам'ятав останню зустріч із колишнім батьком... Хоча ні, остання була в лісі, у стані Сови... Схрестити зброю не страшно. А ось той килим на підлозі каварренського дому, ворсинки, що розрівнюються... Він не хотів би пройти через це знову. Ні, годі.

Зараз він піде. Ці люди гадають, що зацькували його, як вовка, загнали в глухий кут. Ці люди звикли все вирішувати за допомогою свого заліза – і Егерт такий само... Майже такий. Він говорить щось важливе – шкода, що Луарові незмога зрозуміти. Але говори, Егерте. Говори, твій голос будить спогади...

Чорний пуголовок – слизька кулька з хвостиком. Тицяє в стінку ночов, лоскоче долоню. Здохлий мальок на обміліні, тьмяна срібна смужечка... Втиснутий у сніг відбиток могутньої лапи... Полози, що горять на сонці...

Знову ці ворсинки, хай їм всячина. А Солль говорить зараз особливо палко, особливо сильно...

Дзюркотіння водоспаду. Говори, Соллю...

...Але як хочеться зробити цю дурницю. Хай і марно – усі дурниці марні, а деякі ще й шкідливі... Бачити тебе. Егерте. Егерте...

За дверима запала тиша. Луар, збитий з ритму, здивовано підвів голову; тихо. Тихо. Поквапливі кроки; бурмотіння служника. Новий голос – незнайомий; тихо. І в тиші абсолютно виразний шепіт:

– Ламайте двері.

Пауза. Хрипке ревіння:

– Іменем правосуддя!

Луар замружився. Йому раптом стало страшно – начебто з-за дверей ударив тугий смрадний вітер. Ненависть, ось що це таке. Ненависть, що прагне виходу.

Ага, вдоволено кивнув Фагірра. Ось ми й підійшли до головного... Прокляти виродка ще замало. Треба ще й убити... Тому що хто вроджений помилково, вмирає завжди справедливо. Його смерть виправляє, так би мовити, невідповідність...

Загуркотіли двері. Ще удар. І ще. Розмірене кректання людей, що займаються важкою роботою. Бух. Бух.

– Навіщо? – запитав Луар розгублено.

Удари припинилися. Знову настала тиша. Дихання, що його Луар упізнав би з тисячі; рука його судомно стисла медальйон.

– Ти відчиниш, виродку? Чи мені взятися до тебе самому?

...Чорний пил. Гасне свічка – тонкий димок...

Йому схотілося не бути. Дві сили, що обрали його душу своєю тріскою, зліпилися воедино: чужа воля, що відриває, і власне бажання зникнути, бігти геть...

Він кинувся.

...Боляче.

Після того, як завалилися стіни кабінету, після того, як вкрита малюнками підлога обернулася лійкою, після того, як злиття сил викинуло Луара в темряву, в нікуди, після всього...

Тіло його велетенським безформним злизнем стікало схилом – пекуче тіло. Вогненна маса; він чув, як тріскотіли,

СПАДКОЄМЕЦЬ

обвуглюючись, тендітні кісточки дерев, як плавалося каміння під важким черевом, він відчував спечений у кірку пісок. Він виливав заграву – червону пожежу до небес, він залишав по собі чорну пустелю, і крик його був розжареною сипучою хмарою...

А потім він отямився, і йому здалось, що лежить долилиць, із розкинутими руками, дивиться в зелений килим на підлозі. Старий килим із прим'ятими ворсинками...

Це була земля, що пропливала далеко під ним – зеленосіра, огорнута туманом, з блискучими прожилками струмків і рівними квадратами полів. Він висів серед неба, й розкинуті руки його здавалися зсудомленими; він повернув голову й розгледів білу лопату з щільно сплетеного пір'я.

Від незграбного руху баланс порушився. Земля перекинулася на бік, і він побачив смугу узбережжя, за якою розстелявся нескінченний блакитний простір.

Йому не було страшно й не було весело. Він просто висів посеред неба з нерухомо розкинутими крильми. І тінь його пливла курною дорогою, і відображення його впало на воду круглого, немов чаша, озера...

...У круглій чаші стояла вода. По самі вінця. Він жадібно хльобнув, розлив, намочив сорочку; здригнувся. Напевне, від холоду.

Кімната слугувала, очевидно, за вітальню – велике, склепінчасте приміщення, від краю до краю якого тягся довгий дубовий стіл; Луар переривчасто зітхнув і опустився на край курного оксамитового крісла. Руки тремтіли. Пахло димом.

Очі його потроху звикали до півмороку; зі стін кімнати напружено дивилися похмурі, видовжені, ледь помітні обличчя. Тьмяне світло проникало з щілин у порт'єрах; Луар підвівся, похитуючись. Йому було задушливо; він смикнув порт'єру, як смикають затісний комір.

Ззовні пробився сонячний промінь, і хмара пилу, що раптом зметнулася, здалась Луару зграєю світлої мошкарі. Він болісно примружився; золота китиця, що прикрашала порт'єру, важко гойднулася. З бутона її випав і закружляв у промені сухий тарганячий трупик.

Луар відсмикнув руку. Тільки зараз йому спало на думку, що він без дозволу хазяйнує в чужому домі, в якому досі не бував, куди з'явився просто з неба...

Його пересмикнуло. На підлозі під кріслом валялося двійко білих пер.

Агов, ти, виродку.

Він почувався болісно важким. Як лава. Мостини стогнали й прогиналися під його кроками; двері відчинилися перш ніж він торкнувся бронзової ручки, і, роблячи крок, він знав уже й розташування кімнат, і вміст книжкових шаф, і те, що хазяїна нема й не буде. Портрети дивилися йому вслід; він не знайшов сили озирнутися, спіймати погляд людини, що застигла в першій від дверей важкій рамі...

А наступна кімната була залою, порожньою і сонячною, і тільки посеред неї стояло крісло; Луар зупинився, не відводячи погляду від білявої потилиці та розкладеного по широких плечах сірого каптура.

Слід було покликати – але губи його не склалися в забронене слово. Батько...

Той, хто сидів, зітхнув і озирнувся. Луар здригнувся – впізнав своє власне, ледь змінене роками обличчя.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

...Яким би непомірно довгим не було життя – чи варто витратити його на кидання камінчиків з мосту? Навіть якщо міст дуже нагадує вічність, горбату вічність із широким поруччям і замшілим черевом. Стільки років минуло – а міст залишається колишнім, і він, Руал, залишається колишнім, і виходить, вони в чомусь споріднені...

Він розгледів серед ряски коричневу жабу, ретельно прицілився – і стримав свою руку. Соромно. Мандрівному всевідаючому старцеві не пристало обстрілювати жаб... Хоча він не всевідаючий. Що є його знання? Так будь-який хлопчисько пророкує вам майбутнє: якщо в жабу, мовляв, жбурнути каменем, то вона плюхне та пірне...

...А що станеться з жабами? Що станеться, коли відчиняться Двері?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Він з зусиллям відірвав погляд від каналу; повз нього мостом прогуркотіла карета, лакей на задку здивовано скосив око на дивного старого, чий плащ войовничо відстовбурчував прихований від очей ефес.

Відчинила покоївка. Бездоганно чистий фартушок і червоні, спухлі, немов ошалілі від щастя очі:

– Ні... Не приймають. Нікого...

– Я зачекаю, – він посміхнувся, і покоївка зняквіла під його поглядом. – Час ще є... трохи. Я почекаю. Проведи у вітальню.

– Не приймають же! – скрикнула вона, відступаючи, проте, з дороги.

У домі пахло серцевими краплями.

Він налічив п'ятнадцять сходинок. На верхньому майданчику стояв хтось; він побачив спершу черевики, прикриті пеленою, далі тонкі пальці, що торзали шнурівку сукні, а вже по тому бліде перелякане обличчя. Танталь. Дівчисько. У домі Соллів. Тим краще.

– Не приймають? – запитав він діловито.

Вона переривчасто зітхнула:

– Вас... приймуть. А...

Вона затнулася. Пальці її облишили шнурівку та взялися до гудзичка на поясі.

– Живий. На волі.

Її віі часто закліпали – як у людини, що ріже цибулю. Він узяв її за лікоть:

– Ходімо. Поклич мені Егерта.

Танталь ішла поруч, дивно скособочена, боялася поворухнути рукою, немов заціпеніла від його дотику. Він відчував її дрібний пульс; у його житті була безліч доторків, щоправда, все те – в далекій давнині. Дивне творіння природи – людське серце. Чи то страх, чи пристрасть – той самий шалений ритм...

Вони ввійшли до вітальні; він випустив її руку, сів на підлокіття крісла. Дівчисько залишилося стояти.

– Поклич же, – він заклав ногу на ногу. – Поклич мені Егерта. Ну-бо.

– Він зараз прийде, – сказали в нього за спиною. Він озирнувся.

Торія стояла, тримаючись рукою за порт'єру; обличчя її залишалося цілком спокійним, але обман руйнували очі – червоні, як у покоївки, й напружені, як у Танталь.

– Із хлопцем усе гаразд, – повідомив Руал сухо. – З усіма іншими гірше... Торіє, я не впевнений, що тобі варто слухати нашу з Соллем розмову.

Вона різко видихнула повітря – чи то схлипнула, чи коротко засміялася:

– Йтиметься про мого сина?

Запала тиша. Губи Танталь безгучно вимовили ім'я.

Руал насупився:

– Не слід було давати йому таке ім'я. Це була кепська ідея...

Ви думали про декана Луаяна, а вийшов Руал-перекидень.

– Який Руал? – жалібно запитала Танталь. Торія, здригнулася, кинула на неї швидкий застережливий погляд.

Він криво посміхнувся:

– Руал – це я. Руал Ільмарранен на прізвисько Брамник.

* * *

Вітер. Протяг із запахом пилу та старих книжок. Тінь у кінці коридору; звук зачинених дверей, поквалпіві кроки. Зараз буде зустріч – але ні, знову лише тінь.

Візерунок сплетеного гілля. Напіввідчинене вікно, дух вогкої землі, бляклої трави...

Мій батько в землі. Сталеві кліщі залишаться в його могилі навіть тоді, коли тіло розсиплеться на порох.

(Так).

Крісло посеред порожньої зали. Порожнє крісло, і навітьось криничний ланцюг на підлозі. Ланцюг зіслизає з глухим брязканням, згортається на підлозі в клубок, немов живий...

Який дивний дім. Обплила свічка всередині скляної кулі... І мовчить під шаром пилу замкнений клавесин. І мостини, що риплять на різні голоси, але те рипіння неприємно схоже на слова, повторені слова...

СПАДКОЄМЕЦЬ

Звук дверей, що зачиняються.

(Ззовні).

Сходи під його ногами стогнали, повторюючи те саме незрозуміле словосполучення – чи то скаргу, чи погрозу. Віщун...

– Я ніколи не провіщав, – сказав Луар услід постаті, яка вислизала.

(Але ти бачив Великого Лаша).

– Але ти бачив великого Лаша, – докірливо повторив голос з-під каптура.

У рівному, м'якому голосі невловимого співрозмовника Луарові почулась іронія. Не дивно, що Фагірра володів умами – такі точні й такі тонкі інтонації...

– Божевільного Лаша, – вимовив Луар повільно. Фагірра кивнув:

– Він міг зробити це вже тоді.

(Уже тоді).

Кроки, що віддаляються. Безгучно повертається ручка дверей; на старих сходах товстим шаром лежить пісок. Мушлі та сухі водорості, начебто сходами давно й довго біг струмок... А потім висох.

– Де буду я, коли ти ввійдеш?

(Скрізь).

– Де будеш ти?

(У тобі).

– Як у оболонці?

(Як у долоні).

Луар опустився на сходинку. По стовпчику поруччя спускалася стонога.

(Ти Спадкоємець. Сила Луаяна та воля Фагірри, твого батька).

– Мій батько...

По піску шелестнув край довгополого плаща. Луар підвів голову; плащ цілковито приховував постать, а каптур закривав обличчя, тільки рукав відкинувся та оголив вузьку білу руку з татуванням на зап'ясті. Цеховий знак учителя фехтування.

– Навіщо? – запитав Луар пошепки. – Мор... Ця коло-сальна могила... Навіщо?

Плащ зметнувся, ніби потривожений вітром – але/вітру не було. Стонога зірвалася з поруччя й перетворилася на засохлий порожній колосок.

– Ти зрозумієш, – глухо сказали з-під каптура. – Ти зрозумієш. Я не вмів.

(Ти успадковуєш).

– Божевілля? – здивувався Луар.

Людина перед ним скинула каптур. Луар заціпенів, коли зустрівся з поглядом сумних сірих очей. Опущені кутики губів, налиплі на чоло біляві пасма. Батько.

– Батько... – сказав Луар пошепки.

Фагірра кволо посміхнувся. Повернувся й пішов геть, підмітаючи краєм плаща уривки павутиння. Знову звук дверей, що зачиняються, – але вже незмога бігти слідом.

(Впусти).

– А...

(Ти породжений бути Брамником).

– А ти...

(Не я. Ти).

– Зміна, так? Світ навиворіт? Інший світ, так?

(Ти сам вирішиш).

– А що буде з...

Смішок.

Він спіймав рукою Амулет; стиснутий у мокрій долоні, іржавий медальйон запульсував – чи то застерігаючи, чи, навпаки, підбурюючи. Він впустив його й затулив обличчя руками; червону темряву прорізували білі спалахи: «З неба здерли шкіру... і вода загустіє, як чорна кров... петля туману на мертвій шиї... дивися, ліси простягають коріння до рваної діри, де було сонце...»

– Так буде?

(Ідуть зміни).

– Зміни – так?

(Зміни. Впусти).

– Але...

...Страшно й солодко. Як тоді, коли мишка... Він боявся, що вона вислизне. Він довго прив'язував її до ніжки стільця, і завмирало серце: він вершить. Хтось цілком перебуває

СПАДКОЄМЕЦЬ

в його владі... Цілком. І, можливо, після насолоди владою уже й не варто братися за щипці – але він жадав відчувати ще й це. Страшно й солодко...

І очі матері. І той її голос...

Це – було.

(Ти зрозумієш і поцінуєш. Ти для цього народжений. Призначення).

...Важкий канделябр, що розбиває обличчя. Усім приносиш нещастя...

– Я для цього створений... вироком?

Смішок.

(У жерлі вулкана гаряче).

Луар здригнувся. Заплющив очі:

– Гаряче...

...Його шкіра стала застиглою кіркою магми, нестерпна спека, вибух – і червона лавина, що хтиво припала до покірливого тіла гори, яка ледь здригається...

Зовсім не схоже на ті ночі з Танталь. Там він боявся скривдити чи поранити... А лава не може не палити. Лаві смачно спопеляти.

Стікає сходами пісок.

(Там, на схилі... мурашник. Пам'ятаєш?).

– Ні, – чесно зізнався Луар.

(Три сотні життів... Пам'ятаєш?).

– Ні.

Розпечений язик, що вилизує земну плоть. Нестерпно прекрасно, як вгамування спраги, ні – як найвища мить кохання...

Віддалені кроки. Шелест плаща. Пильний погляд.

Іржава пластинка Амулета гойднулася на ланцюжку; він накрив її долонею, як того давнього метелика:

– Я розумію, про що ти. Розумію.

* *

Він говорив повільно й начебто над силу; кожної наступної фрази доводилося чекати хвилину, і Солль встигав зробити нове коло по кімнаті, а Торія – глибоко, переривчасто

зітхнути. Я стояла за спинкою її крісла й бачила смужку паперово-білої шиї над строгим темним коміром.

Блукач говорив, і крила тонкого носа хижо роздувалися, а прозорі очі вивчали то Егерта, то його дружину; на мене він не дивився, і я тихо раділа. Хвала Небу, що не вигнав геть. Хвала Небу, що не помічає.

Він говорив щось про Двері, про Те, Що Прийшло Ззовні, про кінець світу, який насувається; щось таке пророкували, здається, воїни Лаша – «закінчення часів». Слова Блукача звучали, як страшна казка для неслухняних дітей. Трохи моторошно, та не віриться...

Луар.

Він теж розповідав казку – а мене тоді, пригадую, більше хвилювало питання про статеву приналежність цього прийдешнього супостата – «вона», Сила, чи «він», Той, Що Прийшов Ззовні?

Губи мої розповзалися в нервову, гумову посмішку. Хоч руками стягай – лізуть до вух, радісно усміхнені губи, і це тоді, коли від слів Блукача повзе по шкірі крижаний, могильний холод... І Луар. Про Луара. Про нього...

...Потім заговорила Торія. Здається, вона плакала; здається, вона поклдала на себе якусь всесвітню провину, провину й за Луара, й за прийдешній кінець світу – теж...

Блукач обірвав її відразу й жорстко. Піди на кухню, сказав він, і застроми руку у вогонь... І насолодися самотуванням, а тоді повертайся...

Він бачив мою посмішку. Він таки її помітив, хоч я прикривалася та відверталась. Від марних зусиль приборкати власне обличчя в мене боліли губи; я посміхалася, як лялька чи мрець.

Торія замовкла. Егерт спробував щось запитати – і загнувся. Рука його несвідомо терла обличчя, дряпала щоку від вилиці до підборіддя.

– Мені має бути байдуже, – повільно зізнався Блукач, і прозорі очі його ледь прикрилися шкірястими повіками. – Вирішуйте ви... Чи вартий цей світ... таких зусиль? Може, Луарові... краще залишитися тим, ким він є? Брамником?

СПАДКОЄМЕЦЬ

Паскудний світ, подумала я. Флобастер з перерізаним горлом...

Туга впала на мене, як мішок. Повернутися назад. Повернутися в той день, в День Превеликої Радості, коли ми прибули в місто, сповнені надій... Повернутися б, та там і залишитись. А Луар...

– А чому ви не відчинили? – спитала я пошепки.

Даремно спитала. Здоровий глузд запізно затулив мені рота: дурепа! Чи ж із тобою говорять! Прикуси язика!

Блукач повільно повернув голову – але так і не глянув на мене. Його очі зупинилися на Торії:

– Даремно ви так його назвали. Тепер він повторює... Але на відміну від мене – доведе до кінця. Незначний шанс... Але він ваш. І світ, взагалі, швидше ваш, аніж мій...

– Наш син, – сказав Егерт ледь чутно. – Наш.

Торія підвелася; на паперово-білу шию впав чорний локон:

– Нам не страшно й умерти, – повідомила вона майже весело. – Ми вже стільки разів...

– Вирішуйте, – зронив Блукач і підвівся теж. – А я, з вашого дозволу, хочу пити.

Він жестом зупинив Егерта, який потягся був до дзвіночка; ступнув до дверей, узявся за ручку – і озирнувся на мене. Ох, як він умів усе пояснити поглядом. Коротко й зрозуміло.

Мене ніби водою змило. Слід було піти раніше, треба було зміркувати самій і залишити їх наодинці.

Я зачинила за собою двері, обома руками вчепилася в свою зсудомлену посмішкою щелепу, намагаючись зірвати її геть; отут-то й з'ясувалося, що Блукач нікуди не пішов, що він стоїть поруч. У напівтемряві коридору тьмяно поблискував кручений ефес; я відсахнулася.

– Тобі справді цікаво, чому? – його прозорі очі виявилися зовсім поруч. – А як по-твоєму... Світ дійсно такий поганий?

Подітися було нікуди. Я перевела подих:

– Але ж іншого немає...

– А якби був? Раптом?

Гарний світ, подумала я гірко, – це світ, де Флобастер живий і Луар мене кохає...

– Уяви собі, – у напівтемряві блиснули його зуби, – що ось десяток кроликів грається на галявинці... І всім добре. Ось приходить лис... І перегризає комусь горло. Страшно, кров на траві, хрускіт кісток... А що інші, ті, хто залишився живий? Радіють. Тому що гостріше відчувають життя... Насиченіше. Світ, де неможлива смерть... Прісний. Так?

– Не знаю, – сказала я глухо.

Далла здивовано дивилася на нас із нижнього сходового майданчика. Кролики радіють життю... Але якщо вже лис занадився, то завтра може бути чия завгодно черга. Кролики ж бо всі однакові... А люди часом не можуть жити після втрати того, хто поруч. І думають: краще б це був я.

Блукач дивився й мовчав. Я теж мовчала під його поглядом; нарешті його рука схопила мене вище ліктя:

– Я мушу напитися... Ходімо в кухню, а ти скажи мені поки... Якби ти була Брамником – відчинила б?

Я дивилася під ноги. А що мені, справді, цей світ? Цвинтар добрих намірів... Та широка калюжа на роздоріжжі, звужені очі Луара... Тарілочка з мідяком на денці. Прим'ята трава перед лігвищем Сови...

– Не знаю, – я проковтнула грудку. – Але ви ж бо не відчинили?

Він дзвякнув кухлем об стінку цебра з водою. Закинув голову; дивитися, як він п'є, було вже задоволенням. Флобастер сказав би – «артистично п'є». Смачно, красиво й разом з тим жадібно – мені теж схотілося води. Безсторонній старий – і життєлюб, виявляється...

– Я хотів тобі сказати, – він витер губи, – тільки тобі... Якщо він піде до дверей, але не виконає... не здійснить, не відчинить... Тоді на нього чекає смерть. І жахлива смерть. Я знаю... Мене витяг із Передсвіту Ларт Легіар. Але я – не Ларт, я так собі, маг-не маг... Я його не витягну. Вирішуй ти теж. Або він відчинить і... зіллється, з'єднається з Тим... Або вмере, як я сказав. Ти думаєш... що краще?

З опущеного кухля в його руці капала вода. Кожна крапля розпливалася на підлозі, як маленьке чорне сонце.

Не знаю, – сказала я сухим ротом. – Не знаю.

Три свічки на низькому круглому столику. Мостини, що вгинаються під ногами. Він почувався важким, незвично потужним і тому неповоротким – а баритися не можна, хтось, що оселився в свідомості, квапить і під'юджує, швидше, швидше, ось уже від нетерплячки тремтять руки, ніби йшов по безводдю й зустрів струмок...

Три вогні зреслися в один. Ось. Ось воно; Амулет на мокрій долоні. Химерний отвір, залитий вогнем. Світлі ворота...

Потрібно тільки зробити крок. Перший крок.

Вогонь огорнув його від голови до ніг. Мереживні язички сплїталися, як стебла плюща, лягали на плечі царською мантією, спадали, немов складки небаченого вбрання... А потім вогненні ворота залишилися позаду, знову на долоні, але вже позаду, й Амулет безсило захитався на своєму ланцюжку.

Луар стояв перед безоднею. Праворуч і ліворуч темніли застигли водоспади тканин, а над головою не було ні неба, ні стелі. Біля ніг – чотири круглі мідні монетки, прибиті в ряд до старих, темних, розсохлих дощок, які безгучно приймали кожен крок.

Швидше. Швидше. Я так поспішаю

Хробачок, що дряпає в душі: швидше! Вгамуй мерщій свою спрагу. Зараз...

Він озирнувся.

Двері. В кінці довгого коридору між тіней, що падали згори Там...

Швидше. але не озирайся. Зробив крок – не озирайся, тільки вперед. Іди.

І він пішов. Під його вагою дошка напружилася, як натягнутий лук.

Не озирайся.

Ось так. І жив хлопчик, і був він щасливий... А біля порогу його дому... Чарівне, симпатичне цуценя в холоднечу знайшло в заметі закляклий котячий труп... Воно думало, то іграшка. І воно гралося...

Море любові. І ось тебе викинуто на каміння, тому що ти не дельфін, а пацюк... Здохни.

Або ось, купа сміття, і на краю якогось ящика – висохла троянда. Чорною головою донизу, сухі колючки відстовбурчені на стеблі, грубому, як тростина... До чого це?

Сонце, червоне, ніби колесо. Мати повертається додому, й сонце лежить у неї на голові, неначе багряна таця. Тонкі руки, тонкі пальці, білі й холодні, запах зими та свіжості, і – «стривай, простудишся, я з морозу»...

А там цуценя бавиться котячим трупом. І довго, довго бавитиметься... Але я не побачу. Вікно вкрилося памороззю...

Свічку задмухали... Так, я пам'ятаю. Ім'я – як звук крапель. Напівстертий грим на щоках... Я витатиму над землею, я буду Тим, Хто Прийшов Ззовні – але тебе я пам'ятатиму, й кожна згасла свічка поверне мені твій запах. Я зумисне гаситиму їх, задуватиму багаття й пожарища – але й ти все сказала, хіба не так? Я не маю сили, щоб змінити те, за що ти дорікнула мені. Я взагалі нічого не в змозі змінити...

Двері

Ого, ще й як у змозі. Одна велика зрада... Або зміна. Те саме. Той, що змінив... Той, що змінює... О Небо, збережи мій розум. Ти, Сило, допоможи мені...

Двері!

А ти, сестричко – ти не зрозумієш мене. Ти надто мала... Залишайся такою. Як би я хотів бути таким, як ти... Твоїм братом, але близнюком. І вічні п'ять років...

Останній крок. Так близько... Велетенський іржавий за-сув горнеться до рук. А там, за Дверима...

Це я. Це я чекаю на тебе. Це ти чекаєш на себе оновленого, себе сьогоднішнього. Ну ж бо.

Збіговисько короїдів у тілі цих дверей.

Хочу послухати, як риплять твої завіси.

*

...І Алана теж відчувала – тому була незвично тиха й покірлива; всі ми сиділи, щільно пригорнувшись одне до одного.

Блукач стояв до нас спиною – а його оголена шпага лежала на підлозі, начебто стрілка баштових дзигарів.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Останні хвилини.

Переривчасто зітхнула Торія.

Про що він подумає в ту мить? Перш ніж стати чудовиськом? Про що згадає і чи згадає взагалі? І про що подумаю я, коли світ нахилиться, ніби шахівниця за мить до падіння?

Я дивилася на його обличчя немов із висоти пташиного польоту. Пологі пагорби, два сірі озера й запах диму... І я залишила все, що любила, та так і не дочекалася прощення...

Шпага Блукача здригнулася на підлозі – чи мені здалося? Сіпнула в моїй руці долоня Алани; Блукач наступив ногою на клинок.

Щось глухо промовила Торія; мені почулося ім'я Луаяна.

Темна напруга. Невідомим мені способом високий старий шукав у павутинні часів і просторів одну-єдину людину; ця праця була важка. Всі ми відчували каторжні зусилля Блукача; слідом за ним і я напружилася, потяглася, бажаючи допомогти, прийняти на себе частину... ноші... вантажу... впрягтися в цю лямку, відчуті плечі Егерта й Торії, побачити попереду стрибучий хвостик – пучечок волосся Алани, яка біжить...

Секунди тяглися, як гумовий джгут.

– Кличте, – зронив Блукач крізь зуби. – Кличте його... Тому що він уже на шляху. Він напередодні. Кличте ж!!!

Мовчазна мить тяглася довго, начебто всіх нас помістили на картину й ми сидимо безмовні, як на парадовому портреті, лише губи Егерта...

– Луаре! – голосно крикнула Алана, і її зойк відгукнувся в мені луною, як у порожній величезній залі. – Луа-аре!

І запала темрява.

Мого чоловіка не повернути. Ніколи... Тому що Той, Хто Ззовні, не залишить у ньому ні краплі людського... Або – жахлива смерть. Загибель Луара проти загибелі світу...

...Мені начхати на світ. Але ти – ти повинен залишитися колишнім. Таким, який ти є. Щоб ти жив, але... Не ставай Ним! Я не можу вибрати... Я хочу від тебе... Нехай він

буде онуком Фагірри – мені байдуже, але не... Луаре, почуй. Почуй...

Твій подих. Подих нескінченно стомленої й щасливої людини. І моя гордість – але ж я тебе врятувала...

Врятувала?!

І тоді все, що народилося в мені, сплелося в болісний гарячий клубок.

Сліпа плівка, що розділяла нас із Луаром. Плівка, що заліпила очі. Завіса часів і відстаней, Двері на іржавому засуві... Але те, що в мені, рветься, проривається, як трава крізь камінь, як пташеня зі шкаралупи. Нема нічого сильнішого за життя, а моє життя – це...

...Вони ввірвалися до мене в свідомість, як вривається вітер у розчинене вікно. Думки Торії здавалися синіми. Це були гори темно-синіх хвиль, силою та волею своєю порівнянних із океанськими. У душі Егерта жило жовто-червоне місиво з чорними западинами. Гаряче й хворе бажання – умерти за іншого й тим самим повернути його... Алана почувалася зеленим і теплим, вона хотіла дивитися й торкатися, відчувати руки на плечах – і ще якийсь ставок, кораблик на воді, білі гусаки...

ТОРІЯ

...Я пам'ятаю, як твоє серце билосся в мені. Озирнись.

Струмки теплого молока бризкають, стікають на дно склянки... Навпіл із кров'ю. Як полуниця зі сметаною. Розтріскані соски й щоденний біль – чому ти знову не допив, адже груди ще повні? Патьоки молока на підлозі... Заплющуються очі. І падає важка голова, перекидаючи склянку з білим молочним денцем... Скільки ще зціджувати? Спи.

Усе, що я пам'ятаю про тебе, усе, що я знаю про тебе, усе, що я про тебе відчуваю, – в мені, як плід, навіки. Ніякий кривавий інструмент не позбавить мене, хлопчику, цього згустка. І я кличу – озирнись.

...Батьку Луаяне. Змилуйся над нами. Прийди з пагорба, де стережеш Мор... Прийди з-під сталевого крила,

СПАДКОЄМЕЦЬ

що закрило тебе від сонця... Прийди, пожалій свого онука.
Свого онука...

ЕГЕРТ

...Озирнись. Ти, що стоїш між мною і моєю смертю. Ти, що не носиш у собі моєї крові. Мій сину. Я багато разів умирав за тебе – зможу й ще. Я зраджував тебе – але є межа, перед якою і зрадництва безсилі. Я ладен прийняти на себе всі твої шрами – тільки озирнися, синку...

БЛУКАЧ

...Дуже велика гірка чаша. Нічого, він пив дещо гірше... За все його життя солодкого було якихось кілька крапель. Якись форелі у світлій річці, якись мурашині бої на гарячому білому піску, чийсь руки на очах, чийсь губи...

Вона чекає. Вона на порозі.

Усе життя його винагороджували нізащо й нізащо карали... Від нього чекали не того, що виходило потім. Після давніх потрясінь його життя текли, переливаючись одне в одне, без несподіванок, рівно, як доглянута дорога... Життів було, здається, кілька, він збився з ліку ще з першого разу... А тепер, можливо, настає кінець...

...Я хробак. Мокриця. Ларте, поможи...

Тепер той, інший, хлопчик зі схожим іменем стоїть на одвічному колі... Він обере свій шлях, коло змінить форму, світ зміниться або загине...

Ох, як набридли ці патетичні фрази. Загибель світу... Загибель...

О Небо, знову. Задушливо... Не треба! Ларте... Допоможи. З'явися зараз і допоможи мені, я слабкий... Я старий і кволий, я не маг... Ларте, прийди, з'явися з могили, зупини!

І я теж билася об свою плівку. Всі ми билися об свою плівку, намагаючись прорватися туди, де був зараз він; наші душі розбивалися, ніби мухи об зачинене вікно.

І я була Блукачем. Він бачив більше – але стояв до нас спиною, і тільки короткі невіразні уривки...

«І вона ввійде, і Брамник відчинить, і стане їй слугою і намісником...»

«Петля туману на мертвій шиї. Бачиш, із неба здерли шкіру... І вода загусне, як чорна кров...»

«І вона ввійде!»

«І вона ввійде!»

«І вона...»

І тоді клубок, що стояв у мені, вирвався назовні.

Те, за що не страшно вмирати. За що навіть весело вмирати – та хоч зараз, тільки...

До однієї істоти.

Чотири інших істоти...

І цей Блукач із випаленою душею, що в маренні повторює ім'я...

...якого я ніколи не чула.

І ящірки. Маленькі золотаві звірята на підлозі, на столі, на моїх колінах...

Ящірки з чужого марення.

...і що болячіше, то міцніше сплітаються пальці.

Приречені. Назавжди. Приречені на цей біль...

...і слава йому.

* * *

Праматір дверей.

Грань між світом і тим, що Поза.

Прообраз твій – біля кожного порогу. За порогом – Двері.

І на порозі – Брамник.

Я, Брамник, хочу почути, як риплять твої завіси.

Я хочу побачити, що буде зі світом і що постане на його місці.

Я хочу...

Не озирайся. Там попелище. Запізно.

СПАДКОЄМЕЦЬ

...Обвуглений сад із горілими трупиками солов'їв. Так влаштовані павуки, що живуть у цій банці, такій величезній, що горлечко її здається небесами... Ось тягнеться довірлива рука, бажаючи, можливо, доторкнутися чи погладити, – і ось її припікають розжареним залізом. Навіки... Тому що той, хто я, ніколи не буде зрозумілий тим, хто не я. І кожен із нас – голка в тілі іншого, голка, здатна відчувати біль...

Подушечка з пичкою, що сміється. Голки в щоках, голки в очах...

Звідтоді, як я втратив себе... Я втратив себе. Частка мене залишилася там, у залитій сонцем кімнаті, де можна співати, сміятися й плакати, знаючи, що тебе почують...

Як важко рухається засув. Як важко ти дихаєш – там, за Дверима; ти стомився чекати? Ти виявляєш нетерпіння? Ти, в кого в запасі вічність?

Вічність – як порожня кімната. Сумне заняття – тиняти-ся там з кутка в куток

У мене тремтять руки... І теж не терпиться. Маленький хробачок у душі – той самий. Мишка, прив'язана до ніжки стільця; її біль – моя влада. Кат, син ката...

А чому ти дотепер не тут? Стільки разів уже був? І ніхто не відчинив?

Миті – як пісок. Учора я ввійду, завтра народився ти.

Ніхто не зажадав правити світом? Разом із тобою? «І Брамник відчинить і стане їй слугою та намісником»? Де твої намісники, Сило?

Тільки двічі. Третя спроба – чарівна.

Ти жартуєш... Ти не любиш магів. Вони противні тобі... Але я так і не став магом до кінця. Я – маг не маг... Як Руал Льмарранен...

Вогненну лаву він змінював на сльози та шмарклі.

Якщо я не впусти тебе... Ти прийдеш знову?

Впустиш. Ти для цього народжений. У тебе нема іншого шляху. Швидше.

Зізнайся – прийдеш?

Я ввійду. Я ввійду! Хто б не був... Ти граєшся не з вогнем навіть, а... не жартуй. Швидше, Луаре.

Не гнівайся... Звичайно, я відчиню. Один тільки раз озирнутися.

Не озирайся. Там порожньо.

Один погляд у цю порожнечу, що колись була життям.

Ні.

Один погляд...

Ні!

Там...

Нічого. Попелище. Ні! Не...

Вибух.

Тріснула плівка. Тріснула й розповзлася, скручуючись у рурочки, осідаючи...

До ніг Танталь упала зазубрена дзеркальна скалка.

Несамовитий заклик. Заклик із останніх сил – Луаре...

Він озирнувся.

Примара долоні на залитому дощем склі. Ниточка диму над погаслим світильником. Вологий пісок, ноги провалюються по кісточки, книжковий пил, дзенькіт клинків... Вузька труна, що пливе над сходами, вежі, що відбиваються в річці, мокрий прапор, що обліпив обличчя прапороносця...

Білі до блакиті подушки. Складка...

Зморшка на її обличчі. Тендітні суглоби білих пальців.

З останніх сил простягнені руки. Дотягтися...

Зім'ята трава. Тріска в потоці...

Луаре!!!

– ...Врятуй! – кричала я Блукачеві.

Губи старого безгучно ворушилися, і я розуміла слова. Два шляхи. Тільки два... Впустити або вмерти. І якщо він обере...

Щоранку, коли теплі промені, коли теплі губи, коли рука, що відкидає фіранку... Щовечора, коли багаття у дворі, коли книги й лампа, голоси, жовте світло твоїх вікон... І все це...

Два шляхи.

Зупинися!

СПАДКОЄМЕЦЬ

Засув завмер, потім востаннє заскреготів...
...і впав, звільняючи вхід.

Блукач відсахнувся, затуляючи очі руками. По моїх думках різонув його безгучний крик; хвиля жаху, сірого й твердого, ніби наждак. І дитяча рука в моїй долоні відразу зробилася холодною, мов лід. І шпага на підлозі забилася, начебто змія, що її душать.

«І дерева спіймають у липке павутиння гілок... І земля закричить разверзнутими ротами могил...»

Далекий, нестерпно моторошний звук. Затайка вуха.

Двері відчинилися...

Двері.

* * *

Тепер ти дорослий, сказав Фагірра. Тепер ти прийшов туди, куди я все життя мріяв дістатися. Тепер ти – мій спадкоємець; я бажав стати Брамником і чинив заради цього криваве безглуздя, але Прибулець Ззовні не стояв на ту пору біля порогу, і я програв. Але ти – ти моє продовження, ти зробив те, до чого я прагнув і за що я вмер, ти став тим, ким мені стати не довелось. Я пишаюся тобою, сину. Ти гідний могутності...

Засув заскреготів і впав, звільняючи вхід.

Двері гойднулися.

Ніхто не любить порожнечі. Посуд мусить бути заповнений, а ти, Луаре, посуд...

Не вітайся через поріг.

Рипіння... цих завісів...

...Мишка, прив'язана до ніжки стільця.

Луаре, Луаре, Луаре...

Ви кличете мене. Я відчуваю всіх вас, але Двері – Двері вже відімкнено. Іржавий засув не посунути назад... І Ти, що насправді я, вже робиш свій перший крок – увійти й запанувати...

...запанувати в моїй душі.

Ти, Що Прийшов Ззовні. Ти думаєш, що той, хто зачав мене в підземеллі, вже звив гніздо для тебе? Він чекав тебе й намагався прикликати – і в нагороду отримав смерть, а тепер вселився в мене, спадкоємця? Брамника? І тепер ви зустрінетеся нарешті, з'єднаєтеся – в мені? Ім'ям замученої мишки?!

І осліплений болем і люттю, я впускаю тебе в свою душу? І зречуся?!

Рипіння цих завісів. Як холодно зовні. Як холодно.

І тоді людина, що стояла на порозі, піднесла руку.

Медальйон, Амулет Віщуна, золота річ... Бура, вкрита іржею пластинка. Найдорожче, що...

Ні, це не таке вже й дороге.

Мамо... Я хочу бути дощем і змити твої сльози. Я хочу бути травою і стелитися тобі під босі ноги, щоб ані камінчика не трапилося тобі на шляху.

Егерте... Я прийду в твої сни. Я стану лампою на твоєму столі, спалю твій біль. Подивися на ґнотик довгої зимової ночі – й ти почувеш, як я кажу тобі: батьку.

І ти, чиє ім'я схоже на моє власне, вивернуте навиворіт; ти, що блукаєш дорогами врятованого тобою світу. Я схиляюся, Блукачу, але не в змозі повторити твою долю.

Танталь... Ні, я нічого не скажу тобі. Ти знаєш сама.

...Ось я біжу весняною вулицею.

(СЛУХАЙ МЕНЕ, ТОЙ, ЩО ПРИЙШОВ ЗЗОВНІ. СЛУХАЙ ОСТАННЬОГО ВІЩУНА).

Мокра бруківка виблискує кожним каменем... І в кожному відшліфованому камені відбиваюся я.

(ЗНИМАЮ ЗАСУВ І ЗАМИКАЮ АМУЛЕТОМ. ЗАКРИВАЮ СОБОЮ).

А ти біжиш назустріч... І кумедний старий плащ у твоїх руках сплескує пришитими сивими патлами – як прапор.

А ти – ти чекаєш, смієшся й чекаєш... На твоїй шиї сузір'я родимок, і у волоссі твоєму не видно сивини. Навіть єдиної ниточки. На світі нема нікого кращого за тебе.

СПАДКОЄМЕЦЬ

І ти теж чекаєш. Ти, що колись підняв над вежею обложеного міста мою дитячу сорочку. Візьми Алану на руки, щоб я краще бачив її.

(СТВОРЕНИЙ У СТОЛІТТЯХ І ПРОНЕСЕНИЙ КРІЗЬ СТОЛІТТЯ СКАРБЕ ВІЩУНІВ, ТВОЯ СИЛА).

Ідїть до мене. Ідїть усі до мене... Дощ буде тільки ввечері, а до вечора так далеко... І весна ще довго не скінчиться... І чиста бруківка. І чисте скло. І струмок під твоїм підбором.

(ЗАЧИНИТЬ НАВІКИ Й ЗБЕРЕЖЕ).

І небо. Небо.

(Я СТАЮ НА СТОРОЖІ ТАК САМО, ЯК ДІД МІЙ, ЛУА-ЯН. ІДИ Ж, ТОЙ, ЩО З'ЯВИВСЯ ЗЗОВНІ, – ТУТ БІЛЬШЕ НЕМА ДВЕРЕЙ!)

Я... дуже... всіх...

(ТУТ БІЛЬШЕ НЕМА ДВЕРЕЙ. ТУТ ВІЧНОЮ ВАРТОЮ СТОЇТЬ ОСТАННІЙ БРАМНИК, ОСТАННІЙ ВІЩУН...)

...і твій, Егерте, син.

(НАВІКИ!)

ЕПІЛОГ

Ворота відчиняються на світанку, щоб на вузькі міські вулички могла осісти курява далеких мандрівок.

Молода жінка проводжала його до першого перехрестя; на роздоріжжі обоє зупинилися, щоб попрощатися.

Невлівима грань літа й осені. Сухий шлях, тепле каміння на узбіччі та стомлена від спеки, наполовину випалена сонцем трава.

– Він не повернеться? – жінка дивилася вдалину. Слова її здавалися чи то запитанням, чи вироком.

Старий знизав плечима:

– Хтозна... Ніхто й ніколи не ставав на варті біля Дверей.

Жінка підвела очі до неба, начебто бажаючи в обрисах хмар побачити отвір дверей і людину перед ним.

– Його час змінився, – повільно сказав старий. – Але щомиті він пам'ятає...

– Не треба, – тихо відгукнулася жінка. – Ми чекатимемо.

– Так, – легко погодився старий. – Звичайно.

Полями повзли драні тіні хмар.

– І на вас ми теж чекатимемо, – сказала жінка.

Старий посміхнувся:

– Ні. Я не повернуся.

Жінка помовчала. Глянула йому в очі:

– Люди чекають... Не обов'язково для того, щоб дочека-
тися. Правда?

– Правда, – сказав він серйозно.

Іти шляхом простіше, ніж нерухомо стояти й дивитися в спину тому, хто йде. У його житті було й таке – він стояв і дивився, як постаті людей на дорозі віддаляються, дедалі меншають; незабаром кволий лісочок поглине їх зовсім, а він і далі стоятиме та дивитиметься...

Тепер він іде – і відчуває за плечима довгий погляд.

А випалена сонцем трава отримала короткий перепочинок – перш ніж висохнути й пожовкнути, вона зазеленіє знову. Маленька весна на самім початку осені. Павутиння, що летить за вітром...

Вічна гіркота втрати й вічне щастя бути собою. Світ змінився знову – і він змінився, вкотре вже, й нескінченна низка його життів підходить, нарешті, до свого природного завершення. І як добре, що це все-таки трапилося з ним – він умре, а виходить, зараз він живий...

Жива земля. Живе небо, повне птахів і хмар. Цей дивовижний, вкотре вцілілий світ... Живий. Немов пишно прикрашений, щедро заставлений стіл.

І старий посміхнувся, закинув порізане часом обличчя до вигнутого куполом синього неба. Білі хмари звернули до нього свої пухкі, доброзичливі рильця.

І він пішов далі.

Світ прорізано обрієм, і всі шляхи прагнуть за край його, розбігаються з-під ніг, як миші, і важко зрозуміти, починаеш ти шлях, ачи вже повернувся.

Світ не пояснює, навіщо.

І тим він гарний.

Тому що кожен може внести в нього свій власний таємний зміст.

СПАДКОЄМЕЦЬ

Столи накриті для всіх. Остання пісня осіннього коника...

Але прийде й весна, якої він, старий, швидше за все, не побачить.

І хіба без нього квітучі гілки стануть не такими білими? Хіба без нього зблякне листя, хіба охолоне сонце? Хіба не відродяться старі надії й не народяться нові? Хіба ті, що лишилися за спиною, не будуть щовесни чекати – з новою силою?

Залишені позаду. Ті, що подарували йому життя...

І він рушив далі. І крокував, поки невизначний наказ не змусив його зупинитися. Попереду, на дорозі...

Остання літня ящірка. Зелене звірятко з лукавими намистинками очей. Витончена спинка, розкішний довгий хвіст. Кокетливо схилена луската голівка.

Ну, здрастуй.

КІНЕЦЬ

Літературно-художнє видання

Марина та Сергій Дяченки
СПАДКОЄМЕЦЬ

Відповідальна за випуск
Євгенія Ковалевська

Підписано до друку 21.07.06. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 21,39. Обл.-вид. арк. 16,24
Гарнітура UkrainianSchoolBook.
Друк офсетний. Наклад 5000 прим.
Зам. № 1

ФОП Золотуха Г.М.
61072, м. Харків, 23 Серпня, 8

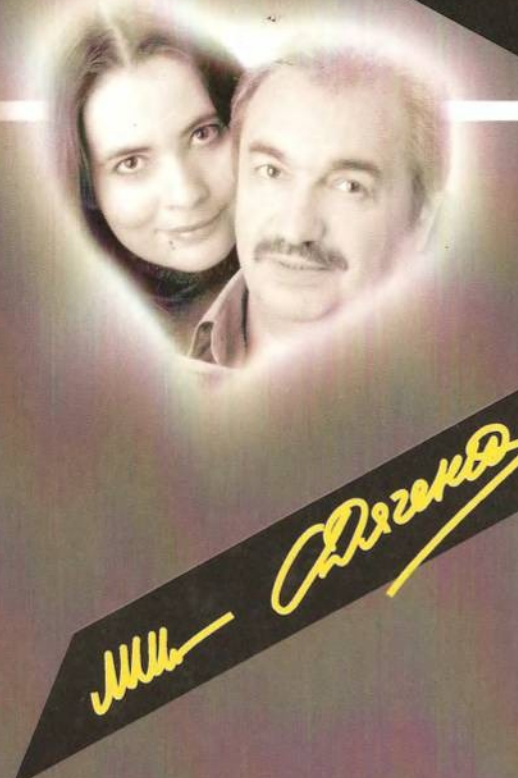
ТОВ «Гамазин», 04071, м. Київ а/с 110
Телефон для оптових покупців: (044) 467-50-24

Всі сім'ї щасливі однаково, зате нещастя у кожного своє. Здавалося б, у родині Егерта Солля усі нещастя залишилися позаду: завдяки шраму, що довгий час спотворював вродливе обличчя, він знайшов себе справжнього, здобув любов красуні-дружини, виховав сина та доньку, відсунув примари минулого в забуття.

Але одного вечора аматорська вистава мандрівного театру руйнує сімейне благополуччя, вибудоване роками. І за якусь мить рідний син виявляється виплодом смертельного ворога. А юнак, який ще хвилину тому вважав себе нащадком аристократичного роду, сином славного полковника Солля, опиняється на вулиці, затаврований прокляттям, яке заслужив його справжній батько, служитель темного ордену Лаша. Тепер у хлопця є шанс дізнатися, що становило сенс життя його батька та що означала його смерть.

Видавництво «Зелений Пес» пропонує шанувальникам творчості Марини та Сергія Дяченка черговий роман українських фантастів «Сладкоємець». Ви маєте можливість насолодитись новими колізіями, а також зануритися у бурхливий вир життя вже відомих читачеві за творами «Брамник» та «Шрам» героїв.

ISBN 966-2938-01-X

9 799662 938011